

فهرست مطالب کتاب

هدایه

پیشگفتار

۱	بخش اول - مقدمه
۳	فصل اول - کلیات و مفاهیم آزمون‌های روانی
۳	۱- مقدمه
۶	۲- تاریخچه آزمون‌های روانی
۱۰	۳- تعریف اصطلاحات و واژه‌های کلیدی
۱۰	۱۳-۱ اعتبار
۱۰	۲-۳-۱ روایی
۱۰	۳-۲-۱ هنجار
۱۰	۴-۳-۱ سنجش
۱۱	۵-۳-۱ اندازه‌گیری
۱۱	۶-۳-۱ آزمون
۱۳	۷-۳-۱ آزمودن
۱۳	۸-۳-۱ آزمودنی
۱۳	۹-۳-۱ آزمون‌نگر
۱۴	۴- راهنمای کاربردی آزمون‌ها
۱۵	۵- سوال‌های آزمون
۱۶	۶- نمرهٔ خام
۱۶	۷- تقسیم‌بندی آزمون‌های روانی از دیدگاه‌های مختلف
۱۷	۱- ۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر روش اجرا
۱۷	۲- ۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر استفاده از کلام (ماهیت)
۱۸	۳- ۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر دقت ساخت

۱۸	۴-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر کارکرد
۱۹	۵-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر هدف کاربرد
۱۹	۶-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر وابستگی به فرهنگ
۱۹	۷-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر زمان پاسخگویی
۲۰	۸-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر شیوه اجرا و نمره‌گذاری
۲۰	۹-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از لحاظ روش تفسیر نمره‌ها
۲۱	۱۰-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر محظا
۲۳	۱-۸ کاربرد آزمون‌های روانی
۲۳	۱-۹ مهارت‌های لازم برای اجرای آزمون‌ها
۲۵	۲-۱ خلاصه بخش
۲۶	۲-۲ خودآزمایی
۲۸	۲-۳ پرسش‌های تشریحی
۲۹	۲-۴ منابع بخش ۱
۳۱	بخش دوم - آزمون‌های سلامت روانی
۳۳	فصل دوم - آزمون‌های سلامت روانی
۳۳	۱-۲ مقدمه
۳۵	۲-۱ آزمون سلامت عمومی ۲۸ سؤالی (GHQ-28)
۳۵	۲-۲ معرفی آزمون
۳۷	۲-۲-۱ اعتبار آزمون.
۳۹	۲-۲-۲ روایی آزمون
۴۰	۲-۲-۳ نمره‌گذاری آزمون
۴۱	۲-۲-۴ هنجار آزمون
۴۲	۲-۲-۵ راهنمای اجرای آزمون
۴۵	۲-۲-۶ آزمون سلامت عمومی 28 GHQ-28
۴۵	۳-۱ مقدمه
۴۵	۳-۲ معرفی آزمون
۴۶	۳-۲-۱ اعتبار آزمون
۴۶	۳-۲-۲ روایی آزمون
۴۷	۳-۲-۳ نمره‌گذاری آزمون
۴۷	۳-۲-۴ هنجار آزمون
۵۰	فصل سوم - سایر آزمون‌های سلامت روانی
۵۰	۳-۱ آزمون سلامت روانی ۹۰ سؤالی (SCL-90-R)
۵۰	۳-۱-۱ معرفی آزمون
۵۳	۳-۱-۲ اعتبار آزمون
۵۳	۳-۱-۳ روایی آزمون

۵۳	۵_۱_۳ نمره‌گذاری آزمون
۵۵	۶_۱_۳ هنجار آزمون.
۵۶	۷_۱_۳ راهنمای آزمون
۶۲	۲_۳ آزمون سلامت روانی ۲۵ سؤالی (SCL-25)
۶۲	۱_۲_۳ معرفی آزمون.
۶۲	۲_۲_۳ اعتبار آزمون
۶۳	۳_۲_۳ روایی آزمون
۶۳	۴_۲_۳ هنجار آزمون
۶۳	۵_۲_۳ نمره‌گذاری آزمون
۶۵	۳_۳ آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود
۶۵	۱_۳_۳ معرفی آزمون
۶۶	۲_۳_۳ اعتبار آزمون
۶۶	۳_۳_۳ روایی آزمون
۶۶	۴_۳_۳ نمره‌گذاری آزمون
۶۷	۵_۳_۳ هنجار آزمون
۶۸	۶_۳_۳ راهنمای آزمون
۷۱	۴_۳ آزمون چندمحوری بالینی میلیون ۳
۷۱	۱_۴_۳ مقدمه
۷۱	۲_۴_۳ معرفی آزمون
۷۲	۳_۴_۳ اعتبار آزمون
۷۳	۴_۴_۳ روایی آزمون
۷۳	۵_۴_۳ نمره‌گذاری آزمون
۷۴	۶_۴_۳ هنجار آزمون
۷۴	۷_۴_۳ تفسیر آزمون
۷۴	خلاصه بخش
۷۷	خودآزمایی
۸۰	پرسش‌های تشریحی
۸۰	منابع بخش ۲
۸۵	بخش سوم - آزمون‌های شناختی
۸۹	فصل چهارم - هوشیاری
۸۹	۱_۴ آزمون فراشناخت
۸۹	۱_۱_۴ مقدمه
۹۲	۲_۱_۴ معرفی آزمون
۹۳	۳_۱_۴ اعتبار آزمون
۹۳	۴_۱_۴ روایی آزمون
۹۴	۵_۱_۴ نمره‌گذاری آزمون

۹۴	۶-۱-۴ راهنمای آزمون
۹۸	۲-۴ آزمون فراشناخت فرم ۳۰ سؤالی (فرم کوتاه)
۹۸	۱-۲-۴ معرفی آزمون
۹۹	۲-۲-۴ اعتبار آزمون
۱۰۰	۳-۲-۴ روابی آزمون.
۱۰۰	۴-۲-۴ نمره‌گذاری آزمون.
۱۰۳	فصل پنجم - آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی کتابکی (KIMS)
۱۰۳	۱-۵ آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی
۱۰۳	۱-۱-۵ مقدمه
۱۰۴	۲-۱-۵ معرفی آزمون
۱۰۴	۳-۱-۵ اعتبار آزمون
۱۰۴	۴-۱-۵ روابی آزمون
۱۰۹	فصل ششم - آزمون نظم جویی شناختی هیجانی (CERQ)
۱۰۹	۱-۶ آزمون نظم جویی شناختی هیجانی
۱۰۹	۱-۱-۶ مقدمه
۱۱۰	۲-۱-۶ معرفی آزمون
۱۱۰	۳-۱-۶ اعتبار آزمون
۱۱۱	۴-۱-۶ روابی آزمون
۱۱۲	۵-۱-۶ نمره‌گذاری آزمون
۱۱۲	۶-۱-۶ هنجار آزمون
۱۱۲	۷-۱-۶ راهنمای آزمون
۱۱۴	۲-۶ فرم کوتاه آزمون نظم جویی شناختی - هیجانی
۱۱۵	فصل هفتم - سایر آزمون‌های حوزه شناختی
۱۱۵	۱-۷ آزمون فراحافظه
۱۱۵	۱-۱-۷ مقدمه
۱۱۶	۲-۱-۷ معرفی آزمون
۱۱۷	۳-۱-۷ اعتبار آزمون
۱۱۷	۴-۱-۷ روابی آزمون
۱۱۷	۵-۱-۷ نمره‌گذاری آزمون
۱۱۸	۲-۷ آزمون آگاهی فراشناختی (فرم ۵۲ سؤالی)
۱۱۸	۱-۲-۷ مقدمه.
۱۱۹	۲-۲-۷ معرفی آزمون:
۱۱۹	۳-۲-۷ روابی آزمون
۱۲۰	۴-۲-۷ اعتبار آزمون

۱۲۰	۵_۲_۷ نمره‌گذاری آزمون
۱۲۱	۳_۷ آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه
۱۲۱	۱_۳_۷ معرفی آزمون
۱۲۱	۲_۳_۷ اعتبار آزمون
۱۲۱	۳_۳_۷ نمره‌گذاری آزمون
۱۲۲	۴_۷ آزمون حل مسئله
۱۲۲	۱_۴_۷ مقدمه.
۱۲۳	۲_۴_۷ معرفی آزمون
۱۲۳	۳_۴_۷ اعتبار آزمون
۱۲۳	۴_۴_۷ روایی آزمون.
۱۲۳	خلاصه بخش
۱۲۵	خودآزمایی
۱۲۸	پرسش‌های تشریحی
۱۲۸	منابع بخش ۳
۱۳۵	بخش چهارم - آزمون‌های شخصیت
۱۳۷	فصل هشتم - آزمون سبک هویت
۱۳۷	۱_۸ آزمون سبک هویت
۱۳۷	۱_۸ مقدمه
۱۴۰	۲_۱_۸ معرفی آزمون
۱۴۰	۳_۱_۸ اعتبار آزمون.
۱۴۱	۴_۱_۸ روایی آزمون
۱۴۲	۵_۱_۸ نمره‌گذاری آزمون
۱۴۲	۶_۱_۸ هنجار آزمون
۱۴۷	فصل نهم - آزمون احساس غربت
۱۴۷	۱_۹ آزمون احساس غربت
۱۴۷	۱_۹ مقدمه
۱۴۹	۲_۱_۹ معرفی آزمون
۱۴۹	۳_۱_۹ اعتبار آزمون
۱۵۰	۴_۱_۹ روایی آزمون
۱۵۱	۵_۱_۹ نمره‌گذاری آزمون
۱۵۱	۶_۱_۹ هنجارهای آزمون
۱۵۶	فصل دهم - آزمون سرسختی
۱۵۶	۱_۱۰ آزمون سرسختی
۱۵۶	۱_۱۰ مقدمه

۱۵۸	۲-۱-۱۰ معرفی آزمون
۱۵۸	۳-۱-۱۰ اعتبار آزمون
۱۵۹	۴-۱-۱۰ روایی آزمون
۱۵۹	۵-۱-۱۰ نمره‌گذاری آزمون
۱۶۰	۶-۱-۱۰ هنجار آزمون
۱۶۳	فصل یازدهم - سایر آزمون‌های شخصیت
۱۶۳	۱-۱۱ آزمون صداقت و راستگویی
۱۶۳	۱-۱-۱۱ مقدمه
۱۶۴	۲-۱-۱۱ معرفی آزمون
۱۶۴	۳-۱-۱۱ اعتبار آزمون
۱۶۴	۴-۱-۱۱ روایی آزمون
۱۶۵	۵-۱-۱۱ نمره‌گذاری آزمون
۱۶۵	۶-۱-۱۱ هنجار آزمون
۱۶۶	۱-۲-۱۱ آزمون امنیت روانی (فرم دانشجویی)
۱۶۶	۱-۲-۱۱ مقدمه
۱۶۶	۲-۲-۱۱ معرفی آزمون
۱۶۷	۳-۲-۱۱ اعتبار آزمون
۱۶۷	۴-۲-۱۱ روایی آزمون
۱۶۷	۵-۲-۱۱ هنجار آزمون
۱۶۸	۶-۲-۱۱ نمره‌گذاری آزمون
۱۶۸	۱-۳-۱۱ آزمون امنیت روانی (فرم دانشآموزان دبیرستانی و پیش دانشگاهی)
۱۶۸	۱-۳-۱۱ معرفی آزمون
۱۶۸	۲-۳-۱۱ اعتبار آزمون
۱۶۸	۳-۳-۱۱ روایی آزمون
۱۶۹	۴-۳-۱۱ هنجار آزمون
۱۶۹	۱-۴-۱۱ آزمون ترس از موفقیت (دانشآموزان دبیرستانی و دانشجویان)
۱۶۹	۱-۴-۱۱ مقدمه
۱۷۱	۲-۴-۱۱ معرفی آزمون
۱۷۱	۳-۴-۱۱ نمره‌گذاری آزمون
۱۷۲	۴-۴-۱۱ اعتبار آزمون
۱۷۲	۵-۴-۱۱ هنجار آزمون
۱۷۲	۵-۵-۱۱ آزمون شادی و نشاط
۱۷۲	۱-۵-۱۱ مقدمه
۱۷۵	۲-۵-۱۱ معرفی آزمون
۱۷۵	۳-۵-۱۱ اعتبار آزمون
۱۷۶	۴-۵-۱۱ روایی آزمون

۱۷۶	۵-۵ نمره‌گذاری آزمون
۱۷۶	۶-۶ آزمون شادکامی آکسفورد
۱۷۶	۱-۶-۱۱ مقدمه
۱۷۸	۲-۶ معرفی آزمون
۱۷۸	۳-۶-۱۱ اعتبار آزمون
۱۷۹	۴-۶-۱۱ روایی آزمون
۱۸۰	۷-۱۱ آزمون سازگاری بل
۱۸۰	۱-۷-۱۱ مقدمه
۱۸۱	۲-۷-۱۱ معرفی آزمون
۱۸۱	۳-۷-۱۱ اعتبار آزمون
۱۸۱	۴-۷-۱۱ روایی آزمون
۱۸۲	۵-۷-۱۱ نمره‌گذاری آزمون
۱۸۲	۶-۷-۱۱ هنجار آزمون
۱۸۳	خلاصه بخش
۱۸۵	خودآزمایی
۱۸۷	پرسش‌های تشریحی
۱۸۸	منابع بخش ۴
۱۹۹	بخش پنجم - آزمون‌های مرتبط با حوزه دین
۲۰۱	فصل دوازدهم - آزمون سنجش اعتقادات دینی
۲۰۱	زارع و امین‌پور (۱۳۹۰)
۲۰۱	۱-۱۲ آزمون سنجش اعتقادات دینی (زارع و امین‌پور، ۱۳۸۹)
۲۰۱	۱-۱۲ مقدمه
۲۰۳	۲-۱-۱۲ معرفی آزمون
۲۰۴	۳-۱-۱۲ اعتبار آزمون.
۲۰۴	۴-۱-۱۲ روایی آزمون
۲۰۴	- روایی محتوایی
۲۰۴	- روایی سازه
۲۰۴	۵-۱-۱۲ نمره‌گذاری آزمون
۲۰۵	۶-۱-۱۲ هنجار آزمون
۲۰۵	۷-۱-۱۲ راهنمای آزمون
۲۰۸	فصل سیزدهم - آزمون جهت‌گیری مذهبی
۲۰۸	(بهرامی احسان، ۱۳۸۰)
۲۰۸	۱-۱۳ آزمون جهت‌گیری مذهبی
۲۰۸	۱-۱-۱۳ مقدمه
۲۱۱	۲-۱-۱۳ معرفی آزمون

۲۱۱	۳-۱-۱۳ اعتبار آزمون.
۲۱۱	۴-۱-۱۳ روایی آزمون
۲۱۲	۵-۱-۱۳ نمره‌گذاری آزمون
۲۱۲	۶-۱-۱۳ هنجار آزمون: برای بررسی و مقایسه نمره‌های آزمودنی از هنجار درصدی استفاده می‌شود (جدول ۲-۱۳).
۲۱۷	فصل چهاردهم - آزمون سنجش نگرش معنوی
۲۱۷	(شهیدی و فرج نیا، ۱۳۹۱)
۲۱۷	۱-۱۴ آزمون سنجش نگرش معنوی
۲۱۷	۱-۱۴ مقدمه
۲۱۷	۲-۱-۱۴ معرفی آزمون
۲۱۸	۳-۱-۱۴ اعتبار آزمون
۲۱۸	۴-۱-۱۴ روایی آزمون
۲۱۸	۵-۱-۱۴ نمره‌گذاری آزمون
۲۲۳	فصل پانزدهم - سایر آزمون‌های مرتبط با حوزه دین
۲۲۳	۱-۱۵ آزمون سنجش دینداری (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۸۵)
۲۲۳	۱-۱۵ معرفی آزمون
۲۲۵	۲-۱-۱۵ اعتبار آزمون
۲۲۵	۳-۱-۱۵ روایی آزمون
۲۲۵	- روایی صوری
۲۲۷	۲-۱-۱۵ آزمون سنجش نگرش مذهبی (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۷۸)
۲۲۷	۱-۲-۱۵ معرفی آزمون
۲۲۷	۲-۲-۱۵ اعتبار آزمون
۲۲۷	۳-۲-۱۵ روایی آزمون
۲۲۸	۴-۲-۱۵ نمره‌گذاری آزمون
۲۲۸	۳-۲-۱۵ آزمون تجربیه معنوی دانشجویان (غباری بناب، ۱۳۸۴)
۲۲۸	۱-۳-۱۵ معرفی آزمون
۲۲۹	۲-۳-۱۵ اعتبار آزمون
۲۲۹	۳-۳-۱۵ روایی آزمون
۲۳۰	۴-۳-۱۵ آزمون سنجش رشد اعتقد‌ای معنوی پور و شریفی (۱۳۸۳)
۲۳۰	۱-۴-۱۵ معرفی آزمون
۲۳۰	۲-۴-۱۵ اعتبار آزمون
۲۳۰	۳-۴-۱۵ روایی آزمون
۲۳۰	۴-۴-۱۵ هنجار آزمون
۲۳۱	۵-۱-۱۵ آزمون جهت‌گیری مذهبی (آذرایی‌جانی، ۱۳۸۲)
۲۳۱	۱-۵-۱۵ معرفی آزمون

۲۳۱	۴-۵-۱۵ نمره‌گذاری آزمون
۲۳۱	۳-۵-۱۵ روانی آزمون
۲۳۲	۴-۵-۱۵ اعتبار آزمون
۲۳۲	۶-۱۵ آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) (گلزاری، ۱۳۷۹)
۲۳۲	۱-۶-۱۵ معرفی آزمون
۲۳۳	۲-۶-۱۵ اعتبار آزمون
۲۳۳	۳-۶-۱۵ روانی آزمون
۲۳۳	۷-۱۵ آزمون عمل به باورهای دینی (معبد ۲)
۲۳۳	۱-۷-۱۵ معرفی آزمون
۲۳۳	۲-۷-۱۵ اعتبار آزمون
۲۳۴	۸-۱۵ آزمون جهتگیری مذهبی آپورت (۱۹۵۰)
۲۳۴	۱-۸-۱۵ مقدمه
۲۳۵	۲-۸-۱۵ معرفی آزمون
۲۳۵	۳-۸-۱۵ اعتبار آزمون
۲۳۵	۴-۸-۱۵ روانی آزمون
۲۳۵	۵-۸-۱۵ نمره‌گذاری آزمون
۲۳۶	۹-۱۵ خلاصه بخش
۲۳۸	خودآزمایی
۲۴۱	پرسش‌های تشریحی
۲۴۲	منابع بخش ۵

۲۴۷	بخش ششم - آزمون‌های خانواده
۲۴۹	فصل شانزدهم - رضایت زناشویی ازیج
۲۴۹	فرم کوتاه سلیمانیان (۱۳۷۳)
۲۴۹	۱-۱۶ آزمون رضایت زناشویی ازیج
۲۴۹	۱-۱۶ مقدمه
۲۵۲	۲-۱-۱۶ معرفی آزمون
۲۵۲	۳-۱-۱۶ اعتبار آزمون
۲۵۳	۴-۱-۱۶ روانی آزمون
۲۵۴	۵-۱-۱۶ نمره‌گذاری آزمون.
۲۵۵	۶-۱-۱۶ هنجار آزمون

۲۵۹	فصل هفدهم - آزمون وضعیت زناشویی
۲۵۹	گلومبر گراست (گریمس)
۲۵۹	۱-۱۷ آزمون وضعیت زناشویی
۲۵۹	۱-۱-۱۷ معرفی آزمون
۲۵۹	۲-۱-۱۷ اعتبار آزمون

۲۵۹	۳-۱-۱۷ روایی آزمون
۲۶۰	۴-۱-۱۷ نمره‌گذاری آزمون
۲۶۰	۵-۱-۱۷ هنجار آزمون
۲۶۳	فصل هجدهم - شاخص رضایت زناشویی
۲۶۳	(والتر دابلیو. هودمن)
۲۶۳	۱-۱۸ شاخص رضایت زناشویی
۲۶۳	۱-۱۸ معرفی آزمون
۲۶۴	۲-۱-۱۸ اعتبار آزمون
۲۶۴	۳-۱-۱۸ روایی آزمون
۲۶۵	۴-۱-۱۸ نمره‌گذاری آزمون
۲۶۵	۵-۱-۱۸ هنجار آزمون
۲۶۸	فصل نوزدهم - آزمون خرسندي زناشویی
۲۶۸	۱-۱۹ آزمون خرسندي زناشویی
۲۶۸	۱-۱۹ مقدمه
۲۶۹	۲-۱-۱۹ معرفی آزمون
۲۶۹	۳-۱-۱۹ اعتبار آزمون
۲۶۹	۴-۱-۱۹ روایی آزمون
۲۶۹	۵-۱-۱۹ نمره‌گذاری آزمون
۲۶۹	۶-۱-۱۹ هنجار آزمون
۲۷۰	۷-۱-۱۹ راهنمای اجرای آزمون
۲۷۲	فصل بیستم - سایر آزمون‌های خانواده
۲۷۲	۱-۲۰ آزمون تعهد زناشویی
۲۷۳	۲-۲۰ آزمون رضایت زناشویی داگلاس
۲۷۳	۳-۲۰ آزمون رضایت زناشویی اشنایدر
۲۷۴	۴-۲۰ آزمون رضایت زناشویی (صالحی فدردی، ۱۳۷۸)
۲۷۴	۵-۲۰ آزمون رضایت زناشویی بلوم و مجرابیان (۱۹۹۸)
۲۷۴	۶-۲۰ آزمون سازگاری زناشویی MAT
۲۷۵	۷-۲۰ سازگاری زناشویی اسپینر (۱۹۷۹)
۲۷۷	فصل بیست و یکم - شیوه‌های فرزندپروری با مریند
۲۷۷	۱-۲۱ شیوه‌های فرزندپروری
۲۷۷	۱-۲۱ مقدمه:
۲۷۸	۲-۱-۲۱ معرفی آزمون
۲۷۹	۳-۱-۲۱ اعتبار آزمون

۲۷۹	۴-۲۱ روایی آزمون
۲۷۹	۵-۲۱ نمره‌گذاری آزمون
۲۸۰	۲-۲۱ آزمون شیوه‌های فرزندپروری (دروز و تی هن)
۲۸۰	۳-۲۱ آزمون شیوه‌های فرزندپروری وینتر با توم
۲۸۱	۴-۲۱ خلاصه بخش
۲۸۴	خودآزمایی
۲۸۶	پرسش‌های تشریحی
۲۸۶	منابع بخش ۶
۲۹۳	پاسخ خودآزمایی‌ها

بخش اول

مقدمه

هدف کلی

هدف کلی این بخش آشنایی دانشجویان با پیشینه و تاریخچه آزمون های روانی، اصطلاحات و واژگان کلیدی در این زمینه، تقسیم‌بندی آزمون‌های روانی از دیدگاه‌های مختلف و مهارت‌های لازم برای اجرای آزمون‌ها است.

فصل اول

کلیات و مفاهیم آزمون‌های روانی

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. سنجش و اندازه‌گیری را تعریف کند.
۲. اصطلاحات آزمون، آزمودنی، آزمونگر و آزمودن را تعریف کند.
۳. راهنمای کاربردی آزمون‌ها را بنویسد.
۴. آزمون‌ها را از دیدگاه‌های مختلف تقسیم‌بندی کند.
۵. آزمون‌ها را از نظر محتوا تقسیم‌بندی کند.
۶. کاربرد آزمون‌های روانی را در حوزه‌های مختلف بنویسد.
۷. مهارت‌های اجرایی لازم برای آزمون‌ها را بنویسد.

۱-۱ مقدمه

روان‌سنجدی^۱ شاخه‌ای از آمار کاربردی است که برای اندازه‌گیری رفتار انسان به کار می‌رود. متخصصان روان‌سنجدی مجموعه‌ای مخصوص از ابزارهای آماری را برای ساختن ابزارهای معتبر علمی برای اندازه‌گیری رفتارهای مختلف به کار می‌برند (ویز^۲ و زوریخ^۳، ۲۰۰۹). یکی از ابزارهای اصلی که در این رشته برای انجام فعالیت‌های علمی روان‌شناسی و مشاوره مورد استفاده قرار می‌گیرد آزمون‌های روانی هستند که تا حد زیادی، معادل با روان‌سنجدی و یا اندازه‌گیری روانی^۴ به شمار می‌روند (اربینا^۵، ۲۰۰۴).

1. psychometrics

2. Weiss, L. G

3. Zurich, P

4. psychological measurement

5. Urbina, S

هدف کلی این فصل آشنایی دانشجویان با اصطلاحات تخصصی در این زمینه و بررسی سابقه تدوین آزمون‌ها، طبقه‌بندی و کاربرد آن‌ها است.

این واقعیت که افراد از نظر استعداد، شخصیت و رفتار تفاوت دارند و این که این تفاوت‌ها را می‌توان مورد سنجش قرار داد، احتمالاً از ابتدای تاریخ مکتب زندگی انسان مورد توجه بوده است. افلاطون و ارسطو در آثار خود از تفاوت‌های فردی بین افراد و گروه‌ها سخن گفته‌اند. شواهد تاریخی نشان می‌دهد که در امپراطور چین قدیم در ۲۲۰۰ سال قبل از میلاد مسیح، هر سه سال یک بار تقریباً بین دویست هزار نفر تا بیش از یک میلیون نفر (هو^۱، ۱۹۶۲) از کارکنان سازمان‌های کشوری به گونه‌ای مورد آزمون قرار می‌گرفتند و نتایج این امتحانات به عنوان ملاکی برای ارزشیابی عملکرد و ارتقای آنان مورد استفاده قرار می‌گرفت (شیریفی، ۱۳۸۶).

چنانچه گفته شد استفاده از آزمون توانایی‌های ذهنی^۲ افراد قبل از میلاد مسیح در چین شروع شده بود اما سنجش توانایی‌های ذهنی در اروپا و ایالات متحده تا پایان قرن ۱۹ آغاز نشده بود. این عدم علاقه و عدم توسعه در سنجش توانایی‌های ذهنی در تمدن غربی را می‌توان تا حدودی به باوری نسبت داد که در قرون وسطی مورد حمایت فلسفه با نفوذی از جمله سینت آگوستین^۳ و سینت توماس آکویناس^۴ قرار گرفته و توسط کلیسای کاتولیک رومی تقویت شده بود، این که فقط خدا می‌تواند چنین توانایی‌هایی را بشناسد و لذا انسان‌ها به جای ارزیابی توانایی‌های ذهنی تنها باید نگران نجات روح‌هایشان باشند. چنین فقدان تشخیص تفاوت‌های فردی در توانایی‌های ذهنی را می‌توان در مورد یک ستاره‌شناس انگلیسی قرن ۱۸ یافت (فریمن^۵، ۱۹۲۶).

فریمن (۱۹۲۶) گزارش داد که در سال ۱۷۹۵، یکی از ناظران کار در رصدخانه نجوم گرینویچ در انگلستان به خاطر تخمین مدت زمان حرکت یک ستاره در آسمان از همکاران خود متمایز شده بود، با توجه به این که در آن زمان تفاوت‌های فردی مورد توجه قرار نمی‌گرفت، در نتیجه از کار اخراج شد. این شرایط تا سال ۱۸۲۲ ادامه داشت تا این که ستاره‌شناسان فهمیدند که افراد مختلف دارای زمان‌های واکنش متفاوتی هستند. علی‌رغم این عدم علاقه به ارزیابی توانایی‌های ذهنی، چند مورد آزمون وجود دارد.

1. Ho, P. T

2. mental abilities

3. St. Augustine

4. St. Thomas Aquinas

5. Freeman, F. N

دارند که می‌توان آن‌ها را روی تعداد کمی از افراد اجرا کرد و این آزمون‌ها بیشتر به شکل امتحانات دانشگاهی هستند.

حدود ۳۰۰ سال قبل از میلاد، در کالج افبیک در آتن در زمان پایان ترم در زمینه‌های دستور زبان^۱، هندسه^۲، فصاحت و بلاغت^۳ و موسیقی^۴ بر روی دانشجویان آزمون‌هایی اجرا می‌شد. حدود سال ۱۰۰ میلادی، آزمون‌های پذیرش برای ورود به کالج افبیک^۵ اجرا شد. در سال ۱۲۱۹، دانشگاه بولونیا^۶ در ایتالیا یک روش سیستماتیک برای بررسی داوطلبان کارشناسی ارشد رشته حقوق را انجام داد (نیتکو^۷). این امتحانات شفاهی بودند. قوانین دقیق و برنامه زمانی دقیق برای هر مرحله از فرآیند، در سال ۱۲۷۵ به دقت تعریف شد (پدرسن^۸، ۱۹۹۷). بین سال‌های ۱۷۵۰ و ۱۷۷۰، دانشگاه کمبریج^۹ در انگلستان، شروع به اجرای یک سیستم امتحان کتبی برای دانشجویانش نمود؛ با این حال، در سال ۱۷۸۰ این سیستم رسمیت پیدا کرد، در سال ۱۸۰۰ دانشگاه آکسفورد^{۱۰} شروع به اجرای سیستم جایگزین امتحانات کتبی نمود و به زودی هر دو دانشگاه کمبریج و آکسفورد آزمون‌های توانایی (استعداد) را اجرا نمودند (نیتکو، ۱۹۸۳).

همچنان که گفته شد ریشه سنجش توانایی‌های ذهنی^{۱۱} در اروپا و ایالات متحده به اواخر قرن ۱۹ بر می‌گردد. اولین برنامه چنین تست‌هایی در زمینه‌های هوش^{۱۲}، پیشرفت آموزشی^{۱۳} و آزمون کردن کارکنان انجام گرفت، به طور خلاصه اقدام سرفرانسیس گالتون^{۱۴} رئیس‌دان انگلیسی برای تهیه آزمون هوش فردی در سال ۱۸۹۰ معروف است و آفرد بینه^{۱۵} و تئودور سیمون^{۱۶} آزمون هوش را برای اولین بار در سال ۱۹۰۴ تهیه کردند. در حوزه آزمون پیشرفت تحصیلی هوراس مان^{۱۷}، دیر هیئت آموزش

1. grammar

2. geometry

3. Rhetoric

4. music

5. Ephebic College

6. University of Bologna

7. Nitko, A. J

8. Pedersen, O

9. Cambridge University

10. Oxford University

11. mental abilities

12. intelligence

13. educational achievement

14. Sir Francis Galton

15. Alfred Binet

16. Theodore Simon

17. Horace Mann

و پرورش ایالت ماساچوست، به خاطر تهیه آزمون پیشرفت تحصیلی، امتحانات شفاهی و کتبی مهارت معلم در سال ۱۸۳۷ معروف شد (نیکو، ۱۹۸۳). همچنین استفاده از آزمون املای جوزف رایس^۱ برای ارزیابی مدارس ایالات متحده در سال ۱۸۹۳ نیز قابل توجه می‌باشد (رایس، ۱۸۹۳).

یادآوری ۱: روان‌سنجی شاخه‌ای از آمار کاربردی است که برای اندازه‌گیری رفتار انسان به کار می‌رود.

یادآوری ۲: آزمون‌های روانی یکی از ابزارهای اصلی برای انجام فعالیت‌های علمی روان‌شناسی است.

یادآوری ۳: افلاطون و ارسطو اولین کسانی هستند که در مورد تفاوت‌های فردی افراد سخن گفته‌اند.

یادآوری ۴: اولین امتحانات دانشگاهی حدود ۳۰۰ سال قبل از میلاد، در کالج افییک در آتن صورت گرفت.

۱-۲ تاریخچه آزمون‌های روانی

اصطلاح آزمون‌های روانی^۲ برای اولین بار در سال ۱۸۹۰ از سوی مک کین کتل^۳ روان‌شناس آمریکایی پیشنهاد گردید. کتل شاگرد سابق وونت^۴ بود و همانند فرانسیس گالتون در انگلستان و وونت در لاپزیک^۵ اقدام به تأسیس آزمایشگاه روان‌شناسی نمود. او یک مجموعه آزمون جهت سنجش توانایی‌های مختلف افراد ابداع کرده بود و آن‌ها را بر روی کودکان، دانشجویان و بزرگسالان می‌آزمود. این آزمون‌ها بیشتر سنجش کارکرد حواس و کنش‌های حرکتی را اندازه می‌گرفتند که عبارت بودند از: ۱. سنجش سرعت حرکات، به ویژه دست‌ها، ۲. اندازه‌گیری آستانه حس لامسه، ۳. اندازه‌گیری حداقل فشار لازم جهت ایجاد یک اثر دردآور، ۴. سنجش نیروی ماهیچه‌ها، ۵. اندازه‌گیری آستانه اختلافی حس وزن‌ها، ۶. اندازه‌گیری زمان واکنش، ۷. اندازه‌گیری میزان سرعت لازم برای تشخیص رنگ‌ها، ۸. اندازه‌گیری میزان دقت برای تقسیم یک

1. Joseph Rice's

2. mental tests

3. Mck. cattell

4. Wundt

5. Leipzig

خط ۵۰ سانتیمتر به دو قسمت مساوی، ۹. اندازه گیری دقیق در تولید یک فاصله زمانی ده ثانیه‌ای و ۱۰. اندازه گیری حافظه مکانیکی از طریق تکرار حفظی حروف بی معنا. آزمون‌های کتل فاقد هنجارهای لازم برای مقایسه افراد بودند و امروزه نیز به علت نداشتن روانی و اعتبار کافی به کار برده نمی‌شوند. همزمان با کارهای گالتون و کتل، کراپلین^۱ در سال ۱۸۹۵ با استفاده از عملیات ساده حساب و روش تداعی آزاد، آزمون‌هایی برای نشان دادن تأثیر خستگی بر روی حافظه، تمرین و حواس پرتی تهیه کرد. سپس فراری^۲ در ایتالیا آزمون‌هایی جهت تشخیص افراد نابهنجار از عادی و طبقه‌بندی جنایتکاران از نظر روانی تهیه کرد. در سال ۱۸۹۷ اینگهاوس از هجاهای بی معنی به منظور سنجش حافظه و فراخنای آن آزمون‌هایی را ابداع کرد.

سپس در سال ۱۹۰۴ آفرد بینه به همراه تندور سیمون به پیشنهاد وزارت آموزش و پرورش فرانسه برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری کودکان در مدرسه آزمون هوشی را طراحی کردند. سوال‌های این آزمون از ساده به دشوار تنظیم شده بود. پس از حذف سوال‌های نامناسب اولین آزمون استاندارد شده هوش در سال ۱۹۰۵ با ۳۰ سوال در زمینه‌های مختلف از جمله سنجش توان قضاوی، ادراک و استدلال متشر گردید. در این آزمون سوال‌هایی را برای یک سن خاص درنظر می‌گرفتند که ۶۰ تا ۷۵ درصد پاسخ‌دهندگان یک گروه سنی خاصی به آن پاسخ درست می‌دادند اگر بیشتر از ۷۵ درصد پاسخ دهنده‌گان به یک سوالی پاسخ صحیح می‌دادند گفته می‌شد که آن سوال برای آن گروه سنی ساده بوده و باید از آزمون حذف گردد، همچنین اگر از کمتر از ۶۰ درصد پاسخ دهنده‌گان به سوال‌های یک آزمون پاسخ صحیح می‌دادند آن سوال به دلیل مشکل بودن از سوال‌های آن گروه سنی حذف می‌گردند (بهرامی، ۱۳۸۵).

در همین دوره آزمون‌های عینی شخصیت و آسیب‌شناسی روانی^۳ برای نخستین بار در طول جنگ جهانی اول به رسمیت شناخته شدند. با افزایش فوری و ناگهانی استخدام‌ها، ارتش ایالات متحده نیاز مبرم به استفاده از ابزارهای ارزیابی توانایی‌های مستخدمین، به‌طور سریع و کارآمد و همچنین نیاز به یک سیستم طبقه‌بندی شده داشت تا تعیین کند که توانایی ذهنی چه کسی برای خدمات مناسب و چه کسی مناسب

1. Kraepelin

2. Ferari

3. psychopathology

نیست. انجمن روان‌شناسی آمریکا^۱ به طور داوطلبانه خدمات خود را (به‌وسیله لوئیس ترمن^۲ روان‌شناس، که آزمون هوش استنفورد بینه^۳ را توسعه داده است) ارائه داده و آزمون‌های هوش آلفای ارتش^۴ (کلامی) و بتای ارتش^۵ (غیر کلامی) را برای استخدام افراد با سواد و بی‌سواد به‌ترتیب به کار برده است. در همان زمان، روان‌شناس آمریکایی، رابرт اس وودورث^۶ در دانشگاه کلمبیا در حال تدوین یک آزمون کاغذ و مدادی (کتبی) روان‌پزشکی برای خدمات نیروهای مسلح بود که آن را برگه اطلاعات شخصی^۷ نامید (وودورث، ۱۹۲۰).

برگه اطلاعات شخصی یکی از نخستین آزمون‌های شخصیت است که تاکنون در پژوهش‌های مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. وودورث، روان‌شناس تجربی بود، او آزمون خود را برای شناسایی سربازان جدید ارتش که ممکن است نسبت به شکست‌های عاطفی در مبارزه آسیب‌پذیر باشند تدوین نمود. او برای اولین بار ۲۰۰ سؤال را براساس علائم روان‌نژنی که در پیشینه مربوط به علائم رایج این بیماری که موجب مشکلات عاطفی و رفتاری سربازان در حال خدمت شده بود، تهیه کرد. این سؤال‌ها ترس غیرطبیعی، اضطراب بیش از حد، افسردگی، مشکلات تکانشی، راه رفتن در خواب، کابوس، مشکلات حافظه، اضطراب و تفكرات نادرست درباره سلامتی خود، رفتارهای اجباری، کمرویی و ... را دربر می‌گرفتند. در نسخه نهایی برگه اطلاعات شخصی، مواد آزمون تنها در صورتی که این علائم دو بار یا بیشتر در یک گروه عصبی (با توجه به تشخیص روانی قبلی) در مقایسه با افراد ظاهرآ عادی رخ داده شده باشند به کار گرفته می‌شدند. به این ترتیب ۲۰۰ سؤال فرم مقدماتی آزمون نهایتاً به ۱۱۶ سؤال با گزینه‌های بله یا خیر کاهش یافت.

یکی از ویژگی‌های نوآورانه این آزمون این بود که آن را براساس هنجارهایی از قبیل آموزشی، قومیتی و بالینی در مقابل نمونه‌های بهنجار طراحی کرده بود. نمره متوسط جهت استخدام افراد در حدود ۱۰ بود و کسانی که نمره ۳۰ یا ۴۰ می‌گرفتند برای خدمات ارتش نامناسب تلقی می‌شدند. با گذشت زمان وودورث اصلاحات نهایی

1. american Psychological Association

2. Lewis Terman

3. Stanford-Binet

4. Army Alpha

5. Army Beta

6. Robert S. Woodworth

7. personal Data Sheet

را بر روی برگه اطلاعات شخصی به انجام رساند ولی به علت تأخیر در اتمام طرح نتوانست آن را در هنگام جنگ به کار بگیرد. این آزمون بعدها به نام آزمون ناراحتی عصبی و روانی معروف شد و در بین آزمون‌های شخصیت موجود پیش رو شد. یکی دیگر از آزمون‌های جالب و ابتکاری شخصیت که در همین دوره ارائه شده آزمون صلیب بود (پرسنی^۱ و پرسی^۲، ۱۹۱۹). به هر حال نخستین آزمونی که به صورت تجاری به فروش رسید و بیش از یک نمره داشت (از شش عامل تشکیل شده بود)، آزمون شخصیتی برن رویتر^۳ بود (برن رویتر، ۱۹۳۳) این آزمون دارای ۱۲۵ سؤال با پاسخ‌های بله، خیر و؟ بود و از ۶ عامل تمایلات روان‌نژادی^۴، خود بسندگی^۵، درون‌گرایی^۶ – برون‌گرایی^۷، فرمان‌روایی – فرمان‌برداری^۸، اجتماعی بودن^۹ و اعتماد^{۱۰} تشکیل شده بود. این آزمون تا نیمة اول قرن بیستم بدون تغییر باقی ماند و بعد از آن (به همراه هنجارهای^{۱۱} ۱۹۳۸) توسط مؤسسات آزمون‌سازی تا سال‌های ۱۹۹۰ در دسترس قرار گرفت (ای肯،^{۱۲} ۱۹۸۹).

در زمینه شخصیت گوردون آلپورت (۱۹۳۷) و هنری مورای (۱۹۳۸) تحقیق در شخصیت را از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار دادند و در مجموع بر زمینه‌ای که بر روی اندازه‌گیری فردیت و شخصیت افراد متمرکز شده بود، تأکید داشتند و راه برای اندازه‌گیری پیچیده‌تر و یزگی‌های شخصیتی هموار کردند.

یادآوری ۱: اصطلاح آزمون‌های روانی برای اولین بار در سال ۱۸۹۰ از سوی مک‌کین کتل به کار گرفته شد.

یادآوری ۲: عیب عمدۀ آزمون‌های کتل در این بود که فاقد هنجارهای لازم برای مقایسه افراد بودند.

یادآوری ۳: فراری آزمون‌هایی جهت تشخیص افراد نابهنجار از عادی و طبقه‌بندی

-
1. Pressey, S. L
 2. Pressey, L.W
 3. Bernreuter, R.G
 4. neurotic Tendency
 5. self-Sufficiency
 6. introversion
 7. extraversion
 8. dominance-Submission
 9. sociability
 10. confidence
 11. norms
 12. Aiken, L.R.

جنبایت کاران از نظر روانی تهیه کرد.

یادآوری ۴: در سال ۱۸۹۷ اینگهاوس از هجاهای بی معنی به منظور سنجش حافظه و فراختنی آن آزمون‌هایی را ابداع کرد.

یادآوری ۵: در سال ۱۹۰۴ بینه و سیمون برای تشخیص ناتوانی‌های یادگیری کودکان در مدرسه آزمون هوشی را طراحی کردند.

یادآوری ۶: در آزمون بینه سؤال‌هایی برای یک سن خاص درنظر گرفته می‌شد که ۶۰ تا ۷۵ درصد پاسخ دهنده‌گان یک گروه سنی خاصی به آن پاسخ درست می‌دادند.

یادآوری ۷: آزمون‌های عینی شخصیت و آسیب‌شناسی روانی برای نخستین بار در طول جنگ جهانی اول به رسمیت شناخته شدند.

یادآوری ۸: نخستین آزمونی که به صورت تجاری به فروش رسید آزمون شخصیتی برن رویتر بود.

۱-۳-۱ تعریف اصطلاحات و واژه‌های کلیدی

۱-۳-۱ اعتبار: منظور از اعتبار^۱ یک وسیله اندازه‌گیری آن است که اگر خصیصه مورد نظر را با همان وسیله (یا وسیله مشابه و قابل مقایسه با آن) در شرایط مشابه دو بار اندازه بگیریم، نتایج حاصل تا چه حد مشابه، دقیق، پیش‌بینی‌پذیر و قابل اعتماد خواهد بود (هومن، ۱۳۸۱).

۱-۳-۲ روایی: منظور از روایی^۲ آن است که وسیله اندازه‌گیری به واقع بتواند خصیصه مورد نظر را اندازه بگیرد، نه خصیصه و ویژگی دیگری را (هومن، ۱۳۸۱).

۱-۳-۳ هنجار: هنجار^۳ عبارت است از متوسط عملکرد گروه نمونه‌ای از آزمودنی‌ها که به روش تصادفی از یک جامعه تعريف شده، انتخاب می‌شود، به عبارتی، میانگین و نقطه پنجاه درصدی عملکرد گروه است (شریفی، ۱۳۸۱).

۱-۳-۴ سنجش: سنجش یا ارزیابی فرایند جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات برای کمک به تصمیم‌گیری در کلاس درس گفته می‌شود و شامل اطلاعات جمع‌آوری

1. reliability

2. validity

3. norm

شده در مورد دانش آموزان، آموزش و جو کلاس درس است (آیراسیان، ۲۰۰۲ و اپستین و همکاران، ۲۰۰۴).

۵-۳ اندازه‌گیری: مفهوم اندازه‌گیری^۳ هسته (قلب) آزمون‌های روان‌شناختی است. اندازه‌گیری شامل به کار بردن شواهد قطعی یا قواعدی برای اختصاص دادن اعداد به اشیاء یا رویدادها است (استیونس، ۱۹۴۶). اندازه‌گیری عبارت است از اختصاص دادن اعداد و ارقام به متغیر مورد مطالعه براساس اصول و قواعد معین. هر زمان بتوانیم ارزش متغیر به خصوصی را در آزمودنی خاصی یا در زمان معینی معلوم کنیم گوییم آن متغیر را اندازه گرفته‌ایم (هومن، ۱۳۹۰).

۳-۶ آزمون: آزمون^۵ وسیله اندازه گیری یا روشی است که برای کمی کردن رفتار یا کمک به درک و پیش بینی رفتار مورد استفاده قرار می گیرد (کاپلان و ساکوزو، ترجمه دلاور و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۷). آزمون وسیله‌ای است عینی و استاندارد شده که

برای اندازه‌گیری سموهای از رفقار یا خصایص آدمی به دار می‌رود. در این تعریف مراد از عینی آن است که روش اجرا، نمره دادن و تعبیر و تفسیر نتایج آزمون براساس قواعدی معین و مشخص صورت می‌گیرد و نظر شخصی در آن‌ها بی‌تأثیر است

آزمون از نظر پیش و عبارت است از یک موقعیت آزمایشی هنگار شده که به عنوان محرک برای دریافت یک رفتار مشخص مورد استفاده قرار می‌گیرد (بهرامی، ۱۳۸۷). گیج و برلاینر (۱۹۸۸) آزمون را این گونه تعریف کرده‌اند: آزمون یک روش نظام‌دار (سیستماتیک) برای اندازه‌گیری نمونه‌ای از رفتار فرد است برای این که بتوان رفتار را یا توجه به معیار با هنگار ارزشیاب کرد (سف، ۱۳۸۳).

تعريفی که آناستازی^۶ (۱۹۸۲) از آزمون روانی نموده است این است که: یک آزمون روانی یک معیار اندازه‌گیری عینی و استاندارد شده یک نمونه از رفتار می‌باشد. آزمون‌های روانی در موقعیت‌های آزمایشی، راهنمایی، تحصیلی، شغلی و موقعیت‌های بالینی و در کلینیک‌ها توسط معلمان، مشاوران و دوان‌شناسان بالینی و

1 Airasian, P

1. Anasian, I
2. Epstein, A. S

2. Epstein, 11. 3

4. Stevens, S. S

5. test

6. Anastasi, A

سایر متخصصان در جهت پیش‌بینی، گزینش، طبقه‌بندی و ارزشیابی به کار گرفته می‌شوند. تا ضمن کسب اطلاعات دقیق و معتبر درباره توانایی‌ها و استعدادها، علیق، خصایص شخصیتی و مشکلات مربوط به خودیاری، امکان ارائه کمک‌های روان‌شناسخنی را فراهم آورد (لطفی کاشانی و وزیری، ۱۳۹۰).

اصطلاح آزمون روانی نزدیک ترین ارتباط را با پرسش‌ها و وظایف مشخص شده در یک دفترچه‌ای که قرار است اجرا شوند داشته و با استفاده از سیستم‌های نمره‌دهی عددی نمره‌گذاری شده و مورد تفسیر قرار خواهد گرفت (برگر، ۲۰۱۱).

آزمون‌های روان‌شناسخنی^۲ و اندازه‌گیری‌های شخصیت، هوش، نگرش و انگیزه، اساساً متفاوت از اندازه‌گیری‌های کمی در علوم فیزیکی مانند اندازه‌گیری قد، وزن و اوره خون می‌باشند (کلاین، ۲۰۰۰). آزمون‌های روان‌شناسخنی یا آموزشی^۳ مجموعه‌ای از سؤال‌ها هستند که برای اندازه‌گیری ویژگی‌های مربوط به رفتار فرد طراحی شده‌اند. از یک دیدگاه رفتارها به دو دسته رفتار آشکار و رفتار نهانی تقسیم می‌شوند. رفتار آشکار فعالیت قابل مشاهده فرد است. بعضی از آزمون‌های روانی سعی در اندازه‌گیری و تعیین مقدار توان نیروی فرد یا نیروی انجام رفتارهای آشکار را دارند. آزمون‌های دیگر اندازه می‌گیرند که یک شخص مثلاً چه اندازه یک رفتار آشکار را بروز می‌دهد.

از آنجایی که بعضی صفت یا ویژگی به صورت مستقیم قابل اندازه‌گیری نیست باید به طور غیرمستقیم به مشاهده‌ی فعالیت، عملکردها و یا رفتارهایی که نشانگر آن صفت یا ویژگی است پرداخته شود. در این روش به طور مثال برای اندازه‌گیری میزان هوش فرد چون نمی‌توان هوش را به طور مستقیم مورد مشاهده و اندازه‌گیری قرار داد به نمونه‌هایی از رفتارها یا عملکردهایی توجه می‌شود که نشانگر رفتار هوشمندانه است، لذا با توجه به این موضوع آزمون حاوی تعدادی سؤال در ارتباط با صفت یا ویژگی مورد اندازه‌گیری است، که نمایانگر آن صفت یا ویژگی است.

Riftar نهانی رفتاری است که در باطن فرد به صورت انفرادی انجام گیرد و به طور

آزمون‌های روانی و آموزشی بدین‌گونه رفتارهای گذشته‌ی فرد را اندازه می‌گیرند. بعضی از آزمون‌ها، سعی در پیش‌بینی رفتارهای طبیعی یا مقوله‌هایی مانند موفقیت در دانشگاه یا موفقیت در یک برنامه یا درجهٔ پیشرفت را دارند.

نموده‌های آزمون‌ها ممکن است به خصلت‌ها وابسته باشند که همان مشخصات پایدار یا گرایش‌هایی هستند که برای جواب دادن به یک سؤال معین به کار برده می‌شوند. گاهی اوقات تعیین پاسخ سؤال از روی لجاجت انجام می‌شود که مثالی از این خصلت است. کمرویی^۱ (شرم) خصلت دیگری است. نموده‌های آزمون همچنین، ممکن است به وضعیت^۲، موقعیت^۳ (شرایط) ویژه یا مقام فرد مرتبط باشند. برای مثال، یک فرد مصمم ممکن است بعد از شکستهای بسیار در وضعیت تضعیف شده‌ای^۴ قرار گیرد و کمتر از معمول تمایل به رفتار آشکار داشته باشد. برای اندازه گیری انواع رفتارها آزمون‌های زیادی وجود دارد (کاپلان و ساکوزو، ترجمه دلاور، در تاج و فرخی، ۱۳۸۸).

۷-۳-۱ آزمودن: فرایند اجرای آزمون توسط آزمون‌گر بر روی آزمودن^۵ نامیده می‌شود. یا وقتی که برای اندازه گیری یکی از ویژگی‌های روانی، تربیتی یک فرد یا گروهی از افراد از آزمون استفاده می‌شود به این فعالیت آزمودن می‌گویند (سیف، ۱۳۸۸). برای مثال وقتی برای اندازه گیری میزان هوش کودکی ۵ ساله از آزمون وکسلر کودکان استفاده می‌کنیم، فعالیت آزمودن را انجام می‌دهیم.

۸-۳-۱ آزمودنی: آزمودنی کسی است که آزمون یا تست بر روی آن اجرا می‌شود.

۹-۳-۱ آزمونگر: آزمونگر کسی است که آزمون را بر روی آزمودنی اجرا می‌کند.

یادآوری ۱: منظور از اعتبار یک وسیلهٔ اندازه گیری آن است که اگر خصیصهٔ مورد نظر را با همان وسیله در شرایط مشابه دو بار اندازه بگیریم، نتایج حاصل مشابه، دقیق، پیش‌بینی‌پذیر و قابل اعتماد باشد.

یادآوری ۲: منظور از روابی آن است که وسیلهٔ اندازه گیری به‌واقع بتواند خصیصهٔ مورد نظر را اندازه بگیرد، نه خصیصه و ویژگی دیگری را.

یادآوری ۳: منظور از هنجار متوسط عملکرد گروه یا به‌عبارتی، میانگین و نقطهٔ پنجاه

1. shyness

2. state

3. condition

4. weakened

5. testing

در صدی عملکرد گروه است.

یادآوری ۴: به فرایند جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات برای کمک به تصمیم‌گیری در کلاس درس سنجش گفته می‌شود.

یادآوری ۵: اندازه گیری عبارت است از اختصاص دادن اعداد و ارقام به متغیر مورد مطالعه براساس اصول و قواعد معین.

یادآوری ۶: آزمون وسیله‌ای است عینی و استاندارد شده که برای اندازه گیری نمونه‌ای از رفتار یا خصایص آدمی به کار می‌رود.

یادآوری ۷: وقتی که برای اندازه گیری یکی از ویژگی‌های روانی، تربیتی یک فرد یا گروهی از افراد از آزمون استفاده می‌شود به این فعالیت آزمودن می‌گویند.

۱-۴ راهنمای کاربردی آزمون‌ها

راهنمای کاربردی آزمون‌ها از نظر کمیسیون بین‌المللی آزمون^۱ به شرح زیر است.
آزمون‌های روان‌شناسی شامل دامنه گسترده‌ای از روش‌هایی برای کاربرد در سنجش‌های روان‌شناسی، شغلی و آموزشی هستند.

آزمون‌ها شامل شیوه‌هایی برای سنجش رفتارها و تفکرات افراد بهنجار یا نابهنجار، بد کارکردی^۲ و موقعیت‌های مشاوره‌ای^۳ هستند.

آزمون‌ها به وسیله شیوه‌های کاملاً پیشرفته و پیچیده گسترش می‌یابند تا اطمینان حاصل شود که اصولاً آنچه را که ادعا می‌کنند می‌سنجند و اندازه گیری کنند و این کار را با میزان یا درجه معقول و متناسبی از دقت انجام می‌دهند.

اصولاً شیوه‌های آزمون‌سازی، طراحی می‌شوند تا آزمون‌ها در شرایط کاملاً یکسان و استاندارد اجرا شوند و باعث فراهم شدن اقدامات اجرایی برای بهدست آوردن استنباط‌هایی از نمونه‌های رفتاری را مقدور سازند.

بسیاری از آزمون‌های روان‌شناسی به گونه‌ای استاندارد و رسمی جهت اجرا طراحی می‌شوند. این نکته ایجاب می‌کند که همه کسانی که مورد آزمون قرار می‌گیرند، اطلاعات و فرصت‌های یکسان در اختیارشان گذارده شود. این رسمیت بخشیدن به

1. international test commission

2. dysfunctional

3. counseling setting

شیوه کار، به زیبایی آزمون می‌افزاید.

سنچش آزمون‌ها به وسیله نمونه‌های به دقت انتخاب شده از رفتار انجام می‌گیرد که شواهد مربوط به کیفیت‌های ویژه را فراهم می‌آورد (یعنی هر آن چه آزمون شونده به خاطر آن مورد ارزیابی قرار می‌گیرد).

نتایج آزمون‌ها می‌توانند در جایابی یا تعیین موقعیت افراد بر حسب توانایی نیز در تعیین کیفیت افراد در رابطه با گروهی از دیگر افراد و یا مکان‌یابی افراد در یک نوع یا طبقه مورد استفاده واقع شوند.

آزمون‌ها همچنین شامل شیوه‌هایی هستند که می‌توانند منجر به طبقه‌بندی کیفی یا منظم کردن افراد (برای مثال به لحاظ نوع) شوند. هر شیوه مورد استفاده برای آزمون‌سازی باید به عنوان یک آزمون صرف‌نظر از این‌که آیا آزمون توسط متخصص تدوین شده و نیز صرف‌نظر از این‌که آیا آزمون مجموعه‌ای از سوال‌ها را دربر می‌گیرد یا نیازمند اجرای تکالیف یا عملیات‌هاست (برای مثال نمونه‌ای از کار^۱، آزمون‌های پیگردی روانی - حرکتی^۲) در نظر گرفته شود.

به طور کلی، آزمون‌های روان‌شناختی شامل آزمون‌هایی هستند که برای ارزیابی و سنچش کیفیت‌ها و تفاوت‌های شخصی از قبیل شخصیت^۳، باورها^۴، ارزش‌ها^۵، علایق^۶، انگیزش‌ها^۷ یا سائق‌ها^۸ طراحی و تدوین می‌شوند (Bartram^۹ و Lindley^{۱۰}، ۲۰۰۰).

یادآوری: آزمون‌های روان‌شناختی برای ارزیابی و سنچش کیفیت‌های شخصی و تفاوت‌های فردی افراد از قبیل شخصیت، باورها ارزش‌ها، علایق، انگیزش‌ها یا سائق‌ها طراحی و تدوین می‌شوند.

۱-۵ سوال‌های آزمون

یک آزمون شامل سوال‌هایی است که ماده، گویه یا آیتم^{۱۱} نامیده می‌شوند. هر سوال از

- 1. work samples
- 2. psycho-motor tracking tests
- 3. personality
- 4. beliefs
- 5. values
- 6. interests
- 7. motivation
- 8. drive
- 9. Bartram, D
- 10. Lindley, P
- 11. items

دو بخش تشکیل شده است: تنه^۱ و پاسخ^۲. تنه به عنوان سؤال مطرح می‌باشد برای مثال یک تنه سؤال می‌تواند به صورت زیر مطرح شود:

- حاصل جمع ۴۰ به اضافه ۸ چند خواهد شد؟

پاسخ به این سؤال می‌تواند به صورت باز پاسخ^۳، بسته^۴ پاسخ و یا پرکردنی^۵ باشد (پوست لت وايت، ۲۰۰۵ و گوردون و همکاران، ۲۰۰۵).

۱-۶ نمره خام

نمره خام^۷ اطلاعات خیلی کمی را در مورد مراجع^۸ در اختیار می‌گذارد و معمولاً تعداد پاسخ‌های درست یا نادرستی که آزمودنی به آن پاسخ داده است را نشان می‌دهد و درباره مقایسه نمره به دست آمده با نمره‌های سایر آزمودنی‌ها چیزی به ما نمی‌گوید. بنابراین نمره‌ها باید به نمره استاندارد تبدیل شوند که با هم‌دیگر قابل مقایسه شوند (ویز و زوریخ، ۲۰۰۹). از نمره‌های استاندارد^۹ که مورد استفاده قرار می‌گیرد می‌توان به نمره‌های T, C.E.E.B, IQ و غیره اشاره کرد. همچنین براساس این نمره‌ها می‌توان نتایج آزمودنی‌ها را به نحو بهتری تفسیر کرد.

یادآوری ۱: هر سؤال از دو بخش تشکیل شده است: تنه و پاسخ.

یادآوری ۲: برای تفسیر نتایج آزمون‌ها از انتقال نمره‌های خام به نمره‌های استاندارد استفاده می‌کنند.

۱-۷ تقسیم‌بندی آزمون‌های روانی از دیدگاه‌های مختلف

با توجه به تعداد بسیار زیادی از آزمون‌ها که در حال حاضر وجود دارد، طبقه‌بندی آن‌ها امری دشوار و حتی غیرممکن به نظر می‌رسد. معمولاً برای سهولت مطالعه، آزمون‌های روانی را به طبقات مختلف تقسیم می‌کنند و طبقه‌بندی‌هایی را که از

-
- 1. stem
 - 2. question
 - 3. open-ended
 - 4. closed
 - 5. fill-in
 - 6. Gordon, R. G
 - 7. raw score
 - 8. client
 - 9. standard score

آزمون‌ها به عمل می‌آید دیدگاه‌های مختلفی را منعکس می‌کند و جدا کردن آن‌ها از یکدیگر بیشتر جنبه قراردادی دارد. براساس دیدگاه‌های مختلف آزمون‌ها به چند طبقه تقسیم می‌شوند (صافی، ۱۳۸۴).

۱-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر روش اجرا: از لحاظ روش اجرا آزمون‌ها به دو دسته آزمون‌های فردی و آزمون‌های گروهی تقسیم می‌شوند.

- **آزمون‌های فردی:** آزمونی که فقط یک نفر آزمودنی را در یک زمان معین آزمون کند آزمون فردی گفته می‌شود. در این آزمون‌ها تنها آزمونگر و آزمودنی حضور دارند و آزمونگر برای هر فرد جداگانه راهنمایی می‌کند و نتایج اجرای آزمون را درباره هر فرد به طور مجزا یادداشت می‌کند. آزمون هوشی و کسلر^۱ آزمون رورشاخ^۲ نمونه‌هایی از آزمون‌های فردی هستند.

- **آزمون‌های گروهی:** آزمونی که در هر جلسه در مورد گروهی از افراد قابل اجرا است آزمون گروهی نامیده می‌شود، در آزمون‌های گروهی پس از آن که اجرا کننده، همه آزمودنی‌ها را به طرز پاسخ دادن به سؤال‌های آزمون راهنمایی کرد آزمون‌ها را بین آزمایش شوندگان توزیع می‌کند و افراد در مدت معینی به سؤال‌ها جواب می‌دهند. مانند آزمون هوشی ریون^۳ (اردبیلی، ۱۳۸۹).

۱-۷-۲ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر استفاده از کلام (ماهیت): از لحاظ استفاده از کلام (ماهیت) آزمون‌ها به دو دسته کلامی و غیرکلامی تقسیم می‌شوند.

آزمون‌های کلامی^۴ آن‌هایی هستند که برای جواب دادن به آن توانایی‌های مربوط به زبان گفتاری، نوشتاری و یا شنیداری لازم است. در این آزمون‌ها یا سؤال‌ها به صورت گفتاری مطرح می‌شوند و آزمودنی باید پاسخ خود را به صورت گفتاری ارائه کند (مثل آزمون بینه - سیمون یا آزمون رنه زازو) یا به صورت غیرگفتاری مطرح می‌شوند (به صورت یک جمله یا یک متن نسبتاً کوتاه) و آزمودنی باید پاسخ خود را به صورت نوشتاری ارائه کند و یا این که به صورت نوشتاری مطرح می‌شوند و پاسخ نیز باید به صورت نوشتاری ارائه شود.

آزمون‌های غیرکلامی آن‌هایی هستند که پاسخ به آن‌ها غالباً مستلزم انجام فعالیتی

1. wechsler intelligence test

2. rorshach test

3. raven intelligence test

4. verbal test

از طرف آزمودنی است (بهرامی، ۱۳۸۷) و توانایی‌های ملموس و واقعیت‌های عملی را به کار می‌گیرد (گنجی، ۱۳۷۷)، در این آزمون‌ها استعدادهای کلامی (نیمکره چپ مغز) کمترین نقش را بر عهده می‌گیرند و در عوض هوش عملی – یا مکانیکی فعال می‌شود. از جمله آزمون‌های غیرکلامی می‌توان به آزمون هوشی نابسته به فرهنگ^۱ لایتر، آزمون مکعب‌های چوبی کهس^۲، آزمون قطعات چوبی ویگلی^۳، آزمون جعبه دکرولی^۴ اشاره کرد. زمانی که کودکان خردسال، نابهنجارها، کرواللهای و بی‌سودادها مورد آزمون قرار می‌گیرند و یا زمانی که اندازه گیری توانایی‌های لازم برای مشاغل فنی مورد تظر است از آزمون‌های غیرکلامی یا عملی استفاده می‌کنند (گنجی، ۱۳۷۷).

۳-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر دقت ساخت: از لحاظ دقت ساخت آزمون‌ها

به دو دستهٔ معلم ساخته (غیراستاندارد) و استاندارد شده تقسیم می‌شوند. آزمون‌های استاندارد براساس دستورالعمل خاص و بهشیوه یکسان، نمره‌گذاری و تفسیر می‌شوند و به صورت با ساختار توصیف می‌شوند. برای تفسیر نمره آزمودنی در آزمون استاندارد شده هنجارهایی براساس عملکرد گروه نمونه وسیعی از آزمودنی‌ها فراهم شده است که نمره آزمودنی با آن مقایسه و موقعیت او نسبت به گروه هنجار تعیین می‌شود. شیوه‌های خاصی برای اجرا و قواعد نمره‌گذاری دارند و هر متخصص می‌تواند آن را به همان شیوه اجرا کند، نمره آزمودنی‌ها براساس ویژگی‌های مشابه سن، جنسیت و... مورد مقایسه قرار می‌گیرد.

آزمون‌های غیراستاندارد آزمون‌هایی هستند که به روش‌های غیرعلمی ساخته شده‌اند و برای ارزشیابی و سنجش‌های غیررسمی به کار می‌روند. انواعی از آزمون‌هایی که توسط معلم‌ها برای ارزیابی دانش‌آموزان ساخته می‌شود از این نوع آزمون‌های غیراستاندارد هستند. این آزمون‌ها اعتبار ندارند و نتایج آن‌ها را نمی‌توان به عنوان توانایی‌ها و ویژگی‌های واقعی در نظر گرفت. این طبقه‌بندی مرز بین آزمون‌های روان‌شنختی و غیرروان‌شنختی است (ویز و زوریخ، ۲۰۰۹).

۴-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر کارکرد: از نظر کارکرد آزمون‌ها به دو دستهٔ

آزمون‌های کارآیی و آزمون‌های شخصیت تقسیم می‌شوند. آزمون‌های کارآیی، شامل

1. free culture

2. Kohs

3. Wigly

4. Decroly

انواع آزمون‌های هوشی، آزمون‌های استعداد و آزمون‌های پیشرفت می‌شوند و آزمون‌های شخصیت، انواعی از آزمون‌های فرافکن¹ و آزمون‌های عینی شخصیت (آزمون کتل، آزمون MMPI و...) را دربر می‌گیرند.

۵-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر هدف کاربرد: از نظر هدف کاربرد، آزمون‌ها

به دو دسته آزمون‌های تشخیصی و آزمون‌های پیش‌بینی تقسیم می‌شوند.

در آزمون‌های تشخیصی ویژگی فعلی روانی آزمودنی مورد مطالعه قرار می‌گیرد، هدف این گروه از آزمون‌ها این است که حالت فعلی آزمایش‌شونده را تعیین کند تا اقداماتی در مورد او به عمل آید، مانند اتخاذ یک شیوه درمانی.

در آزمون‌های پیش‌بینی وضعیت آزمودنی در آینده مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

هدف این گروه از آزمون‌ها این است که پیش‌بینی کم و بیش دراز مدتی را در مورد افراد به عمل آورد؛ مثلاً آزمون‌های راهنمایی شغلی، آزمون‌های راهنمایی تحصیلی که در پایان دوره دبیرستان یا دوره راهنمایی اجرا می‌شوند (گنجی، ۱۳۷۷).

۶-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر وابستگی به فرهنگ: از نظر وابستگی

آزمون‌ها به فرهنگ آزمون‌ها به دو دسته آزمون‌های وابسته به فرهنگ در برابر آزمون‌های نابسته به فرهنگ تقسیم می‌شوند.

آزمونی وابسته به فرهنگ است که براساس یک فرهنگ خاص ساخته شده است و پاسخ دادن به آن مستلزم آشنایی با آن فرهنگ است. اکثر آزمون‌های شخصیت و هوش وابسته به فرهنگ هستند و برای آن که در فرهنگ دیگری مانند ایران قابل اجرا باشند لازم است که تغییراتی در مواد آن‌ها داده شده و براساس فرهنگ جدید هنگاریابی شوند. از طرف دیگر آزمونی نابسته به فرهنگ است که برای ساخت آن ملاک‌های فرهنگی لحاظ نشده و در تمام فرهنگ قابل اجرا باشد. آزمون نابسته به فرهنگ کتل² برای اندازه‌گیری هوش و آزمون فراخنای حافظه برای یادآوری اعداد یک رقمی نمونه‌هایی از این نوع آزمون‌ها هستند.

۶-۷-۲ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر زمان پاسخگویی: از این لحاظ آزمون‌ها به

دو دسته آزمون‌های سرعت در برابر آزمون‌های قدرت تقسیم می‌شوند.

آزمون سرعت آزمونی است که آزمودنی باید در زمانی محدود و معین هر اندازه

1. projection

2. cattell culture free test

که می‌تواند به سؤال‌های آن پاسخ دهد. آزمون‌های دقت و توجه از این نوع هستند. از طرف دیگر آزمونی آزمون قدرت است که در آن آزمودنی باید در زمان غیرمحدود یا در زمان نسبتاً زیاد وسعت دانش و میزان درک و فهم و مهارت خود را در پاسخ دادن به سؤال‌ها نشان دهد. این آزمون‌ها از آسان به مشکل تنظیم می‌شوند، در حالی که در آزمون سرعت سطح دشواری همه سؤال‌ها تقریباً یکسان است. آزمون‌های کارآیی از نوع آزمون‌های قدرت به شمار می‌آیند.

۸-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر شیوه اجرا و نمره گذاری: از آین لحظ

آزمون‌ها به دو دسته آزمون‌های عینی در برابر آزمون‌های ذهنی قدرت تقسیم می‌شوند. آزمون عینی^۱ آزمونی است که برای تمام مراحل آن دستورالعملی به صورت استاندارد تهیه شده باشد. این دستورالعمل می‌تواند شامل محل اجرا، زمان اجرا، شیوه اجرا و روش نمره گذاری آزمون باشد. در این آزمون‌ها قضاوت آزمایش‌کننده در نمره گذاری بی‌تأثیر بوده یا تأثیر کمی دارد. از طرف دیگر در آزمون‌های ذهنی نمره گذاری پاسخ‌های آزمودنی تا حدود زیادی از قضاوت شخص آزمایش‌کننده تأثیر می‌پذیرد. اکثر آزمون‌های روان‌شناسخی از نوع آزمون‌های عینی هستند و هر نوع دخل و تصرف در دستورالعمل این آزمون نتایج آن را بی‌اعتبار می‌کند.

آزمون‌های عینی شخصیت به صورت آزمون یا پرسش‌های بسته تهیه می‌شوند که آزمودنی پاسخ خود را به صورت دو گزینه‌ای (آری یا نه)، ۳ گزینه‌ای و چند گزینه‌ای مشخص می‌کند (شریفی، ۱۳۹۰).

۸-۷-۲ طبقه‌بندی آزمون‌ها از لحظ روش تفسیر نمره‌ها: از لحظ روش تفسیر

نمره‌های آزمون می‌توان آن‌ها را به دو گروه ملاک مرجع^۲ و گروه مرجع تقسیم کرد. در آزمون‌های ملاک مرجع عملکرد هر آزمودنی با توجه به یک ملاک مشخص و بدون توجه به عملکرد سایر افراد گروه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. مثلاً در آزمون‌های نمونه‌ای از کار آزمودنی کار معینی را در مدت زمان معینی انجام می‌دهد و کار او با یک ملاک که قبله تهیه شده مورد مقایسه قرار می‌گیرد. از طرف دیگر در آزمون‌های گروه مرجع عملکرد هر آزمونی با متوسط عملکرد افراد گروه مورد مقایسه قرار گرفته و تفسیر می‌شود. مثلاً برای تفسیر از هنجاری‌های گروه همسالان آزمودنی استفاده می‌شود.

1. objective test

2. criterion referenced

۱۰-۷-۱ طبقه‌بندی آزمون‌ها از نظر محتوا: از نظر محتوا آزمون‌ها به گروه‌ها و دسته‌های مختلف تقسیم شده‌اند. به طور مثال مرکز روان‌شناسی کاربردی فرانسه کل آزمون‌های خود را به ۹ طبقهٔ زیر تقسیم کرده است:

- آزمون‌های هوش: اعم از فردی یا گروهی، مداد—کاغذی یا عملی، ویژه کودکان یا بزرگسالان، نوجوانان و...

- آزمون‌های استعداد: اعم از استعدادهای وابسته به هوش، استعدادهای مربوط به فعالیت‌های حرکتی دست‌ها، استعدادهای ویژه وابسته به مشاغل مختلف، آزمون‌های رشد ادراک دیداری، آزمون‌های تشخیص کورزنگی، آزمون‌های ادراک فضایی، آزمون‌های سنجش استعدادهای هنری، آزمون‌های سنجش مهارت انگشتان، آزمون‌های تجزیه جملات از نظر دستوری، آزمون‌های سنجش توانش‌های مکانیکی.

- آزمون‌های معلومات و اطلاعات تحصیلی و شغلی: از جمله آزمون‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی، آزمون‌های سنجش سطح نگارش، حساب کردن، املاء، آزمون‌های بررسی سطح اطلاعات در هر یک از مشاغل.

- آزمون‌های بالینی: اعم از آزمون‌های اختلالات خواندن یا نارسانخوانی، آزمون‌های اختلال تولید گفتار یا درک گفتاری، آزمون‌های اختلال حرکتی، آزمون‌های تشخیص ضایعات مغزی، آزمون‌های پندار تن، آزمون‌های جانبی بودن اعضای بدن، آزمون‌های اختلالات حافظه و کلیه آزمون‌های عصبی روان‌پزشکی.

- پرسش‌نامه‌های شخصیت: اعم از پرسش‌نامه‌های سنجش علاوه‌ق، طرز نگش‌ها، میزان سازگاری، افسردگی، اضطراب، ترس‌های مرضی، عزت نفس، پندار از خود، خلق و خوی، پرخاشگری، وسواس و شیدایی. پاسخ دادن به سؤال‌های این پرسش‌نامه‌ها نمی‌تواند صحیح یا غلط باشد بلکه آزمونگر به دنبال این است که فرد چه مقدار از این ویژگی را دارد (بارتم و لیندلی، ۲۰۰۰).

- آزمون‌های عینی شخصیت: از جمله آزمون‌های عینی شخصیت می‌توان به آزمون‌های سنجش فشارهای روانی، آزمون‌های درون‌گرایی بروون‌گرایی، آزمون‌های سنجش هوش اجتماعی و آزمون‌های سنجش خلاقیت اشاره کرد.

- آزمون‌های فرافکنی شخصیت: اعم از آزمون‌های ساخته شده با لکه‌های جوهر (رورشاخ)، آزمون‌های ابداع داستان براساس تصاویر، آزمون‌های جملات یا داستان‌های ناتمام و آزمون‌های سنجش ناکامی.

- چک لیست‌های مصاحبه: برای استفاده در جلسات مصاحبه تشخیصی روان‌پزشکی و مصاحبه‌ای استخدامی.

- ابزار روان‌سنجی: نیرو سنج، دستگاه‌های بیوفیدبک، ابزار سنجش آستانه‌های اختلال حواس از قبیل اودیومتر و ویزیومتر (بهرامی، ۱۳۸۷).

یادآوری ۱: از نظر روش اجرا، آزمون‌ها به دو دسته اجرای فردی و اجرای گروهی تقسیم می‌شوند.

یادآوری ۲: از نظر استفاده از کلام (ماهیت) آزمون‌ها به دو دسته کلامی و غیرکلامی تقسیم می‌شوند.

یادآوری ۳: از نظر دقت ساخت، آزمون‌ها به دو دسته معلم ساخته و استاندارد شده تقسیم می‌شوند.

یادآوری ۴: از نظر کارکرد، آزمون‌ها به دو دسته آزمون‌های کارآیی و آزمون‌های شخصیت تقسیم می‌شوند.

یادآوری ۵: از نظر هدف کاربرد، آزمون‌ها به دو دسته آزمون‌های تشخیصی و آزمون‌های پیش‌بینی تقسیم می‌شوند.

یادآوری ۶: آزمونی وابسته به فرهنگ است که براساس یک فرهنگ خاص ساخته شده است و پاسخ دادن به آن مستلزم آشنازی با آن فرهنگ است.

یادآوری ۷: آزمون سرعت آزمونی است که آزمودنی باید در زمانی محدود و معین هر اندازه که می‌تواند به سؤال‌های آن پاسخ دهد.

یادآوری ۸: آزمون عینی آزمونی است که برای تمام مراحل آن دستورالعملی به صورت استاندارد تهیه شده باشد.

یادآوری ۹: از لحاظ روش تفسیر، نمره‌های آزمون می‌توان آن‌ها را به دو گروه ملاک مرجع و گروه مرجع تقسیم کرد.

۸-۱ کاربرد آزمون‌های روانی

آزمون‌های روانی در موقعیت‌های آموزشی، راهنمایی تحصیلی و شغلی، در موقعیت‌های بالینی و کلینیک‌ها، توسط معلمان، مشاوران راهنمایی، روان‌شناسان بالینی و سایر متخصصان برای هدف‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند. کرونباخ^۱، موارد استفاده از آزمون‌ها را به‌شرح زیر مطرح کرده است:

الف) پیش‌بینی: آزمون‌ها برای اندازه‌گیری توانایی پیشرفت تحصیلی و سایر ویژگی‌های افراد که پایه تصمیم‌گیری است به کار می‌روند. برای تصمیم‌گیری باید بتوان میزان موفقیت را پیش‌بینی کرد و پیش‌بینی باید براساس داده‌های کمی و معابر و دقیق باشد.

ب) گزینش: در برخی از مؤسسات و سازمان‌ها، آزمون‌ها برای گزینش یا رد بعضی از افراد به کار می‌روند.

ج) طبقه‌بندی: طبقه‌بندی عبارتست از گروه‌بندی و یا قرار دادن افراد در گروه‌های مختلف براساس تقسیمات منطقی. طبقه‌بندی، مستلزم آن است که معلوم شود فرد خاص در چه گروهی جای داده شود و یا براساس چه روشی مورد آموزش و یا درمان قرار گیرد. نمونه‌هایی از طبقه‌بندی شامل شناخت انواع بیماری‌های روانی، انتخاب برنامه‌های درسی مدارس و یا گزینش افراد برای انواع حرفه‌های تخصصی است (شریفی، ۱۳۹۰).

نکته: موارد استفاده از آزمون‌ها عبارتند از: پیش‌بینی، گزینش و طبقه‌بندی.

۹ مهارت‌های لازم برای اجرای آزمون‌ها

به طور کلی آزمون‌ها در موارد زیر مورد استفاده قرار می‌گیرند: بررسی وضعیت تحصیلی، مشخص کردن استعدادهای تحصیلی و استعدادهای خاص مثل استعداد مکانیکی، درک روابط فضایی و تجسم، استعداد منشی‌گری و نمونه‌ای از کار، بررسی وضعیت شخصیت، روابط خانوادگی، زناشویی، روابط بین فردی، روابط اجتماعی، درون گرایی - برون گرایی، بررسی شاخص‌های هیجانی افراد، وضعیت رشدی حرکتی، به دست آوردن وضعیت هوشی (هوشپر) افراد و ده‌ها مورد دیگر (شریفی، ۱۳۸۶).

برای اجرای آزمون‌ها و تفسیر آن‌ها روان‌شناس و مشاور باید زیر نظر اساتید با تجربه، دوره‌های تخصصی را گذرانده باشند. در این زمینه لازم است آزمایندگان مهارت‌های لازم را مانند توانایی ارزیابی توانمندی فنی، محدودیت‌های آزمون، انتخاب آزمون‌های مناسب و ویژگی‌های مورد استفاده آزمون‌ها را به دست آورده باشند (امین‌پور و همکاران، ۱۳۸۹).

اجرای آزمون مستلزم صبر، حوصله، کترل خود و دقت بالینی است. آزمون‌گر قبل از اجرای آزمون باید، دلایل و لزوم اجرای آزمون را معلوم و در اجرای آزمون به طور کامل براساس دستورالعمل و راهنمای اجرای آزمون عمل کند. فراگیری و به کارگیری دقیق دستورهای کلامی از شرایط و مهارت‌های اساسی به کارگیری آزمون‌ها به حساب می‌آید. بهتر است قبل از اجرا آزمون را وارسی کند تا مرتب و در دسترس باشد و جستجو و تنظیم آن‌ها در زمان اجرا موجب حواس‌پرتی آزمودنی نشود.

از آنجایی که رابطه سطح آزمودنی و انتظارات آزمون‌گر می‌تواند به عنوان یک عامل خطأ در نمره اصلی تأثیر بگذارد، هر گونه انحراف از شرایط انگیزشی مقرر در دستورالعمل باید در تفسیر کارکرد افراد مورد توجه قرار گیرد. در آزمون کودکان و یا بزرگترها با توجه به این که این گونه اقدام‌ها، تلویحاً تهدیدی به حریم خصوصی آزمودنی تلقی می‌شود و ممکن است اضطراب آن‌ها را دامن بزند، بهتر است با درنظر گرفتن احتمال کمرویی، حواس‌پرتی و منفی بافی و همانند آن‌ها، در آغاز با خوشرویی و رفتار دوستانه و آرام بخش به جلب اطمینان و ایجاد آرامش در آن‌ها پردازیم (لطفى کاشانی، ۱۳۸۳).

چون آزمون‌های روان‌سنجه‌ی نیاز به آموزش خاص در اجرا و تفسیر آزمون دارند، لطفاً در زمان اجرای آزمون به موارد زیر دقت کنید: (الف) تناسب آزمون با نیاز آزمودنی، (ب) زمان مورد نیاز برای اجرای آزمون‌ها و کسب اطلاعات از آزمودنی (متقارضی) و (ج) در دسترس بودن متخصصین برای اجرای آزمون‌ها و ایجاد بازخورد از داوطلبان در زمان مناسب.

داوطلبان باید قبل از آزمون اطلاعات کافی که در زمان اجرای آزمون از آن‌ها خواسته می‌شود را دریافت کنند: اطلاع از مدت زمان آزمون‌ها، اطلاعات کافی در مورد الزامات مورد نیاز هر آزمون که برای تکمیل آن وجود دارد و زمان تعیین شده برای هر

سؤال.

اطلاعات در مورد تنظیمات مورد نیاز برای بازخورد و تأییدیه افرادی که به نتایج جزئیات بیشتر در مورد نمره گذاری آزمون‌ها مربوطند، بایستی مشخص شود (کمیته استخدام، ۲۰۰۶). همچنین کاربران آزمون (آزمونگران) باید به تأثیر بر روی همه داوطلبان در هنگام توجه به تنظیم زمان آزمون توجه کنند. به طور خاص، کاربران باید توجه کنند که آیا آن‌ها در حال ایجاد یک خطر برای ادعای رفتار نامناسب هستند و یا رفتار نامتجانس و یا تأثیر نامتجانسی را از خود نشان می‌دهند (بورک، ۲۰۰۶).

به طور کلی نتایج آزمون‌ها کاملاً محترمانه بوده مگر در موارد خاص مانند کودکان خردسالان و افراد عقب مانده که نتیجه به دست آمده به دیگر افراد مانند سرپرستان آن‌ها داده می‌شود (امین‌پور و همکاران، ۱۳۸۹).

نکته ۱: برای اجرا و تفسیر آزمون‌ها روان‌شناس و مشاور باید زیر نظر استاید با تجربه، دوره‌های تخصصی را گذرانده باشند.

نکته ۲: آزمونگر قبل از اجرای آزمون باید، دلایل و لزوم اجرای آزمون را معلوم و در اجرای آزمون به طور کامل براساس دستورالعمل و راهنمای اجرای آزمون عمل کند.

خلاصه بخش

این واقعیت که افراد از نظر استعداد، شخصیت و رفتار تفاوت دارند و این‌که این تفاوت‌ها را می‌توان مورد سنجش قرار داد، احتمالاً از ابتدای تاریخ مکتوب زندگی انسان مورد توجه بوده است. استفاده از آزمون توانایی‌های ذهنی افراد قبل از میلاد مسیح در چین شروع شده بود و علی‌رغم عدم علاقه به ارزیابی توانایی‌های ذهنی، در قرن هجدهم چند مورد آزمون که بیشتر به شکل امتحانات دانشگاهی بودند، تدوین شدند. اصطلاح آزمون‌های روانی برای اولین بار در سال ۱۸۹۰ از سوی مک‌کین کتل روان‌شناس آمریکایی پیشنهاد گردید. در سال ۱۹۰۴ آلفرد بینه به همراه تئودور سیمیون به پیشنهاد وزارت آموزش و پرورش فرانسه برای تشخیص ناتوانایی یادگیری کودکان در مدرسه آزمون هوشی را طراحی کردند و سؤال‌های این آزمون از ساده به دشوار تنظیم شده بود.

نخستین بار در طول جنگ جهانی اول آزمون‌های عینی شخصیت از جمله آزمون‌های آلفا و بتا برای استخدام سربازان ارتش ساخته شدند. نخستین آزمونی که به صورت تجاری به فروش رسید آزمون شخصیتی برن رویتر بود و از ۶ عامل تشکیل شده بود. در ادامه به تعریف اصطلاحات اعتبار، روایی، هنجار، سنجش، اندازه گیری، آزمون، آزمودنی و آزمونگر و سپس به راهنمای کاربردی آزمون‌ها و تقسیم‌بندی آن‌ها از دیدگاه‌های مختلف پرداخته شد. آزمون‌های روانی در سه حوزه پیش‌بینی، گزینش و طبقه‌بندی به کار می‌روند. از جمله مهارت‌های لازم برای اجرای آزمون‌ها عبارتند از: گذراندن دوره‌های تخصصی توسط آزمونگر، رعایت محروم‌نگه داشتن اطلاعات به دست آمده از آزمون‌ها و داشتن صبر، حوصله، کنترل خود و دقت بالینی است.

خودآزمایی

۱. استفاده از تست‌های توانایی ذهنی در چه زمانی و در کدام کشور شروع شد؟
 - (الف) قبل از میلاد - چین
 - (ب) قبل از میلاد - آمریکا
 - (ج) بعد از میلاد - چین
 - (د) بعد از میلاد - یونان
۲. در چه زمانی و در کدام کشور آزمون‌های تحصیلی برای پذیرش دانشجویان به کار برده شدند؟
 - (الف) قبل از میلاد - چین
 - (ب) قبل از میلاد - آمریکا
 - (ج) بعد از میلاد - چین
 - (د) قبل از میلاد - یونان
۳. آزمون هوشی برای اولین توسط تهیه شد؟
 - (الف) نیتکو
 - (ب) هوراس مان
 - (ج) بینه و سیمون
 - (د) گالتون
۴. اصطلاح آزمون روانی برای اولین بار توسط چه کسی پیشنهاد گردید؟
 - (الف) بینه
 - (ب) کتل
 - (ج) وونت
 - (د) گالتون
۵. علت عدم رشد و کاربرد آزمون‌های کتل چه چیزی بود؟
 - (الف) فاقد هنجارهای لازم بودند.
 - (ب) سنجش کارکردهای عالی ذهن را در نظر می‌گرفتند.

- ج) یک عامل را اندازه می‌گرفتند.
- د) زمان زیادی برای اجرا لازم داشتند.
۶. در آزمون بینه سؤال‌هایی برای یک سن خاص درنظر می‌گرفتند که تا پاسخ‌دهندگان یک گروه به آن پاسخ درست می‌دادند.
- (الف) ۵۰-۶۰
 (ب) ۵۵-۷۰
 (ج) ۶۰-۷۵
 (د) ۷۵-۹۰
۷. آزمون‌های آلفا و بتا در چه زمانی و برای چه منظوری ساخته شدند؟
- (الف) جنگ جهانی دوم - استخدام سربازان ارتش
 (ب) جنگ جهانی اول - استخدام سربازان ارتش
 (ج) جنگ جهانی اول - ورود به دانشگاه
 (د) قبل از میلاد - استخدام کارکنان
۸. براساس آزمون اطلاعات شخصی و دورث افرادی که نمره بیشتر از به دست می‌آورند نمی‌توانستند در ارتش استخدام شوند.
- (الف) ۱۰
 (ب) ۱۵
 (ج) ۲۰
 (د) ۳۰
۹. به فرایند جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات برای کمک به تصمیم گیری در کلاس درس گفته می‌شود.
- (الف) سنجش
 (ب) اندازه‌گیری
 (ج) آزمون
 (د) آزمودن
۱۰. اختصاص دادن اعداد به اشیاء یا رویدادها گفته می‌شود.
- (الف) سنجش
 (ب) اندازه‌گیری
 (ج) آزمون
 (د) آزمودن
۱۱. روشی که برای کمی کردن رفتار یا کمک به درک و پیش‌بینی رفتار مورد استفاده قرار می‌گیرد نامیده می‌شود.
- (الف) سنجش
 (ب) اندازه‌گیری
 (ج) آزمون
 (د) آزمودن

۱۲. برای تفسیر داده‌ها، داده‌های خام به تبدیل می‌شوند.
- ب) انحراف استاندارد
 - الف) میانگین
 - ج) واریانس
۱۳. از کدام دیدگاه آزمون‌ها را به دو دستهٔ فردی و گروهی تقسیم می‌کنند؟
- ب) روش نمره‌گذاری
 - الف) روش اجرا
 - ج) روش تفسیر
۱۴. کدامیک از آزمون‌های زیر یک آزمون غیرکلامی است؟
- ب) مکعب‌های گُهس
 - الف) بینه سیمون
 - ج) وودورث
۱۵. از کدام دیدگاه آزمون‌ها را به دو دستهٔ کارآیی و شخصیت تقسیم‌بندی می‌کنند؟
- ب) هدف کاربرد
 - الف) کارکرد
 - ج) ماهیت
۱۶. در مورد آزمون کتل کدام گزینه درست نادرست است؟
- الف) یک آزمون فردی است.
 - ب) نابسته به فرهنگ است.
 - ج) یک آزمون استاندارد شده است.
 - د) جزو آزمون‌های سرعت به حساب می‌آید.
۱۷. از نظر محتوا آزمون پندار تن جزو کدام دسته از آزمون‌های روانی قرار می‌گیرد؟
- ب) بالینی
 - الف) معلومات
 - ج) هوش
۱۸. کدام مورد جزو کاربردهای آزمون‌های روانی نیست؟
- ب) گزینش
 - الف) پیش‌بینی
 - ج) طبقه‌بندی
 - د) خلاصه کردن

پرسش‌های تشریحی

- (پرسش‌هایی برای تفکر بیشتر و انجام آن به عنوان بخشی از کار عملی دانشجویان)
۱. تاریخچه پیدایش و تهیه آزمون‌های روانی را به اختصار توضیح دهید؟
 ۲. اصطلاحات سنجش، اندازه‌گیری، آزمون و آزمودن را تعریف کنید؟

۴. مورد از راهنمای کاربردی آزمون‌ها را بنویسید؟
۴. از نظر اجرا آزمون‌های روانی به چند دسته تقسیم می‌شوند با ذکر مثال شرح دهید؟
۵. از نظر دقت ساخت آزمون‌های روانی به چند دسته تقسیم می‌شوند با ذکر مثال شرح دهید؟
۶. آزمون‌های روانی از نظر محتوا به چند دسته تقسیم می‌شوند آن‌ها را فقط نام ببرید؟
۷. از کاربردهای آزمون‌های روانی پیش‌بینی و طبقه‌بندی را شرح دهید؟
۸. مهارت‌های لازم برای اجرای آزمون‌ها را بنویسید.

منابع بخش ۱

۱. اردبیلی، یوسف. (۱۳۸۹). اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش. تهران: انتشارات بعثت. چاپ دهم.
۲. امین‌پور، حسن. محمدزاد، علیرضا و خلیل‌زاده، سورالله. (۱۳۸۹). اهمیت و نقش خدمات روان‌شناسی و مشاوره در مراحل ازدواج و وظایف مشاوران. دوازدهمین همایش علمی جایگاه مشاوره و راهنمایی شهرستان اشنویه.
۳. بهرامی، هادی. (۱۳۸۷). آزمون‌های روانی مبانی نظری و فنون کاربردی. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی. چاپ چهارم.
۴. سیف، علی اکبر. (۱۳۸۳). اندازه‌گیری و سنجش در علوم تربیتی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور. چاپ شانزدهم.
۵. شریفی، حسن پاشا. (۱۳۹۰). اصول روان‌سنجی و روان‌آزمایی. تهران: انتشارات رشد. چاپ پانزدهم.
۶. شریفی، حسن پاشا. (۱۳۸۶). نظریه و کاربرد آزمون‌های هوش و شخصیت. تهران: انتشارات سخن. چاپ پنجم.
۷. شریفی، حسن پاشا. (۱۳۸۱). اصول روان‌سنجی و روان‌آزمایی. تهران: انتشارات رشد. چاپ هفتم.
۸. صافی، احمد. (۱۳۸۴). اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در دوره‌های تحصیلی. تهران: انتشارات رشد.
۹. کاپلان، رویرت ام و ساکروزو، دنیس پ. (۱۳۸۸). روان‌آزمایی. ترجمه علی دلاور، فریبرز درتاج و نور علی فرجی. تهران: نشر ارسیاران. چاپ سوم.
۱۰. گجی، حمزه. (۱۳۷۷). آزمون‌های روانی (مبانی نظری و عملی). مشهد: آستان قدس رضوی. چاپ هفتم.
۱۱. لطفی کاشانی، فرج و وزیری، شهرام. (۱۳۹۰). روان‌شناسی بالینی کودک. تهران: انتشارات ارسیاران.
۱۲. هومن، حیدرعلی. (۱۳۹۰). شناخت روش علمی در علوم رفتاری. تهران: انتشارات سمت.
۱۳. هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۱). اندازه‌گیری روانی تربیتی و فن تهیه تست. تهران: نشر پارسا.
14. Aiken, L. R. (1989). Assessment of personality. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.

بخش دوم

آزمون‌های سلامت روانی

هدف کلی

هدف کلی این بخش آشنایی دانشجویان با آزمون‌های SCL-90-, GHQ-12, R, SCL-25, آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالور德 و آزمون چند محوری بالینی میلیون است.

فصل دوم

آزمون‌های سلامت روانی

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. در مورد سلامت روانی و شیوه آن و سنجش آن مطالعی را بنویسد.
۲. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون سلامت عمومی ۲۸ سؤالی (GHQ-28) را بداند.
۳. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون سلامت عمومی ۱۲ سؤالی (GHQ-12) را بداند.

۱-۲ مقدمه

سلامت روانی^۱ پدیده‌ای است که از دیر باز مورد توجه مشاوران، روان‌شناسان و روان‌پژوهان بوده و متأثر از مجموعه‌ای از عوامل جسمی، اجتماعی و شناختی می‌باشد براساس معیارهای جهانی، سلامتی تنها جنبه‌های جسمانی را در بر نمی‌گیرد (موحد و همکاران، ۱۳۸۵). سلامت روان، یعنی پیشگیری از بیماری‌های روانی که پیشگیری به معنی وسیع آن عبارت است از به وجود آوردن عوامل و شرایطی که در واقع تکمیل‌کننده زندگی سالم و بهنگار می‌باشد و به همین دلیل درمان اختلال‌های روانی نیز جزیی از این فعالیت می‌باشد (عناصری، ۱۳۸۶).

به گونه‌ای که سازمان جهانی بهداشت، سلامتی را حالتی که در آن فرد از نظر روانی، عاطفی و اجتماعی کاملاً سالم است و در او نشانه‌ای از بیماری و رنجوری

مشاهده نمی‌شود تعریف کرده است (کامپوس^۱، ۲۰۰۲). می‌توان گفت که سلامتی حالت تندرستی کامل جسمانی، روانی و اجتماعی است، نه صرفاً فقدان ضعف یا بیماری. با وجود این‌که موضوع و هدف اصلی تمامی مکاتب روان شناختی دستیابی و تأمین سلامت روان انسان‌هاست، اما هر یک از مکاتب تعریف متفاوتی را از سلامت روان ارایه داده‌اند. از دیدگاه زیست‌شناسی، بهداشت روانی به معنای نبود علایم بیماری است. براساس این دیدگاه، انسان سالم کسی است که نشانه‌های بیماری در او دیده نمی‌شود و هدف انسان و جوامع انسانی رهایی و خلاصی از نشانه‌های بیماری است. در این الگو، نشانه‌ها و پدیده‌هایی از قبیل اضطراب، وسواس، افسردگی، توهمندی و هذیان، و پرخاشگری کنترل نشده، نشانه بیماری به شمار می‌روند و اگر در کسی یافت شوند، آن فرد نابهنجار و غیرطبیعی (مریض و ناسالم) است و چنانچه در فردی یافته نشوند، این فرد سالم، طبیعی و بنهنجار به شمار می‌رود (میردرکواندی^۲، ۲۰۰۶).

سلامت روانی به نحوه تفکر، احساس و عمل اشخاص بستگی دارد. به‌نظر افروزان و همکاران (۱۳۸۶) سلامت روانی در گرو جلوگیری از علل و عوامل شرایط‌تنش زا نهفته است. همچنین به عنوان نتیجه و برondon داد بیماری‌های روان‌پژشکی از جمله اختلالات خلقی، اختلالات اضطرابی، سوءصرف مواد و وابستگی به مواد (انجمان روان‌پژشکی آمریکا، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۷) و حوادث شدید سلامتی که با بیماری‌های روان‌پژشکی تداعی می‌شوند (انجمان روان‌پژشکی آمریکا، ۱۹۸۰ و دس جارلاس^۳ و همکاران، ۱۹۹۵) درنظر گرفته می‌شود. به طور کلی سلامت روانی در دو بعد جنبه مثبت (رفاه و مدارا کردن در مقابل مصائب و مشکلات) و جنبه منفی (نشانه‌ها و علایم بیماری و بیماری‌ها) مورد توجه قرار می‌گیرد.

امروزه سلامت روان ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با هر متغیری دارد که در

روان‌شناسی مورد مطالعه قرار می‌گیرد (ساکی و کیخانی، ۱۳۸۱).

طبق آمار سازمان بهداشت جهانی ۵۲ میلیون نفر از مردم سراسر جهان اختلال شدید روانی و ۲۵۰ میلیون نفر نیز اختلالات خفیف تری دارند (سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۹۰).

1. Campos, M.G

2. Mirderikvandi, R ahim

3. Des Jarlais, R

طبق برآورد سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۰۲ میلادی، حدود ۵۰۰ میلیون نفر در دنیا مبتلا به یکی از اختلالات روانی بودند که حدود نیمی از آن‌ها را اختلالات خفیف روانی همچون افسردگی و اضطراب تشکیل می‌داد (سازمان جهانی سلامت، ۲۰۰۱).

شیوع بیماری‌های روانی ۱۲ درصد است و تا سال ۲۰۲۰ به ۱۵ درصد افزایش پیدا می‌کند (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۱). این آمار در حال حاضر در کشورهای آفریقایی به ۵۳ درصد می‌رسد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۰۵). به طور کلی میزان شیوع اختلالات روانی در دنیا بین ۱۰—۴۱ درصد در نوسان بوده است (دوهرن ۷ و دیهرن ۸، ۱۹۸۲). اختلالات روانی می‌تواند بر سیر بیماری و مراقبت‌های بعدی از این بیماران تأثیر بهسزایی داشته باشد (حاج حیدری و همکاران، ۱۳۸۴). پژوهش‌های انجام شده در ایران میزان شیوع اختلالات روانی را در دامنه‌ای از ۱۱/۷ درصد (باش، ۱۳۷۲) تا ۴۳/۲ درصد (داودیان، ۱۳۷۸) نشان می‌دهد. میزان مشکوک به اختلالات روانی در دانشجویان ورودی جدید ۳۵/۴ درصد (لط甫ی و همکاران، ۱۳۸۶) و در سایر دانشجویان ۴۰ درصد نشان می‌دهد (مهری و صدیقی صومعه کوچک، ۱۳۹۰). همچنین شیوع ۴۰ اختلالات روانی با استفاده از این آزمون در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران ۴۲/۶ درصد گزارش شده است (سلیمانی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰).

یادآوری ۱: سلامت روانی متأثر از مجموعه‌ای از عوامل جسمی، اجتماعی و شناختی است.

یادآوری ۲: میزان شیوع اختلالات روانی در دنیا بین ۱۰—۴۱ درصد در نوسان بوده است.

یادآوری ۳: میزان شیوع اختلالات روانی در ایران ۱۱/۷-۴۳/۲ درصد است.

۲-۲ آزمون سلامت عمومی ۲۸ سؤالی (GHQ-28)

۱-۲-۲ معرفی آزمون: آزمون سلامت عمومی^۱ یک «آزمون سرندي» مبتنی بر روش خود گزارش دهی است (کانپل^۲ و همکاران، ۲۰۰۳) که با هدف شناسایی کسانی که

1. general health questionnaire
2. Canplell, A

دارای یک اختلال روانی هستند، مورد استفاده قرار می‌گیرد (گلدبگ، ۱۹۷۲) و آن را می‌توان به عنوان مجموعه سوال‌هایی درنظر گرفت که از پایین ترین سطوح نشانه‌های مشترک مرضی که در اختلال‌های مختلف روانی وجود دارند تشکیل شده است و بدین ترتیب می‌تواند بیماران روانی را به عنوان یک طبقه کلی از آن‌هایی که خود را سالم می‌پنداشند تمایز کند. بنابراین هدف آن دستیابی به تشخیصی خاص در سلبیه مراتب بیماری‌های روانی نیست بلکه منظور اصلی آن، ایجاد تمایز بین بیماری روانی و سلامت روانی است.

این آزمون اولین بار توسط گلدبگ در ۱۹۷۲ برای غربال‌گری اختلالات روان شناختی غیرسایکوتیک در مراکز درمانی و سایر جوامع طراحی شده است. فرم اصلی آن دارای ۶۰ سوال از نوع بسته پاسخ است. متن آزمون‌ها درباره وضع کسالت و ناراحتی‌ها و به‌طور کلی سلامت عمومی فرد با تأکید بر مسائل روان شناختی، جسمانی و اجتماعی در زمان حال است. گلدبگ و هیلر در سال ۱۹۷۹ فرم ۲۸ سؤالی آن را از طریق اجرای روش تحلیل عاملی بر روی فرم بلند آن طراحی کردند (مدیر گلستان، ۱۳۸۱). این آزمون به ۳۸ زبان مختلف دنیا ترجمه شده است و تحقیقات مختلفی در ۷۰ کشور جهان بر روی آن انجام شده است. روایی و اعتبار فرم‌های مختلف این آزمون در ده‌ها تحقیق مختلف و مطالعات فراوان دیگر به اثبات رسیده است.

در این آزمون، به دو طبقه اصلی از پدیده‌ها توجه می‌شود، ناتوانی فرد در برخورداری از یک کنش وری «سالم» و بروز پدیده‌های جدید با ماهیت معلول‌کننده. در حال حاضر این نکته آشکار شده است که پاره‌ای از سطوح نشانه‌های مرضی را می‌توان به‌وسیله مصاحبه‌های استاندارد شده روان‌پزشکی تشخیص داد اما پایین‌تر از سطح معینی، احتمال قرار گرفتن اختلال در سطح زیر - آستانه‌ای و عدم تشخیص آن وجود دارد.

آزمون سلامت عمومی این امکان را برای پژوهشگران فراهم می‌کند تا بتوانند به اطلاعاتی فراتر از آنچه از یک آزمون کلی حاصل می‌شود، دست یابند. برای مثال یک محقق که می‌خواهد افراد افسرده و خیم را تمایز کند، می‌تواند در بین کسانی که

نموده‌های بالایی در آزمون کلی دارند فقط آن‌هایی را در عامل D نموده‌های بالایی به دست آورده‌اند انتخاب کنند. محققانی که از آزمون سلامت عمومی قبل و بعد از وقوع یک رویداد مانند یک دگرگونی اجتماعی یا اجرای یک شیوه درمانگری استفاده می‌کنند، می‌توانند با مقایسه سطح نموده‌های پیش آزمون و پس آزمون درجه تأثیر عامل بروني را در قلمروهای مختلف نشانه شناختی تعیین نمایند (دادستان، ۱۳۷۷).

این آزمون (جدول ۲-۲) به بررسی وضعیت روانی فرد در یک ماهه اخیر

می‌پردازد و دارای ۴ عامل به شرح زیر است:

عامل A: علائم جسمانی^۱ (شکایات جسمانی): شامل مواردی درباره احساس افراد نسبت به وضع سلامت خود و احساس خستگی آن‌ها است و نشانه‌های بدنی را دربر می‌گیرد. این عامل، دریافت‌های حسی بدنی را که اغلب با برانگیختگی‌های هیجانی همراهند، ارزشیابی می‌کند. شامل سؤال‌های ۱-۷ در آزمون است.

عامل B: علائم اضطرابی^۲ و اختلال خواب (اضطراب و بی‌خوابی): شامل مواردی است که با اضطراب و بی‌خوابی مُربِط‌اند. شامل سؤال‌های ۸-۱۴ است.

عامل C: اختلال در کارکرد اجتماعی^۳: گستره توانایی افراد را در مقابله با خواسته‌های حرفه‌ای و مسائل زندگی روزمره می‌سنجد و احساسات آن‌ها را درباره چگونگی کنار آمدن با موقعیت‌های متداول زندگی، آشکار می‌کند. شامل سؤال‌های ۱۵-۲۱ در آزمون است.

عامل D: علائم افسردگی^۴: دربرگیرنده مواردی است که با افسردگی و خیم و گرایش به خودکشی مرتبط‌اند. شامل سؤال‌های ۲۲-۲۸ در آزمون است.

مدت زمان لازم برای اجرای آزمون به طور متوسط حدود ۱۰ تا ۱۲ دقیقه است.

۲-۲ اعتبار آزمون: برای محاسبه اعتبار آزمون محققان از روش‌های مختلفی

استفاده کرده‌اند (جدول ۱-۲).

1. somatic symptoms
2. anxiety
3. social withdrawal
4. depression

کاربرد آزمون‌های روانی

جدول ۱-۲. اعتبار به دست آمده برای آزمون با استفاده از روش‌های مختلف

ردیف	پژوهشگر (ان)	سال	شکایات جسمانی	اضطراب	در کار کرد اجتماعی	اختلال در کار کرد	افسردگی	کل	روش
۱	مهری و صدیقی صومعه کوچک	۱۳۹۰	-	-	-	-	-	۰/۹۱	آلفای کرونباخ
۲	شجاع و همکاران	۱۳۹۰	-	-	-	-	-	۰/۸۵	آلفای کرونباخ
۳	صادقی و همکاران	۱۳۸۹	۰/۸۴	۰/۸۵	۰/۷۹	-	۰/۸۱	۰/۹۱	آلفای کرونباخ
۴	صادقی و همکاران	۱۳۸۷	۰/۷۸	۰/۸۶	۰/۷۷	۰/۸۸	۰/۸۹	۰/۸۹	آلفای کرونباخ
۵	نوریالا و همکاران	۱۳۸۷	-	-	-	-	-	۰/۸۵	بازآزمایی
۶	ابراهیمی و همکاران	۱۳۸۶	۰/۸۸	۰/۹۰	۰/۸۷	۰/۹۴	۰/۹۷	۰/۹۱	آلفای کرونباخ
۷	بهمنی و عسگری	۱۳۸۵	۰/۸۵	۰/۷۸	۰/۷۹	۰/۹۱	۰/۸۵	۰/۸۵	آلفای کرونباخ
۸	تفوی	۱۳۸۰	۰/۵۷	۰/۶۸	۰/۶۰	۰/۵۸	۰/۷۲	۰/۷۲	بازآزمایی
۹	تفوی	۱۳۸۰	۰/۸۸	۰/۶۱	۰/۸۴	۰/۷۶	۰/۹۰	۰/۹۰	آلفای کرونباخ
۱۰	پلاهنگ	۱۳۷۴	-	-	-	-	-	۰/۹۱	بازآزمایی
۱۱	یعقوبی	۱۳۷۴	-	-	-	-	-	۰/۸۸	آلفای کرونباخ
۱۲	گلدبرگ و ویلیامز	۱۹۹۸	-	-	-	-	-	۰/۹۵	دونیمه کردن
۱۳	چانگ ^۱ و سپارس ^۲	۱۹۹۴	-	-	-	-	-	۰/۹۳	آلفای کرونباخ
۱۴	ویلیامز ^۳ و همکاران	۱۹۸۷	-	-	-	-	-	۰/۹۵	دونیمه کردن
۱۵	لایتن	۱۹۸۶	-	-	-	-	-	۰/۵۸	بازآزمایی

1. Cheung, P

2. Spears, G

3. Williams, P

همچنین چان (۱۹۸۵) و کی پس (۱۶۸۴)، ثبات درونی آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ $\alpha = 0.93$ ، گلدبگ و هیلر (۱۹۷۹) $\alpha = 0.93$ و رابینسون و پرایس (۱۹۸۲) اعتبار آزمون را با استفاده از روش بازآزمایی به فاصله ۸ ماه $\alpha = 0.90$ ذکر کرده‌اند.

اعتبار آزمون برای کل آزمون $\alpha = 0.91$ و برای خرد آزمون‌ها $\alpha = 0.77$ تا $\alpha = 0.82$ گزارش شده است (امیدیان، ۱۳۸۲، به نقل از عناصری، ۱۳۸۶).

ضریب اعتبار با استفاده از روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ برابر با $\alpha = 0.88$ به دست آمد. همچنین اعتبار این آزمون $\alpha = 0.67$ الی $\alpha = 0.76$ و اعتبار دو نیمه کردن $\alpha = 0.83$ و پایایی بازآزمایی $\alpha = 0.85$ گزارش شده است (رجی و همکاران، ۱۳۸۴).

تقوی (۱۳۷۹) ویژگی‌های روان‌سننجی را بر روی دانشجویان دانشگاه شیراز انجام داد و ضرایب اعتبار بازآزمایی $\alpha = 0.70$ ، دو نیمه کردن $\alpha = 0.93$ و آلفای کرونباخ $\alpha = 0.90$ را به دست آورد.

مطالعات باقری یزدی و همکاران (۱۳۷۴)، یعقوبی و همکاران (۱۳۷۴) و گلدبگ (۱۹۸۹) اعتبار آزمون را در حدود $\alpha = 0.84$ تا $\alpha = 0.88$ ذکر کرده‌اند.

به منظور برآورده اعتبار آزمون سلامت عمومی نتایج فرا تحلیلی نشان می‌دهد که متوسط حساسیت آزمون برابر $\alpha = 0.84$ و متوسط ویژگی آن برابر $\alpha = 0.82$ است (ولیامز و گلبرگ، ۱۹۸۷).

۳-۲-۲ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روش‌های مختلفی استفاده شده است.

- روایی سازه: در پژوهش بهمنی و عسگری (۱۳۸۵) ۴ عامل به روش تحلیل عاملی تأییدی استخراج شد این چهار عامل $\alpha = 0.55$ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۸۶).

- روایی همزمان: آزمون سلامت روانی از طریق اجرای همزمان آزمون سلامت عمومی با عامل بهزیستی روان‌شناختی همبستگی منفی $\alpha = 0.87$ و معناداری نشان داد. این نتیجه روایی همزمان آزمون سلامت عمومی را تأیید می‌کند. کالمن، ویلسون و کالمن (۱۹۸۳) دو آزمون سلامت عمومی و «مقیاس نامیدی

بک» را اجرا نمودند و ضریب همزمان ۰/۶۹ را گزارش نمودند. از نظر روایی همزمان همبستگی بین نمره‌های آزمون‌های GHQ-28 و SCL-90-R در عامل‌های آزمون و نمره‌های کل معنادار بود (نورپالا و همکاران، ۱۳۸۷).

ضریب روایی همزمان با آزمون میدلکس ۰/۵۵ و روایی سازه بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۷ محاسبه شد. همچنین وی با تحلیل عوامل چهار عامل: افسردگی، اضطراب، اختلال در کارکرد اجتماعی و جسمانی را استخراج نمود که ۰/۵۸٪ واریانس کل آزمون توسط این چهار عامل تبیین گردید (تقوی، ۱۳۷۹).

در خصوص روایی آزمون سلامت عمومی در یک بررسی، استفانسن و کریست جانسن (۱۹۸۵)، آزمون سلامت عمومی و شاخص پژشک کورنل را بر روی ۱۸۵ نفر در ایسلند اجرا نمودند و به ضریب همبستگی ۰/۶۸ دست یافتند. در تحقیق دیگر چن و چن، به اجرای آزمون سلامت عمومی بر روی ۲۲۵ نفر از دختران مدرسه‌ای در هنگ کنگ پرداختند. این محققین از آزمون چند جنبه‌ای شخصیتی مینه سوتا جهت بررسی روایی همزمان استفاده نموده و به ضریب همبستگی ۰/۵۴ دست یافتند. در تحقیقی دیگر هودیامونت^۱ و همکاران (۱۹۸۸) بر روی یک گروه نمونه در شهر آمستردام، آزمون سلامت عمومی، مقیاس موازن‌های عاطفی و آزمون شرح حال آمستردام را اجرا نمودند و در هر مورد ضریب همبستگی ۰/۶۰ را گزارش کردند.

- روایی تفکیکی: نتایج پژوهش بشارت (۱۳۸۸) نشان می‌دهد این آزمون از روایی تفکیکی که به منظور جداسازی افراد در دو امتداد بهنجار و نابهنجار تمایز ایجاد می‌کند، برخوردار است.

- روایی ملاکی: برای بررسی روایی ملاکی از همبستگی نمره‌های آزمون با تشخیص براساس مصاحبه بالینی روان پژشک استفاده شد و ضریب همبستگی ۰/۷۸۱ به دست آمد. بنابراین می‌توان گفت که این آزمون با قدرت بالایی توان پیش‌بینی و تشخیص افراد بیمار از افراد سالم را دارد (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۸۶).

۴-۲-۲ نمره‌گذاری آزمون: در تمامی سؤال‌ها، آزمودنی باید یکی از گزینه‌های اصلی، در حد معمول، بیشتر از حد معمول و خیلی بیشتر از حد معمول را که با اوضاع

و احوال او مطابقت دارد مشخص نماید (حمید و همکاران، ۱۳۹۱).

دو شیوه نمره گذاری برای آزمون وجود دارد: یکی روش نمره گذاری به صورت لیکرت است که به اصلًا نمره صفر، در حد معمول نمره ۱، بیشتر از حد معمول نمره ۲ و خیلی بیشتر از حد معمول نمره ۳ در نظر گرفته می‌شود. حداکثر نمره آزمودنی با این روش ۸۴ خواهد بود.

دیگری روش نمره گذاری به صورت سنتی است که به گزینه‌ها به صورت (۰-۱-۱) نمره داده می‌شود. حداکثر نمره آزمودنی با این روش ۲۸ خواهد شد. از روش نمره گذاری سنتی برای غربالگری اختلالات روانی و از روش نمره گذاری لیکرت برای مطالعه اثربخشی مداخلات در مطالعات جهانی و داخلی استفاده شده است (هاشمی نظری و همکاران، ۱۳۸۶).

در این آزمون نمره پایین‌تر نشان دهنده سلامتی و نمره بالاتر حاکی از عدم سلامتی و وجود ناراحتی یا اختلال روانی در فرد است.

۵-۲-۲ هنجار آزمون: نتایج بررسی مقدماتی در گیلان توسط یعقوبی، نصر، براهنی و شاه محمدی (۱۳۷۴) و گلدبرگ (۱۹۹۷) نشان داد که حساسیت این آزمون در بهترین حالت نمره برش ۲۳ و برای هر کدام از عامل‌ها ۶ می‌باشد.

با استفاده از روش نمره گذاری لیکرتی توسط نوربالا (۱۳۸۷)، حمید و همکاران (۱۳۹۱) و هاشمی نظری و همکاران (۱۳۸۶) نمره ۲۳ و در مطالعه فروزنده و همکاران (۱۳۸۲) نمره ۲۲ به عنوان نمره برش در نظر گرفته شده است (نوربالا، ۱۳۸۷). در این آزمون با استفاده از روش نمره گذاری سنتی نمره برش ۶ به عنوان نمره برش در نظر گرفته می‌شود (هاشمی نظری و همکاران، ۱۳۸۶).

یادآوری ۱: آزمون سلامت عمومی با هدف شناسایی کسانی که دارای یک اختلال روانی هستند، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

یادآوری ۲: GHQ-28 اولین بار توسط گلدبرگ در ۱۹۷۲ طراحی شده و فرم اصلی آن دارای ۶۰ سؤال از نوع بسته پاسخ است.

یادآوری ۳: آزمون GHQ-28 به بررسی وضعیت روانی فرد در یک ماهه اخیر می‌پردازد.

- یادآوری ۴: آزمون GHQ-28 دارای ۴ عامل علائم جسمانی، علائم اضطرابی، اختلال در کارکرد اجتماعی و علائم افسردگی است.
- یادآوری ۵: مدت زمان اجرای آزمون به طور متوسط حدود ۱۰ تا ۱۲ دقیقه است.
- یادآوری ۶: پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که آزمون GHQ-28 از اعتبار و همسانی درونی برخوردار است.
- یادآوری ۷: پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که آزمون GHQ-28 دارای روایی همزمان، روایی تفکیکی، پیش‌بینی و ملاکی است.
- یادآوری ۸: از روش نمره گذاری سنتی برای غربالگری اختلالات روانی و از روش نمره گذاری لیکرت برای مطالعه اثربخشی مداخلات در مطالعات جهانی و داخلی استفاده شده است.
- یادآوری ۹: در این آزمون نمره پایین تر نشان دهنده سلامتی و نمره بالاتر حاکی از عدم سلامتی و وجود ناراحتی یا اختلال روانی در فرد است.
- یادآوری ۱۰: در اکثر پژوهش‌ها نمره ۲۳ به عنوان نمره برش برای تفکیک افراد عادی و بهنچار از افراد دارای اختلالات روانی درنظر گرفته شده است.

۶-۲-۲ راهنمای اجرای آزمون: آزمودنی گرامی: می خواهیم درباره کسالت و ناراحتی‌های پژشکی و این‌که سلامت عمومی شما در طی یک ماه گذشته تا به امروز چگونه بوده است اطلاعاتی به دست آوریم. لطفاً در تمام سؤال‌های زیر پاسخی را که فکر می‌کنید با وضع شما بیشتر مطابقت دارد مشخص کنید. به خاطر داشته باشید که ما می خواهیم درباره ناراحتی‌های اخیر شما اطلاعاتی به دست آوریم، نه مشکلاتی را که در گذشته داشته‌اید سعی کنید به تمامی سؤال‌ها پاسخ دهید و جواب خود را در محل مربوط با علامت ضریدر مشخص فرمایید.

از همکاری صمیمانه شما متشکریم.

جدول ۲-۲. آزمون سلامت عمومی GHQ-28

ردیف	سوال	گزینه	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	کمتر از حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول
۱	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که خوب و سالم هستید؟					
۲	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که به داروهای تقویتی نیاز دارید؟					
۳	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس ضعف و سستی کرده‌اید؟					
۴	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که بیمار هستید؟					
۵	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز سر درد داشته‌اید؟					
۶	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که سرطان را محکم با چیزی مثل دستمال بسته اند یا این که فشاری به سرطان وارد می‌شود؟					
۷	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که بعضی وقت‌ها بدنان داغ و یا سرد می‌شود؟					
۸	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که بر اثر نگرانی دچار بی‌خوابی شده باشید؟					
۹	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز شب‌ها وسط خواب بیدار می‌شوید؟					
۱۰	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که دائمًا تحت فشار هستید؟					
۱۱	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز عصبانی و بد اخلاق شده‌اید؟					
۱۲	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز بدون هیچ دلیل قانع کننده‌ای هراسان و یا وحشت‌زده شده‌اید؟					
۱۳	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز متوجه					

ردیف	سوال	گزینه	حد معمول	معمول	معمول	حد معمول	معمول	معمول
۱۳	شده‌اید که انجام هر کاری از توانایی شما خارج است؟							
۱۴	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که در تمامی مدت عصی هستید و دلشوره دارید؟	اصلًا	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۱۵	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز توانسته اید خودتان را مشغول و سرگرم نگه دارید؟	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	کمتر از حد معمول	حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۱۶	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز برای انجام کارها بیشتر از گذشته وقت صرف کرده‌اید؟	کمتر از حد معمول	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۱۷	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز به طور کلی احساس کرده‌اید که کارها را به خوبی انجام می‌دهید؟	بهتر از حد معمول	در حد معمول	کمتر از حد معمول	حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۱۸	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز از نحوه انجام کارتان احساس رضایت می‌کنید؟	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۱۹	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که نقش مفیدی در انجام کارها بر عهده دارید؟	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۲۰	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز توانایی تصمیم‌گیری درباره مسائل را داشته‌اید؟	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۲۱	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز قادر بوده‌اید از فعالیت روزمره زندگی لذت ببرید؟	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی کمتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۲۲	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز فکر کرده‌اید که شخص بی‌ارزشی هستید؟	اصلًا	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۲۳	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که زندگی کاملاً نامیدکننده است؟	اصلًا	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۲۴	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که زندگی ارزش زنده بودن را ندارد؟	اصلًا	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول	حد معمول	حد معمول
۲۵	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز به این قطعاً بله	قطعانه	فکر	به ذهن				

ردیف	سؤال	گزینه	نمی‌کنم	خطور کرده	نمی‌کنم
	مسئله فکر کرده اید که ممکن است دست به خودکشی بزند؟				
۲۶	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که چون اعصابتان خراب است نمی‌توانید کاری انجام دهید؟	اصلاً	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول
۲۷	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز به این نتیجه رسیده اید که ای کاش مرده بودید و کلاً از شر زندگی خلاص می‌شدید؟	اصلاً	در حد معمول	بیشتر از حد معمول	خیلی بیشتر از حد معمول
۲۸	آیا از یک ماه گذشته تا به امروز این فکر به ذهنتان رسیده که بخواهید به زندگیتان خاتمه دهید؟	قطعانه	نمی‌کنم	فکر	به ذهنم خطور کرده

۳-۲ آزمون سلامت عمومی GHQ-28

مقدمه: باعتراف بسیاری از پژوهشگران، آزمون سلامت عمومی شناخته شده‌ترین ابزار غربالگری تاکنون در دنیای روان‌پزشکی و علوم رفتاری و روان‌شناسی است که تأثیر شگرفی بر پیشرفت پژوهش‌ها داشته است. این آزمون شامل ۱۲ سؤال از ۶۰ سؤال آزمون اصلی است که همانند فرم‌های دیگر هر یک از سؤال‌های آن شدت مشکلات روانی را در چند هفته اخیر می‌سنجد. سؤال‌های آزمون که به بررسی وضعیت روانی فرد در چهار هفت (یک ماه) اخیر می‌پردازد، در برگیرنده نشانه‌هایی مثل افکار و احساسات نابهنجار و جنبه‌هایی از رفتار قابل مشاهده می‌باشد. به همین جهت سؤال‌ها بر موقعیت اینجا و اکنون تأکید دارد.

۱-۳-۲ معرفی آزمون: آزمون سلامت عمومی ۱۲ سؤالی (جدول ۳-۲) از آزمون GHQ-28 استخراج شده است (مدیر گلستان، ۱۳۸۱). در مطالعات داخل کشور استفاده از ۲۸ GHQ موارد متعددتری را نسبت به GHQ-12 به خود اختصاص داده است و اعتبار و روایی آن نیز بیشتر از GHQ-12 مورد مطالعه قرار گرفته است (عبدی و همکاران، ۱۳۸۱). اما با توجه به امتیازات ویژه GHQ-12 از جمله می‌توان به مدت زمان کوتاه مورد نیاز برای تکمیل آن (۲-۳ دقیقه) که باعث تسريع در انجام طرح می‌گردد،

همین نسخه را نیز می‌توان به عنوان ابزار غربال‌گری مناسب جهت استفاده در مطالعات آتنی در اختیار صاحب نظران و پژوهش‌گران قرار داد.

۲-۳-۲ اعتبار آزمون: در سال ۱۹۹۴ پولتی و همکاران، اعتبار، روایی و ساختار عاملی آزمون سلامت عمومی ۱۲ سؤالی را مورد بررسی قرار دادند. در این مطالعه ثبات درونی، روایی و ساختار عاملی آزمون مذکور در بین نمونه همسانی از جوانان ۱۸ ساله ایتالیایی، ارزیابی گردید و از طریق مقایسه خصوصیات ویژه GHQ-12 (با روش نمره گذاری لیکرت) با نتایج معاینات روان‌پزشکان، مشخص شد. اعتبار به دست آمده در این مطالعه با توجه به ضریب الگای کرونباخ $\alpha = .81$ به دست آمد (پولتی^۱ و همکاران، ۱۹۹۴).

ضریب اعتبار این آزمون با استفاده از روش الگای کرونباخ برای مؤلفه‌های نشانه‌های سلامت روانی مثبت و نیز نشانه‌های اختلال روانی به ترتیب برابر با $\alpha = .88$ و $\alpha = .87$ و نیز برای کل آزمون $\alpha = .92$ به دست آمد و اعتبار به دست آمده با روش اسپیرمن براون و دو نیمه کردن آزمون هر دو $\alpha = .91$ به دست آمد (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۱).

پورآقا روبدره (۱۳۹۱) نیز با استفاده از روش الگای کرونباخ ضریب اعتبار $\alpha = .88$ به دست آورده است. آزمون سلامت عمومی GHQ-12 جهت مطالعه سلامت روانی در جمعیت ایرانی استاندارد بوده و دارای ضریب اعتبار $\alpha = .87$ است (عبادی و همکاران، ۱۳۸۱).

۲-۳-۲ روایی آزمون: در مطالعات مختلف روایی سازه و ملاکی آزمون مورد بررسی قرار گرفته است.

- **روایی سازه:** براساس تحلیل عوامل، دو عامل از آزمون سلامت روانی فرم ۱۲ سؤالی استخراج شد و با توجه به اعتباریابی آن در جامعه ایرانی قادر به تشخیص سریع خواهد بود و از نظر روایی نیز دارای روایی سازه است (عبادی و همکاران، ۱۳۸۱).

عامل اول شامل سؤال‌های ۱، ۲، ۶، ۱۰، ۴، ۳ و ۲ نشانه‌های سلامت روانی مثبت عامل دوم شامل سؤال‌های ۱، ۱۱، ۹، ۸، ۷ و ۵ نشانه‌های اختلال‌های روانی است. یافته‌های مختلفی نشان داده‌اند که آزمون سلامت عمومی ۱۲ سؤالی از دو یا سه عامل مختلف تشکیل شده است، اما استفاده از این آزمون به صورت تک عامل و به عنوان ابزاری برای غربال‌گیری اختلالات و مشکلات روان‌شناسی می‌تواند مفیدتر باشد (یعقوبی، ۱۳۸۷).

همچنین نتایج پژوهش یعقوبی و همکاران (۱۳۹۱) از نظر بررسی روایی سازه نشان می‌دهد که تمام خرده تست‌ها با همدیگر همبستگی معناداری دارند و همچنین تمام سوال‌ها با نمره کل آزمون دارای همبستگی مثبت و معنادار می‌باشند.

- روایی ملاکی: روایی ملاکی این آزمون از طریق محاسبه نقطه برش آن که بازتابی از همبستگی است با متغیر ملاک (فرم مصاحبه تشخیصی بین‌المللی مرکب) می‌باشد تأیید می‌گردد. اگر بخواهیم از این آزمون به عنوان ابزار غربالگری در یک مطالعه دو مرحله‌ای (شامل شناسایی افراد در معرض خطر و سپس مصاحبه بالینی برای تشخیص افراد مبتلا به اختلال روان) استفاده کنیم باید نمره برش ۹ را مد نظر قرار دهیم ولی اگر بخواهیم با این ابزار و در یک مرحله اقدام به تخمین افراد مبتلا به اختلال روانی استفاده کنیم باید از نمره برش ۱۵ استفاده کنیم. نمره برش ۹ در این آزمون می‌تواند با احتمال ۶۷/۷۳ درصد یک فرد واقعاً بیمار را بیمار و با احتمال ۲۳/۸۴ یک فرد واقعاً سالم را سالم تشخیص دهد (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۱).

در نهایت، می‌توان گفت که این آزمون دارای پایایی و روایی مناسب جهت اندازه‌گیری وضعیت سلامت روانی جوانان ایرانی است (عبدالی و همکاران، ۱۳۸۱ و یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۱).

۴-۳-۲ نمره گذاری آزمون: دونات^۱ (۲۰۰۱) سه روش نمره گذاری را معرفی کرده است. الف) روش نمره گذاری سنتی: در این روش برای دو گزینه اول (اصلاً و مثل همیشه) نمره صفر و برای دو گزینه بعدی (بیشتر از همه و خیلی بیشتر از همیشه) نمره یک در نظر گرفته می‌شود. ب) روش نمره گذاری ساده لیکرت: در این روش برای گزینه‌های چهارگانه به ترتیب نمره ۰، ۱، ۲ و ۳ در نظر گرفته می‌شود. ج) روش نمره گذاری تعدیلی لیکرتی: در این روش برای دو گزینه اول نمره صفر و برای دو گزینه بعدی نمره یک منظور می‌گردد. نمرل بالاتر در این آزمون نشان دهنده و خامت وضعیت سلامت روانی و عمومی آزمودنی است.

۵-۳-۲ هنجار آزمون: حداقل نمره در این آزمون ۳۶ خواهد بود. نقطه برش برای روش ۳۶ نمره‌ای ۱۴/۵ و برای روش ۱۲ نمره‌ای ۳/۵ به دست آمده است (عبدالی و همکاران، ۱۳۸۱).

یادآوری ۱: آزمون سلامت عمومی شناخته شده ترین ابزار غربالگری در روان‌پزشکی و علوم رفتاری و روان‌شناسی است.

یادآوری ۲: آزمون سلامت عمومی ۱۲ سؤالی از آزمون GHQ-12 استخراج شده است.

یادآوری ۳: از این آزمون می‌توان به عنوان ابزار غربالگری استفاده کرد.

یادآوری ۴: این آزمون از دو عامل نشانه‌های سلامت روانی مثبت و نشانه‌های اختلال‌های روانی تشکیل شده است.

یادآوری ۵: در صورتی که از این آزمون به عنوان ابزار غربالگری استفاده کنیم باید نمره برش را ۹ مد نظر قرار دهیم.

یادآوری ۶: برای نمره‌گذاری این آزمون سه روش نمره‌گذاری سنتی، ساده لیکرت و تعدیلی لیکرتی وجود دارد.

یادآوری ۷: نمره بالاتر در این آزمون نشان دهنده و خامت وضعیت سلامت عمومی آزمودنی است.

جدول ۲. سؤال‌های آزمون GHQ-12

ردیف	سؤال	گزینه‌ها				
۱	آیا در چند هفته گذشته، به دلیل نگرانی زیاد دچار بی‌خوابی شده‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	
۲	آیا در چند هفته گذشته، قادر به تمکن بر کارها و امور خود بوده‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	
۳	آیا در چند هفته گذشته، احساس کرده‌اید که نقش مفیدی در انجام کارها داشته‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	
۴	آیا در چند هفته گذشته، قادر به تصمیم‌گیری در امور خود بوده‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	
۵	آیا در چند هفته گذشته، احساس کرده‌اید که دائمًا تحت فشار هستید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	
۶	آیا در چند هفته گذشته، قادر به روبرو شدن با مشکلات خود بوده‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	
۷	آیا در چند هفته گذشته، احساس افسردگی و غمگینی داشته‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً	

ردیف	سوال	گزینه‌ها			
۸	آیا در چند هفته گذشته، احساس اعتماد به نفس خود را از دست داده‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً
۹	آیا در چند هفته گذشته، خود را آدم بی‌ارزشی پنداشته‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً
۱۰	آیا در چند هفته گذشته، روی هم رفته نسبت به زندگی احساس خرسندي داشته‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً
۱۱	آیا در چند هفته گذشته، احساس نموده‌اید که نمی‌توانید بر مشکلات خود فائق آیید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً
۱۲	آیا در چند هفته گذشته، از فعالیت‌های روزمره خود لذت برده‌اید؟	خیلی بیشتر از حد معمول	بیشتر از حد معمول	در حد معمول	اصلاً

فصل سوم

سایر آزمون‌های سلامت روانی

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون SCL-90-R را بداند.
۲. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون 25-SCL را بداند.
۳. آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود را نمره‌گذاری و تفسیر کند.
۴. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون چند محوری بالینی میلیون را بداند.

۱-۳ آزمون سلامت روانی ۹۰ سؤالی (SCL-90-R)

۱-۳ ۱-۳ معرفی آزمون: آزمون SCL-90-R شامل ۹۰ سؤال ۵ گزینه‌ای (هیچ، کمی، تاحدی، زیاد و بهشدت) است (جدول ۲-۵) که برای ارزشیابی علایم روانی به کار می‌رود و توسط آزمودنی تکمیل می‌شود. این آزمون اولین بار برای نشان دادن جنبه‌های روان‌شناختی بیماران جسمی و روانی طرح‌ریزی گردیده است. فرم اولیه آن توسط دراگوتیس، لیپمن و کوری (۱۹۷۳) معرفی شد و براساس تجربیات بالینی و تجزیه و تحلیل‌های روان‌سنجه‌ی آزمون، مورد تجدیدنظر قرار گرفته و فرم نهایی آن تهیه گردید. پاسخ‌هایی که آزمودنی به هر یک از ۹۰ سؤال آزمون می‌دهد در یک مقیاس ۵ درجه‌ای از میزان ناراحتی از هیچ‌گاه تا به شدت مشخص می‌گردد. ۹۰ سؤال این آزمون بعد از علائم بیماری‌های روانی و ۳ شاخص کلی را شامل می‌شود که این ۹ بعد

عبارتند از: شکایات جسمانی^۱، وسواس و اجباری^۲، حساسیت بین فردی^۳، افسردگی^۴، اضطراب^۵، خصومت^۶، ترس مرضی^۷، افکار پارانوئید^۸، و روانپریشی. علاوه بر این (۹) بعد نمره گذاری، تفسیر آزمون به کمک سه شاخص کلی علائم مرضی، معیار ضریب ناراحتی و جمع علائم مرضی صورت می‌گیرد. این آزمون حالت‌های فرد را از یک هفتۀ پیش مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون عبارتند از:

- شکایات جسمانی: این عامل نشانگر افسردگی ناشی از درک نارسانی‌های جسمانی است. شکایات جسمانی شامل شکایت از دستگاه‌های قلب و عروق، گوارش، تنفس و دستگاه‌های دیگری است که سیستم عصبی خودمختار در آن‌ها نقش واسطه‌ای زیادی دارند. در این عامل فرد کارکرد بیمارگونه بدن خود را ادراک می‌کند.

- وسواس فکری - عملی: این عامل منعکس‌کننده علائمی است که با نشانگان وسواس فکری - عملی، شناخته می‌شوند. مفهوم وسواس فکری محاصره و مفهوم کلی بی‌اختیار و اجبار را القا می‌کنند و درک این مفاهیم بدون مرتبط ساختن با من فرد (که در بیان آزادانه فکر و عمل خویشتن، احساس مسئولیت می‌کند)، امکان‌پذیر نیست.

- حساسیت بین فردی: این عامل منعکس‌کننده احساس بی‌کفايتی و حقارت، به‌ويژه در مقایسه با اشخاص دیگر می‌باشد. این احساس بی‌کفايتی و خود کم‌بینی باعث اختلال در برقراری ارتباط اثر بخشی با دیگران می‌شود. در این عامل فرد احساس عدم کفايت و خود کم‌بینی می‌کند.

- افسردگی: علائم افسردگی عبارتند از: خلق دلتنگ، غربت، گوش‌گیری، عدم انگیزه، از دست دادن نیروی حیاتی زندگی، کم اشتھابی و خستگی مفرط. احساس نامیدی و افکار مربوط به خودکشی نیز از دیگر آثار آن می‌باشد و فرد نسبت به لذات زندگی بی‌علاقه است.

1. somatization
2. obsesive-compulsive
3. interpersonal sensitivity
4. depression
5. anxiety
6. aggression
7. phobia
8. paranoid

- اضطراب: حالت بیمارگونه شخصی که احساس بیم و نگرانی را همراه با نشانه‌های جسمی حاکی از فعالیت دستگاه اتونومیک تجربه می‌کنند، ترسی که علت شناخته شده دارد، تفکیک می‌شود.
- پرخاشگری: این عامل منعکس‌کننده افکار، احساسات و یا کارهایی است که ویژه اثرات منفی حالت خشم می‌باشد و همچنین نشانگر کیفیت‌هایی مثل ظلم، بی‌حوصلگی، تحریک‌پذیری، خشم و رنجش می‌باشد. در این عامل، فرد دیاری افکار، اعمال و احساس‌های ناشی از خشم است.
- ترس مرضی (فوبيا): ترس مرضی عبارت است از ترسی مداوم از یک فرد، محل یا شیء مخصوص. ساختار واقعی این عامل با تعریف ترس از مکان‌های باز، ترس از اجتماع و... مطابقت دارد که طی آن فرد دارای ترس شدید و غیرمنطقی نسبت به یک محرك خاص می‌باشد.
- افکار پارانوئیدی: این عامل اساساً رفتار پارانوئیدی را به عنوان یک حالت نامنظم و مغشوش فکری، ارایه می‌دهد. از ویژگی‌های اساسی آن عبارتند از افکار بروون‌فکنی، پرخاشگری، سوءظن، بزرگ‌پنداری، ترس از دادن خودمختاری و هدیان که همگی به عنوان نشانه‌های اولیه این اختلال می‌باشند.
- روان پریشی: این عامل به گونه‌ای طرح شده که نشان‌دهنده یک زندگی گوشنهنشینی و منفصل برای انسان می‌باشد و از نوع ضعیف (که شامل بیزاری شخصیت می‌باشد) تا وضعیت حاد آن را دربرمی‌گیرد. در این عامل فرد دارای ویژگی‌های روان‌پریشی (ضعیف تا حاد) می‌باشد (ساعتچی و همکاران، ۱۳۸۹).

۲-۳-۱ شاخص‌های کلی آزمون

- شاخص علائم کلی (GSI¹): این شاخص نشان‌دهنده سطح یا عمق اختلال می‌باشد و اطلاعاتی را راجع به تعداد علائم و شدت ناراحتی به دست می‌دهد. در مواردی که احتیاج به یک سنجش خلاصه باشد از آن استفاده می‌شود.
- شاخص علائم مثبت ناراحتی (PSDI²): یک سنجش خالص از شدت ناراحتی است.

1. global severity index

2. positive symptom distress index

- شاخص جمع علائم مثبت (PST¹): به طور ساده شماره تعداد علائمی است که آزمودنی به صورت مثبت گزارش می‌نماید.

۷ سؤال از این آزمون تحت هیچ یک از ابعاد ۹ گانه دسته‌بندی نشده‌اند اما از نظر بالینی مهم بوده و به شاخص‌های کلی آزمون کمک می‌کنند (الهی و همکاران، ۱۳۹۱). زمان لازم برای اجرای آن معمولاً بین ۱۲-۱۵ دقیقه است که گاه تا ۳۰ دقیقه و یا بیشتر طول می‌کشد.

۳-۱-۳ اعتبار آزمون: اعتبار به دست آمده برای عامل‌های آزمون-R-90-SCL با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای شکایت جسمانی (۰/۸۳)، وسوسات - اجبار (۰/۷۶)، حساسیت در روابط متقابل (۰/۷۶)، افسردگی (۰/۸۴)، اضطراب (۰/۸۱)، خصوصمت یا پرخاشگری (۰/۷۷)، اضطراب فوبیک (۰/۷۲)، افکار پارانوئیدی (۰/۶۵) و روان پریشی (۰/۷۰) به دست آمد (مدبرنیا و همکاران، ۱۳۸۹).

هالی (۲۰۰۳) اعتبار بازآزمایی به فاصله یک هفته را ۰/۷۸ تا ۰/۹۰ و به فاصله ۱۰ هفته ۰/۶۴ تا ۰/۸۰ گزارش کرده است (سود کوهی و همکاران، ۱۳۹۰). اعتبار این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد (نریمانی و همکاران، ۱۳۸۶).

۴-۱-۳ روایی آزمون: روایی همزمان این آزمون با آزمون MMPI نشان می‌دهد که بیشترین ضریب همبستگی بین عامل افسردگی و اضطراب SCL-90-R با عامل پسیکاستنی MMPI (۰/۵۹۰) و عامل وسوسات - اجبار R-SCL-90 با عامل شیزوفرنی MMPI وجود داشت (مدبرنیا و همکاران، ۱۳۸۹).

نتایج سایر پژوهش‌ها نشان داد که آزمون-R SCL-90 فقط یک ناراحتی کلی را اندازه‌گیری می‌کند (هولی² و همکاران، ۱۹۹۸ و آرتینز^۳ و همکاران، ۲۰۰۵).

۵-۱-۳ نمره گذاری آزمون: اولین مرحله نمره گذاری آزمون تهیه کلیدی برای محاسبه مجموع نمره‌های هر عامل است. سپس مجموع نمره‌هایی که آزمودنی در هر

1. positive symptom test

2. Hol, M. M

3. Artínez, S

عامل به دست آورده در جدولی که برای ثبت نمره‌های آزمودنی‌ها در برگ پاسخ‌نامه وجود دارد منتقل می‌شود و برای به دست آوردن مجموع نمره‌های هر عامل، کلیه نمره‌های مربوط به هر عامل با هم جمع می‌شوند. در این صورت برای گزینه هیچ^۰، کمی^۱، تا حدی^۲، زیاد^۳، به شدت^۴ نمره داده می‌شود (جدول ۱-۳). در سومین مرحله برای به دست آوردن میانگین علائم مرضی در هر عامل، مجموع نمره‌هایی که آزمودنی در عامل‌های آزمون به استثنای سوال‌های اضافی گرفته بر تعداد سوال‌های هر عامل تقسیم شده و میانگین علائم مرضی هر عامل در جدول خلاصه اطلاعات هر آزمودنی مشخص می‌شود.

در مرحله بعدی جمع کل علائم مرضی محاسبه می‌شود یعنی مجموع نمره‌هایی که آزمودنی در ۹ عامل علائم مرضی و سوال‌های اضافی گرفته با هم جمع شده و بر عدد ۹۰ (کل سوال‌های آزمون) تقسیم می‌شود تا معیار کلی عالیم مرضی محاسبه شود. در مرحله بعد تعداد سوال‌هایی که آزمودنی (GSI) نمره صفر گرفته تعیین و از کل ۹۰ سوال کم می‌گردد تا جمع نیز محاسبه شود. در مرحله ششم و آخر برای به دست آوردن معیار ضریب ناراحتی، جمع کل ضرایب ناراحتی (GSI) بر جمع علائم مرضی (PST) تقسیم می‌شود تا معیار ضریب ناراحتی (PSDI) به دست آید.

این آزمون در چند مطالعه به عنوان آزمون غربال گری اختلالات روانی در مناطق شهری و روستایی ایران استفاده شده است و مطالعات مختلف نشان داده‌اند که این آزمون از اعتبار و روایی مناسبی برای جمعیت ایرانی برخوردار است (یعقوبی، ۱۳۸۷). نمره‌هایی به دست آمده از سوال‌های مربوط به هر یک از این عامل‌ها بعد از جمع بر تعداد سوال‌های آن عامل تقسیم شده و میانگین نمره آن عامل مشخص می‌شود. نمره شاخص کلی علائم مرضی نیز از تقسیم مجموع نمره‌های همه سوال‌ها بر ۹۰ به دست می‌آید. نمره مساوی و بالاتر از ۱ در شاخص کلی و در همه عامل‌ها نشانگر حالت مرضی و نمایانگر مشکلات بیشتر و نمره پایین‌تر از ۱ نشانه سلامت روان و عدم وجود مشکل و یا مشکلات بسیار خفیف می‌باشد (الهی و همکاران، ۱۳۹۱).

جدول ۱-۳. کلید آزمون-R SCL-90

سوالات	مقیاس
۰_۱۴_۱۵_۲۰_۲۲_۲۶_۲۹_۳۰_۳۱_۳۲_۵۴_۷۱_۷۹	افسردگی
۱_۴_۱۲_۲۷_۴۰_۴۲_۴۸_۴۹_۵۲_۵۳_۵۶_۵۸	خود بیمار انگاری (شکایات جسمانی)
۷_۱۶_۳۵_۶۲_۷۷_۸۴_۸۵_۸۷_۸۸_۹۰	روان پریشی
۲_۱۷_۲۳_۳۳_۳۹_۵۷_۷۲_۷۸_۸۰_۸۶	اضطراب
۳_۹_۱۰_۲۸_۳۸_۴۵_۴۶_۵۱_۵۵_۶۵	وسواس
۶_۲۱_۳۴_۳۶_۳۷_۴۱_۶۱_۶۹_۷۳	حساسیت بین فردی
۱۳_۲۵_۴۷_۵۰_۷۰_۷۵_۸۲	فویبا
۱۱_۲۴_۶۲_۶۷_۷۴_۸۱	خصوصیت (پرخاشگری)
۸۱۸_۴۳_۶۸_۷۶_۸۳	افکار پارانتویانیدی
۱۹_۴۴_۵۹_۶۰_۶۴_۶۶_۸۹	سؤال‌های اضافی

نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده عدم سلامت روانی آزمودنی است (نظر پور و همکاران، ۱۳۸۶).

۱-۳-۶ هنجار آزمون: چنانچه میانگین نمره هر فردی در هر عامل بیشتر از ۲/۵ باشد، دال بر آن است که فرد در آن عامل دارای اختلال و مشکل قابل توجهی می‌باشد و اگر میانگین مذکور ۳ یا بیشتر از ۳ باشد گویایی آن است که مشکل فرد در ارتباط با آن اختلال جدی است. این عدد که نشان‌دهنده شدت نشانه‌های هر شاخص است را شاخص ضریب ناراحتی از نشانه مثبت می‌نامند (جوان بخت و همکاران، ۱۳۸۷). در مطالعه نوری‌بالا و همکاران (۱۳۷۸) نقطه برش براساس $GSI=0/70$ به دست آمده است (حسینی و همکاران، ۱۳۸۵).

برای تعیین شیوع علائم روان پژوهشی در هر عامل نقطه برش ۲/۵ استفاده می‌شود و میانگین نمره‌های ۲/۵ و بالاتر از ۲/۵ در هر عامل به عنوان حالت مرضی به شمار می‌رود. در شاخص علائم مرضی نقطه برش $1/3$ به کار رفته است. مطالعات زیادی اعتبار و روایی این آزمون را تأیید کرده‌اند (بیانی و همکاران، ۱۳۸۶). همانند آزمون MMPI میانگین هر عامل ۵۰ و انحراف معیار آن ۱۰ است.

یادآوری ۱: آزمون R-SCL-90 شامل ۹۰ سؤال ۵ گزینه‌ای است.

یادآوری ۲: این آزمون ۹ بعد از علائم بیماری‌های روانی و ۳ شاخص کلی را شامل می‌شود.

یادآوری ۳: شاخص علائم کلی (GSI) اطلاعات مربوط به تعداد علائم و شدت ناراحتی را نشان می‌دهد.

یادآوری ۴: نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده عدم سلامت روانی آزمودنی است.

یادآوری ۵: چنانچه میانگین نمره هر فردی در هر عامل ۳ یا بیشتر از ۳ باشد گویایی آن است که مشکل فرد در ارتباط با آن اختلال جدی است.

۷-۱-۳ راهنمای آزمون: آزمودنی گرامی: در زیر قسمتی از مسائل و مشکلاتی که گاهی اوقات مردم با آن‌ها روبرو شوند آمده است. لطفاً هر یک از سؤال‌های را به دقت بخوانید و پاسخ دهید که این مسئله یا مشکل در طی هفته گذشته تا به امروز چه اندازه باعث ناراحتی شما شده است. لطفاً به همه سؤال‌ها پاسخ دهید.

جدول ۲-۳. آزمون SCL-90-R

ردیف	سوال						گزینه‌ها
۱	آیا از هفته گذشته تا به امروز سر درد داشته‌اید؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۲	آیا از هفته گذشته تا به امروز عصی بوده‌اید و از داخل بدن احساس لرزش داشته‌اید؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۳	آیا از هفته گذشته تا به امروز افکار، عقاید و یا کلمات ناخوشایند و نا مربوطی مرتباً وارد ذهن شما شده‌اند تا رهایتان نکند؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۴	آیا از هفته گذشته تا به امروز چهار ضعف، بی‌حالی و یا سرگیجه شده‌اید؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۵	آیا از هفته گذشته تا به امروز نسبت به روابط زناشویی بی‌میل شده‌اید؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۶	آیا از هفته گذشته تا به امروز ایرادگیر و بهانه جو شده‌اید؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۷	آیا از هفته گذشته تا به امروز این اعتقاد را داشته‌اید که شخص دیگری می‌تواند افکار شما را از راه دور کنترل کند؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۸	آیا از هفته گذشته تا به امروز دیگران باعث ناراحتی‌ها و گرفتاری‌های شما هستند؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت
۹	آیا از هفته گذشته تا به امروز فراموش کار شده‌اید؟	نه	کمی	هیچ	تا حدی	زیاد	به شدت

ردیف	سوال	گزینه‌ها	ردیف
۱۰	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در انجام کارها بی توجه و بی دقت شده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۱	آیا از هفتة گذشته تا به امروز دلخور یا عصی شده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۲	آیا از هفتة گذشته تا به امروز دردی در ناحیه قلب یا سینه داشته‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۳	آیا از هفتة گذشته تا به امروز از رفتن جاهای باز یا خیابان احساس ترس کرده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۴	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که زور و بنیه سابق را ندارید و زود خسته می‌شوید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۵	آیا از هفتة گذشته تا به امروز این فکر به ذهنتان آمده که به زندگی خود خاتمه دهد؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۶	آیا از هفتة گذشته تا به امروز صدای ای بـ گوشتان می‌آید که دیگران نمی‌توانستند آن‌ها را بشنوند؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۷	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس لرزش در انداز بدن خود داشته‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۸	آیا از هفتة گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که به بیشتر مردم نمی‌شود اعتماد کرد؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۱۹	آیا از هفتة گذشته تا به امروز زود به گریه افتاده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۲۰	آیا از هفتة گذشته تا به امروز بـ اشتها شده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۲۱	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در روابط اجتماعی و یا در روابط با دیگران احساس خجالت کرده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۲۲	آیا از هفتة گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که در بن‌بستی گیر کرده‌اید که راه پس و پیش ندارید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۲۳	آیا از هفتة گذشته تا به امروز ناگهان و بدون دلیل دچار ترس شده‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۲۴	آیا از هفتة گذشته تا به امروز طوری عصبانی شده‌اید که نتوانید جلوی خود را بگیرید؟ (به اصطلاح از کوره در رفته‌اید؟)	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	
۲۵	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس ترس نسبت به تنها خارج شدن از خانه داشته‌اید؟	به شدت زیاد تا حدی کمی هیچ	

ردیف	سؤال							گزینه‌ها
۲۶	آیا از هفتة گذشته تا به امروز برای چیزهای کوچک خود را سرزنش کرده‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۲۷	آیا از هفتة گذشته تا به امروز کمر درد داشته‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۲۸	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس کرده اید کارهایتان پیشرفت نمی‌کند؟ (مثل اینکه گره در کارتان افتاده باشد؟)	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۲۹	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس تنها بی کرده‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۰	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس غمگینی داشته‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۱	آیا از هفتة گذشته تا به امروز برای هر چیزی به شدت نگران و دلواپس شده‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۲	آیا از هفتة گذشته تا به امروز نسبت به همه چیز بی علاقه شده‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۳	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس ترس داشته‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۴	آیا از هفتة گذشته تا به امروز حساس و زود رنج شده‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۵	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید سایرین از افکار خصوصی شما که به کسی نگفته‌اید با خبر شده‌اند؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۶	آیا از هفتة گذشته تا به امروز این اعتقاد را داشته‌اید که دیگران شما را درک نمی‌کنند و یا شما همدردی نمی‌کنند؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۷	آیا از هفتة گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که مردم نسبت به شما مهربان نیستند یا شما را دوست ندارند؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۸	آیا از هفتة گذشته تا به امروز برای اینکه کارها را درست انجام بدهید مجبور بوده اید آهسته کار کنید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۳۹	آیا از هفتة گذشته تا به امروز تپش قلب داشته‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۴۰	آیا از هفتة گذشته تا به امروز حالت تهوع یا دل بهم خوردگی داشته‌اید؟	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		
۴۱	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس حقارت داشته‌اید یا خود را کمتر یا پایین تر از دیگران	زیاد	به شدت	تا حدی	کمی	هیچ		

ردیف	سوال	گزینه‌ها
۴۲	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس درد و کوفتنگی در عضلات بدنتان داشته‌اید؟	حسن کرده‌اید؟ آیا از هفتة گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که دیگران شما را زیر نظر دارند یا درباره شما حرف می‌زنند؟
۴۳	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در خوابیدن مشکل داشته‌اید؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز وقتی کاری را انجام می‌دادید مجبور بوده‌اید آن را چند بار تکرار کنید تا مطمئن شوید درست انجام داده‌اید؟ مثلاً درب را چند بار امتحان کنید که بیندید بسته است یا خیر؟
۴۴	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در تصمیم گرفتن مشکلی داشته‌اید؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز از مسافرت با اتوبوس یا قطار احساس ترس کرده‌اید؟
۴۵	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس تنگی نفس داشته‌اید؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز دچار حالت گرگرفتنگی یا سرما شده‌اید؟
۴۶	آیا از هفتة گذشته تا به امروز مجبور بوده‌اید بعضی از کارها را نکنید یا بعضی جاهای نروید؟ یا دست به بعضی چیزها نزیند برای اینکه از آن‌ها ترس داشته‌اید؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟
۴۷	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید بدنتان خواب می‌رود یا گزگز (مورمور) می‌شود؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در گلویتان احساس گرفتنگی کرده‌اید مثل اینکه چیزی در گلویتان گیر کرده باشد؟
۴۸	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که نسبت به آینده امید خود را از دست داده‌اید؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در گلویتان احساس گرفتنگی کرده‌اید مثل اینکه چیزی در گلویتان گیر کرده باشد؟
۴۹	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟
۵۰	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟
۵۱	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟
۵۲	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید بدنتان خواب می‌رود یا گزگز (مورمور) می‌شود؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در گلویتان احساس گرفتنگی کرده‌اید مثل اینکه چیزی در گلویتان گیر کرده باشد؟
۵۳	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟
۵۴	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟	آیا از هفتة گذشته تا به امروز اتفاق افتاده که حس کنید مغزان کار نمی‌کند؟

ردیف	سوال	گزینه‌ها					
		به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	
۵۵	آیا از هفته گذشته تا به امروز تمکن خواست نداشته اید؟ یعنی در جمع کردن خواست خود روی کارها مشکل داشته‌اید؟						
۵۶	آیا از هفته گذشته تا به امروز در بعضی از قسمت‌های بدن احساس ضعف و سستی داشته‌اید؟						
۵۷	آیا از هفته گذشته تا به امروز دچار فشارهای روحی و گرفتگی بوده‌اید؟						
۵۸	آیا از هفته گذشته تا به امروز در دست‌ها و پاها احساس سنگینی کرده‌اید؟						
۵۹	آیا از هفته گذشته تا به امروز زیاد به فکر مرگ و مردن بوده‌اید؟						
۶۰	آیا از هفته گذشته تا به امروز پرخوری کرده‌اید؟						
۶۱	آیا از هفته گذشته تا به امروز وقتی مردم به شما نگاه می‌کنند یا درباره شما حرف می‌زنند احساس ناراحتی کرده‌اید؟						
۶۲	آیا از هفته گذشته تا به امروز افکاری به ذهنتان آمده که حس کنید مال خودتان نیستید و دیگران آن‌ها را توی مغز شما گذاشته‌اند؟						
۶۳	آیا از هفته گذشته تا به امروز در خود میل شدیدی به آزار رسانیدن و زدن دیگران احساس کرده‌اید؟						
۶۴	آیا از هفته گذشته تا به امروز بعضی صیغه‌ها زودتر از حد معمول بیدار شده‌اید؟						
۶۵	آیا از هفته گذشته تا به امروز مجبور بوده اید بعضی کارها همچون شستن، شمردن و دست زدن به اشیاء را تکرار کنید؟						
۶۶	آیا از هفته گذشته تا به امروز دچار بدخوابی بوده اید و یا چندین بار در شب از خواب بیدار شده‌اید؟						
۶۷	آیا از هفته گذشته تا به امروز میل شدیدی به شکستن اشیاء و خرد کردن آن‌ها داشته‌اید؟						
۶۸	آیا از هفته گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که دارای افکار و عقایدی هستید که مخصوص خودتان است و دیگران آن عقاید						

گزینه‌ها						سؤال	ردی
						و افکار را ندارند؟	
آیا از هفتة گذشته تا به امروز در موقع رو برو شدن با دیگران زیاد از حد به رفتار و حرکات خود توجه داشته‌اید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در جمع مردم بوده‌اید و یا در بازار و مهمنانی‌ها احساس ناراحتی کرده‌اید؟	۶۹
آیا از هفتة گذشته تا به امروز وقته در احساس ناراحتی کرده‌اید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز حتی انجام کارهای کوچک برایتان سخت و مشکل بوده است؟	۷۰
آیا از هفتة گذشته تا به امروز دچار هول و وحشت‌زدگی شده‌اید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز در مقابل دیگران یا جمع از اینکه چیزی بخورید احساس ناراحتی کرده‌اید؟	۷۱
آیا از هفتة گذشته تا به امروز با مردم جزو بحث و درگیری داشته‌اید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که دیگران ارزشی برای کارهایتان قائل نیستند؟	۷۲
آیا از هفتة گذشته تا به امروز این احساس را داشته‌اید که دیگران ارزشی برای کارهایتان ناراحت و بی قرار شده‌اید که نتوانید یکجا آرام بگیرید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز حتی وقته با دیگران بوده‌اید احساس تنهایی کرده‌اید؟	۷۳
آیا از هفتة گذشته تا به امروز گاهی طوری ناراحت و بی قرار شده‌اید که نتوانید یکجا آرام بگیرید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس بی مصرفی و بدرد نخوردن داشته‌اید؟	۷۴
آیا از هفتة گذشته تا به امروز احساس را داشته‌اید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز داد و فریاد راه انداخته‌اید و یا چیزهایی را پرتاپ کرده‌اید؟	۷۵
آیا از هفتة گذشته تا به امروز افتادن و از حال رفتن در کوچه و خیابان و یا در انتظار مردم داشته‌اید؟	به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفتة گذشته تا به امروز ترس از	۷۶

گزینه‌ها						سوال	نمره
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز ترس از این که به دیگران رو بدهید از شما سوء استفاده می‌کنند، داشته‌اید؟	۸۳	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز درباره امور جنسی افکاری داشته اید که شما را نگران کند؟	۸۴	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز اعتقاد داشته اید به خاطر گناهانی که مرتكب شده‌اید مستوجب تنبیه و مجازات هستید؟	۸۵	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز افکار و تصورات ترس آمیز داشته‌اید؟	۸۶	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز این احساس را داشته اید که عیب و نقص مهمی در بدنتان پیدا شده است؟	۸۷	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که در این دنیا با کسی صمیمی نیستید؟	۸۸	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز احساس گناه و تقصیر داشته‌اید؟	۸۹	
به شدت	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	آیا از هفته گذشته تا به امروز احساس کرده‌اید که دچار بیماری فکری شده‌اید؟	۹۰	

۲-۳ آزمون سلامت روانی ۲۵ سؤالی (SCL-25)

۱-۲-۳ معرفی آزمون: با توجه به گزارش‌های مختلف مبنی بر تک بعدی بودن SCL-90-R و توصیه به استفاده از آن به عنوان یک آزمون برای سنجش آسیب روانی عمومی، به جای یک مقیاس چند بعدی برای سنجش سندروم‌ها یا اختلالات متعدد، ساخت یک آزمون کوتاه برای سنجش آسیب‌شناسی روانی عمومی با استفاده از SCL-90-R ضروری به نظر می‌رسید (نجاریان و داوودی، ۱۳۸۰).

۲-۲-۳ اعتبار آزمون: همسانی درونی این آزمون در دختران $0/97$ و در پسران $0/98$ و به شیوه بازآزمایی با فاصله زمانی ۵ هفته در کل نمونه $0/78$ ، در نمونه دختران $0/77$ و در نمونه پسران $0/79$ به دست آمد (نجاریان و داوودی، ۱۳۸۰). ضریب اعتبار محاسبه

شده برای مقیاس سلامت روان ۹۳۲/۰ بوده است (ریاحی و همکاران، ۱۳۸۹).

۳-۲-۳ روایی آزمون: دامنه ضرایب همبستگی بین ۲۵-SCL و SCL-90-R از ۰/۸۰ تا ۰/۹۵ می‌باشد. مقدار واریانس تبیین شده توسط این آزمون از کل آزمون-R SCL-90-R برابر با ۴۵/۳۹۳ درصد است یعنی این که بعد از تحلیل عامل آزمون SCL-90-R عامل اول آن به تنها ۴۵/۳۹۳ درصد آن را تبیین می‌کرد.

همبستگی بین SCL-90-R و ۲۵-SCL برابر با ۰/۹۵ به دست آمده است و همبستگی همه عامل‌های SCL-90-R با SCL-25 معنادار می‌باشد. بنابراین تمی توان گفت که این آزمون یک آزمون روا و معتبر برای سنجش آسیب روانی عمومی است. سایر مطالعات نیز نشان داده‌اند که آزمون ۲۵-SCL (جدول ۴-۳) از روایی قابل قبولی برخوردار است (نجاریان و داویدی، ۱۳۸۰).

۴-۲-۳ هنجار آزمون: میانگین نمره دختران (۴۶/۸۲) با انحراف معیار (۲۶/۴۲)، میانگین نمره پسران (۴۴/۴۰) با انحراف معیار (۲۵/۶۱) و میانگین کل (۴۵/۷۳) و انحراف معیار (۲۶/۰۲) بود. با توجه به این که هر نمره‌ای که یک انحراف معیار بالاتر از میانگین باشد، می‌تواند نشان دهنده اختلالات رفتاری افراد باشد. در این صورت نمره ۷۳ برای دختران، نمره ۷۰ برای پسران به عنوان نمره برش درنظر گرفته می‌شود.

۳-۲-۵ نمره گذاری آزمون: برای نمره گذاری آزمون از شیوه SCL-90-R استفاده می‌شود (نجاریان و داویدی، ۱۳۸۰). سنجش هر یک از سؤال‌های ۲۵-SCL بر حسب طیف لیکرتی و در پنج مقوله (هیچ، کم، تا حدی، زیاد، به شدت) می‌باشد. کسب نمره‌های پایین‌تر، حاکی از سلامت روانی بالاتر بوده و کسب نمره بالاتر از ۶۵ فرد را مشکوک به اختلال روانی نشان می‌دهد (ریاحی و همکاران، ۱۳۸۹). این آزمون از عامل تشکیل شده است (جدول ۳-۳).

جدول ۳-۳. عامل‌های تشکیل دهنده آزمون SCL-25

عامل	نام عامل	سؤال	نام عامل	سؤال	نام عامل	سؤال	نام عامل	سؤال	نام عامل	سؤال
۱	SOM	۱_۶	DEP	۴	۱۳_۱۴	۷	PAR	۲۱		
۲	C_O	۷_۹	ANX	۵	۱۵_۱۷	۸	PSY	۲۲_۲۴		
۳	INT	۱۰_۱۲	PHOB	۶	۱۸_۲۰	۹	ADI	۲۵		

یادآوری ۱: هدف از تهیه آزمون 25-SCL ساخت یک آزمون کوتاه برای سنجش آسیب‌شناسی روانی عمومی بود.

یادآوری ۲: این آزمون همان عامل اول آزمون SCL-90-R بوده و ۴۵ درصد واریانس آن را تبیین می‌کند.

یادآوری ۳: این آزمون از اعتبار و روایی کافی برخوردار است.

جدول ۴-۳. سؤال‌های آزمون 25-SCL

ردیف	سوال	گزینه
۱	آیا احساس تنگی نفس کرده‌اید.	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۲	آیا احساس کرده‌اید که پدنтан خواب می‌رود و یا گزگز (مورمور) می‌شود؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۳	آیا حالت تهوع یا دل بهم خوردگی داشته‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۴	آیا در گلو احساس گرگفتگی کرده‌اید مثل این که چیزی در گلویتان گیر کرده باشد؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۵	آیا دچار حالت گرگفتگی یا سرما شده‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۶	آیا در بعضی از قسمت‌های بدن خود احساس ضعف و سستی کرده‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۷	آیا در برخی کارها بی‌دققت و بی‌توجه شده‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۸	آیا تمرکز حواس نداشته‌اید؟ یعنی در جمع کردن حواس خود روى کارها مشکل داشته‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۹	آیا اتفاق افتاده است که احساس کنید مغرتان کار نمی‌کند؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۱۰	آیا ایراد گیر و بهانه جو شده‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۱۱	آیا این احساس را کرده‌اید که مردم نسبت به شما مهربان نیستند؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۱۲	آیا وقتی مردم به شما نگاه می‌کنند یا درباره شما حرف می‌زنند احساس ناراحتی می‌کنید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۱۳	آیا احساس کرده‌اید که نسبت به آینده امید خود را از دست داده‌اید؟	نه کمی تا حدی زیاد به شدت
۱۴	آیا این فکر به ذهنتان خطور کرده است که	نه کمی تا حدی زیاد به شدت

ردیف	سؤال	گزینه					
۱۵	به زندگی خود خاتمه دهد؟						
۱۶	آیا ناگهان و بدون دلیل دچار ترس شده‌اید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۱۷	آیا احساس ترس کرده‌اید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۱۸	آیا احساس لرزش در اندام‌های بدن خود داشته‌اید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۱۹	آیا مجبور بوده اید که به دلیل ترس بعضی کارها را نکنید یا به بعضی جاهان نروید یا به بعضی چیزها دست نزنید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۲۰	آیا از مسافرت با اتوبوس یا قطار راه آهن احساس ترس کرده‌اید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۲۱	آیا این احساس را داشته‌اید که می‌ترسید تنها از خانه بیرون بروید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۲۲	آیا این احساس را داشته‌اید که دیگران شما را زیر نظر دارند یا درباره شما حرف می‌زنند؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۲۳	آیا این احساس به شما دست داده است که بدون این که راجع به افکار شخصی خود به کسی چیزی گفته باشید دیگران از آن باخبر شده‌اند؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۲۴	آیا افکاری به ذهنتان وارد شده است که احساس کنید مال خودتان نیست بلکه دیگران آن‌ها در ذهنتان گذاشته‌اند؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	
۲۵	آیا بی‌اشتها شده‌اید؟	زیاد	تا حدی	کمی	هیچ	به شدت	

۳-۳ آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود

۱-۳-۳ معرفی آزمون: این آزمون توسط زارع و امین پور (۱۳۸۹) برای بررسی و اندازه گیری وضعیت سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود دانشگاه پیام‌نور تهیه و تدوین شد. برای تهیه فرم مقدماتی آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود (فرم ۵۲ سؤالی) (جدول ۳-۹) از آزمون‌های GHQ-28، SCL-90-R، MMPI و فرم سلامت روانی تهیه شده توسط مرکز مشاوره وزارت علوم و چند سؤال محقق ساخته برای

دانشجویان استفاده شد. سؤال‌های آزمون به صورت دو گزینه‌ای (بله و خیر) است.

۲-۳-۲ اعتبار آزمون: اعتبار به دست آمده برای آزمون سلامت روانی ۵۲ سؤالی بر روی ۴۳۶ آزمودنی با روش آلفای کرونباخ $.858$ به دست آمد که نشان می‌دهد آزمون از اعتبار بالایی برخوردار است و می‌توان از آن برای تشخیص سلامت روانی و اختلال‌های رفتاری دانشجویان جدید الورود استفاده کرد. همچنین اعتبار به دست آمده برای عامل اول (افسردگی) $.834$ ، عامل دوم (اضطراب) $.830$ ، عامل سوم (اختلال در کارکرد اجتماعی) $.727$ ، عامل چهارم (پارانویا) $.690$ ، عامل پنجم (احساس نگرانی) $.533$ ، عامل ششم (روان پریشی) $.581$ ، عامل هفتم (پرخاشگری) $.500$ و فرم نهایی آزمون $.858$ به دست آمد.

۲-۳-۳ روایی آزمون: روایی سازه: با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی ۷ عامل (جدول ۵-۳) از این آزمون استخراج شد، این ۷ عامل $42/912$ درصد کل واریانس آزمون را تبیین می‌کنند. عامل دروغ سنج شامل سؤال‌های ۱۱-۳۳-۴۸ است. هرگاه آزمودنی به ۲ سؤال از این ۳ سؤال پاسخ بله بدهد پاسخ‌نامه آزمودنی باطل خواهد شد.

جدول ۳-۵. عامل‌های تشکیل دهنده آزمون سلامت روانی

نام عامل	سؤال	عامل
افسردگی	۱-۱۰	۱
اضطراب	۱۲-۲۵	۲
اختلال در کارکرد اجتماعی	۲۶-۳۲	۳
پارانویا	۳۴-۳۹	۴
احساس نگرانی	۴۰-۴۳	۵
روان پریشی	۴۴-۴۷	۶
پرخاشگری	۴۹-۵۲	۷

۴-۳-۳ نمره گذاری آزمون: به پاسخ خیر هر یک از سؤال‌های ۲۶ تا ۳۲ و ۴۹ و ۲ نمره و همچنین به پاسخ بله بقیه سؤال‌ها ۲ نمره داده می‌شود (به پاسخ سؤال‌هایی که

مطابق با کلید نمره گذاری نباشد یک نمره داده می‌شود). حداقل و حداکثر نمره در این آزمون ۴۹ و ۹۸ است. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده داشتن مشکلات روانی و شخصیتی بیشتر است.

برای بررسی وضعیت آزمودنی در تک تک عامل‌ها می‌توان سؤال‌های همان عامل را براساس کلید، نمره‌گذاری کرد.

۵-۳-۳ هنجار آزمون: برای بررسی وضعیت دانشجو در آزمون سلامت روانی

هنجار مقول‌های (جدول‌های ۶-۳ و ۷-۳) آزمون تهیه گردید، براساس این هنجار یک انحراف معیار بالاتر از هر میانگین هر مقیاس نشان‌دهنده مشکل در آن مقیاس و دو انحراف معیار بالاتر نشان دهنده اختلال شدید در آن مقیاس است؛ بنابراین لازم است که آزمودنی یا دانشجو به مرکز مشاوره مراجعه نماید.

جدول ۶-۳. هنجار مقول‌های آزمون سلامت روانی و عامل‌های آن برای دانشجویان پسر

جنسيت						مقیاس
وضعیت در مقیاس			پسر			
میانگین	انحراف معیار	تعداد	وجود اختلال	اختلال شدید	جنسیت	
۸۴/۰۰	۶/۲۹	۱۴۴	۹۰	۹۶	سلامت روانی	
۱۹/۰۷	۱/۷۱	۱۶۴	۲۱	۲۳	afserdگی	
۲۴/۷۷	۳/۱۱	۱۶۳	۲۸	۳۱	اضطراب	
۸/۵۱	۱/۷۸	۱۶۵	۱۰	۱۲	اختلال در کارکرد اجتماعی	
۹/۵۷	۱/۷۳	۱۶۴	۱۱	۱۳	پارانویا	
۷/۴۱	۰/۱۸۹	۱۶۷	۸	۱۰	احساس نگرانی	
۷/۵۶	۰/۷۸	۱۶۹	۸	۱۰	روان پریشی	
۶/۹۲	۰/۵۱	۱۶۸	۷	۸	پرخاشگری	

جدول ۷-۳. هنجار مقول‌های آزمون سلامت روانی و عامل‌های آن برای دانشجویان دختر

جنسيت						مقیاس
وضعیت در مقیاس			دختر			
میانگین	انحراف معیار	تعداد	وجود اختلال	اختلال شدید	جنسیت	
۸۲/۳۱	۶/۴۹	۲۰۹	۸۹	۹۶	سلامت روانی	
۱۹/۰۲	۱/۹۲	۲۴۶	۲۱	۲۳	afserdگی	
۲۴/۰۰	۳/۳۹	۲۳۷	۲۷	۳۱	اضطراب	
۸/۱۷	۱/۵۰	۲۵۱	۱۰	۱۲	اختلال در کارکرد اجتماعی	
۹/۱۸	۱/۷۸	۲۵۴	۱۱	۱۳	پارانویا	
۷/۳۸	۰/۸۶	۲۵۲	۸	۹	احساس نگرانی	
۷/۵۱	۰/۸۸	۲۵۷	۹	۱۰	روان پریشی	
۶/۸۲	۰/۵۴	۲۵۶	۷	۸	پرخاشگری	

یادآوری ۱: آزمون سلامت روانی زارع و امین‌پور (۱۳۸۹) شامل ۵۲ سؤال دو گزینه‌ای است.

یادآوری ۲: اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ $\alpha = 0.858$ به دست آمد.

یادآوری ۳: این آزمون از ۷ عامل تشکیل شده و ۴۲/۹۱۲ درصد کل واریانس آزمون را تبیین می‌کنند.

یادآوری ۴: به هر پاسخی که مطابق با کلید آزمون باشد دو نمره داده می‌شود.

یادآوری ۵: نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده داشتن مشکلات روانی و شخصیتی بیشتر است.

۶-۳-۳ راهنمای آزمون: دانشجوی گرامی، به منظور موفقیت شما در آزمون سراسری سال تحصیلی ... - ۱۳...، مقدمات را در محیط علم و فرهنگ گرامی می‌داریم. آزمون حاضر به منظور بررسی وضعیت سلامت روانی دانشجویان توسط مرکز خدمات روان‌شناسی و مشاوره دانشگاه طراحی شده است. براساس تعهدات حرفه‌ای روان‌شناسان و مشاوران، محرمانه بودن پاسخ‌ها کاملاً رعایت می‌گردد و آزمون صرفاً توسط مرکز مشاوره به منظور برنامه‌ریزی اقدامات ارتقاء بهداشت روانی دانشجویان مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به اهمیت اهداف طرح، خواهشمند است سؤال‌های زیر را مطالعه و به دقت همه آن‌ها را پاسخ دهید. در صورت هر گونه ابهام در سؤال‌ها می‌توانید از همکاران مرکز مشاوره کمک بگیرید.

جدول ۳-۸ فرم نهایی آزمون سلامت روانی

ردیف	سؤال	گزینه
الف	رشته تحصیلی پذیرفته شده: ب) سن (به سال):	
پ	جنسیت: ۱. مذکور () ۲. مؤنث ()	
ت	وضعیت تأهل: ۱. مجرد () ۲. متاهل ()	
ث	پیش‌بینی می‌کنید طی تحصیل در کجا سکونت داشته باشد؟ ۱. با خانواده () ۲. در خوابگاه () ۳. در خانه اجاره‌ای با دوستان () ۴. در خانه اجاره‌ای به تنها ()	
ج	وضعیت اقتصادی خانواده: ۱. عالی () ۲. خیلی خوب () ۳. خوب () ۴. ضعیف () ۵. خیلی ضعیف ()	
ح	پشیمان مالی و اقتصادی شما چه کسی است? ۱. پدر () ۲. مادر () ۳. پدر و مادر () ۴. فامیل () ۵. غیره () ذکر شود	

سایر آزمون‌های سلامت روانی ۶۹

ردیف	سوال	گزینه	
ح	آیا رشته‌ای که در آن قبول شده‌اید همان رشته مورد علاقه شما است؟	بله	خیر
خ	آیا کسی را دارید که در موقعیت‌های دشوار به او تکیه کنید و احساس آرامش نمایید؟	بله	خیر
د	آیا در موقع ضروری کسی را دارید که زود به کمکتان بستابد؟	بله	خیر
ر	آیا کسی را دارید که به هنگام مشکلات بتواند عملاً از شما حمایت کند؟	بله	خیر
ز	آیا کسی هست که از او درباره مسایل و مشکلات زندگی کمک فکری بگیرید؟	بله	خیر

جدول ۹-۳ سوال‌های اصلی آزمون

آیا از یک ماه گذشته تا به امروز

ردیف	سوال	گزینه	
۱	این فکر به ذهنتان رسیده است که بخواهید به زندگیتان خاتمه دهید؟	بله	خیر
۲	به این نتیجه رسیده‌اید که ای کاش مرده بودید و کلاً از شر زندگی خلاص می‌شدید؟	بله	خیر
۳	به این مسئله فکر کرده‌اید که ممکن است دست به خودکشی بزنید؟	بله	خیر
۴	احساس کرده‌اید که زندگی ارزش زنده بودن را ندارد؟	بله	خیر
۵	فکر کرده‌اید که شخص بی ارزشی هستید؟	بله	خیر
۶	میل شدیدی به شکستن اشیاء و خرد کردن آن‌ها داشته‌اید؟	بله	خیر
۷	احساس کرده‌اید که زندگی کاملاً نامید کننده است؟	بله	خیر
۸	احساس کرده‌اید که در این دنیا با کسی صمیمی نیستید؟	بله	خیر
۹	احساس کرده‌اید که چون اعصابتان خراب است نمی‌توانید کاری انجام دهید؟	بله	خیر
۱۰	این احساس را داشته‌اید که دیگران ارزشی برای کارهایتان قائل نیستند؟	بله	خیر
۱۱	ده بار برق فراز اقیانوس اطلس پرواز کرده‌اید؟	بله	خیر
۱۲	احساس کرده‌اید که سرتان را محکم با چیزی مثل دستمال بسته‌اند یا این که فشاری به سرتان وارد می‌شود؟	بله	خیر
۱۳	احساس کرده‌اید که بعضی وقت‌ها بدنتان داغ و یا سرد می‌شود؟	بله	خیر
۱۴	سردرد داشته‌اید؟	بله	خیر
۱۵	عصبانی و بدخلق شده‌اید؟	بله	خیر
۱۶	دلخور و یا عصبي شده‌اید؟	بله	خیر
۱۷	شب‌ها وسط خواب بیدار می‌شوید؟	بله	خیر
۱۸	اتفاق افتاده است که بر اثر نگرانی دچار بی خوابی شده باشید؟	بله	خیر
۱۹	احساس ضعف و سستی کرده‌اید؟	بله	خیر

کاربرد آزمون‌های روانی

ردیف	سوال	گزینه	
۲۱	احساس کرده‌اید که دائمًا تحت فشار هستید؟	خیر	بله
۲۲	احساس کرده‌اید که در تمامی مدت عصبی هستید و دلشوره دارید؟	خیر	بله
۲۳	با مردم زیاد جرّ و بحث و درگیری داشته‌اید؟	خیر	بله
۲۴	طوری عصبانی شده‌اید که نتوانید جلوی خود را بگیرید؟ (به اصطلاح از کوره در رفته‌اید؟)	خیر	بله
۲۵	احساس کرده‌اید که به داروهای تقویتی نیاز دارید؟	خیر	بله
۲۶	احساس کرده‌اید که نقش مفیدی در انجام کارها به عهده دارید؟	خیر	بله
۲۷	احساس کرده‌اید که کارها را به خوبی انجام می‌دهید؟	خیر	بله
۲۸	از نحوه انجام کارهایتان احساس رضایت می‌کنید؟	خیر	بله
۲۹	توانایی تصمیم‌گیری در باه مسایل را داشته‌اید؟	خیر	بله
۳۰	قادر بوده‌اید از فعالیت‌های روزمره زندگی لذت ببرید؟	خیر	بله
۳۱	توانسته‌اید خودتان را مشغول و سرگرم نگه دارید؟	خیر	بله
۳۲	برای انجام کارها بیش از گذشته وقت صرف کرده‌اید؟	خیر	بله
۳۳	احساس کرده‌اید که هیچ ماشینی را نمی‌کند؟	خیر	بله
۳۴	حتی وقتی با دیگران بوده‌اید احساس تنهایی کرده‌اید؟	خیر	بله
۳۵	این احساس را داشته‌اید که دارای افکار و عقایدی هستید که مخصوص خودتان است و دیگران آن عقاید و افکار را ندارند؟	خیر	بله
۳۶	ترس از این که اگر به دیگران رو بدھید از شما سوءاستفاده می‌کنند، داشته‌اید؟	خیر	بله
۳۷	این احساس را داشته‌اید که به بیشتر مردم نمی‌شود اعتماد کرد؟	خیر	بله
۳۸	این احساس را داشته‌اید که دیگران شما را زیر نظر دارند یا درباره شما حرف می‌زنند؟	خیر	بله
۳۹	احساس کرده‌اید که دیگران باعث ناراحتی‌ها و گرفتاری‌های شما هستند؟	خیر	بله
۴۰	این احساس را داشته‌اید که عیب و نقص مهمی در بدنتان پیدا شده است؟	خیر	بله
۴۱	درباره امور جنسی افکاری داشته‌اید که شما را نگران کند؟	خیر	بله
۴۲	احساس کرده‌اید که دچار بیماری فکری شده‌اید؟	خیر	بله
۴۳	اعتقاد داشته‌اید به خاطر گناهانی که مرتکب شده‌اید مستوجب تنبیه و مجازات هستید؟	خیر	بله
۴۴	احساس کرده‌اید سایرین از افکار خصوصی شما که به کسی نگفته‌اید باخبر شده‌اند؟	خیر	بله
۴۵	افکاری به ذهنتان آمده است که حس کنید مال خودتان نیست و دیگران آن‌ها را توی مغز شما گذاشته‌اند؟	خیر	بله
۴۶	این اعتقاد را داشته‌اید که شخص دیگری می‌تواند افکار شما را از دور خیر	خیر	بله

ردیف	سؤال	گزینه	
۴۷	کنترل کند؟		
۴۸	صدای ابی به گوشتان می‌آید که دیگران نمی‌توانستند آن‌ها را بشنوند؟	بله	خیر
۴۹	عکس شما روی مجله‌های زیادی چاپ شد؟	بله	خیر
۵۰	کاملاً احساس کرده‌اید که خوب و سالم هستید؟	بله	خیر
۵۱	احساس کرده‌اید که بیمار هستید؟	بله	خیر
۵۲	داد و فریاد راه اندانخته‌اید و یا چیزهایی را پرتاب کرده‌اید؟	بله	خیر
	در خود میل شدیدی به آزار رساندن و زدن دیگران احساس کرده‌اید؟	بله	خیر

۴-۳ آزمون چندمحوری بالینی میلیون^{۱۳}

۴-۳ مقدمه: اختلالات شخصیت شایع و مزمن هستند و میزان شیوع آن‌ها در جامعه عمومی بین ۱۰ تا ۲۰ درصد تخمین زده شده است و علائم آن در چند دهه نمایان می‌شود. طبق تعریف راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی اختلالات شخصیت عبارت است از تجارت درون ذهنی و رفتاری بادوامی که با ملاک‌های فرهنگی منطبق نیست، نفوذی غیرقابل انعطاف دارد، از نوجوانی یا جوانی شروع می‌شود و در طول زمان تغییر نمی‌کند و موجب ناخشنودی فرد و مختل شدن کارکردهای وی می‌شود (کاپلان و سادوک، ترجمه رضایی، ۱۳۸۹).

۴-۳ معرفی آزمون: نسخه اصلی آزمون بالینی چند محوری میلیون - ۳ توسط میلون (۱۹۷۷) و براساس نظریه زیستی - روانی - اجتماعی وی ساخته شده است و نسخه فعلی آن توسط میلون (۱۹۹۴) تجدید نظر شده است. این آزمون شامل ۱۷۵ سؤال دو گرینه‌ای (بله و خیر) است و دارای ۴ عامل روایی و ۲۴ عامل بالینی است. ۱۴ عامل بالینی آن به سنجش اختلالات شخصیت براساس محور دو DSM-IV می‌پردازند و ۱۰ عامل بالینی دیگر نشانگان بالینی را براساس محور یک می‌سنجند (فتحی آشتیانی و داستانی، ۱۳۹۱). این آزمون یکی از مهمترین ابزارهای سنجش عینی نشانگان بالینی مطرح شده در محور یک و اختلالات شخصیت محور دو DSM-V است. این آزمون به منظور عملیاتی کردن الگوی آسیب‌شناسی روانی میلون (۱۹۶۹ و ۱۹۸۳) ساخته شده و دو بار از زمان انتشار آن به موازات تغییر درنظریه و همچنین راهنمایی تشخیصی و آماری اختلالات روانی تجدیدنظر شده است (شریفی و همکاران، ۱۳۸۶).

به طور کلی این آزمون از جمله آزمون‌های منحصر به فردی است که در آن بر اختلالات شخصیت و الگوهای بالینی شخصیتی و نشانه‌هایی که اغلب با این اختلالات همراه هستند، تأکید می‌شود (شریفی، ۱۳۸۵).

این آزمون برای بزرگسالان ۱۸ سال به بالا که دست کم توان خواندن آنان را سطح کلاس هشتم را داشته باشند به کار می‌رود و برای تصمیم‌گیری بالینی و تشخیص ابتلای آزمودنی به یک اختلال ویژه یا حضور ویژگی روان‌شناختی ویژه‌ای در آزمودنی مورد استفاده قرار می‌گیرد (شریفی و همکاران، ۱۳۸۶).

این آزمون از ۲۸ عامل جداگانه تشکیل شده است و براساس طبقه‌بندی‌های ذیل نمره‌گذاری می‌شود:

الف) شاخص‌های روایی و سبک پاسخ: شاخص‌های روایی شامل ۴ شاخص زیر هستند: شاخص ۷ روایی، شاخص X افشاگری، شاخص ۷ جامعه‌پستندی و شاخص Z بد جلوه دهنی.

ب) الگوهای بالینی شخصیت: این الگوها شامل ۱۱ عامل هستند که عبارتند از: شخصیت اسکیزوئید، شخصیت اجتنابی، شخصیت افسرده، شخصیت وابسته، شخصیت نمایشی، شخصیت خودشیفته، شخصیت ضداجتماعی، شخصیت آزارگر، شخصیت وسوسی، شخصیت منفی گرا و شخصیت خود ناکام ساز.

ج) الگوهای بالینی شدید شخصیت: این الگوها شامل سه عامل شخصیت اسکیزوتاپیکی، شخصیت مرزی و شخصیت پارانوئید هستند.

د) نشانگان بالینی این آزمون نیز شامل ۷ عامل زیر هستند: اختلال اضطراب، اختلال شبه جسمی، اختلال دو قطبی (اختلال مانیک)، اختلال افسرده‌خوبی، وابستگی به الكل، وابستگی به مواد و اختلال استرس پس از سانجه (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰). از این آزمون می‌توان برای تصمیم‌گیری بالینی یا تشخیص این امر که آیا فرد، مبتلا به یک اختلال خاص یا ویژگی روان‌شناختی ویژه است، استفاده کرد (شریفی، ۱۳۸۵). مدت زمان اجرای آن ۲۰ تا ۳۰ دقیقه طول می‌کشد و یکی از پرکاربردترین آزمون‌های روانی است که در پژوهش‌های بین فرهنگی متعددی به کار رفته است.

۳-۴-۳ اعتبار آزمون: برای بررسی اعتبار آزمون از روش‌های مختلفی استفاده شده

۰/۷۹ و میلون نیز اعتبار کل آزمون را ۰/۷۸ ذکر کرده است (فتحی آشتیانی و داستانی، ۱۳۹۱). اعتبار آزمون برای عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ بین ۰/۸۵ تا ۰/۹۷ به دست آمد (محمود علیلو و همکاران، ۱۳۹۰). همچنین اعتبار به دست آمده با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل‌های نشانگان بالینی ۰/۸۷، برای الگوهای بالینی شخصیت ۰/۸۳ و برای کل آزمون ۰/۹۲ به دست آمده است که نشان‌دهنده ثبات و اعتبار بالای این آزمون است (احدى و همکاران، ۱۳۹۰).

در مطالعه خواجه موگهی (۱۳۷۳) اعتبار آزمون به روش کودر ریچاردسون ۲۰ برای عامل‌های تشکیل‌دهنده آن بین ۰/۶۹ تا ۰/۹۲ با متوسط ۰/۸۴ به دست آمده است. در مطالعه شریفی (۱۳۸۵) اعتبار آزمون بین ۰/۸۲ تا ۰/۹۸ به روش بازآزمایی به دست آمد و اعتبار آزمون به روش همسانی درونی بین ۰/۸۵ تا ۰/۹۷ به دست آمد (کرمی دهbaghi، ۱۳۸۷).

۴-۴-۳ روایی آزمون: با توجه به میزان توافق مصاحبه‌های بالینی و سازمان یافته با میلون ۲ می‌توان گفت که آزمون از روایی همگرا برخوردار است (افخم ابراهیمی و صالحی، ۱۳۷۹). روایی تشخیصی تمام عامل‌ها بسیار خوب برآورده شده است (شریفی، ۱۳۸۵).

به منظور محاسبه روایی تشخیصی هر یک از عامل‌ها از طریق گروه‌های تشخیصی براساس DSM-IV و نمره‌های به دست آمده در آزمون میلون ۳ محاسبه شد. به این منظور خصیصه‌ای عامل، نرخ پایه شیوع حساسیت، ویژگی، توان پیش‌بینی مثبت، توان پیش‌بینی منفی و توان تشخیصی کل به تفکیک براساس دسته‌بندی‌های تشخیصی نرخ پایه ۷۴ تشخیص اول یا دوم و نرخ پایه ۸۵ (تشخیص اول) محاسبه شد.

توان تشخیص کل، توان پیش‌بینی مثبت و توان پیش‌بینی منفی تمام عامل‌های میلون از تشخیص‌های اول و دوم بسیار خوب است و بیشترین توان تشخیص کل (۰/۹۳) مربوط به عامل اختلال پس از ضربه و کمترین توان تشخیص کل (۰/۸۶) مربوط به عامل افسرده خویی است، همچنین عامل شخصیت ضد اجتماعی با بیشترین توان پیش‌بینی مثبت (۰/۸۳) در صدر و عامل شخصیت اسکیزوئید با کمترین توان پیش‌بینی (۰/۶۷) در پایین‌ترین حد است (کرمی دهbaghi، ۱۳۸۷).

۴-۴-۳ نمره گذاری آزمون: نحوه نمره گذاری بدین صورت است که بعد از تعیین نمره خام برای هر عامل، نمره برش نرخ پایه (BR) محاسبه می‌شود. در تحلیل داده‌ها از این

نمره استفاده می‌شود (شریفی، ۱۳۸۵).

۴-۶ هنجار آزمون: این آزمون تلاش می‌کند وجود داشتن یا نداشتن اختلالات بالینی را با استفاده از نمره‌های میزان پایه پیش‌بینی کند. بیماران دارای نمره‌های پایه بیشتر از ۸۵ به عنوان مبتلا به اختلال معرفی می‌شوند و کسانی که نمره کمتر از ۸۵ می‌گیرند به عنوان بدون اختلال درنظر گرفته می‌شوند. البته آگاهی واقعی از وجود داشتن یا نداشتن یک اختلال دست نایافتندی است. از این‌رو قضاوت متخصصان بالینی جانشین واقعیت می‌شود. بنابراین از این آمارها برای تعیین کارآیی دسته‌بندی یا روایی تشخیصی عامل‌های یک آزمون استفاده می‌شود و در واقع مکمل روش‌های سنتی تعیین روایی (روایی همگرا، روایی واگرا و ...) است (شریفی و همکاران، ۱۳۸۶).

۴-۷ تفسیر آزمون: دیدگاه میلون به شخصیت دیدگاه سیستمی است. بنابراین به نظر میلون کنش یا بد کنشی ساختار درونی شخصیت، به محیطی که فرد در آن قرار دارد (خانواده و اجتماع) نیز بستگی دارد. ملاک‌های شدت اختلالات شخصیت درنظریه میلون، میزان نقص در توانایی‌های اجتماعی، روابط بین فردی بی‌ثبات و مأیوس شدن مکرر در روابط بین فردی است. از این دیدگاه شدت اختلال تابع فرد و اجتماع است. یعنی نه تنها پویایی‌های درونی، بلکه پویایی‌های بین فردی هم نقش مهمی در بروز اختلال دارند (آشتیانی و داستانی، ۱۳۹۱).

یادآوری ۱: میزان شیوع اختلالات شخصیت در جامعه عمومی بین ۱۰ تا ۲۰ درصد تخمین زده شده است.

یادآوری ۲: نسخه اصلی آزمون بالینی چند محوری میلون—۳ توسط میلون (۱۹۷۷) و براساس نظریه زیستی-روانی-اجتماعی ساخته شده است.

یادآوری ۳: این آزمون ۴ شاخص روایی؛ ۱۴ الگوی بالینی شخصیت و ۱۰ نشانگان بالینی را می‌سنجد.

یادآوری ۴: کسانی که در آزمون میلون ۳ نمره‌های پایه بیشتر از ۸۵ کسب کنند به عنوان مبتلا به اختلال معرفی می‌شوند.

خلاصه پخش

سلامت روانی پدیده‌ای است که از دیرباز مورد توجه مشاوران، روان‌شناسان و

روان‌پزشکان بوده و متأثر از مجموعه‌ای از عوامل جسمی، اجتماعی و شناختی می‌باشد. سلامت روانی به نحوه تفکر، احساس و عمل اشخاص بستگی دارد. به طور کلی سلامت روانی در دو بعد جنبه مثبت (رفاه و مدارا کردن در مقابل مصائب و مشکلات) و جنبه منفی (نشانه‌ها و علایم بیماری و بیماری‌ها) مورد توجه قرار می‌گیرد. میزان شیوع اختلالات روانی در دنیا بین ۱۰-۴۱ درصد و در ایران ۱۱/۷-۴۳/۲ درصد است.

برای اندازه‌گیری سلامت روانی از آزمون‌های مختلفی استفاده می‌شود از جمله:

- آزمون سلامت عمومی^۱ ۲۸ سوالی (GHQ-28): این آزمون یک آزمون سرندي مبتنی بر روش خود گزارش‌دهی است و اولین بار توسط گلدبرگ در ۱۹۷۲ برای غربال‌گری اختلالات روان شناختی غیرسایکوتیک در مراکز درمانی و سایر جوامع طراحی شده است. این آزمون به بررسی وضعیت روانی فرد در یک ماهه اخیر می‌پردازد و دارای ۴ عامل علائم جسمانی، علائم اضطرابی، اختلال در عملکرد اجتماعی و علائم افسردگی است. برای نمره گذاری آزمون از دو روش لیکرتی و سنتی استفاده می‌شود. برای تفکیک افراد عادی و بهنجار از افراد دارای اختلالات روانی نمره برش ۲۳ برای کل آزمون و نمره برش ۶ برای عامل‌های آن درنظر گرفته می‌شود.

- آزمون سلامت عمومی ۱۲ GHQ: این آزمون از آزمون ۱۲-GHQ استخراج شده است. این نسخه را می‌توان به عنوان ابزار غربال‌گری مناسب جهت استفاده در مطالعات آتی در اختیار صاحب‌نظران و پژوهشگران قرار داد. اعتبار و روایی آزمون در مطالعات مختلف به اثبات رسیده است. اگر بخواهیم از این آزمون به عنوان ابزار غربال‌گری استفاده کنیم باید نمره برش را (۹) مد نظر قرار دهیم ولی اگر بخواهیم با این ابزار و در یک مرحله اقدام به تخمین افراد مبتلا به اختلال روانی استفاده کنیم باید از نمره برش ۱۵ استفاده کنیم. برای نمره گذاری این آزمون سه روش نمره گذاری سنتی، ساده لیکرت و تعدیلی لیکرتی وجود دارد. نمره بالاتر در این آزمون نشان‌دهنده و خامت وضعیت سلامت روانی آزمودنی است.

- آزمون سلامت روانی SCL-90-R: این آزمون شامل ۹۰ سؤال برای ارزشیابی علایم روانی است که به‌وسیله پاسخ‌دهنده تکمیل می‌شود و اولین بار برای نشان دادن جنبه‌های روان‌شناختی بیماران جسمی و روانی طرح‌ریزی گردیده است. پاسخ‌هایی که

آزمودنی به هر یک از ۹۰ سؤال آزمون می‌دهد در یک مقیاس ۵ درجه‌ای از میزان ناراحتی از هیچ‌گاه تا به شدت مشخص می‌گردد. ۹۰ سؤال این آزمون (۹) بعد از علائم بیماری‌های روانی و ۳ شاخص کلی را شامل می‌شود. شاخص‌های کلی این آزمون عبارتند از: شاخص علائم کلی (GSI)، شاخص علائم مثبت ناراحتی (PSDI) و شاخص جمع علائم مثبت (PST). زمان لازم برای اجرای آن معمولاً بین ۱۵-۲۰ دقیقه است که گاه تا ۳۰ دقیقه و یا بیشتر طول می‌کشد. اعتبار و روایی این آزمون در مطالعات مختلف به اثبات رسیده است.

- فرم کوتاه آزمون SCL-25: هدف از تهیه آزمون SCL-25 ساخت یک آزمون کوتاه برای سنجش آسیب شناسی روانی است. این آزمون فرم کوتاه آزمون SCL-90-R بوده و دارای اعتبار و روایی مناسب برای تشخیص اختلالات روانی است. برای نمره‌گذاری آن از شیوه SCL-90-R استفاده می‌شود و سنجش هر یک از سؤال‌های SCL-25 بر حسب طیف لیکرتی و در پنج مقوله (هیچ، کم، تا حدی، زیاد، به شدت) می‌باشد. کسب نمره‌های پایین‌تر، حاکی از سلامت روانی بالاتر بوده و کسب نمره بالاتر از ۶۵، فرد را مشکوک به اختلال روانی نشان می‌دهد است. در این آزمون نمره ۷۳ برای دختران و نمره ۷۰ برای پسران نمره می‌تواند نشان‌دهنده اختلالات رفتاری افراد باشد.

- آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود زارع و امین‌پور (۱۳۸۹): برای تهیه فرم مقدماتی آزمون سلامت روانی دانشجویان جدیدالورود (فرم ۵۲ سؤالی) از آزمون‌های GHQ-28، MMPI، SCL-90-R و فرم سلامت روانی تهیه شده توسط مرکز مشاوره وزارت علوم و چند سؤال محقق ساخته برای دانشجویان استفاده شد. سؤال‌های آزمون به صورت دو گزینه‌ای (بله و خیر) است. اعتبار آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵۸ به دست آمده است و از ۷ عامل تشکیل شده است. این ۷ عامل ۴۲/۹۱۲ درصد کل واریانس آزمون را تبیین می‌کنند. در این آزمون عامل دروغ‌سنج وجود دارد. نمره بالاتر در این آزمون نشان‌دهنده اختلال روانی بیشتر است.

- آزمون چند محوری بالینی میلوون: این آزمون براساس نظریه زیستی - روانی - اجتماعی ساخته شده است و دارای ۴ عامل روایی و ۲۴ عامل بالینی است. این آزمون یک مقیاس خودسنجی با ۱۷۵ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) است. در این آزمون بعد

از تعیین نمره خام برای هر عامل، تمره پرش نرخ پایه (BR) محاسبه می‌شود. افرادی که دارای نمره‌های پایه بیشتر از ۸۵ به عنوان مبتلا به اختلال معرفی می‌شوند.

خودآزمایی

۱. در مورد سلامت روان کدام گزینه نادرست است؟

 - الف) متاثر از مجموعه‌ای از عوامل جسمی، اجتماعی و شناختی است.
 - ب) هدف اصلی تمامی مکاتب روان‌شناختی تأمین سلامت روان انسان‌هاست.
 - ج) از دیدگاه زیست شناختی، بهداشت روانی به معنای نبود علایم بیماری است.
 - د) در سلامت روانی افراد فقط به عامل‌های روانی توجه می‌شود.

۲. در مورد شیوع بیماری‌های روانی کدام گزینه صحیح است؟

 - الف) ۲۰۰ میلیون نفر از مردم سراسر جهان اختلال شدید روانی دارند.
 - ب) به طور کلی میزان شیوع اختلالات روانی در دنیا بین ۴۱-۱۰ درصد در نوسان بوده است.
 - ج) طبق برآورد سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۰۲ میلادی، حدود ۱۰۰ میلیون نفر در دنیا مبتلا به یکی از اختلالات روانی بودند.
 - د) شیوع بیماری‌های روانی ۷۰ درصد است.

۳. در مورد آزمون GHQ-28 کدام گزینه صحیح است؟

 - الف) یک آزمون معلم ساخته است.
 - ب) از ۷ عامل تشکیل شده است.
 - ج) با هدف شناسایی کسانی که دارای یک اختلال روانی هستند به کار می‌رود.
 - د) برای غربال‌گری اختلالات روان‌شناختی سایکوتیک طراحی شده است.

۴. در آزمون GHQ-28 کدام عامل گسترده توانایی افراد را در مقابله با خواسته‌های حرفه‌ای و مسائل زندگی روزمره می‌سنجد؟

 - الف) علائم جسمانی
 - ب) علائم اضطرابی
 - ج) اختلال در کارکرد اجتماعی
 - د) علائم افسردگی

۵. حداقل نمره آزمودنی در آزمون GHQ-28 به روش لیکرتی چند خواهد شد؟

 - الف) ۱۴
 - ب) ۲۸

- ج) ۴۲ د) ۸۴
۶. در آزمون GHQ-28 کدام نوع روایی مورد مطالعه پژوهشگران قرار نگرفته است؟
- الف) روایی صوری
ب) روایی تفکیکی
ج) روایی همزمان
د) روایی پیش‌بینی
۷. در آزمون GHQ-28 چه نمره برشی برای افراد عادی و بهنجار از افراد دارای اختلالات روانی درنظر گرفته شده است؟
- الف) ۹ ب) ۱۵
ج) ۲۳ د) ۲۸
۸. در مورد آزمون GHQ-12 کدام گزینه درست است؟
- الف) فرم کوتاه آزمون-R SCL-90 است.
ب) از ۲۴ سؤال تشکیل شده است.
- ج) مدت زمان بیشتری برای اجرا نسبت به آزمون GHQ-28 لازم دارد.
د) شدت مشکلات روانی را در چند هفته اخیر می‌سنجد.
۹. آزمون GHQ-12 از چند عامل تشکیل شده است؟
- الف) ۱ ب) ۲
ج) ۳ د) ۴
۱۰. در آزمون GHQ-12 اگر بخواهیم در یک مرحله اقدام به تخمین افراد مبتلا به اختلال روانی استفاده کنیم بایستی نمره چند را به عنوان نمره برش درنظر گرفت؟
- الف) ۱۵ ب) ۱۲
ج) ۹ د) ۵
۱۱. در مورد آزمون GHQ-12 کدام گزینه صحیح است؟
- الف) روایی و اعتبار لازم را ندارد.
ب) از سه عامل تشکیل شده است.
- ج) اگر به عنوان ابزار غربالگری استفاده شود باید نمره برش ۹ را مد نظر قرار دهیم.
د) برای نمره گذاری این آزمون فقط از یک روش نمره گذاری استفاده می‌شود.
۱۲. آزمون SCL-90-R چند عامل را مورد سنجش قرار می‌دهد؟
- الف) ۲ ب) ۴

۱۳. کدام شاخص آزمون SCL-90-R نشان‌دهنده سطح یا عمق اختلال می‌باشد؟
- (ج) ۹ (د) ۹
- الف) PSDI
ب) GSI
ج) PST
۱۴. در آزمون SCL-90-R برای تعیین شیوع علائم روان پزشکی در هر عامل برای نقطه برش چه نمره‌ای را در نظر می‌گیرند؟
- (الف) ۱ (ب) ۲ (ج) ۲/۵
- د) ۱۰
۱۵. آزمون SCL-25 فرم کوتاه شده کدام آزمون است؟
- الف) GHQ-60
ب) GHQ-90
ج) GHQ-28
۱۶. در مورد آزمون SCL-25 کدام گزینه نادرست است؟
- الف) هدف تهیه یک آزمون کوتاه برای سنجش آسیب‌شناسی روانی عمومی بود.
ب) این آزمون همان عامل اول آزمون ۹۰ SCL است.
ج) نمره گذاری آن به صورت ۱-۶ است.
د) نمره بالاتر نشان‌دهنده اختلال روانی بیشتر است.
۱۷. در تهیه آزمون سلامت روانی دانشجویان زارع و امین‌پور (۱۳۸۹) از کدامیک از آزمون‌های زیر استفاده نشد؟
- الف) GHQ-28
ب) SCL-90-R
ج) MMPI
د) NEO
۱۸. آزمون سلامت روانی دانشجویان قادر به سنجش کدام یک از عوامل زیر نیست؟
- الف) افسردگی
ب) اضطراب
ج) پارانویا
د) مانیک
۱۹. کدام نسخه از آزمون‌های سلامت روانی عامل دروغ‌سنج دارد؟
- الف) سلامت روانی ۲۸ سؤالی
ب) سلامت روانی ۵۲ سؤالی
ج) سلامت روانی ۹۰ سؤالی
د) سلامت روانی ۲۵ سؤالی

۲۰. در مورد آزمون سلامت روانی دانشجویان کدام گزینه درست است؟
 الف) به هر پاسخی که مطابق با کلید آزمون باشد دو نمره داده می‌شود.
 ب) سؤال‌های آزمون از اعتبار لازم را ندارند.
 ج) سؤال‌های آزمون به صورت ۵ گزینه‌ای هستند.
 د) نمره پایین در این آزمون نشان‌دهنده داشتن مشکلات شخصیتی بیشتر است.
۲۱. آزمون سلامت روانی دانشجویان زارع و امین‌پور (۱۳۸۹) از چند عامل تشکیل شده است؟
- الف) ۲
- ب) ۴
- ج) ۷
- د) ۹

پرسش‌های تشریحی

- (پرسش‌هایی برای تفکر بیشتر و انجام آن به عنوان بخشی از کار عملی دانشجویان)
۱. سلامت روانی را تعریف کرده و آزمون‌هایی را که برای سنجش آن به کار می‌روند نام ببرید؟
۲. عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون GHQ-28 را نام برد و هر کدام را به اختصار توضیح دهید؟
۳. مراحل ساخت آزمون GHQ-28 را به طور خلاصه بنویسید؟
۴. شیوه نمره‌گذاری و نمره برش آزمون GHQ-28 را شرح دهید؟
۵. هدف از تهیه آزمون SCL-90-R توسط مؤلفان آن چه بود؟
۶. از عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون SCL-90-R چهار مورد را شرح دهید؟
۷. شاخص‌های کلی آزمون SCL-90-R را نام برد و هر کدام را شرح دهید؟
۸. به طور خلاصه اعتبار و روایایی آزمون SCL-25 را شرح دهید؟
۹. مراحل ساخت آزمون سلامت روانی دانشجویان را به طور خلاصه شرح دهید؟
۱۰. مراحل نمره‌گذاری آزمون چند محوری بالینی میلیون ۳ را توضیح دهید؟

منابع بخش ۲

۱. ابراهیمی، امراله؛ مولوی، حسین؛ موسوی، غفور؛ برنامش، علیرضا و یعقوبی، محمد. (۱۳۸۶). ویژگی‌های روان‌سنجی، ساختار عاملی، نقطه برش بالینی، حساسیت و ویژگی پرسشنامه سلامت

- عمومی ۲۸ سؤالی در بیماران ایرانی مبتلا به اختلالات روان پزشکی. مجله تحقیقات علوم رفتاری. دوره پنجم. شماره ۱. صص ۵-۱۲.
۲. احمدی، حسن؛ مسجی، فرحتاز؛ ایمانی، فرناد و رهگذر، محمد. (۱۳۹۰). مقایسه الگوهای بالینی شخصیت براساس پرسش نامه بالینی چندمحوری میلوون در زنان. فصل نامه علمی - پژوهشی جامعه‌شناسی زنان. سال دوم. شماره ۴. صص ۴۹-۷۲.
۳. افروز، غلامعلی؛ خانبانی، مهدی و چیز، پریسا. (۱۳۸۶). بررسی اثر بخشی نماز در ارتقای بهداشت روان خانواده‌ها. سایت <http://Women.tavanir.org.ir>.
۴. افخم ابراهیمی، عزیزه و صالحی، منصور. (۱۳۷۹). بررسی میزان توافق مصاحبه‌های بالینی و سازمان یافته با آزمون II-MCMI در تشخیص اختلال‌های شخصیت. فصل نامه اندیشه و رفتار. سیال ششم. شماره ۲.
۵. الهی، طاهره؛ فتحی آشتینی، علی و بیگدلی، الیاس. (۱۳۹۱). رابطه آمادگی جسمانی و سلامت روانی در کارکنان یک دانشگاه نامی. مجله طب نظامی. دوره ۱۴. شماره ۳. صص ۱۹۲-۱۹۹.
۶. بشارت، محمدعلی. (۱۳۸۸). اعتبار و روایی فرم ۲۸ سؤالی مقیاس سلامت روانی در جمعیت ایرانی. مجله علمی پزشکی قانونی. دوره ۱۵. شماره ۲. صص ۸۷-۹۱.
۷. باقری یزدی، سیدعباس؛ بولاهری، جعفر و پیروی، حمید. (۱۳۷۴). بررسی وضعیت سلامت روانی دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۱۳۷۳-۷۴ دانشگاه تهران. فصل نامه اندیشه و رفتار. سال اول. شماره ۴. صص ۳۰-۳۹.
۸. بیانی، علی اصغر؛ کوچکی، عاشور محمد و کوچکی، قربان محمد. (۱۳۸۶). تعیین وضعیت سلامت روانی معلمان استان گلستان با استفاده از چک لیست نشانگان روانی (SCL-90-R) در سال ۱۳۸۳-۸۴. مجله علمی پزشکی گرگان. دوره ۹. شماره ۲. صص ۳۹-۴۴.
۹. پورآقا روبدره، فاطمه؛ کافی، سیدموسی و رضائی، سجاد. (۱۳۹۱). ارتباط احساس غربت و حمایت اجتماعی ادراک شده با سلامت روان دانشجویان تازه وارد. دو فصل نامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد. سال نوزدهم. دوره جدید. شماره ۶. صص ۲۷-۳۶.
۱۰. تقیوی، سید محمد رضا. (۱۳۷۹). بررسی روایی و اعتبار پرسش نامه سلامت عمومی. مجله روان‌شناسی. شماره ۲۰. صص ۳۸۱-۳۹۸.
۱۱. جوان بخت، مریم؛ ارشدی، حمیدرضا و نفعی‌زاده، سارا. (۱۳۸۷). مقایسه سلامت روانی مادرانی کودکان مبتلا به آسم و گروه شهد براساس آزمون SCL-90-R. مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد. سال چهارم. شماره ۳. صص ۱۷۳-۱۸۰.
۱۲. حاج حیدری، زهرا؛ ضرغامی، مهران؛ محمدپور، رضا علی و خواجه، علی اکبر. (۱۳۸۴). بررسی آسیب روانی مراجعین درمانگاه‌های پوست شهر ساری در سال ۱۳۸۳. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران. دوره پانزدهم. شماره ۵۰.
۱۳. حسینی، سیدحمزه؛ کاظمی، شفایق و شهباز نژاد، لیلا. (۱۳۸۵). بررسی رابطه ورزش با سلامت روان دانشجویان. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران. دوره پانزدهم. شماره ۹۷-۱۰۴. صص ۵۳.
۱۴. حمید، نجمه؛ کی خسروانی، مولود؛ یابامیری؛ محمد و دهقانی، مصطفی. (۱۳۹۱). بررسی رابطه سلامت روان و هوش معنوی با تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه. فصل نامه علمی پژوهشی جنتا شاپیر. دوره سوم. شماره ۲. صص ۳۳۱-۳۳۷.
۱۵. خواجه موگهی، ناهید. (۱۳۷۳). آماده سازی مقدماتی فرم فارسی پرسش نامه بالینی چند محوری.

- میلون ۲ در شهر تهران. دانشگاه علوم پزشکی ایران. انتستیتو روان پزشکی تهران.
۱۶. خبازیان، ریحانه. (۱۳۸۳). بررسی وضعیت سلامت عمومی در دانشجویان گروه پزشکی. پایان نامه دکتری.
۱۷. رجبی، سوران؛ گنجی، مسعود و غفاری، مظفر. (۱۳۸۴). بررسی مقایسه ای سلامت روانی و مصرف سیگار در دانشجویان دارای رفتارهای مذهبی و بدون رفتارهای مذهبی. اردبیل؛ دانشگاه حقوق اردبیلی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
۱۸. ریاحی، محمد اسماعیل؛ وردی نیا، اکبرعلی و پورحسین، سیده زینب. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی و سلامت روان. فصل نامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی. سال دهم، شماره ۳۹. صص ۸۵-۱۲۱.
۱۹. ساعچی، محمود؛ کامکاری، کامبیز و عسگریان، مهناز. (۱۳۸۹). آزمون‌های روان‌شناسی. تهران: نشر ویرايش.
۲۰. ساکی، کوروش و کیخانی، ستار. (۱۳۸۱). بررسی وضعیت سلامت روانی دانشجویان علوم پزشکی ایلام. مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایلام، سال دهم، شماره های ۳۴ و ۳۵. صص ۱۱ تا ۱۵.
۲۱. سواد کوهی؛ علیرضا؛ کامکار، منوچهر و سماواتیان، حسین. (۱۳۹۰). رابطه ابعاد نوروتیک سازمان از دیدگاه کارکنان با سلامت روانی آنها. فصل نامه تازه‌های روان‌شناسی صنعتی/سازمانی. سال دوم، شماره ۶. صص ۵۳-۶۳.
۲۲. سليماني زاده، لاله؛ سليماني زاده، فرزانه؛ جوادي، مصطفى و عباسزاده، عباس. (۱۳۹۰). رابطه بین عوامل استرس زای آموزشی و سلامت روان دانشجویان رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی رازی کرمان در سال ۱۳۸۷. مجلة ایرانی آموزش در علوم پزشکی. سال ۱۱. شماره ۳. صص ۲۰۰-۲۰۹.
۲۳. سهرابی، فائزه؛ محمود علیلو، مجید و رسولی آزاد، مراد. (۱۳۹۰). بررسی نیمرخ آسیب‌شناسی روانی در مقاضیان جراحی پلاستیک. مجلة اصول بهداشت روانی. سال سیزدهم. شماره ۳. صص ۲۶۰-۲۶۹.
۲۴. شجاع، محسن؛ نبوی، سید حمید؛ کسانی، عزیز و باقری یزدی، سید عباس. (۱۳۹۰). تحلیل عاملی سرمایه اجتماعی و رابطه آن با سلامت روان سالمدان منطقه ۹ شهر تهران. مجلة دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. ویژه‌نامه آمار زیستی و اپیدمولوژی. صص ۸۱-۹۰.
۲۵. شریفی، علی اکبر. (۱۳۸۵). راهنمای امسی - امای سه (میلون ۳). ویراستار، ابوالفضل کرمی. تهران: انتشارات روان‌سننجی.
۲۶. شریفی، علی اکبر؛ مولوی، حسین و نامداری، کوروش. (۱۳۸۶). روایی تشخیصی آزمون بالینی چندمحوری میلون ۳. فصل نامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوارسگان (اصفهان). شماره سی و چهارم. صص ۲۷-۳۸.
۲۷. صادقی، احمد؛ رحمانی، بهاره؛ کیاپی، محمد زکریا؛ احمد پور، محمد؛ محمدی، رامین و نبوی، سید‌حميد. (۱۳۸۹). تعیین وضعیت سلامت روانی کارکنان مرکز آموزشی درمانی شهید رجایی قزوین. مجلة دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. دوره ۲. شماره ۴. صص ۳۳-۳۸.
۲۸. صادقی موحد، فربیا؛ نریمانی، محمد و رجبی، سوران. (۱۳۸۷). بررسی تأثیر آموزش مهارت های مقابله ای بر وضعیت سلامت روانی دانشجویان. مجلة علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل.

- دوره هشتم. شماره ۳. صص ۲۶۹-۲۶۱.
۲۹. عبادی، مهدی؛ حریرچی، امیر محمود؛ شریعتی، محمد؛ گرمارودی، غلامرضا؛ فاتح، ابوالفضل و منتظری، علی. (۱۳۸۱). تعیین پایابی و روایی پرسشنامه ۱۲ سؤالی سلامت عمومی (GHQ). فصل نامه پایش. سال اول شماره ۳. صص ۴۶-۴۹.
۳۰. عناصری، مهریار. (۱۳۸۶). رابطه بین سلامت روانی و شادکامی دانشجویان دختر و پسر. فصل نامه اندیشه و رفتار. دوره دوم. شماره ۶. صص ۷۵-۸۴.
۳۱. فروزنده، نسرین؛ دل آرام، معصومه و دریس، فاطمه. (۱۳۸۲). وضعیت سلامت روان دوران بارداری و عوامل مؤثر بر آن در زنان مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهر کرد در سال‌های ۱۳۸۰-۸۱. فصل نامه باروری و ناباروری. صص ۱۵۵-۱۴۶.
۳۲. کوشان، محسن. (۱۳۸۷). روانپرستاری. انتشارات انتظار.
۳۳. قره‌داغی، ماندانا. (۱۳۸۹). مقایسه اختلالات شخصیت (الگوهای بالینی و الگوهای بالینی شدید شخصیت) بین زنان مطلقه و عادی شهرستان شوستر. فصل نامه یافته‌های نو در روان‌شناسی. سال پنجم. شماره ۱۶. صص ۷۱-۸۴.
۳۴. کاپلان، هارولد و سادوک، ویرجینیا. (۱۳۸۹). خلاصه روان‌پزشکی: علوم رفتاری / روان‌شناسی بالینی. ترجمه فرزین رضایی. تهران: انتشارات ارجمند.
۳۵. کرمی دماغی، مهدی. (۱۳۸۷). مقایسه نیمرخ روانی قاتلین عمدی (۲۰ تا ۴۰ ساله) شهر تهران با جمعیت عادی. فصل نامه کارآگاه. دوره دوم. شماره ۳. صص ۵۴-۶۸.
۳۶. لطفی، محمدحسن؛ امینیان، امیرحسین؛ نوری شادکام، محمود؛ قمی‌زاده، اقدس و زارع، مرضیه. (۱۳۸۶). بررسی وضعیت سلامت روانی دانشجویان ورودی سال‌های ۱۳۸۱-۱۳۸۵ دانشگاه علم پزشکی شهید صدوقی یزد. فصل نامه طب و تزکیه. شماره ۶۷-۶۶. صص ۴۹-۵۶.
۳۷. مدبرنیا، محمدجعفر؛ شجاعی تهرانی، محمدجعفر؛ فلاحتی، مهناز و فقیرپور، مقصود. (۱۳۸۹). هنجاریابی آزمون-R SCL-90 در دانش آموزان دیبرستانی، پیش دانشگاهی استان گیلان. مجلة دانشگاه علوم پزشکی گیلان. دوره نوزدهم. شماره ۷۵. صص ۵۸-۶۵.
۳۸. محمود علیلو، مجید؛ صمدی راد، بهرام و دانشورپور، زهره. (۱۳۹۰). بررسی اختلالات شخصیت در مردان همسر آزار شهر تبریز. فصل نامه خانواده پژوهی. شماره ۲۵. صص ۸۳-۱۰۲.
۳۹. مهری، علی و صدیقی صومعه کوچک، زینب. (۱۳۹۰). بررسی وضعیت سلامت روانی و برخی عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه‌های سیزوار در سال ۱۳۸۸. مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی. دوره ۲۱. شماره ۴. صص ۳۰-۴۲.
۴۰. مدیر گلستان، امیر جعفر. (۱۳۸۱). بررسی میزان شیوع اضطراب و استرس در دانشجویان گروه پزشکی. پایان نامه دکتری، دانشگاه آجا.
۴۱. نجاریان، بهمن و داوودی، ایران. (۱۳۸۰). ساخت و اعتباریابی ۲۵ فرم کوتاه شده-R SCL-90. مجلة روان‌شناسی. سال ۵. شماره ۲. صص ۱۴۹-۱۳۶.
۴۲. نریمانی، محمد؛ آقامحمدیان، حمیدرضا و رجبی، سوران. (۱۳۸۶). مقایسه سلامت روانی مادران کوکدکان استثنایی با سلامت روانی مادران کودکان عادی. فصل نامه اصول بهداشت روانی. سال نهم. شماره ۳۳ و ۳۴. صص ۲۴-۱۵.
۴۳. نظرپور، شهلا؛ مهرابی‌زاده هنرمند، مهناز و عنایتی، صلاح الدین. (۱۳۸۶). مقایسه سلامت روانی پرستاران زن نوبت کار مختلف. مجله علمی پزشکی. دوره ۶. شماره ۴. صص ۴۳۸-۴۳۲.

۴۴. نوربالا، احمد علی؛ باقری یزدی، سیدعباس و محمد، کاظم. (۱۳۸۷). اعتباریابی پرسش‌نامه ۲۸ سؤالی سلامت عمومی به عنوان ابزار غربالگری اختلالات روان پزشکی در شهر تهران. *مجلة پژوهشی حکیم*. دوره یازدهم. شماره ۴.
۴۵. هاشمی نظری، سیدسعید؛ خسروی، جلال؛ فقیه‌زاده، سقراط و اعتمادزاده، سیدحسن. (۱۳۸۶). بررسی سلامت روان کارکنان سازمان آتش‌نشانی با استفاده از پرسش‌نامه سلامت عمومی در سال ۱۳۸۴. *فصل نامه پژوهشی حکیم*. دوره دهم. شماره ۲. صص ۵۶-۶۴.
۴۶. یعقوبی، حمید. (۱۳۸۷). غربالگری اختلالات روانی: جایگاه آزمون‌ها و نحوه تعیین نمره برش و اعتباریابی. *فصل نامه سلامت روان*. سال اول. شماره ۱. صص ۳۹-۵۱.
۴۷. یعقوبی، حمید؛ کریمی، معصومه؛ امیدی، عبدالله؛ باروتی، عصمت و عابدی، میلاد. (۱۳۹۱). اعتباریابی و ساختار عاملی پرسش‌نامه سلامت عمومی (GHQ-12) در دانشجویان. *مجله علوم رفتاری*. دوره ۶. شماره ۲۰. صص ۱۵۳-۱۶۰.
۴۸. یعقوبی، نصر، مهدی؛ براهنی، محمدتقی و شاه‌محمدی، داوود. (۱۳۷۴). بررسی همه‌گیر شناسی اختلالات روانی در شهرستان صومعه‌سرا. *فصل نامه اندیشه و رفتار*. سال اول. شماره ۵۵-۵۶.
49. American Psychiatric Association. (1987). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM IIIR, 3rd edn, rev. Washington, DC: American Psychiatric Association.
50. American Psychiatric Association. (1980). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 3rd edn. Washington, DC: American Psychiatric Association.
51. Artinez, S., Stillerman, L., Waldo, M. (2005). Validity of SCI-90-R with Hispanic college students. *Hispanic journal of Behavioral sciences*. 2 (72). Pp 261-254.
52. Campos, M. G. (2002). Quality of life differences between firs year undergraduate financial aid and non-aid recipients. UN published master thesis.
53. Canplell, A., Walker, y., & Farrel, G.. (2003). Confirmatory factor analysis of the GHQ-12: can I see that again? *Australian and New Zealand Journal of psychiatry*. 37. Pp 75-483.
54. Chan, D. W. (1985). The Chinese version of the General Health Questionnaire: Does language make a difference? *Psychological Medicine*. 15. Pp 147-55.
55. Chan, D. W & . Chan, T. S. C. (1983). Reliability, validity and the structure of the
56. General Health Questionnaire in an Chinese version context. *Psychological Medicine*, 13. Pp 363-72.
57. Cheung, P. & Spears, G. (1994). Reliability and validity of the Cambodian version of the 28-item general health questionnaire. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 29. Pp 95-99.
58. Des Jarlais, R., Eisenberg, L., Good, B. & Kleinman, A. (1995). World mental health. New York: Oxford University Press.
59. Dohren, W. B. P. & Dihren, W. B. S. (1982). Perspective of the past and future of psychiatric epidemiology. *AM publ health*. 72. PP 1271-1279.
60. Donath, S. (2001). The validity of the 12-item GHQ in Australia: a comparison between three scoring methods. *Australian Psychiatry*. 35. Pp 31-5
61. Goldberg, D. P., (1989). Screening for psychiatric disorder. In Williams P 'Wilksom G' Rawnsley K. Edition, *The cope of epidemiological psychiatry*. London, Rout ledge. Pp 50-79.
62. Goldberg, D. P., (1972). *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. Oxford University Press: London.
63. Goldberg, D. P., Gater, R., Sartorius, N., Ustun, T. B., Piccinelli, M., Gureje, O., & et al. (1997). The validity of two versions of the GHQ in the WHO study of mental illness in general health care. *Psychol Med*. 27. Pp 191-97.
64. Goldberg, D. P., & Hillier, V. F. (1979). A scaled version of the General Health

- Questionnaire. The Journal of Psychological Medicine. 9. pp. 131-145.
65. Goldberg, D. P., & Williams, P. (1988). The User's Guide to the General Health Questionnaire. NFER-Nelson: Windsor
66. Hodiamont, P., Peer, N., & Syben, N. (1987). Epidemiological aspects of psychiatric disorder in a Dutch health area. Psychol Med. 17. pp 495-505.
67. Hodimont, P., Peer, N. & Syben, N. (1988). Epidemiological aspects of psychiatric disorders in a Dutch health area. Psychological Medicine.
68. Holi, M. M., Sammallahti, P. k., Aalberg, V. A., (1998). A finnish validation study of the SCL-90. Acta Psychiatry scand. 97 (1). Pp 46-42.
69. Kalman, T.P., Wilson, P.G &. Kalman, C.M. (1983). psychiatric morbidity in long term renal transplant recipient and patients undergoing haemodialysis: A comparative study. Journal of American Medical Association. 250: 55-58.
70. Keyes, S. (1984). Gender stereotypes and personal adjustment: Employing the PAQ, TSBI and GHQ with samples of British adolescents. British Journal of Social Psychology. 23. Pp 173-80.
71. Mirderikvandi, R. (2006). the primary patterns and theories concerning psychological health. Marefat quarterly, year 16, No 112. pp: 55-68
72. Poletti, P L., Piccinelli, M., & Wilkinson, G. (1994). Reliability, validity and factor structure of the 12-item General Health Questionnaire among young males in Italy. Acta Psychiatrica Scandinavica. 90. Pp 432-7
73. The world health reports. (2001). mental health: new understanding, new hope. Geneva: World Health Organization; Available at: <http://discovermagazine.com/2000/oct/featworld>
74. Williams, P., Goldberg, D.P., & Mari, J. (1987). The validity of the General Health Questionnaire. Soc. psychiatry. 21. p 15.
75. World Health Organization (W.H.O). (1990). The introduction of mental health component into primary health care. pp 4-5.
76. World Health Organization (W. H. O). (2001). Mental Health Policy Development and Implementation in Four African Countries. Journal of Health Psychology Copyright © 2007 SAGE Publications Los Angeles, London, New Delhi and Singapore, www.sagepublications.com. 12 (3).
77. World Health Organization. (W. H. O). (2005). Mental health atlas. Geneva: WHO.

بخش سوم

آزمون‌های شناختی

هدف کلی

هدف کلی این بخش معرفی آزمون‌های فراشناخت، مهارت‌های ذهن آگاهی کتابکی، نظم‌جویی شناختی هیجانی، فراحافظه، آگاهی فراشناختی، آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه و آزمون حل مسئله است.

فصل چهارم

هوشیاری

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. فراشناخت را از دیدگاه پژوهشگران مختلف تعریف کند.
۲. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون فراشناخت ۶۵ سؤالی را بداند.
۳. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر فرم کوتاه آزمون فراشناخت ۳۰ سؤالی را بداند.

۴- آزمون فراشناخت

۴-۱ مقدمه: روان‌شناسان به برکت یافته‌های علوم شناختی، کشف شیوه‌های جدید پژوهش و اختراع فناوری‌های جدید تصویربرداری، این توانایی را کسب کرده‌اند که کارکردهای معز را مورد بررسی و مطالعه قرار دهند. روان‌شناسان شناختی به بررسی پدیده‌هایی چون هوشیاری، توجه، ادراک، حافظه، بازنمایی دانش، زیان، جل مسئله، خلاقیت، تصمیم‌گیری، استدلال و هوش می‌پردازند و تا به امروز توانسته‌اند حقایق بسیاری را درباره هر یک از زمینه‌های فوق کشف کنند (استرنبرگ، ترجمه خرازی و حجازی، ۱۳۸۷).

فراشناخت^۱، اصطلاحی است که برای اولین بار توسط فلاول^۲ (۱۹۷۶) به کار رفت تا دانش فرد در مورد فرایندهای شناختی و تولیدات با هر چیز مربوط به آن را توصیف کند. فلاول معتقد است فراشناخت دانش فرد درباره جریان یا فرایندهای

1. metacognition
2. Flawell, J. H

شناختی خود است و شامل به عمل آوردن، منظم کردن و هماهنگ کردن مجموعه این فرایندها است. به این سبب می‌توان فراشناخت را به معنای شناسایی خود به مثابه یک موجود متحرک دانست (ثابت، ۱۳۹۰). فراشناخت از کارکردهای نظام پردازش اطلاعات است که آگاهی فرد از فرایندهای شناختی خود را نشان می‌دهد. این آگاهی در نظریهٔ پیازه توانایی تفکر بر اندیشه‌های خود نامیده شده است (محسنی؛ ۱۳۸۳).

فراشناخت یک مفهوم چند وجهی است و می‌توان آن را به عنوان جنبه کلی شناخت درنظر گرفت که در تمام امور شناختی نقش دارد. فراشناخت شامل دانش (باورها)، فرایندها و راهبردهایی است که شناخت را ارزیابی، بازبینی یا کنترل می‌کند (زوهر^۱، ۱۹۹۱). فراشناخت کلیدی برای توانایی شناختی است که به افراد اجازه می‌دهد تا افکارشان را کنترل و بازسازی کنند و نقش اساسی در یادگیری ایفا می‌کند (برین^۲ و دومینیک^۳، ۲۰۰۷).

فراشناخت به معنی فکر کردن درباره افکار خود است. فکر کردن می‌تواند درباره آنچه شخص می‌داند باشد (دانش فراشناخت)، می‌تواند درباره آنچه شخص در حال انجام دادن آن است باشد (مهارت‌های فراشناختی) یا می‌تواند درباره حالت شناختی و احساس شخصی باشد (تجربه فراشناختی) (فلالو، ۱۹۷۹).

فلالو (۱۹۷۶) فراشناخت را به عنوان آگاهی از شناخت و فرایندهای شناختی و کنترل، تنظیم و بازبینی فعالانه شناخت تعریف کرد (فولاد چنگ و همکاران، ۱۳۸۶). به نظر بایلر^۴ و استونمن^۵ (۱۹۹۳) اصطلاح فراشناخت به دانش ما درباره فرآیندهای شناختی خودمان و چگونگی استفاده بهینه از آن‌ها برای رسیدن به اهداف یادگیری اطلاق می‌شود.

فراشناخت، دانش فرد درباره فرایندهای شناختی خود و چگونگی استفاده بهینه از آن‌ها برای رسیدن به هدف‌های یادگیری است. به عبارت دیگر فراشناخت، دانش یا آگاهی فرد از نظام شناختی خود است (سیف، ۱۳۸۴). فراشناخت، هرگونه دانش یا فعالیت شناختی است که موضوع آن شناخت یا تنظیم شناخت است (ستین کایا^۶ و

1. Zohar, A
2. Brian, W

اکتیوں، ۲۰۰۲).

به اعتقاد فلاول (۱۹۷۹) فراشناخت دانش یا فرایندی شناختی است که در ارزیابی، بازبینی یا کنترل شناخت مشارکت دارد و عملکرد شناختی را تنظیم می کند. اکثر نظریه پردازان بین دو جنبه فراشناخت تمایز قائل شده اند:

الف) دانش فراشناختی: دانش فراشناختی^۱ عبارت است از اطلاعاتی که افراد در مورد شناخت خود درباره عوامل و راهبردهای یادگیری مرتبط با تکلیف دارند. دانش آشکار و واضح فرد درباره قوت ها و ضعف های شناختی اش دانش فراشناختی نامیده می شود (فلاول و همکاران، ۱۹۹۳). دانش فراشناختی، اطلاعاتی است که افراد در مورد شناخت خود و راهبردهای یادگیری دارند که این راهبردها بر آنها اثر می گذارد. نظارت فراشناختی به دامنه ای از کارکردهای اجرایی نظریه توجه، کنترل، برنامه ریزی و تشخیص خطاهای در عملکرد اشاره دارد (ولز، ۲۰۰۰). دانش فراشناختی به باورها و نظریه هایی اشاره دارد که افراد در مورد شناخت خود دارند، نظریه باورها در مورد معنای نوع خاصی از افکار و باور در مورد اثر بخشی حافظه و کنترل شناختی. دانش فراشناختی به دو نوع دانش فراشناختی آشکار و ضمنی تقسیم می شود (بیانگرد، ۱۳۸۱).

ب) تجربه فراشناختی: از تجربه فراشناختی^۲ به عنوان نظارت و راهبرد فراشناختی یاد می شود و به انواع اعمال اجرایی نظریه توجه، بازبینی، برنامه ریزی و شناسایی خطاهای در عملکرد اشاره دارد و بر فعالیت های شناختی اثر می گذارد (ولز، ۲۰۰۰).

این تجارب مشتمل بر ارزیابی معنای وقایع ذهنی خاص (برای نمونه افکار)، احساسات فراشناختی و قضاؤت در مورد وضعیت شناخت است. ارزیابی ها و قضاؤت های فراشناختی را می توان به صورت تفاسیر هوشیار و نامگذاری (برچسب زدن) تجربه های شناختی تعریف کرد. تجربه های فراشناختی تجلی مستقیم استفاده از دانش فراشناختی برای ارزیابی شناخت است (بیانگرد، ۱۳۸۱).

با بنظر فلاول و همکاران (۱۹۹۳) تجربه فراشناختی به تجارب عاطفی یا شناختی گفته می شود که به یک اقدام شناختی مربوط باشد. تجرب اکمالاً آگاهانه که به سادگی قابل بیان باشند نمونه روشنی از تجارب فراشناختی اند.

1. Erkkin, E

2. meta cognitive knowledge

3. Wells, A

4. meta cognitive experience

تجربه فراشناختی یا فرآیندهای کترول و تنظیم، یکی دیگر از فرآیندهای فراشناختی است که تفکر فرد را در موقعیت‌های یادگیری و حل مسئله، هدایت می‌کند و عملکرد بهتر حافظه را به دنبال دارد (سالاری فر و پاکدامن، ۱۳۸۸).

نوع دیگری به جز دانش فراشناختی و تجربه‌های فراشناختی مطرح می‌شود و آن عبارت است از راهبردهای کترول فراشناختی. این راهبردها عبارتند از:

الف) برنامه‌ریزی: برنامه‌ریزی مستلزم تعیین هدف برای مطالعه، انتخاب راهبردهای مناسب و تنظیم منابعی است که بر عملکرد یادگیرنده تأثیر می‌گذارد.

ب) راهبرد نظارت: این مؤلفه شامل پیگیری و توجه به هنگام خواندن متن، سؤال کردن از خود درباره موضوعات و نظارت کردن بر سرعت و زمانی است که خواندن یک متن نیاز دارد.

ج) راهبرد تنظیم: این راهبرد به دانش آموzan کمک می‌کند تا چگونگی مطالعه خود را اصلاح کند، دوباره مرور و تقاضص درک و فهم خود را برطرف کنند (کدیور، ۱۳۸۳). شناخت، زمانی به وقوع می‌پیوندد که فرد از توانایی‌های شناختی خود آگاه است و فراشناخت نیز تفکری است که از طریق آن فکر تنظیم و برآن نظارت می‌شود (پرفکت^۱ و شوارتز^۲، ۲۰۰۴). حالت فراشناختی، یک مفهوم سازی ویژه از فراشناخت است که هم دانش فراشناختی و هم تجربه فراشناختی را شامل می‌شود (اوینل^۳ و عابدی^۴، ۱۹۹۶).

فلاول درباره دانش فراشناختی به سه مؤلفه اطلاع فرد از نظام شناختی خود، اطلاع فرد از تکلیف و اطلاع فرد از راهبردها اشاره دارد و در مورد تجربه فراشناختی یا فرآیندهای تنظیم و کترول سه مؤلفه برنامه‌ریزی، راهبرد نظارت و راهبرد تنظیم را نام می‌برد (محمد امینی، ۱۳۸۶).

۲-۱-۴ معرفی آزمون: آزمون فراشناخت توسط ولز و کارترایت (۱۹۹۷) برای سنجش فراشناختی تهیه و توسط ساداتی (۱۳۸۱) به فارسی ترجمه شد. این آزمون دارای ۶۵ سؤال بوده و از ۵ عامل تشکیل شده است. این آزمون باروهای مردم در مورد تفکرشن را مورد سؤال قرار می‌دهد (ثابت، ۱۳۹۰). پاسخ‌های هر سؤال براساس طیف

1. Perfect, J. T
2. Schwartz, B. L
3. O'neill, H. F
4. Abedi, J

لیکرت و به صورت چهار گزینه‌ای (موافق نیستم، کمی موافقم، نسبتاً موافق و کاملاً موافقم) طراحی شده است.

۳-۱-۴ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به

دست آمد (ساداتی، ۱۳۹۱). ضریب اعتبار آزمون با روش آلفای کرونباخ برای کل آزمودنی‌ها ۰/۸۹۶، برای پسران ۰/۹۰۲ و برای دختران ۰/۸۵۸ به دست آمد (ثابت، ۱۳۹۰).

۴-۱-۴ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روایی همگرا و سازه

استفاده شده است.

- روایی همگرا: ضریب همبستگی به دست آمده بین آزمون فراشناخت ولز و آزمون

فراشناخت سوانسون ۰/۶۵۴ نشان می‌دهد که این آزمون دارای روایی همگرا است.

- روایی سازه: نتایج به دست آمده به روش تحلیل عاملی نشان می‌دهد که این

آزمون دارای روایی سازه بوده و از ۵ عامل (جدول ۱-۴ و جدول ۲-۴) تشکیل شده است (ثابت، ۱۳۹۰).

جدول ۱-۴. عامل‌های تشکیل دهنده آزمون فراشناخت

عامل	سوال										
	۳۸	۳۵	۳۲	۳۰	۲۷	۲۶	۲۲	۱۲	۹	۱	
	۶۵	۶۳	۶۲	۶۰	۵۶	۵۴	۵۲	۴۶	۴۴**		۱
	۳۶	۳۳	۳۱	۲۱	۱۸	۱۳	۱۱	۸	۵	۲	۲
					۶۴	۵۳	۴۸	۴۵	۴۲	۴۰	
	۵۸	۵۷	۵۱	۴۷	۴۳	۲۸	۲۴	۱۶	۱۰	۳	۳
	۴۹	۴۱**	۳۹	۳۷	۳۴	۲۹	۱۹	۱۷	۱۰	۷	۴
								۰۹	۰۰	۰۰	
				۶۱	۲۵	۲۳	۲۰**	۱۴	۶	۴	۵

جدول ۲-۴. نامگذاری عامل‌های تشکیل دهنده آزمون فراشناخت

عامل	نام عامل	تعداد سوال
۱	باورهای مثبت در مورد نگرانی	۱۹
۲	باورهای منفی در مورد غیر قابل کنترل بودن و خطرناک بودن فکر	۱۶
۳	باورهای منفی در مورد کفايت شخصی (اطمینان شناختی)	۱۰
۴	باورهای منفی کلی (شامل مستویات پذیری، خرافات و تنبیه)	۱۳
۵	باورهای خودآگاهی شناختی	۷

۵-۱-۴ نمره گذاری آزمون: به گزینه‌های موافق نیستم ۱ نمره، کمی موافقم ۲ نمره، نسبتاً موافقم ۳ نمره و کاملاً موافقم ۴ نمره داده می‌شود. سوال‌های ۲۰، ۴۱ و ۴۴ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده فراشناخت بیشتر است.

یادآوری ۱: اصطلاح فراشناخت برای اولین بار توسط فلاول (۱۹۷۶) به کار رفت.

یادآوری ۲: فراشناخت در نظریه پیازه توانایی تفکر بر اندیشه‌های خود نامیده شده است.

یادآوری ۳: راهبردهای کنترل فراشناختی عبارتند از: الف: برنامه ریزی، راهبرد نظارت و راهبرد تنظیم.

یادآوری ۴: آزمون فراشناخت توسط ولز و کارترایت (۱۹۹۷) برای سنجش فراشناختی ساخته شد و توسط ساداتی (۱۳۸۱) به فارسی ترجمه شد.

یادآوری ۵: آزمون فراشناخت (فرم بلند) دارای ۶۵ سؤال ۴ گزینه‌ای بوده و از ۵ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۶: کسب نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده فراشناخت بیشتر است.

یادآوری ۷: ضریب همبستگی بین آزمون فراشناخت ولز و آزمون فراشناخت سوانسون نشان‌دهنده روایی همگرای آزمون است.

۶-۱-۴ راهنمای آزمون: این آزمون مربوط به دیدگاه و نظر افراد درباره افکارشان است. در فهرست زیر برخی از عقاید افراد ارائه شده است. لطفاً هر مورد را به دقت بخوانید و با علامت زدن مشخص کنید، در کل چقدر با آن موافق هستید. نیازی به ذکر نام و نام خانوادگی نیست، لطفاً به همه سوال‌ها پاسخ دهید.

جدول ۴-۳. آزمون فراشناختی ۶۵ سؤالی

ردیف	سوال				
گزینه					
۱	نگرانی، کمک می‌کند در آینده از رو به رو با مشکلاتم احتساب کنم.	کاملاً موافقم	نسبتاً موافقم	کمی موافقم	موافق نیستم
۲	نگرانی‌هایم برای من خطرناک هستند.	کاملاً موافقم	نسبتاً موافقم	کمی موافقم	موافق نیستم
۳	من در دانستن این که آیا بعضی کارها را انجام داده‌ام یا فقط آن‌ها را تصور کرده‌ام مشکل دارم.	کاملاً موافقم	نسبتاً موافقم	کمی موافقم	موافق نیستم

ردیف	سؤال	گزینه
۴	من در مورد افکارم زیاد فکر می کنم.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۵	نگرانی های من باعث بیمار شدن من می شوند.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۶	وقتی در مورد یک مسئله فکر می کنم در مورد نحوه عملکرد ذهنم آگاهی دارم.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۷	اگر افکار نگران کننده ام را کنترل نکنم و آن ها اتفاق بیافتد خودم را مقصر می دانم.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۸	اگر اجازه دهم افکار نگران کننده ام از کنترلم خارج شوند آن ها کنترل مرا به دست خواهند گرفت.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۹	برای این که سرحال بمانم نیاز به نگرانی دارم.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۰	اطمینان کمی به حافظه ام در مورد لغات و اسماء دارم.	کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۱	علی رغم نلاش من برای توفیر تحراسی هایم آن ها (نگرانی هایم) ادامه پیدا می کنند.	کاملاً موافق نسبتاً سبباً کمی موافق موافق نیستم
۱۲	نگرانی هایم کمک می کنند که به فهمم چگونه چیزی را از حافظه ام بیرون بکشم.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۳	من نمی توانم افکار نگران کننده ام را نادیده بگیرم.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۴	افکارم را می خواهم (نظره گر افکارم هستم).	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۵	همیشه باید در کنترل افکارم باشم.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۶	حافظه ام می تواند برخی اوقات مرا به اشتباہ بیاندازد.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۷	باید به خاطر نداشتن افکار واضح یا قطعی تنبیه شوم.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۸	نگرانی هایم باعث می شود دیوانه شوم.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۱۹	اگر افکار نگران کننده ام را متوقف نکنم ممکن است آن ها به واقعیت تبدیل شوند.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم
۲۰	به ندرت در مورد افکارم سؤال می کنم.	کاملاً موافق نسبتاً کمی موافق موافق نیستم

کاربرد آزمون‌های روانی

ردیف	سؤال	گزینه			
۲۱	نگرانی بدن مرا تحت فشار زیادی قرار می‌دهد.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۲	نگرانی به من کمک می‌کند تا از موقعیت‌های خطرناک به دور باشم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۳	همواره از افکارم آگاه هستم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۴	حافظه ضعیفی دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۵	به نحوه کار ذهنم توجه کمی دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۶	افرادی که نگرانی ندارند ژرفانگر نیستند (سطحی نگرنده).	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۷	نگرانی‌هایم به من کمک می‌کند تا با مشکلاتم کنار بیایم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۸	تصور می‌کنم کاری را انجام نداده‌ام ولی در حافظه‌ام نسبت به انجام دادن آن شک می‌کنم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۲۹	ناتوانی در کنترل افکارم یکی از نقطه ضعف‌های من است.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۰	اگر من نگرانی نداشته باشم بیشتر مرتكب اشتباه می‌شوم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۱	به سختی می‌توانم افکارم را کنترل کنم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۲	نگرانی، از ویژگی‌های یک فرد نرمال است.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۳	افکار نگران‌کننده برخلاف میل من وارد ذهنم می‌شوند.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۴	اگر نتوانم افکارم را کنترل کنم دیوانه می‌شوم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۵	اگر نگران نباشم در زندگی شکست خواهم خورد.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۶	زمانی که نگرانی ام شروع می‌شود نمی‌توانم آن را متوقف کنم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۷	نیاز است که برخی افکار همواره کنترل شوند.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم
۳۸	برای انجام دادن کارها به نگرانی نیاز دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم

ردیف	سؤال	گزینه	نیستم	موافقم	موافقم	موافقم	موافقم	موافقم
۳۹	به خاطر نداشتن کنترل روی افکار معینی تنبیه خواهم شد.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۰	افکار مانع تمرکز من می‌شوند.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۱	باید بگذاریم افکارمان آزادانه سیر کنند.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۲	من درباره افکارم نگرانم.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۳	به راحتی حواسم پرت می‌شود.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۴	افکار نگران کننده من مولد و پُر بار نیستند.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۵	نگرانی من می‌تواند مرا از فهم صحیح یک موقعیت باز دارد.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۶	نگرانی به من در حل مسائلم کمک می‌کند.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۷	در مورد مکان‌ها اطمینان کمی به حافظه‌ام دارم.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۸	افکار نگران کننده‌ام غیرقابل کنترل‌اند.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۴۹	فکر کردن روی یک سری از افکار معین بد است.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۵۰	اگر افکارم را کنترل نکنم ممکن است در نهایت دستپاچه شوم.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۵۱	به حافظه‌ام اطمینان ندارم.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۵۲	وقتی که نگرانم شفاف‌ترین فکرها را می‌کنم.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۵۳	افکار نگران کننده‌ام خود به خود ظاهر می‌شوند.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۵۴	خودخواهانه خواهد بود اگر هرگز نگران نباشم.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم
۵۵	اگر نتوانم افکارم را کنترل کنم قادر به کار کردن نخواهم بود.	کاملاً موافقم	کمی موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نسبتاً موافقم	موافق نیستم	موافق نیستم	موافق نیستم

ردیف	سؤال	گزینه	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق نیستم	
۵۶	برای داشتن عملکردی خوب به نگرانی نیاز دارم.																						
۵۷	برای انجام کارهای اطمینان کمی به حافظه ام دارم.																						
۵۸	در داشتن تمرکز طولانی مدت روی یک مسئله، مشکل دارم.																						
۵۹	اگر اتفاق بدی بیافتد که من درباره آن نگرانی داشته باشم احساس می‌کنم من مسئول آن اتفاق هستم.																						
۶۰	اگر نگرانی نداشته باشم طبیعی نیستم.																						
۶۱	من همواره افکارم را بررسی می‌کنم.																						
۶۲	اگر نگرانی ام را متوقف کنم، بی محتوا، از خود راضی و بد خواهم شد.																						
۶۳	نگرانی به من در برنامه ریزی کارآمد و مؤثر برای آینده کمک می‌کند.																						
۶۴	اگر بتوانم نگرانی کمتری داشته باشم، فرد قادر ترندتری خواهم شد.																						
۶۵	اگر نگران نباشم نادان و "از خود راضی" خواهم بود.																						

۲-۴ آزمون فراشناخت فرم ۳۰ سؤالی (فرم کوتاه)

۱-۲-۴ معرفی آزمون: آزمون فراشناخت ۳۰ سؤالی (جدول ۴-۵) توسط ولز، کارترایت و هاتون (۲۰۰۴) به منظور سنجش چند عنصر فراشناختی خصیصه‌ای که برخی از آن‌ها نقش محوری در مدل فراشناختی دارند، ساخته شده است. این آزمون باورهای افراد درباره تفکرشنan را می‌سنجد. این آزمون بر پایه الگوی کنش اجرایی خود نظم‌بخش^۱ (REF-S) ولز و میتوس (۱۹۹۶) درباره اختلال‌های هیجانی و الگوی فراشناختی اختلال اضطراب منتشر ساخته شده است (شیرین زاده دستگیری و همکاران، ۱۳۸۷). این آزمون توسط شیرین زاده دستگیری و همکاران (۱۳۸۷) به فارسی ترجمه

شد و از ۵ عامل تشکیل شده است.

عامل یک - باورهای مثبت در مورد نگرانی (به طور مثال، وقتی نگرانی ام شروع می شود، نمی توانم جلوی آن را بگیرم)؛

عامل دو - باورهای منفی درباره نگرانی؛

عامل سه - باورهایی درباره اطمینان شناختی ضعیف (به طور مثال حافظه ضعیف دارم)؛

عامل چهار - لزوم کنترل افکار (برای مثال ناتوانی در کنترل افکار، نشانه ضعف من است)؛

عامل پنج - خودآگاهی شناختی (برای مثال به نحوه کارکرد ذهنم توجه زیادی دارم) تشکیل شده است (ولز، ۲۰۰۰ به نقل از پور نامداریان و همکاران، ۱۳۹۱).

۴-۲-۲ اعتبار آزمون: دامنه ضریب آلفای کرونباخ برای عامل های تشکیل دهنده آزمون فراشناخت بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ گزارش شده است (ابوالقاسمی و نریمانی، ۱۳۸۴). ضریب آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۹۳ و به روش بازآزمایی ۰/۷۸ گزارش شده است (ولز^۱ و کرترایت، ۲۰۰۴ به نقل از کرمی و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهش ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۸۶) ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۸۵ گزارش شده است. شیرین زاده دستگیری (۱۳۸۷) همسانی درونی آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۱ و برای عامل های آن بین ۰/۷۱ تا ۰/۸۷ و اعتبار بازآزمایی آن را در فاصله چهار هفته برای کل آزمون ۰/۷۳ و برای عامل های آن در دامنه ۰/۲۸ تا ۰/۶۸ گزارش کرده است.

در پژوهش نامداریان و همکاران (۱۳۹۱) میزان آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۰ و برای عامل باورهای مثبت در مورد نگرانی (۰/۷۸)، کنترل ناپذیری و خطر (۰/۷۵)، اطمینان شناختی (۰/۸۳)، نیاز به کنترل افکار (۰/۶۳) و خودآگاهی شناختی (۰/۵۳) به دست آمد. میزان آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۰ و برای عامل های آن بین ۰/۵۲ تا ۰/۸۳ به دست آمد (محمد خانی و فرجاد، ۱۳۸۸).

اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۲ و برای عامل های تشکیل دهنده بین ۰/۵۸ تا ۰/۸۳ به دست آمد (حسینی و خیر، ۱۳۸۸). همچنین اعتبار

آزمون به همین روش توسط ابوالقاسمی (۱۳۸۸)، هاشمی و همکاران (۱۳۹۲) و ابوالقاسمی و کیامرثی (۱۳۸۸) به دست آمد.

۳-۲-۴ روایی آزمون: ضریب همبستگی آزمون فراشناخت با آزمون اضطراب صفت - حالت اشپیل برگر ۰/۵۳ و با آزمون نگرانی حالت پن ۰/۵۴ گزارش شده است (ولز و کرت رایت هاتون، ۲۰۰۴).

- روایی سازه: برای بررسی روایی آزمون از روش تحلیل عاملی به روش چرخش واریماکس استفاده شد و در مجموع ۵ عامل استخراج شد (جدول ۴-۴) و ۴۷/۲ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کند (حسینی و خیر، ۱۳۸۸).

- روایی آزمون به روش تحلیل عاملی تأییدی به روش مؤلفه‌های اصلی همراه با چرخش واریماکس بررسی و پنج عامل استخراج شد که با پرسش نامه اصلی همسو است (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۲). ساختار عاملی آزمون با استفاده از روش تحلیل عاملی مورد تأیید سپدا^۱ و ولز^۲ (۲۰۰۸) قرار گرفت.

جدول ۴-۴. عامل‌های تشکیل‌دهنده این آزمون در پژوهش حسینی و خیر ۱۳۸۸

سوال							نام عامل	عامل
۲۸	۲۳	۱۹	۱۰	۷	۱		باورهای مثبت درباره نگرانی ^۳	۱
۲۱	۱۵	۱۱	۹	۴	۲		باورهای منفی درباره کنترل ناپذیری خطر ^۴	۲
۲۹	۲۶	۲۴	۱۷	۱۴	۸		باورهایی درباره نبود اطمینان شناختی ^۵	۳
۲۷	۲۵	۲۲	۲۰	۱۳	۶		باورهای منفی درباره اندیشه‌های خرافی، تنبیه و مسئولیت‌پذیری ^۶	۴
۳۰	۱۸	۱۶	۱۲	۵	۳		خودآگاهی شناختی ^۷	۵

۴-۲-۴ نمره گذاری آزمون: در این آزمون به گزینه‌های موافق نیستم ۱، کمی موافق ۲، نسبتاً موافق ۳ و کاملاً موافق ۴ نمره داده می‌شود. کسب نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده فراشناخت بیشتر آزمودنی است.

1. Spada, M. M

2. Wells, A

3. positive beliefs about worry

4. uncontrollability and danger

5. cognitive confidence

6. superstition, punishment and responsibility

7. cognitive self-consciousness

جدول ۴-۵. فرم کوتاه آزمون فراشناخت 30-MCQ

ردیف	نحوه	سوال	گزینه
۱	نگرانی ام برایم خطرناک است.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۲	به حافظه‌ام اعتماد ندارم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۳	در مورد افکارم خیلی زیاد فکر می‌کنم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۴	بیش از حد نگران می‌شوم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۵	وقتی در مورد مسئله‌ای فکر می‌کنم از نحوه کار کردن ذهنم آگاهم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۶	اگر نتوانم افکار نگران کننده‌ام را کنترل کنم و آن افکار در واقعیت به وقوع بیرونند من مقص خواهم بود.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۷	برای این که منظم باشم، لازم است نگران باشم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۸	به حافظه‌ام در به خاطر سپردن لغات و اسمای اطمینان کمی دارم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۹	افکار نگران کننده‌ام صرف نظر از نوع تلاش من برای توقف آن‌ها استمرار می‌یابند.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۰	نگران بودن، به من کمک می‌کند تا بتوانم به چیزهایی که در ذهنم هستند نظم بدهم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۱	افکار نگران کننده‌ام را نمی‌توانم نادیده بگیرم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۲	افکارم را مورد بازبینی قرار می‌دهم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۳	افکارم باید همیشه تحت کنترلم باشد.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۴	گاهی اوقات حافظه‌ام مرا به بیراهه می‌برد.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۵	نگرانی ام می‌تواند مرا به طرف دیوانه شدن سوق دهد.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۶	دائم از افکارم آگاه هستم.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم
۱۷	ناتوانی در کنترل افکارم نشانه‌ای از ضعف من است.		کاملاً موافق نسبتاً موافق کمی موافق موافق نیستم

ردیف	سوال	گزینه							
۱۸	وقتی نگرانی ام شروع می‌شود نمی‌توانم آن را متوقف کنم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۱۹	به خاطر کترل نکردن افکار خاصی، تنبیه خواهم شد.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۰	نگران بودن به من در حل مشکلاتم کمک می‌کند.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۱	فکر کردن به برخی افکار بد است.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۲	حافظه ضعیفی دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۳	برای این کار خوب باشد با این نگران باش	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۴	دائمًا افکارم را مورد وارسی قرار می‌دهم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۵	اگر نتوانم افکارم را کترل کنم قادر نخواهم بود عملکرد خوبی داشته باشم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۶	اطمینان کمی به حافظه‌ام در به خاطر سپردن مکان‌ها دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۷	نگران بودن به من کمک می‌کند تا از مسائل مربوط به آینده اجتناب کنم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۸	به نحوه کار کردن ذهنم توجه زیادی دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۲۹	نگران بودن به من در مقابل مسائل کمک می‌کند.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق
۳۰	اطمینان کمی به حافظه‌ام در به خاطر سپردن اعمالم دارم.	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق	موافق	نیستم	کاملاً موافق	نسبتاً موافق	کمی موافق

یادآوری ۱: آزمون فراشناخت ۳۰ سؤالی توسط ولز، کارترايت و هاتون (۲۰۰۴) تهیه و

توسط شیرینزاده دستگیری و همکاران (۱۳۸۷) به فارسی ترجمه شد.

یادآوری ۲: ۵ عامل استخراج شده از فرم کوتاه آزمون فراشناخت ۴۷/۲ درصد

واریانس کل آزمون را تبیین می‌کند.

فصل پنجم

آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی کنتاکی (KIMS)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. ذهن‌آگاهی را از دیدگاه پژوهشگران مختلف تعریف کند.
۲. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی کنتاکی را بداند.

۱-۵ آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی

۱-۵ مقدمه: ذهن‌آگاهی^۱ به معنی توجه کردن ویژه، هدفمند در زمان کنونی و خالی از پیشداوری و قضاوت است. در ذهن‌آگاهی، فرد در هر لحظه از شیوه ذهنی^۲ آگاه می‌شود و مهارت‌های شناسایی شیوه‌های مفیدتر را فرا می‌گیرد. ذهن‌آگاهی مستلزم راهبردهای رفتاری، شناختی و فراشناختی ویژه برای مرکز کردن فرایند توجه است که به نوبه خود به جلوگیری از مارپیچ فرو کاهنده خلق منفی - فکر منفی - گرایش به پاسخ‌های نگران‌کننده و رشد دیدگاه جدید و پدید آیی افکار و هیجان‌های خوشایند منجر می‌شود (Segal^۳ و همکاران، ۲۰۰۲). ذهن‌آگاهی به معنای توجه کردن به شیوه‌ای خاص هدفمند در زمان حال و خالی از قضاوت است (Kabat-Zinn^۴، ۲۰۰۲). ذهن‌آگاهی به فرایند توجه مداوم مرکز دارد تا محتوایی که بدان توجه می‌شود (Kardakieto^۵، ۲۰۰۵). ذهن‌آگاهی نوعی از آگاهی است که از طریق توجه به اهداف واقعی و بودن در

1. mindfulness

2. mental gear

3. Segal, Z. V

4. Kabat-Zinn, J

5. Cardaciotto, L. A

زمان حال، بدون قضاوت راجع به تجربیات آشکار لحظه به لحظه پدیدار می‌گردد (کابات زین، ۲۰۰۳). به نظر لانگر^۱ (۱۹۸۹) ذهن آگاهی^۲ به عنوان یک فرایند شناختی خلاق در نظر گرفته می‌شود (گل پور و محمد امینی، ۱۳۹۰).

ذهن آگاهی مهارتی است که به ما اجازه می‌دهد که در زمان حال حوادث را کمتر از آن میزان که ناراحت‌کننده‌اند دریافت کنیم. وقتی ما نسبت به زمان حال آگاه هستیم دیگر توجه ما روی گذشته یا آینده درگیر نیست در حالی که بیشتر مشکلات روانی ناشی از تمرکز بر گذشته خود است (کابات زین، ۲۰۰۲).

براساس نظر بایرون (۲۰۰۶) راهبردهای سازگاری مفید ذهن آگاهی برای ایجاد و حفظ آگاهی عبارتند از: فقدان قضاوت و ارزشیابی، صبر و شکیابی، صبر و بردباری، ذهن آغازگر، درگیر نشدن، پذیرش و رها شدن. ذهن آگاهی توجه کردن قاطعانه نسبت به امور در زمان حاضر است. که ما تا به حال طور دیگری به آن‌ها توجه کرده‌ایم (گل پور و محمد امینی، ۱۳۹۰). ذهن آگاهی می‌تواند به خودآگاهی فراشناختی بیشتری منجر شود و این افزایش در خودآگاهی، بهبود عملکرد تحصیلی را به دنبال دارد (ویلامز^۳ و همکاران، ۲۰۰۲).

۲-۱-۵ معرفی آزمون: آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی کنتاکی^۴ (KIMS) توسط بیر، اسمیت و آلن (۲۰۰۴) تدوین شد. دارای ۳۹ سؤال بوده (جدول ۲-۵) و برای اندازه‌گیری چهار مؤلفه ذهن آگاهی مشاهده، توصیف، عمل همراه با آگاهی و پذیرش بدون قضاوت طراحی شده است (گل پور، ۱۳۹۰).

۲-۱-۵ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ $\alpha = 0.83$ به دست آمد (گل پور، ۱۳۹۰).

۴-۱-۵ روایی آزمون: آزمون از ۴ عامل (جدول ۱-۵) تشکیل شده است.

۵-۱-۵ نمره گذاری آزمون: در سؤال‌های ۱، ۲، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۹، ۲۱، ۲۵، ۲۶، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸ و ۳۹ به گزینه‌های هیچ وقت ۱ نمره، به ندرت ۲ نمره، بعضی اوقات ۳ نمره، اغلب اوقات ۴ نمره و همیشه ۵ نمره داده می‌شود.

1. langer

2. mindfulness

3. Wiliamz, J. M

4. kentucky inventory of mindfulness skill

جدول ۱-۵. عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی کنتاکی

عامل	نام عامل	سؤال
۱ مشاهده گری		۲۱ ۱۷ ۱۳ ۹ ۵ ۱
		۳۹ ۳۷ ۳۳ ۳۰ ۲۹ ۲۵
۲ توصیف کردن		۲۲ ۱۸ ۱۴ ۱۰ ۶ ۲
		۳۴ ۲۶
۳ عمل نمودن همراه با آگاهی		۲۳ ۱۹ ۱۵ ۱۱ ۷ ۳
		۳۸ ۳۵ ۳۱ ۲۷
۴ پذیرش بدون قضاوت		۲۴ ۲۰ ۱۶ ۱۲ ۸ ۴
		۳۶ ۳۲ ۲۸

در سؤال‌های ۳، ۴، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۲، ۳۵ و ۳۶ به گزینه‌های هیچ وقت ۵ نمره، بهندرت ۴ نمره، بعضی اوقات ۳ نمره، اغلب اوقات ۲ نمره و همیشه ۱ نمره داده می‌شود. کسب نمره بالاتر در این آزمون نشان‌دهنده مهارت‌های ذهن‌آگاهی بیشتر است.

یادآوری ۱: ذهن‌آگاهی به معنی توجه کردن ویژه، هدفمند در زمان کنونی و خالی از پیش‌آوری و قضاوت است.

یادآوری ۲: آزمون مهارت‌های ذهن‌آگاهی کنتاکی از ۳۹ سؤال پنج درجه‌ای تشکیل شده است.

یادآوری ۳: این آزمون از ۴ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۴: کسب نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده مهارت‌های ذهن‌آگاهی بیشتر است.

۱-۶ راهنمای آزمون: آزمودنی گرامی، لطفاً برای هر عبارت پاسخ‌هایی را ارائه دهید که به بهترین نحو در مورد شما صادق است. هیچ گونه پاسخ درست یا غلط و همین‌طور پاسخ خوب یا بد وجود ندارد. آنچه مهم است، این است که از تجربه شخصی تان استفاده نمایید. لطفاً به همه سؤال‌ها پاسخ دهید.

جدول ۵-۲. آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی

سوال	پیشنهاد	گزینه	توضیحات
۱	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	به ندرت هیچ وقت به تغییرات بدن خود توجه می کنم، مانند زمانی که آهسته یا تند نفس می کشم.
۲	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	در یافتن لغات جهت توصیف احساسات خود، توانا هستم.
۳	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	وقتی در حال انجام کاری هستم و حواس من پرت می شود، به راحتی آشته می شوم.
۴	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	خود را به خاطر داشتن هیجان های غیرمنطقی یا نامناسب سرزنش می کنم.
۵	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	وقتی که عضلات من تیله و آرام هستند، به آنها توجه می کنم.
۶	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	به راحتی می توانم باورها، عقاید و انتظارات خود را در قالب لغات بگنجانم.
۷	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	وقتی کاری انجام می دهم، فقط به آنچه انجام می دهم توجه دارم.
۸	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	تمایل دارم ادراک های خود را به صورت درست یا غلط ارزیابی کنم.
۹	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	وقتی قدم می زنم، آگاهانه روی حس های مختلف بدن خود توجه می کنم.
۱۰	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	در درک واژه ها برای بیان ادراک های خود مانند این که چگونه چیزها را می چشم و بو می کنم و یا می شنوم، توانمند هستم.
۱۱	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	به صورت خودکار رانندگی می کنم بدون این که توجه کنم در حال انجام چه کاری هستم.
۱۲	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	به خود می گویم که نباید آن چه را که حس می کنم، احساس می کردم.
۱۳	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	هنگامی که دوش می گیرم و یا حمام می کنم، ریزش آب روی بدنم حس می کنم و از آن آگاه هستم.
۱۴	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	برای من سخت است تا کلماتی را برای توصیف آن چه که فکر می کنم، پیدا کنم.
۱۵	همیشه	اغلب اوقات بعضی اوقات	وقتی شروع به خواندن می کنم، همه توجه

گزینه						سوال	پیغام
	اوقات	اوقات	اوقات	وقت	وقت	وقت	
							خود را بر روی آن چه که می‌خوانم، متمرکز می‌کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	معتقدم، بعضی از افکارم غیرعادی یا بد هستند و من نبایستی به آن صورت فکر کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	توجه می‌کنم که چگونه فعالیت‌هایی نظری خوردن و نوشیدن بر افکار، حس‌های بدنی و هیجانات من تأثیر می‌گذارند.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	افکار ناخوشایندی در مورد بیان واژه‌های مناسب با چیزهایی که حس می‌کنم، دارم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	وقتی کاری انجام می‌دهم، به طور کامل در آن کار مشغول می‌شوم و درباره چیز دیگری فکر نمی‌کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	محتوای افکار خود را به صورت خوب یا بد ارزیابی می‌کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	به حس‌هایی مانند تکان خوردن موی سر، تاییدن نور خورشید به صورت، توجه می‌کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	وقتی حسی در بدنم دارم، برای من سخت است آن را توصیف کنم، چون که واژه مناسبی برای آن پیدا نمی‌کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	به آنچه که انجام می‌دهم، به دلیل خیال پردازی‌های روزانه، نگرانی یا حواس پری‌های دیگر، توجه ندارم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	تمایل دارم تا تجربیات خود را به شکل ارزشمند و غیرارزشمند قضاوت کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	به صدایابی نظری تیک‌تیک ساعت، جیک جیک پرندگان یا عبور اتومبیل توجه دارم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	حتی وقتی که به طور وحشت‌ناک احساس آشتفتگی بکنم، می‌توانم راهی برای بیان واژه‌های متناسب با آن پیدا کنم.
همیشه	غلب اوقات	بعضی اوقات	بعضی اوقات	به‌ندرت	هیچ وقت	هیچ وقت	وقتی مشغول خرده‌کاری هستم، مانند تمیز

گزینه					سوال	ردیف	
	وقت	به ندرت	وقت	بعضی	اوقات	اوقات	
	کردن، یا شستن لباس، خیال‌پردازی دارم و یا به چیزهای دیگر فکر می‌کنم.						
همیشه	به خودم می‌گویم نباید در مورد شیوه‌های تفکر خود فکر بکنم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۲۸
همیشه	به بو و عطر چیزها توجه می‌کنم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۲۹
همیشه	به طور ارادی از احساسات خود آگاهی دارم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۰
همیشه	تمایل دارم تا همزمان چند کار را انجام دهم به جای این که به یکی از آن‌ها در یک زمان خاص تمرکز کنم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۱
همیشه	به بعضی از هیجان‌هایم که بد یا مناسب هستند، فکر می‌کنم و نباید آن‌ها را احساس کنم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۲
همیشه	به عناصر دیداری موجود در هوا یا طبیعت مانند رنگ‌ها، شکل‌ها، بافت و یا طرح‌های سیاه و سفید توجه می‌کنم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۳
همیشه	میل فطری و ذاتی من این است که تجربیات خود را در قالب واژه‌ها قرار دهم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۴
همیشه	وقتی مشغول انجام کاری هستم، بخشنی از ذهن من به چیزهای دیگر مشغول می‌شود، مانند این که من بعداً چه کار باید کنم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۵
همیشه	از خودم هنگامی که عقاید غیرمنطقی دارم، خوشم نمی‌آید.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۶
همیشه	توجه دارم که چگونه هیجان‌هایم بر افکار رفتار من اثر می‌گذارند.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۷
همیشه	کاملاً در کارهایی که انجام می‌دهم، غوطه ور هستم تا آنجایی که همه توجه من بر آن کار متمرکز است.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۸
همیشه	هنگامی که خلق من شروع به تغییر کردن می‌کند، متوجه آن هستم.	هیچ وقت	به ندرت	بعضی اوقات	اوقات	اغلب اوقات	۳۹

فصل ششم

آزمون نظم‌جویی شناختی هیجانی (CERQ)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. نظم‌جویی شناختی را از دیدگاه پژوهشگران مختلف تعریف کند.
۲. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون نظم‌جویی شناختی را بداند.

۶-۱ آزمون نظم‌جویی شناختی هیجانی

۱-۱ مقدمه: منظور از خود نظم‌جویی، ظرفیت فرد برای تعدیل رفتارها طبق شرایط و تغییرات محیط درونی و بیرونی و به بیان دیگر، ظرفیت شخص برای ساماندهی رفتار طبق اهداف است (کارشکی، ۱۳۸۷). نظم‌جویی هیجان به راهبردهایی اطلاق می‌شود که به منظور کاهش، افزایش یا نگهداشت تجارب هیجانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. مفهوم نظم‌جویی هیجان خیلی گسترده و فراگیر بوده و در برگیرنده طیف وسیعی از فرایندهای هوشیار و ناهوشیار فیزیولوژیک، رفتاری و روان‌شناختی می‌باشد (گراس، ۲۰۰۱).

نظم‌جویی شناختی، هیجان ما را قادر می‌سازد با انعطاف پذیری بیشتری به وقایع محیطی متنوع پاسخ دهیم. توانایی تغییر دادن رفتار همراه با تغییرات محرك در کنش‌وری سازگارانه هیجان از اهمیت خاصی برخوردار است. پس تفاوت‌های فردی در نظم‌جویی شناختی هیجان می‌تواند کنش‌وری مؤثر در محیط اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد. حتی تفاوت‌های فردی در نظم‌جویی هیجان در تعامل با سایر عوامل می‌تواند فرد را در معرض خطر بروز جنبه‌های آسیب‌شناختی قرار دهد (حسنی، ۱۳۸۷). نظم‌جویی هیجان یک اصل اساسی در شروع، ارزیابی و سازماندهی رفتار سازگارانه و

همچنین جلوگیری از هیجان‌های منفی و رفتارهای ناسازگارانه محسوب می‌شود (گارنفسکی و همکاران، ۲۰۰۲).

نظم‌جویی کارآمد تجارب هیجانی تعیین‌کننده شادمانی روان‌شناختی، کیفیت زندگی برتر و بهداشت روانی بالا است. مطالعات مختلف نشان داده‌اند که نظم‌جویی هیجان بر نحوه تجربه تجلی تجارب هیجانی تأثیر می‌گذارد (گراس، ۲۰۰۷).

۲-۱۶ معرفی آزمون: آزمون نظم‌جویی شناختی هیجانی^۱ یکی از فراگیرترین ابزارها در زمینه بررسی فرآیندهای تنظیم هیجان و نقش نظم‌جویی شناختی هیجان در آسیب‌شناسی روانی است این آزمون توسط گارنفسکی و همکاران (۲۰۰۱) در کشور هلند برای شناسایی راهبردهای مقابله‌ای شناختی پس از تجربه کردن وقایع یا موقعیت‌های منفی تدوین شد. دارای دو نسخه انگلیسی و هلندی است.

این آزمون افراد را پس از مواجهه با یک تجربه منفی یا وقایع آسیب‌زا ارزیابی می‌کند. این آزمون در ایران توسط حسنی (۱۳۸۹) ترجمه و مورد استفاده قرار گرفت. دارای ۳۶ سؤال ۵ گزینه‌ای (هرگز، گاهی، مرتباً، اغلب، همیشه) است (جدول ۲-۶) و از ۹ عامل (جدول ۱-۶) ۴ سؤالی تشکیل شده است. این آزمون برای افراد سنین ۱۲ سال به بالا (هم افراد بهنگار و هم جمعیت‌های بالینی) قابل استفاده می‌باشد (حسنی، ۱۳۸۹ و گرانفسکی، ۲۰۰۷).

۲-۱۷ اعتبار آزمون: اعتبار به دست آمده برای کل آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و برای عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون بین ۰/۷۷ تا ۰/۸۸ به دست آمد (حسنی، ۱۳۸۹). استفاده از روش بازآزمایی برای کل آزمون ۰/۷۷ به دست آمد (حسنی، ۱۳۸۹).

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط امین آبادی و همکاران (۱۳۹۰)، ۰/۹۳، یوکوش^۲ و همکاران (۲۰۱۳)، ۰/۸۱، دادخواه^۳ و شیرین بیان^۴ (۲۰۱۲)، ۰/۷۹۸ و مشهدی و همکاران (۱۳۹۰)، ۰/۷۳ به دست آمد.

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۶۸ الی ۰/۸۳ و با استفاده از روش بازآزمایی به فاصله ۵ ماه ۰/۴۱ تا ۰/۵۹ برای عامل‌های آزمون به دست آمد (گارنفسکی^۵ و همکاران، ۲۰۰۴). اعتبار این آزمون در چین به روش آلفای کرونباخ

1. cognitive emotion regulation questionnaire (CERQ)

2. YOKUŞ, T

3. Dadkhah, a

4. Shirinbayan, p

5. Garnefski, N

برای کل آزمون ۸۳٪ و به روش بازآزمایی ۶۴٪ به دست آمد (ژو^۱ و همکاران، ۲۰۰۸).

۴-۱-۶ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روش‌های مختلفی استفاده شده است.

- روایی ملاکی: روایی ملاکی آزمون از طریق روایی همزمان (اجراهی همزمان با آزمون افسردگی بک مورد بررسی قرار گرفت و رابطه بین آن‌ها معنادار است. (حسنی، ۱۳۸۹).

- روایی همگرا: جهت بررسی روایی همگرای آزمون رابطه آن با آزمون اضطراب، افسردگی و استرس محاسبه شد و تمامی عوامل رابطه معناداری با آزمون اضطراب، افسردگی و استرس داشتند (امین آبادی و همکاران، ۱۳۹۰).

- روایی سازه: تمامی سؤال‌ها ضریب همبستگی بیشتر از ۴۰٪ با نمره کل آزمون داشتند و هیچ سوالی از فرم نهایی آزمون حذف نشد. ساختار عاملی آزمون با استفاده از تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس ۹ عامل از آزمون استخراج شد و این ۹ عامل ۷۴٪ واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (امین آبادی و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهش دادخواه و شیرین بیان (۲۰۱۲) ۸ عامل از کل آزمون استخراج شد.

جدول ۱-۶. عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی کتابکی

عامل	نام عامل	تعداد سؤال	آلفای کرونباخ	سؤال
۱	ملامت خویش	۴	۰/۸۷	۲۸ ۱۹ ۱۰ ۱
۲	پذیرش	۴	۰/۸۰	۲۹ ۲۰ ۱۱ ۲
۳	نشخوارگری	۴	۰/۸۵	۳۰ ۲۱ ۱۲ ۳
۴	تمرکز مجدد ثبت	۴	۰/۷۷	۳۱ ۲۲ ۱۳ ۴
۵	تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی	۴	۰/۸۱	۳۲ ۲۳ ۱۴ ۵
۶	ارزیابی مجدد ثبت	۴	۰/۵۰	۳۳ ۲۴ ۱۵ ۶
۷	دیدگاه گیری	۴	۰/۷۹	۳۴ ۲۵ ۱۶ ۷
۸	فاجعه سازی	۴	۰/۸۲	۳۵ ۲۶ ۱۷ ۸
۹	ملامت دیگران	۴	۰/۸۲	۳۶ ۲۷ ۱۸ ۹

نتایج پژوهش گرانفسکی (۲۰۰۷) نشان می‌دهد که از این آزمون ۹ عامل استخراج شده و ۶۸٪ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند. هر عامل از ۴ سؤال تشکیل شده است و هر عامل یک راهبرد را مورد سنجش قرار می‌دهد. ۵ عامل این

آزمون (پذیرش، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه‌ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، کنار آمدن با دیدگاه) سبک‌های تنظیم هیجانی شناختی سازگار و ۴ عامل دیگر هم (سرزنش خود، نشخوار فکری، فاجعه انگاری، سرزنش دیگری) سبک‌های تنظیم هیجان شناختی ناسازگار را اندازه می‌گیرند (گرانفسکی و همکاران، ۲۰۰۱).

۵-۶ نمره گذاری آزمون: در این آزمون به گزینه‌های هرگز ۱ نمره، گاهی ۲ نمره، ۳ نمره، اغلب ۴ نمره و همیشه ۵ نمره داده می‌شود (عبدی و همکاران، ۱۳۸۹).
حداقل نمره برای هر عامل ۴ و حداکثر نمره ۲۰ می‌باشد. نمره‌های بالا در هر عامل بیانگر میزان استفاده بیشتر راهبرد مذکور در مقابله و مواجهه با وقایع استرس زا و منفی می‌باشد (گرانفسکی^۱ و همکاران، ۲۰۰۲). برای هر عامل نمره جدایگانه به دست می‌آید و جمع نمره کل عامل‌ها نیز برابر با نمره کل آزمون خواهد بود. دامنه نمره‌های آزمودنی‌ها برای کل آزمون بین ۳۶ تا ۱۸۰ قرار می‌گیرد (شانموگاوادیوو^۲، ۲۰۱۳).

در مجموع این آزمون فرصتی برای بررسی روابط میان استفاده از راهبردهای مقابله شناختی با دیگر متغیرهای شخصیتی، آسیب‌شناسی روانی و دیگر مسائل است.
۶-۱ هنجار آزمون: در این آزمون برای بررسی و مقایسه نمره‌های آزمودنی‌ها از نمره برش استفاده شد. نمره برش برای پسران ۹۶/۶۱ و برای دختران ۹۲/۷۶ به دست آمده است (امین آبادی و همکاران، ۱۳۹۰).

یادآوری ۱: آزمون نظم‌جویی شناختی از ۳۶ سؤال تشکیل شده است.

یادآوری ۲: پاسخ‌های هر سؤال براساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت است (هرگز، گاهی، بهندرت، اغلب و همیشه).

یادآوری ۳: این آزمون از ۹ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۴: نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده نظم‌جویی شناختی بیشتر است.

۶-۷ راهنمای آزمون: آزمودنی گرامی: هر کس با وقایع منفی و ناخوشایند مواجه می‌شود و به شیوه خاص خود در برابر آن‌ها پاسخ می‌دهد. پس از مطالعه هر یک از عبارات زیر مشخص فرماید وقایع منفی یا ناخوشایندی را تجربه می‌کنید عموماً درباره آن‌ها چگونه فکر می‌کنید؟ لطفاً برای هر عبارت پاسخ‌هایی را علامت بزنید که بهترین نحو در مورد شما صادق است. هیچ گونه پاسخ درست یا غلط و همین‌طور

1. Garnefski, N

2. Shanmuga vadivu, K. P

پاسخ خوب یا بد وجود ندارد. لطفاً به همه سوال‌ها پاسخ دهید.

جدول ۶-۲. سوال‌های آزمون نظم جویی شناختی کتابکی

ردیف	سؤال	گزینه
۱	خدمت را مقصود این مسئله می‌دانم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۲	مجبورم این اتفاق را بذیرم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۳	من اغلب به احساسی که نسبت به این تجربه دارم فکر می‌کنم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۴	به مسایل بهتری فکر می‌کنم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۵	به بهترین کاری که می‌توانم انجام دهم فکر می‌کنم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۶	می‌توانم از این موقعیت چیزی یاد بگیرم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۷	شرایط می‌توانست به مراتب بدتر از این باشد.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۸	اغلب فکر می‌کنم چیزی را که من تجربه کرده‌ام در مقایسه با چیزهایی که دیگران تجربه کرده‌اند به مراتب بدتر می‌باشد.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۹	دیگران را مقصود این اتفاق می‌دانم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۰	من مسئول این اتفاق می‌باشم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۱	مجبورم این موقعیت را قبول کنم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۲	این مسئله ذهن مرا به خود مشغول می‌کند.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۳	به چیزهای خوشایندی فکر می‌کنم که ربطی به این اتفاق ندارند.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۴	به بهترین شیوه کنار آمدن با این موقعیت فکر می‌کنم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۵	احساس می‌کنم بر اثر چیزی که برایم اتفاق افتاده است، مقاومت خواهم شد.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۶	فکر می‌کنم سایر مردم شرایط بسیار بدتری را تجربه می‌کنند.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۷	من به فکر کردن در مورد وحشتناک بودن تجربه ام ادامه می‌دهم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۸	دیگران مسئول این اتفاق می‌باشند.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۱۹	به اشتباهاتی که در این خصوص مرتکب شده‌ام فکر می‌کنم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۲۰	قادر به تغییر این وضعیت نمی‌باشم.	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه
۲۱	می‌خواهم بدانم چرا چنین احساسی نسبت به این	هرگز گاهی مُرتباً اغلب همیشه

گزینه					سؤال	ردیف
					مسئله دارد.	
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	من به جای این اتفاق به چیزهای خوب می‌اندیشم.	۲۲
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	به تغییر این موقعیت فکر می‌کنم.	۲۳
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	فکر می‌کنم این موقعیت دارای جوانب مثبتی هم است.	۲۴
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	فکر می‌کنم این مسئله در مقایسه با مسائل دیگر خیلی هم بد نبوده است.	۲۵
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	اغلب فکر می‌کنم چیزی که تجربه کرده‌ام بـلترین اتفاقی است که می‌تواند برای یک فرد رخ دهد.	۲۶
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	به اشتباهاتی که دیگران در این خصوص مرتكب شده‌اند فکر می‌کنم.	۲۷
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	خود را مسبب اصلی این مسئله می‌دانم.	۲۸
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	باید یاد بگیرم با این شرایط کنار بیایم.	۲۹
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	من عمیقاً به احساساتی که این موقعیت در من برانگخته است فکر می‌کنم.	۳۰
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	به تجربه‌های خوشایند فکر می‌کنم.	۳۱
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	برای بهترین کار ممکن برنامه‌ریزی می‌کنم.	۳۲
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	من به جستجوی جوانب مثبت این مسئله می‌پردازم.	۳۳
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	من به خودم می‌گویم که در زندگی چیزهای بدتری هم وجود دارد.	۳۴
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	من همواره به ناگواری آن موقعیت فکر می‌کنم.	۳۵
همیشه	اغلب	مُرتَبًا	گاهی	هرگز	دیگران را مسبب اصلی این مسئله می‌دانم.	۳۶

۶-۲ فرم کوتاه آزمون نظم جویی شناختی - هیجانی

فرم کوتاه آزمون نظم جویی شناختی - هیجانی شامل ۲۶ سؤال بوده و از چهار عامل سرزنش خود، کنار آمدن، مثبت اندیشی و سرزنش دیگران تشکیل شده است. اعتبار این عامل‌ها با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب $.77$, $.70$, $.64$ و $.64$ به دست آمده است. اعتبار فرم ۲۶ سؤالی $.75$ به دست آمد (امین آبادی و همکاران، ۱۳۹۰).

یادآوری: فرم کوتاه آزمون نظم جویی شناختی شامل ۲۶ سؤال بوده و از ۴ عامل تشکیل شده است.

فصل هفتم

سایر آزمون‌های حوزه شناختی

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون فراحافظه را بداند.
۲. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون آگاهی فراشناختی را بداند.
۳. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه را بداند.
۴. کاربرد، نمره‌گذاری و تفسیر آزمون حل مسئله را بداند.

۱-۷ آزمون فراحافظه

۱-۱-۷ مقدمه: یکی از اقسام فراشناخت که به یادگیری و حافظه مربوط است، فراحافظه^۱ نامیده می‌شود. فراحافظه دانش فراغیرنده درباره آگاهی از رفتار راهبردی نظام حافظه است.

از نظر نلسون^۲ و نارنز^۳ (۱۹۹۰) فراحافظه به بازبینی شخص از سیستم حافظه اش گفته می‌شود. برای مثال وقتی دانش آموز پیش از شروع یادگیری به قضاوت در مورد سهولت یا دشواری تکلیف ارائه شده پردازد نوعی بازبینی فراشناختی انجام داده که قضاوت سهولت یادگیری^۴ نام دارد (جوادی آسایش، ۱۳۸۷).

فراحافظه یکی از اجزای فراشناخت است و به توانایی‌های حافظه شخص و

1. metacemory

2. Nelson, T.O

3. Narens, L

4. case- of- learning judgment (EOLJ)

راهبردهایی که می‌تواند به حافظه در مراحلی که در خود کترلی حافظه درگیرند، کمک می‌کند (پانو، ۲۰۰۵، به نقل از زارع و عبداللهزاده، ۱۳۹۱). به عبارتی دانش فراشناختی مربوط به حافظه، فراحافظه نامیده می‌شود (فلاول، ۱۹۸۸). فراحافظه عبارت است از دانش درباره حافظه (متکالف^۱، ۲۰۰۰).

فراحافظه به دانش شخص درباره فرایند، کارکرد، تحول، کاربرد و گنجایش سیستم حافظه انسان به طور اعم و به درباره حافظه خود فرد به طور اخص اشاره دارد (دیکسون^۲ و هالچ^۳، ۱۹۸۳). مک شان^۴ (۱۹۹۱) فراحافظه یا دانش حافظه را یک مفهوم مبهم تلقی کرده است. پژوهش‌ها در حیطه فراشناخت نشان داده است که این حیطه در بسیاری از جنبه‌های شناخت از جمله حافظه، توجه، ارتباطات، حل مسئله و هوش سهم عمده‌ای دارد (یوسفی لویه و سیف، ۱۳۸۲). در سطح نظری، فراحافظه چهار جزء مهم را دربرمی‌گیرد که عبارتند از:

دانش راهبرد ارتباطی (یعنی اطلاعات درباره این که چگونه، چه هنگام، کجا و چرا راهبردها باید مورد استفاده قرار گیرند).

دانش راهبرد خاص (یعنی اطلاعات تطبیقی سودمند در شناخت شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در میان راهبردها).

دانش راهبرد عمومی (یعنی شناخت و باور این که با توسعه راهبردهای تلاش بر، می‌توان پیامدهای یادگیری را بهبود بخشید).

دانش برتر درباره استفاده از فرایندهای اجرایی پیشرفت (اشنايدر و همکاران، ۱۹۸۶ به نقل از یوسفی لویه، ۱۳۸۱).

۲-۱-۷ معرفی آزمون: آزمون چند عاملی حافظه^۵ توسط تریر و ریچ (۲۰۰۲)
برای اندازه‌گیری فراحافظه استفاده شد. این آزمون برای اولین بار در ایران توسط ابذریان طهرانی (۱۳۸۹) ترجمه و اعتباریابی شده است^۶.

این آزمون سه بعد حافظه خود گزارش ده را اندازه‌گیری می‌کند. این سه بعد

1. Metcalf, J

2. Dixon, R. A

3. Hultsch, D. F

4. Mcshan, J

5. multi factorial memory questionnaire (MMQ)

6. جهت کسب اطلاعات بیشتر به کتاب مقیاس‌های اندازه‌گیری در روان‌شناسی شناختی اثر دکتر زارع و عبداللهزاده انتشارات آیینه مراجعه نمایید.

شامل: خرسندي از حافظه^۱ (خرسندي MMQ)، ادراك توانايي حافظه روزمره^۲ (توانايي حافظه MMQ) و استفاده از راهبردها^۳ و کمک‌های حافظه روزمره (راهبرد حافظه MMQ) است. آزمون از ۵۷ سؤال تشکيل شده است و پاسخ‌ها براساس طيف ليكرت و ۵ گزينه‌ای (همشه، اغلب، گاهی، بهندرت و گاهی) می‌باشند.

عامل‌های تشکيل دهنده آزمون فراحافظه عبارتند از: ۱. خرسندي از جحافظه یا رضایت (سؤال‌های ۱-۱۸)، ادراك توانايي حافظه روزمره یا توانايي (سؤال‌های ۱۹-۳۸) و استفاده از راهبردها و کمک‌های حافظه روزمره یا راهبرد (سؤال‌های ۳۹-۵۷).

۳-۱-۷ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ^۴ ۰/۹۳ به دست آمده است (مک‌دب مونتز^۵، ۲۰۰۸). مانگو^۶ (۲۰۰۸) با استفاده از روش آلفای کرونباخ مقدار اعتبار عامل خرسندي را ۰/۹۳، توانايي ۰/۹۳ و راهبردها را ۰/۸۳ به دست آورده است. اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ توسط ابازريان طهراني (۱۳۸۹) ۰/۹۰۶ به دست آمد. همچين اعتبار آزمون به روش بازآزمایي^۷ ۰/۹۳ به دست آمد (مانگو^۸، ۲۰۰۸).

۴-۱-۷ روایی آزمون: شاخص روایی آزمون در طی ۱۲ بار اندازه‌گيری مهارت حافظه ۰/۷۰ به دست آمده است (مانگو^۹، ۲۰۰۸).

۵-۱-۷ نمره گذاري آزمون: در اين آزمون به گزينه‌های هرگز و همشه ۴ نمره داده می‌شود و در برخی از سؤال‌ها اين حالت به صورت معكوس نمره گذاري می‌شود. نمره بالاتر در اين آزمون نشان‌دهنده حافظه ذهنی برتر است (مک‌دب مونتز، ۲۰۰۸).
یادآوري ۱: فراحافظه دانش فراگيرنده درباره آگاهی از رفتار راهبردی نظام حافظه است.

یادآوري ۲: فراحافظه يکی از اجزای فراشناخت است.

یادآوري ۳: اجزای فراحافظه عبارتند از: دانش راهبرد ارتباطی، دانش راهبرد خاص، دانش راهبرد عمومی و دانش برتر درباره استفاده از فرایندهای اجرایی پیشرفته.

یادآوري ۴: آزمون چند عاملی حافظه توسط تریر و ریچ (۲۰۰۲) برای اندازه‌گيری فراحافظه استفاده شد.

1. contentment

2. ability

3. strategy

4. McDabe-Montez, E. A

5. Mango, C

یادآوری ۵: این آزمون از ۵۷ سؤال ۵ گزینه‌ای و سه عامل تشکیل شده است.
 یادآوری ۶: شاخص روابی آزمون در طی ۱۲ بار اندازه گیری مهارت حافظه ۰/۷۰ به دست آمده است.

۲-۷ آزمون آگاهی فراشناختی (فرم ۵۲ سؤالی)

۱-۲-۷ مقدمه: فراشناخت اصطلاحی است که برای اولین بار توسط فلاول (۱۹۷۶) به کار رفت تا دانش فرد در مورد فرایندهای شناختی و تولیدات با هر چیز مربوط به آن را توصیف کند. فلاول معتقد است فراشناخت دانش فرد درباره جریان یا فرایندهای شناختی خود است و شامل به عمل در آوردن، منظم کردن و هماهنگ کردن مجموعه این فرایندها است (ثابت، ۱۳۹۰).

فراشناخت عبارت است از آگاهی فرد از تفکر خود، رفتارهای خود تنظیمی^۱ و کنترل فرد بر فرایندهای شناختی که سبب افزایش یادگیری می‌شود (دیسکول^۲، ۲۰۰۵). دو نوع فراشناخت وجود دارند که عبارتند از: ۱. دانش درباره شناخت و ۲. تنظیم شناخت و نظارت بر آن. به نظر کوهن^۳ (۲۰۰۰) دانش فراشناختی و آگاهی فراشناختی از یکدیگر متفاوتند. دانش فراشناختی به دانش واضح و آشکار شخص درباره قوتهای و ضعفهای شناختی اش گفته می‌شود. در حالی که آگاهی فراشناختی به احساسات و تجارتی ما اشاره دارد (سالاری‌فر و پاکدامن، ۱۳۸۸).

فراشناخت یا آگاهی فرد از یادگیری و شناخت خود تأثیر زیادی بر یادگیری افراد دارد (دلاور پور، ۱۳۸۷). یکی از عوامل مهم در تعیین رفتارهای یادگیری، آگاهی و درک فراشناختی است. به نظر تایلور^۴ (۱۹۸۳) آگاهی فراشناختی عبارت است از دانش فرد از فعالیت مورد نظر، راهبردهایی که می‌توان برای انجام آن فعالیت به کار برد و آگاهی فرد از توانایی‌های خود در رابطه با این راهبردها (طالبزاده نوبریان و نوروزی، ۱۳۹۰). به این سبب می‌توان گفت آگاهی فراشناختی، نقش بارزی در برقراری یک توجه گزینشی، حل مسئله، کنترل خود، خودآموزی و تغییر رفتار دارد. استدلال بر این است که هر اندازه شناخت فرآگیرنده از خود (توانمندی‌ها و ناتوانی‌ها) بیشتر باشد، میزان

1. self-regulating
2. Driscoll, M. P
3. Kuhn, D
4. Taylor, B. P

انتقال یادگیری در او بالا خواهد رفت (ثابت، ۱۳۹۰).

آگاهی فراشناختی احساسات و تجارب ما را دربر می‌گیرد و به شخص کمک می‌کند تا از عملکرد تحصیلی بالاتری برخوردار گردد (سالاری فر و پاکدامن، ۱۳۸۸ و جوادی و همکاران، ۱۳۸۹).

۲-۲-۷ معرفی آزمون: آزمون آگاهی فراشناختی^۱ در سال ۱۹۹۴ توسط شراو و

دنیسون به منظور بررسی فراشناخت یادگیرندگان نوجوان و بزرگسال ابداع گردید و شامل ۵۲ سؤال ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، غالب و همیشه) است (شراو^۲ و دنیسون^۳، ۱۹۹۴).

۳-۲-۷ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روش‌های مختلفی استفاده

شده است.

- روایی سازه: نتایج تحلیل عاملی به روش اکتشافی نشان می‌دهد که این آزمون از دو عامل دانش شناختی و تنظیم شناختی تشکیل شده است و ۶۵ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند. سؤال‌هایی که ضریب همبستگی کمتر از ۰/۳۰ با نمره کل آزمون داشتند از فرم نهایی آزمون حذف شدند (شراو و دنیسون، ۱۹۹۴).

عامل اول آزمون دانش فراشناختی از سه عامل فرعی دانش بیانی، دانش روشی و دانش موقعیتی و عامل دوم آزمون یعنی تنظیم شناخت نیز از پنج عامل فرعی برنامه ریزی، راهبردهای مدیریت اطلاعات، وارسی ادراک، راهبردهای عیب زدایی و ارزیابی فرایند یادگیری تشکیل شده است (چالمه و فولاد چنگ، ۱۳۹۰).

روایی سازه آزمون نشان می‌دهد که این آزمون از دو عامل اصلی تشکیل شده است (اُزسوی^۴ و همکاران، ۲۰۱۰).

- روایی همزمان: همبستگی بین عامل راهبردهای یادگیری آزمون راهبردهای انگیزشی برای یادگیری پیتریچ و دی گروت^۵ (۱۹۹۰) نشان دهنده روایی همزمان این آزمون است (دلاور پور، ۱۳۸۷).

- روایی صوری: با توجه به نتایج پژوهش جایاپردا^۶ (۲۰۱۳) آزمون از روایی

1. metcognition awareness inventory (MAI)

2. Schraw, G

3. Dennison, R

4. Özsoy, G

5. motivational strategies for learning questionnaire (MSLQ)

6. Jayaprabha, G

صوری برخوردار است.

۴-۲-۷ اعتبار آزمون: شراو و دنیسون (۱۹۹۴) اعتبار کل آزمون را $0/93$ و برای عامل‌های آن $0/88$ ذکر کرده‌اند. اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون $0/90$ و برای عامل دانش شناختی $0/77$ و عامل تنظیم شناخت $0/86$ به دست آمد (دلاور پور، ۱۳۸۷). اسپرلینگ^۱ و همکاران (۲۰۰۴) اعتبار آزمون را با استفاده از روش‌های همسانی درونی و آلفای کرونباخ $0/76$ تا $0/92$ ذکر کرده‌اند.

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای 2 عامل اصلی و 8 عامل فرعی بین $0/50$ تا $0/82$ به دست آمد (چالمه و فولاد چنگ، ۱۳۹۰).

اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ توسط اُزسوی و همکاران (۲۰۱۰) $0/94$ و توسط توک^۲ و همکاران (۲۰۱۰) $0/962$ به دست آمد.

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل‌های تشکیل دهنده آزمون و کل آزمون بین $0/75$ تا $0/89$ به دست آمد (آکار^۳ و همکاران، ۲۰۱۱).

۵-۲-۷ نمره گذاری آزمون: در این آزمون به گزینه‌های همیشه 5 و هرگز نمره 0 داده می‌شود (اُزسوی و همکاران، ۲۰۱۰). در این آزمون 17 سؤال مربوط به عامل دانش شناختی بوده و حداقل نمره در آن 85 است. همچنین 35 سؤال نیز مربوط به تنظیم شناختی بوده و حداقل نمره در این عامل 175 خواهد بود. نمره کل نیز از جمع نمره‌های دو عامل به دست می‌آید. نمره بالاتر در این آزمون نشان‌دهنده دانش فراشناختی و تنظیم فراشناختی بیشتر است (يانگ^۴ و فري^۵، ۲۰۰۸).

يادآوري ۱: آگاهی فراشناختی به احساسات و تجارت ما اشاره دارد.

يادآوري ۲: آزمون آگاهی فراشناختی در سال ۱۹۹۴ توسط شراو و دنیسون تهیه شد.

يادآوري ۳: آزمون آگاهی فراشناختی شامل 52 سؤال 5 درجه‌ای از نوع ليکرت است.

يادآوري ۴: اين آزمون از دو عامل دانش شناختی و تنظيم شناختی تشکيل شده است.

يادآوري ۵: آزمون آگاهی فراشناختی از روایی سازه، همزمان و صوری برخوردار است.

1. Sperling, R. A

2. Tok, H

3. Akar, E

4. Young, A

5. Fry, J. D

یادآوری ۶: نمره بالاتر در این آزمون نشان‌دهنده دانش فراشناختی و تنظیم فراشناختی بیشتر است.

۳-۷ آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه

۱-۳-۷ معرفی آزمون: آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه^۱، برای اندازه گیری راهبردهای دانشجویان توسط مختاری^۲ و ریچارد^۳ (۲۰۰۲) تهیه شد. هدف اصلی این آزمون اندازه گیری مقدار آگاهی فراغیر از فرایندهای گوناگون مرتبط با خواندن و نیز تعیین اهداف و مقاصد فراغیر از خواندن مطالعه علمی است (طالب زاده نویریان و نوروزی، ۱۳۹۰). این آزمون شامل ۳۰ سؤال ۵ گزینه‌ای (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اکثر اوقات و همیشه) بوده و از ۳ عامل زیر تشکیل شده است (زارع و عبداللهزاده، ۱۳۹۰).

عامل ۱: راهبردهای کلی مطالعه^۴، ۱۳ سؤال

عامل ۲: راهبردهای مطالعه حل مسئله^۵، ۸ سؤال

عامل ۳: راهبردهای حمایتی مطالعه^۶، ۹ سؤال

۲-۳-۷ اعتبار آزمون: ضریب اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط تیمور^۷ و بهار^۸ (۲۰۱۱) برای کل آزمون ۰/۸۶۶ و توسط جوادی و همکاران (۱۳۸۹) ۰/۸۹ بدست آمد.

۳-۳-۷ نمره گذاری آزمون: حداقل و حداکثر نمره برای هر سؤال ۰ تا ۱۰۰ و برای کل آزمون ۰ تا ۳۰۰۰ است (جوادی و همکاران، ۱۳۸۹). کسب نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده آگاهی فراشناختی بیشتر از مهارت‌های مطالعه است.

یادآوری ۱: آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه، برای اندازه گیری راهبردهای دانشجویان توسط مختاری و ریچارد (۲۰۰۲) تهیه شد.

1. metacognitive awareness of reading strategies inventory

2. Mokhtari, K

3. Reichard, C

4. global reading strategies

5. problem - solving reading strategies

6. support reading strategies

7. Temur, T

8. Bahar, O

یادآوری ۲: این آزمون شامل ۳۰ سؤال ۵ گزینه‌ای بوده و از ۳ عامل تشکیل شده است.
یادآوری ۳: حداقل و حداکثر نمره برای هر سؤال ۰ تا ۱۰۰ است.

۷-۴ آزمون حل مسئله

۱-۴ مقدمه: حل مسئله یک مهارت حیاتی برای زندگی در عصر کنونی است. امروزه در تمامی فعالیت‌ها صاحبان امر به‌سوی مهارت‌های تفکر سطح بالا و حل مسئله، چه در حیطه عمومی و چه در حیطه فناوری، خواه در فعالیت‌های طبیعی و خواه در فعالیت‌های مسئله‌دار فراخوانده می‌شوند (وو^۱ و همکاران، ۱۹۹۶). حل مسئله فرایندی است برای کشف و توالی و ترتیب صحیح راه‌هایی که به یک هدف پاییک راه حل متهی می‌شود (ادیب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲). حل مسئله فرایندی است شناختی، که به‌وسیله آن فرد می‌کوشد راه حل مناسبی برای یک مشکل پیدا کند (پرلا و ادونل، ۲۰۰۴). مهارت حل مسئله یک مهارت حیاتی برای زندگی در عصر حاضر است. امروزه در تمامی فعالیت‌ها، صاحبان امر به سوی مهارت‌های تفکر سطح بالا و حل مسئله چه در حیطه عمومی و چه در حیطه فناوری، خواه در فعالیت‌های طبیعی و خواه در فعالیت‌های مسئله‌دار فراخوانده می‌شوند و در اغلب جوامع همه بر این عقیده‌اند که باید بر افزایش مهارت‌های حل مسئله تأکید کرد (ساهو^۲ و میسرا^۳، ۱۹۹۵).

به‌نظر رابینسون و زیگلر (۲۰۰۸) سبک‌های حل مسئله شامل سه بعد مستقل می‌باشند: ۱. تمایل و جهت‌گیری به تغییر (OC^۴) با دو سبک کلی: جستجوگر و توسعه‌دهنده، ۲. روش پردازش (MP^۵) با دو سبک درونی و بیرونی و ۳. روش‌های تصمیم‌گیری (WD^۶) با دو سبک شخص - محور و تکلیف - محور. ترجیحات افراد و گرایش آن‌ها به سبک‌های مختلف حل مسئله، بر رفتار آن‌ها در موقعیت‌ها، بافت‌ها و دوره‌های زمانی مختلف و تعریف و حل مسئله آن‌ها تأثیر می‌گذارد. همچنین این سبک‌ها در درک، پردازش و تصمیم‌گیری آن‌ها نفوذ دارد (زارع و عبداللهزاده، ۱۳۹۰).

-
1. Wu, T. F
 2. Sahu, K
 3. Misra, N
 4. orientation change
 5. manner of processing
 6. way of deciding

۴-۲-۷ معرفی آزمون: آزمون سبک‌های حل مسئله، توسط کسیدی^۱ و لانگ^۲ (۱۹۹۶) طی دو مرحله ساخته شده است و دارای ۲۴ سؤال است که شش عامل درماندگی در حل مسئله، مهارگری حل مسئله، سبک حل مسئله خلاقانه، اعتماد در حل مسئله، سبک اجتناب و سبک گرایش را می‌سنجد. هر عامل از ۴ سؤال تشکیل شده است. سؤال‌های آزمون به صورت سه گزینه‌ای بلی – خیر – تا حدودی است. در نمره گذاری آزمون به گزینه‌های بلی ۲ نمره، خیر ۰ و تا حدودی ۱ نمره داده می‌شود. هر عامل به صورت جداگانه نمره گذاری می‌شود و جمع نمره‌های عامل‌ها نمره کلی آزمون خواهد شد. حداقل و حداًکثر نمره هر عامل ۰ و ۸ و برای کل آزمون ۰ و ۴۸ خواهد بود.

۴-۳-۷ اعتبار آزمون: مقدار اعتبار به دست آمده این آزمون در پژوهش آقایوسفی و شریف (۱۳۹۰) از طریق ضریب الگای کرونباخ برابر ۰/۷۴ به دست آمد. اعتبار آزمون با استفاده از همین روش توسط باباپور و همکاران (۱۳۸۲)، ۰/۷۷ و توسط محمدی و صاحبی (۱۳۸۰) ۰/۶۰ به دست آمد.

۴-۴-۷ روایی آزمون: روایی این آزمون بیشتر متکی به روایی محتوا و روش ساخت و تهیه آن می‌باشد (محمدی و صاحبی، ۱۳۸۰).

یادآوری ۱: به نظر رابینسون و زیگلر (۲۰۰۸) سبک‌های حل مسئله شامل سه بعد مستقل تمایل و جهت‌گیری به تغییر، روش پردازش و روش‌های تصمیم‌گیری می‌باشند.

یادآوری ۲: آزمون سبک‌های حل مسئله، توسط کسیدی و لانگ (۱۹۹۶) طی دو مرحله ساخته شده است.

یادآوری ۳: آزمون سبک‌های حل مسئله دارای ۲۴ سؤال و شش عامل است.

یادآوری ۴: سؤال‌های آزمون سبک‌های حل مسئله به صورت سه گزینه‌ای بلی – خیر – تا حدودی است.

خلاصه بخش

در این بخش به معرفی چند آزمون مربوط به حوزه شناختی پرداخته شد:

1. Cassidy, T
2. Long, C

- آزمون فراشناخت: آزمون فراشناخت توسط ولز و کارترایت (۱۹۹۷) برای سنجش فراشناختی تهیه و توسط ساداتی (۱۳۸۱) به فارسی ترجمه شد. این آزمون دارای ۶۵ سؤال بوده و از ۵ عامل تشکیل شده است. این آزمون باورهای مردم در مورد تفکرشنان را مورد سؤال قرار می‌دهد. پاسخ‌های هر سؤال براساس طیف لیکرت و به صورت چهار گزینه‌ای طراحی شده است. نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده فراشناخت بیشتر است.

- آزمون فراشناخت فرم ۳۰ سؤالی (فرم کوتاه): آزمون فراشناخت- ۳۰ سؤالی توسط ولز، کارترایت و هاتون (۲۰۰۴) به منظور سنجش چند عنصر فراشناختی خصیصه‌ای که برخی از آن‌ها نقش محوری در مدل فراشناختی دارند، ساخته شده است. این آزمون باورهای افراد درباره تفکرشنان را می‌سنجد. این آزمون توسط شیرین زاده دستگیری و همکاران (۱۳۸۷) به فارسی ترجمه شد و از ۵ عامل تشکیل شده است.

- آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی کتابکی (KIMS): این آزمون توسط بیر، اسمیت و آلن (۲۰۰۴) تدوین شد. دارای ۳۹ سؤال بوده (جدول ۲-۵) و برای اندازه‌گیری چهار مؤلفه ذهن آگاهی مشاهده، توصیف، عمل همراه با آگاهی و پذیرش بدون قضاوت طراحی شده است.

- آزمون نظام جویی شناختی هیجانی (CERQ): این آزمون توسط گارنفسکی و همکاران (۲۰۰۱) در کشور هلند برای شناسایی راهبردهای مقابله‌ای شناختی پس از تجربه کردن وقایع یا موقعیت‌های منفی تدوین شد. دارای دو نسخه انگلیسی و هلندی است و افکار فرد را پس از مواجهه با یک تجربه منفی یا وقایع آسیب‌زا ارزیابی می‌کند. دارای ۳۶ سؤال ۵ گزینه‌ای است و از ۹ عامل ۴ سؤالی تشکیل شده است. این آزمون برای افراد سنین ۱۲ سال به بالا (هم افراد بهنجهار و هم جمعیت‌های بالینی) قابل استفاده می‌باشد.

- آزمون فراحافظه: آزمون چند عاملی حافظه توسط تریر و ریچ (۲۰۰۲) برای اندازه‌گیری فراحافظه استفاده شد. این آزمون برای اولین بار در ایران توسط ابذریان طهرانی (۱۳۸۹) ترجمه و اعتباریابی شده است. این آزمون از ۵۷ سؤال تشکیل شده است و پاسخ‌ها براساس طیف لیکرت و ۵ گزینه‌ای می‌باشند. عامل‌های تشکیل‌دهنده

آزمون فراحافظه عبارتند از: ۱. خرسندي از حافظه یا رضایت، ادراک توانایی حافظه روزمره یا توانایی و استفاده از راهبردها و کمک‌های حافظه روزمره یا راهبرد.

- آزمون آگاهی فراشناختی: این آزمون در سال ۱۹۹۴ توسط شراو و دنیسون

به منظور بررسی فراشناخت یادگیرنده‌گان نوجوان و بزرگسال ابداع گردید و شامل ۵۲ سؤال ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت است.

- آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه: آزمون آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه، برای اندازه‌گیری راهبردهای دانشجویان توسط مختاری و ریچارد (۲۰۰۲) تهیه شد. هدف اصلی این آزمون اندازه‌گیری مقدار آگاهی فراغیر از فرایندهای گوناگون مرتبط با خواندن و نیز تعیین اهداف و مقاصد فراغیر از خواندن مطالب علمی است. این آزمون شامل ۳۰ سؤال ۵ گزینه‌ای بوده و از ۳ عامل تشکیل شده است.

- آزمون حل مسئله: آزمون سبک‌های حل مسئله، توسط کسیدی و لانگ (۱۹۹۶)

طی دو مرحله ساخته شده است و دارای ۲۴ سؤال است که شش عامل درماندگی در حل مسئله، مهارگری حل مسئله، سبک حل مسئله خلاقانه، اعتماد در حل مسئله، سبک اجتناب و سبک گرایش را می‌سنجد. هر عامل از ۴ سؤال سه گزینه‌ای تشکیل شده است.

خودآزمایی

۱. برای اولین بار اصلاح فراشناخت توسط چه کسی به کار رفت؟
 (الف) فلاول
 (ب) ولز

(ج) بایلر
 (د) اسنومن

۲. فکر کردن در مورد آن چه شخص می‌داند، نامیده می‌شود.
 (الف) مهارت فراشناختی
 (ب) دانش فراشناختی
 (ج) فراشناخت
 (د) تجربه فراشناختی

۳. آزمون فراشناخت فرم بلند از چند سؤال و عامل تشکیل شده است؟
 (الف) ۳۰ و ۵
 (ب) ۶۵ و ۱۰
 (د) ۶۵ و ۵
 (ج) ۳۰ و ۶

۴. ضریب همبستگی به دست آمده بین آزمون فراشناخت ولز و سوانسون نشان دهنده

کدام نوع روایی است؟

- الف) سازه
- ب) محتوا
- ج) ملاکی

۵. تعریف دانش فراشناسی مربوط به حافظه، فراحافظه نامیده می‌شود، از کیست؟

- الف) زارع
- ب) فلاول
- ج) متکalf
- د) مک شان

۶. با توجه به اجزای فراحافظه اطلاعات درباره این‌که چگونه، چه هنگام، کجا و چرا راهبردها باید مورد استفاده قرار گیرند مربوط به کدام دانش است؟

- الف) دانش راهبرد ارتباطی
- ب) دانش راهبرد خاص
- ج) دانش راهبرد عمومی

د) دانش برتر فرایندهای اجرایی پیشرفته

۷. آزمون فراحافظه از سؤال گزینه‌ای و عامل تشکیل شده است.

- الف) ۵، ۵، ۵
- ب) ۳، ۵۷
- ج) ۴، ۴، ۵۷
- د) ۵، ۴، ۳۰

۸. شاخص روایی آزمون فراحافظه در طی ۱۲ بار اندازه‌گیری مهارت حافظه توسط مانگو (۲۰۰۸) چقدر به دست آمده است.

- الف) ۰/۳۰
- ب) ۰/۵۰
- ج) ۰/۷۰
- د) ۰/۹۰

۹. آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی کتابکی (KIMS) از چند سؤال و عامل تشکیل شده است؟

- الف) ۴ و ۳۹
- ب) ۵ و ۶۵
- ج) ۲ و ۱۴
- د) ۱۰ و ۷۱

۱۰. در مورد آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی کتابکی (KIMS) کدام گزینه صحیح است؟

الف) آزمون مهارت‌های ذهن آگاهی کتابکی از ۴۵ سؤال تشکیل شده است.

ب) پاسخ‌های هر سؤال براساس مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت تنظیم شده‌اند.

ج) این آزمون از ۴ عامل تشکیل شده است.

د) نمره بیشتر در این آزمون نشان‌دهنده مهارت‌های ذهن آگاهی کمتر است.

۱۱. کدام گزینه به احساسات و تجارب ما اشاره دارد؟
- الف) فراشناخت
 - ب) آگاهی فراشناختی
 - ج) تجارب فراشناختی
۱۲. آزمون آگاهی فراشناختی از چند عامل و سؤال تشکیل شده است؟
- الف) ۳۰
 - ب) ۳۰، ۴
 - ج) ۵۲
۱۳. نتایج کدام گزینه نشان می‌دهد که ۶۵ واریانس توسط دو عامل آزمون آگاهی فراشناختی تبیین می‌شود؟
- الف) صوری
 - ب) همزمان
 - ج) سازه
۱۴. در آزمون آگاهی‌شناختی از راهبردهای مطالعه به هر سؤال حداقل چند نمره داده می‌شود؟
- الف) ۰
 - ب) ۱
 - ج) ۵
۱۵. آزمون نظم‌جویی‌شناختی هیجانی در کدام کشور تدوین شد؟
- الف) ایتالیا
 - ب) هلنلند
 - ج) چین
 - د) آمریکا
۱۶. وقتی در آزمون نظم‌جویی‌شناختی گفته می‌شود که تمامی سؤال‌ها ضریب همبستگی بیشتر از ۰/۴۰ با نمره کل آزمون داشتند از کدام روایی آزمون صحبت می‌شود؟
- الف) ملاکی
 - ب) منطقی
 - ج) پیش‌بین
 - د) سازه
۱۷. حداقل و حداقل نمره در آزمون نظم‌جویی‌شناختی چقدر است؟
- الف) ۳۶ الی ۱۸۰
 - ب) ۰ الی ۱۸۰
 - ج) ۹۰ الی ۱۸۰
۱۸. آزمون حل مسئله از چند سؤال و عامل تشکیل شده است؟
- الف) ۲۴ و ۴
 - ب) ۲۴ و ۲
 - ج) ۱۲ و ۴

پرسش‌های تشریحی

(پرسش‌هایی برای تفکر بیشتر و انجام آن به عنوان بخش از کار عملی دانشجویان)

۱. دانشجو بایستی ۵ مورد از آزمون‌های حوزه شناختی به غیر از محتوای این کتاب را به طور کامل معرفی نموده و هر کدام را روی دو نفر اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر کنند.
۲. دانشجویان آزمونی همانند آزمون فراشناخت تهیه و شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آن را به دست آورند.
۳. هر کدام از آزمون‌های شناختی را به اختیار روی ۵۰ آزمودنی اجرا کنند و ضرایب همبستگی آن‌ها را برای تعیین روایی آزمون‌ها محاسبه کنند.

۱. آقابوسی، علیرضا و شریف، نیمیم. (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های حل مسئله و بهزیستی شخصی در دانشجویان. فصل نامه‌اندیشه و رفتار. دوره ششم. شماره ۲۲. صص ۷۹-۸۸.
۲. ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۸۶). ارتباط باورهای فراشناختی با نشانه‌های مثبت و منفی درباره بیماران اسکیزوفرنی. دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار. دانشگاه شاهد. سال چهاردهم. شماره ۲۵. صص ۱-۱۰.
۳. ابوالقاسمی، عباس؛ احمدی، محسن و کیامرثی، آذر. (۱۳۸۶). بررسی ارتباط فراشناخت و کمال‌گرایی با پیامدهای روان‌شناختی در افراد معتاد به مواد مخدر. فصل نامه تحقیقات علوم رفتاری. شماره ۱۰. صص ۷۳-۸۰.
۴. ابوالقاسمی، عباس و کیامرثی، آذر. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین فراشناخت و نارسایی‌های شناختی در سالمندان. فصل نامه تازه‌های علوم شناختی. سال یازدهم. شماره ۱. صص ۸-۱۵.
۵. ابوالقاسمی، عباس و نریمانی، محمد. (۱۳۸۴). آزمون‌های روان‌شناختی. اردبیل. نشر باغ رضوان.
۶. استرنبرگ، رابرت. (۱۳۸۷). روان‌شناسی شناختی. ترجمه سید‌کمال خرازی و الهه حجازی. تهران: انتشارات سمت.
۷. بیانگرد، اسماعیل. (۱۳۸۱). تحلیلی بر فراشناخت و شناخت درمانی. تازه‌های علوم شناختی. سال چهارم. شماره ۴. صص ۳۲-۳۹.
۸. ادب‌نیا، اسد؛ مهاجر، یحیی و شیخ پور، سکینه. (۱۳۹۲). مقایسه تأثیر روش تدریس حل مسئله با روش تدریس کاوشگری بر مهارت‌های حل مسئله اجتماعی دانش آموزان دختر در درس علوم اجتماعی پایه پنجم ابتدایی. فصل نامه پژوهش در برنامه ریزی درسی. سال دهم. دوره دوم. شماره ۹. پیاپی ۳۶. صص ۷۸-۹۳.
۹. امین‌آبادی، زهرا؛ دهقانی، محسن و خدایپناهی، محمد کریم. (۱۳۹۰). بررسی ساختار عاملی و اعتباریابی پرسش‌نامه تنظیم هیجانی شناختی. مجله علوم رفتاری. دوره ۵. شماره ۴. صص ۳۷۱-۳۶۵.
۱۰. بابپور، خیر الدین جلیل؛ رسول‌زاده، طباطبایی، کاظم، ازهای جواد و آشتیانی، علی. (۱۳۸۲). بررسی

- رابطه بین شیوه‌های حل مسئله و سلامت روان‌شناختی دانشجویان. مجله روان‌شناسی. شماره ۷. صص ۳۱۶-۳۱۷.
۱۱. پور نامداریان، سپیده؛ بیرشک، بهروز و اصغر نژاد فرید، علی اصغر. (۱۳۹۱). تبیین سهم باورهای فراشناختی در پیش‌بینی علائم افسردگی، اضطراب و استرس در پرستاران. فصل نامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی. سال سیزدهم، شماره ۳. پیاپی ۴۹. صص ۹۴-۸۶.
 ۱۲. ثابت، مهرداد. (۱۳۹۰). هنجاریابی مقدماتی آزمون فراشناخت ولن. فصل نامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی. سال ششم. شماره ۳. صص ۴۹-۲۷.
 ۱۳. جوادی آسایش، سحرانه. (۱۳۸۷). تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر عملکرد فراحافظه دانش آموزان با مشکلات خواندن. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی. استاد راهنمای دکتر احمد به پژوه.
 ۱۴. جوادی، مرضیه؛ کیوان آرا، محمود؛ یعقوبی، مریم، حسن زاده، اکبر و عبادی، زهرا. (۱۳۸۹). رابطه بین آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه و وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. سال دهم، شماره ۳. صص ۲۵۴-۲۴۶.
 ۱۵. چالمه، رضا و فولاد چنگ، محبوبه. (۱۳۹۰). کفایت روان سنجی مقیاس جهت‌گیری فراشناختی محیط یادگیری. فصل نامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی. سال اول. شماره ۳. صص ۳۴-۱۹.
 ۱۶. حسni، جعفر. (۱۳۸۹). خصوصیات روان سنجی پرسش‌نامه نظم جویی شناختی هیجان. مجله روان‌شناسی بالینی. سال دوم. شماره ۳. پیاپی ۷. صص ۸۵-۷۳.
 ۱۷. حسni، جعفر؛ آزاد فلاخ، پریز؛ رسول‌زاده طباطبایی، سید کاظم عشايري، حسن. (۱۳۸۷). بررسی راهبردهای تنظیم شناختی هیجان براساس ابعاد روان تئندگرایی و بروون گرایی. تازه‌های علوم شناختی. سال چهارم. شماره ۱۰. صص ۱۳-۱۱.
 ۱۸. حسینی، فریده السادات و خیر، محمد. (۱۳۸۸). پیش‌بینی تعلل ورزی رفتاری و تصمیم‌گیری با توجه به باورهای فراشناختی در دانشجویان. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران. سال پانزدهم. شماره ۳. صص ۲۷۳-۲۶۵.
 ۱۹. دلاورپور، محمد آقا. (۱۳۸۷). پیش‌بینی آگاهی فراشناختی و پیشرفت تحصیلی براساس جهت گیری هدف پیشرفت. فصل نامه علمی پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز. سال سوم. شماره ۹. صص ۹۶-۷۱.
 ۲۰. زارع، حسین و عبدالله‌زاده، حسن. (۱۳۹۱). مقیاس‌های اندازه‌گیری در روان‌شناسی شناختی. تهران. انتشارات آیژ.
 ۲۱. ساداتی، سیده زهره. (۱۳۹۱). مقایسه باورهای فراشناختی در بیماران اسکیزوفرنی، اختلال افسردگی و گروه بهنجار. مجله روان‌شناسی بالینی. سال چهارم. شماره ۲. پیاپی ۱۴. صص ۸۸-۷۹.
 ۲۲. سالاری فر، محمدحسین و پاکدامن، شهلا. (۱۳۸۸). نقش مؤلفه‌های حالت فراشناختی در عملکرد تحصیلی. فصل نامه روان‌شناسی کاربردی. سال ۳. شماره ۴ (۱۲). صص ۱۱۲-۱۰۲.
 ۲۳. سیف، علی اکبر. (۱۳۸۴). روان‌شناسی پرورشی. چاپ پانزدهم. تهران: انتشارات آگاه.
 ۲۴. شیرین‌زاده دستگیری، حمد؛ گودرزی، محمدعلی؛ غنی‌زاده، احمد و تقسوی، محمدرضا. (۱۳۸۷). مقایسه باورهای فراشناختی و مستویت پذیری در بیماران مبتلا به اختلال وسواسی - اجباری. اختلال اضطراب منتشر و افراد بهنجار. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران. سال

- چهاردهم. شماره ۱. صص ۵۵-۴۶.
۲۵. شیرین‌زاده دستگیری، صمد؛ گودرزی، محمدعلی؛ رحیمی، چنگیز و نظریری، قاسم. (۱۳۸۷). بررسی ساختار عاملی، روایی و اعتبار پرسش نامه فراشناخت ۳۰ سوالی. *فصل نامه مجله روان‌شناسی*. سال دوازدهم. شماره ۴. صص ۴۶۱-۴۴۵.
۲۶. طالب‌زاده نوبریان، محسن و نوروزی، عباس‌علی. (۱۳۹۰). رابطه بین هوش هیجانی و آگاهی فراشناختی از راهبردهای خواندن با عملکرد تحصیلی دانشجویان گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی. *فصل نامه علمی - پژوهشی رهافتی نو در مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت*. سال دوم. شماره ۲. صص ۲۲-۱.
۲۷. عبدالی، سلمان؛ باباپور خیرالدین، جلیل و فتحی، حیدر. (۱۳۸۹). رابطه سبک‌های تنظیم هیجان شناختی و سلامت عمومی دانشجویان. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارشاد جمهوری اسلامی ایران*. سال هشتم. شماره ۴. صص ۲۶۴-۲۵۸.
۲۸. فولاد چنگ، محبوبه؛ رضویه، اصغر؛ خیر، محمد و البرزی، شهلا. (۱۳۸۶). بررسی تأثیر پردازش فراشناختی بر حل مسئله. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*. دوره بیست و ششم. شماره ۳. شماره پیاپی ۵۲. ویژه نامه علوم تربیتی. صص ۱۰۹-۹۵.
۲۹. کارشکی، حسین. (۱۳۸۷). نقش الگوهای انگیزشی و ادراکات محیطی در یادگیری خود تنظیمی دانش آموزان پسر پایه سوم دبیرستان‌های شهر تهران. *رسالة دکتری روان‌شناسی تربیتی*. دانشکدة روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
۳۰. کدیور، پروین. (۱۳۸۳). *روان‌شناسی تربیتی*. تهران: انتشارات سمت. چاپ هشتم.
۳۱. کرمی، جهانگیر؛ زکی‌یی، علی؛ رحمان‌زاده، صباح و علیخانی، مصطفی. (۱۳۹۰). نقش باورهای فراشناخت و باورهای خود کارآمدی در اضطراب امتحان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. اولین همایش ملی یافته‌های علوم شناختی در تعلیم و تربیت. ۲ و ۳ آذرماه ۱۳۹۰. دانشگاه فردوسی مشهد.
۳۲. گلپور چمرکوهی، رضا و محمد امینی، زرار. (۱۳۹۰). اثربخشی کاهش استرس مبتنی بر ذهن آگاهی بر بهبود ذهن آگاهی و افزایش ابراز وجود در دانش آموزان مبتلا به اضطراب امتحان. *فصل نامه روان‌شناسی مدرسه*. دوره ۱، شماره ۳، پاییز. صص ۱۰۰-۸۲.
۳۳. محسنی، نیکچهر. (۱۳۸۳). *نظریه‌ها در روان‌شناسی رشد*. تهران: نشر پردیس.
۳۴. مشهدی، علی؛ میردورقی، فاطمه و حسنی، جعفر. (۱۳۹۰). نقش راهبردهای نظام جمیعی شناختی هیجان در اختلال‌های درونی سازی کودکان. *مجله روان‌شناسی بالینی*. سال سوم. شماره ۲. پیاپی ۱۱.
۳۵. محمد امینی، زرار. (۱۳۸۶). بررسی رابطه باورهای فراشناختی با سلامت روانی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر شهرستان اشتویه. *فصل نامه نوآوری‌های آموزشی*. شماره ۱۹. صص ۱۵۴-۱۴۱.
۳۶. محمد خانی، شهرام و فرجاد، مریم. (۱۳۸۸). رابطه باورهای فراشناختی و راهبردهای کنترل فکر با علائم و سواسی در جمیعت غیر بالینی. *مجله روان‌شناسی بالینی*. سال اول. شماره ۳. صص ۵۱-۳۵.
۳۷. محمدی، فریده و صاحبی، علی. (۱۳۸۰). بررسی سبک حل مسئله در افراد افسرده و مقایسه آن با افراد عادی. *مجله روان‌شناسی*. سال اول. شماره ۳. صص ۵۰-۳۳.
۳۸. هاشمی، ابوذر؛ شریفی ترکسلویه، احسان و مهرپرور، آناهیتا. (۱۳۹۲). پیش‌بینی شیوه‌های یادگیری

بخش چهارم

آزمون‌های شخصیت

هدف کلی

هدف کلی این بخش آشنایی دانشجویان با آزمون‌های سبک هویت، احساس غربت و سرسختی، صداقت و راستگویی، امنیت روانی، ترس از موفقیت، شادی و نشاط، شادکامی و سازگاری است.

فصل هشتم

آزمون سبک هویت

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. هویت را تعریف کرده و نظرات مختلف در این مورد را نام ببرد.
۲. سبک‌های هویت را نام برد و هر کدام را به اختصار شرح دهد.
۳. تاریخچه آزمون و هدف از تهیه آزمون سبک هویت را بنویسد.
۴. در مورد هر یک از شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آزمون آزمون ۵ سطر بنویسد.
۵. بتواند آزمون را اجرا و نمره‌گذاری و تفسیر کند.

۱-۸ آزمون سبک هویت

۱-۸ مقدمه: شخصیت، بیانگر آن دسته از ویژگی‌های فرد یا افراد است که شامل الگوهای ثابت فکری، عاطفی و رفتاری آن‌هاست. این تعریف، تعریف گسترده‌ای از شخصیت است و موجب می‌شود که به جنبه‌های مختلف یک فرد توجه کنیم. استفاده از آزمون‌های شخصیت توسط روان‌شناسان نشان‌دهنده علاقه آن‌ها به تفاوت فردی در بین افراد است (پروین و جان، ترجمه جوادی و کدیور، ۱۳۸۱). موضوع هویت از مهمترین مسائل مربوط به زندگی انسان است (اسکندری و شکرایی، ۱۳۸۳). هویت یک احساس درونی در افراد است که ناشی از نیاز روان‌شناختی آن‌ها به تعلق و وابستگی می‌باشد و شامل احساس نوعی همانندی با گروهی از مردم می‌باشد که در اثر

زندگی اجتماعی حاصل می‌گردد (علم‌الهدی، ۱۳۸۶). اریکسون^۱ (۱۹۵۶) هویت را ایجاد هماهنگی میان تصور فرد از خودش به عنوان یک فرد بی‌نظیر و دارای ثبات و تصور دیگران می‌داند (امیری و همکاران، ۱۳۸۴). از نظر وی هویت پاسخ به این سؤال است که من کیستم. هویت عبارت است از برداشت سازمان یافته‌ای از خود که از ارزش‌ها، عقاید و اهدافی تشکیل می‌شود و فرد خود را نسبت به آن‌ها متعهد می‌داند (برک، ۲۰۰۱؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۱). هویت عبارت است از افتراق و تمایزی که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد (احمدی، ۱۳۷۵). هویت، نقش اجتماعی فرد و ادراک وی از آن است (کرسینی^۲، ۱۹۹۹).

هویت یعنی این که بدانیم کیستیم، بدین مفهوم که اهداف مشخصی داشته باشیم، برنامه روشنی در پیش داشته باشیم. نظام ارزشی خود را بشناسیم و در تصمیم‌گیری‌ها و مواجهه با مشکلات از آن استفاده کنیم (بهادرخان، ۱۳۸۶).

هویت عبارت است از این که افراد چگونه اطلاعات مربوط به خود را پردازش می‌کنند، چگونه درباره اطلاعات مربوط به خود و موضوعات هویتی بحث و گفتگو می‌کنند و تصمیم می‌گیرند (برزونسکی^۳، ۱۹۸۹).

بر طبق تئوری بورک، هویت عبارت است از یک مجموعه معانی که در تعریف یک نقش اجتماعی یا موقعیت اجتماعی که یک شخص کیست به کار برده می‌شود. از نظر گیدنر هیچ کس دارای هویت ثابتی نیست. هویت، سیال و همواره در حال ایجاد شدن و عوض شدن است (ایمان و کیدقان، ۱۳۸۲). به نظر ربر^۴ (۱۹۸۵) هویت مفهوم ذهنی یک فرد از خودش می‌باشد و با عنوانین مختلفی چون هویت جنسی، هویت گروهی، هویت‌نژادی و... مورد استفاده قرار می‌گیرد (شکرکن و همکاران، ۱۳۸۰).

براساس نظر مینوچین هویت متکی بر دو رکن احساس تعلق و تمایز است (مینوچین، ترجمه ثنایی، ۱۳۷۵). و هویت موفق به عنوان شاخص برخورداری از شخصیت شکوفا و تحول یافته‌گی دارای بالاترین ارزش روان‌شناختی است و سردرگمی به عنوان توفیق در انتقال از نوجوانی به بزرگسالی از کمترین ارزش روان‌شناختی

1. Erikson, E . H

2. Corsini, R. J

3. Berzonsky, M. D

4. Reber

برخوردار است (نصرتی و همکاران، ۱۳۸۵).

برزونسکی و کاک (۲۰۰۵) سه سبک هویتی اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم - اجتنابی را از یکدیگر متمایز کرده‌اند (شکری و همکاران، ۱۳۸۶). سبک هویت اطلاعاتی^۱: افراد با سبک هویت اطلاعاتی، درباره دیدگاه‌های خود شکاک بوده و همواره متمایلند که قضاوت درباره خود را تا هنگام پردازش و ارزیابی اطلاعات مربوط به خود به تعویق بیندازند. سبک هویت هنجاری^۲: افراد با سبک هویت هنجاری در مواجهه با تعارضات هویت به طور نسبتاً خود آیند^۳ از انتظارات و توقعات «دیگران مهم»^۴ تبعیت می‌کنند. سبک هویت سردرگم - اجتنابی^۵: افراد با سبک هویت سردرگم در مواجهه با تعارضات و تصمیمات فردی اهمال کار و ناراضی بوده و علاقمندند که رفتار آن‌ها از طریق تقاضاها و مشوق‌های محیطی تعیین و کنترل گردد.

از نظر مارسیا حالت‌های هویت عبارتند از: هویت سردرگم^۶؛ این افراد هنوز بحران هویت را تجربه نکرده‌اند و تعهد به یک شغل و یا مجموعه‌ای از عقاید در آنان ایجاد نشده است. هویت اجتماعی^۷؛ احساس تعلق و همبستگی به یک جامعه است به گونه‌ای که عضو یک جامعه از سایر جوامع متمایز می‌باشد و فرد در مقابل معیارها و ارزش‌های جامعه خود احساس تعهد و تکلیف کند. هویت زود هنگام^۸؛ این افراد هنوز یک بحران هویت را تجربه نکرده‌اند، اما به مجموعه‌ای از ارزش‌ها براساس تصمیم دیگران (معمولًاً والدین خود) متعهد شده‌اند. هویت مهلت خواه^۹؛ افرادی که دارای این هویت هستند براساس اهداف خود، فعالانه در جستجوی هویت خود بوده و به‌دلیل رسیدن به تعهد در رابطه با اهداف انتخابی خود هستند. و هویت کسب شده^{۱۰}؛ این افراد بحران هویت را تجربه کرده و آن را به خوبی حل کرده‌اند و تعهدی نسبتاً پایدار را در خود ایجاد کرده‌اند (شکرکن و همکاران، ۱۳۸۰).

1. informational
2. normative
3. automatic manner
4. significant others
5. diffuse – avoidant
6. diffusion identity
7. social identity
8. foreclosure identity
9. moratorium identity
10. achieved identity

اصل‌اُ هویت موفق به عنوان شاخص برخورداری از شخصیت شکوفا و تحول یافتنگی دارای بالاترین ارزش روان‌شناسنامه است و سردرگمی به عنوان عدم توفیق در انتقال از نوجوانی به بزرگسالی از کمترین ارزش روان‌شناسنامه برخوردار است (رحمی نژاد، ۱۳۷۹). نتایج پژوهش‌های مختلف حاکی از وجود حرمت خود بالاتر در افراد هویت یافته است (رحمی نژاد و منصور، ۱۳۸۰). به نظر گیدزن، هویت انسان در کنش مقابله با دیگران ایجاد می‌گردد و در جریان زندگی پیوسته تغییر می‌کند. هیچ کس دارای هویت ثابتی نیست. هویت، سیال و همواره در حال ایجاد شدن و عوض شدن است (فاگوت^۱ و همکاران، ۱۹۸۶).

۲-۱-۸ معرفی آزمون: این آزمون برای اولین بار توسط برزوونسکی^۲ (۱۹۸۹) برای اندازه‌گیری فرایندهای شناختی - اجتماعی که نوجوانان در برخورد با مسائل مربوط به جنبه‌ای از بحران هویت یعنی فرآیندهای شناختی درگیر در مقابله و حل مسئله میان افراد در مراحل گوناگون بحران هویت در آمریکا طراحی شد و در سال ۱۹۹۲ توسط برزوونسکی و سالیوان^۳ مورد تجدیدنظر قرار گرفت (برزوونسکی، ۱۹۸۹ و ۱۹۹۲).

این آزمون شامل ۴۰ سؤال بوده و چهار سبک هویتی شامل اطلاعاتی (۱۱ سؤال)، هنجاری (۹ سؤال)، سردرگم‌اجتنابی (۱۰ سؤال) و تعهد هویت (۱۰ سؤال) را مورد ارزیابی قرار می‌دهد (برزوونسکی، ۱۹۸۹).

این آزمون توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت و ۶ عامل از آن استخراج شد. فرم نهایی آن (جدول ۵-۸) شامل ۳۴ سؤال ۵ گزینه‌ای (کاملاً مخالف، تا حدودی مخالف، مطمئن نیستم، تا حدودی موافق و کاملاً موافق) است و آزمودنی بر این اساس میزان موافقت یا مخالفت خود را برای هر سؤال مشخص می‌کند.

۲-۱-۹ اعتبار آزمون: خلاصه نتایج پژوهش‌های مختلف در زمینه اعتبار آزمون که با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه شده‌اند در جدول ۱-۸ نشان داده شده است.

1. Fagot, B. L.

2. Berzonsky, M. D

3. Sullivan

جدول ۱-۸. اعتبار آزمون در پژوهش‌های مختلف

کل آزمون	عامل					سال	پژوهشگر(ان)	نمره
	تعهد هویتی	سردرگمی / اجتنابی	هنچاری	هنچاری	اطلاعاتی			
۰/۷۲۱	—	—	—	—	—	۱۳۹۰	زارع و امین پور	۱
—	۰/۹۳	۰/۸۰	۰/۷۶	۰/۸۶	۰/۸۶	۱۳۸۹	سلطانی و همکاران	۲
—	۰/۷۱	۰/۶۴	۰/۵۲	۰/۷۰	۰/۷۰	۱۳۸۶	شکری و همکاران	۳
۰/۶۴	۰/۶۶	۰/۵۴	۰/۵۰	۰/۵۷	۰/۵۷	۱۳۸۶	دانشورپور و همکاران	۴
—	—	۰/۶۸	۰/۶۵	۰/۶۸	۰/۶۸	۱۳۸۵	حجازی و فرتاش	۵
—	—	۰/۷۸	۰/۶۴	۰/۵۹	۰/۵۹	۱۳۸۴	فیض آبادی	۶
—	۰/۶۸	۰/۶۶	۰/۶۰	۰/۷۷	۰/۷۷	۱۳۸۳	فارسی نژاد	۷
—	—	۰/۷۸	۰/۶۴	۰/۵۹	۰/۵۹	۱۹۹۸	وایت و همکاران	۸
—	۰/۷۱	۰/۷۶	۰/۶۴	۰/۷۰	۰/۷۰	۱۹۹۷	برزو نسکی	۹
—	—	۰/۷۳	۰/۶۶	۰/۶۲	۰/۶۲	۱۹۹۲	برزو نسکی	۱۰

۱-۴ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روایی سازه و روایی

همزمان استفاده شده است.

- روایی سازه: زارع و امین پور (۱۳۹۰) با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی ۶ عامل را به دست آوردند. این ۶ عامل ۳۷/۲۶ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کردند (جدول ۲-۸). ترتیب سؤال‌ها در فرم نهایی نیز به همین صورت است. نتایج پژوهش‌های وايت و همکاران (۱۹۹۸) نشان می‌دهد که آزمون از روایی سازه برخوردار است. همچنین نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان می‌دهد آزمون سبک هویت از روایی سازه برخوردار است (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸).

جدول ۲-۸. عامل‌های آزمون سبک هویت

نام عامل	سؤال	عامل
سبک هویت هنچاری	۱_۷	۱
سبک هویت متعالی	۸_۱۳	۲
سبک هویت سردرگم	۱۴_۲۰	۳
سبک هویت تعهد	۲۱_۲۵	۴
سبک هویت اطلاعاتی فردی	۲۶_۳۰	۵
سبک هویت اطلاعاتی جمعی	۳۱_۳۴	۶

با استفاده از روش تحلیل عاملی و با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس سه عامل اصلی از آزمون سبک هویت استخراج شد (حسینی و همکاران، ۱۳۸۹). این سه عامل ۳۲/۲ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (فارسی نژاد، ۱۳۸۳).

- روایی همزمان: به منظور بررسی روایی همزمان آزمون رابطه آن با آزمون شغلی دیلاس (DIDS-O) محاسبه شد (عبدی، ۱۳۷۹).

۵-۱-۸ نمره گذاری آزمون: برای نمره گذاری آزمون سبک هویت به گزینه‌های کاملاً مخالف ۱، تا حدودی مخالف ۲، مطمئن نیستم ۳، تا حدودی موافق ۴ و کاملاً موافق ۵ نمره داده می‌شود. سؤال‌های ۹، ۱۰ و ۱۲ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. نمره‌های بالا در هر یک از عامل‌ها نشان‌دهنده کسب هویت در آن مقوله است (غضنفری، ۱۳۸۳).

۶-۱-۸ هنجار آزمون: برای بررسی و مقایسه وضعیت آزمودنی‌ها در آزمون هنجار مقوله‌ای (جدول ۳-۸) و هنجار درصدی (جدول ۴-۸) تهیه شد (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰).

جدول ۳-۸. هنجار مقوله‌ای شاخص‌های آزمون سبک هویت

نام عامل	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳
خیلی بالا	سبک هویت هنجاری	سبک هویت سردگم	سبک هویت متعالی
بالا	۳۵ و ۳۴	۳۰ الی ۲۵	۳۵ الی ۲۶
متوسط	۲۹ الی ۲۳	۲۲ الی ۲۴	۲۰ الی ۲۵
پایین	۲۴ الی ۲۸	۱۹ الی ۲۱	۱۵ الی ۱۹
خیلی پایین	۱۸ الی ۲۳	۱۵ الی ۱۸	۹ الی ۱۴
	۷ الی ۱۸	۶ الی ۱۴	۷ و ۸

دادمه جدول ۳-۸. هنجار مقوله‌ای شاخص‌های آزمون سبک هویت

نام عامل	عامل ۴	عامل ۵	عامل ۶
خیلی بالا	۱۹ الی ۲۵	۲۴ و ۲۵	۱۷ الی ۲۰
بالا	۱۶ الی ۱۸	۲۱ الی ۲۳	۱۳ الی ۱۶
متوسط	۱۴ الی ۱۵	۱۶ الی ۲۰	۱۰ الی ۱۲
پایین	۱۱ الی ۱۳	۱۳ الی ۱۶	۶ الی ۹
خیلی پایین	۵ الی ۱۰	۵ الی ۱۲	۴ و ۵

جدول ۴-۸. هنجار درصدی عامل‌های آزمون سبک هویت

عامل							رتبه درصدی
اطلاعاتی جمعی	اطلاعاتی فردی	تعهد	سردرگم	متعالی	هنجاری		
۶۰	۱۳	۱۱	۱۰	۱۵	۱۹	۵	
۷	۱۴	۱۲	۱۲	۱۷	۲۱	۱۰	
۱۲	۲۰	۱۵	۱۹	۲۱	۲۸	۵۰	
۱۵	۲۲	۱۷	۲۴	۲۳	۳۲	۸۰	
۱۶	۲۳	۱۹	۲۷	۲۴	۳۳	۹۰	

یادآوری ۱: هویت عبارت است از نقش اجتماعی فرد و ادراک وی از آن.

یادآوری ۲: بروزونسکی و کاک (۲۰۰۵) سه سبک هویتی اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم - اجتنابی را از یکدیگر متمایز کرده‌اند.

یادآوری ۳: حالت‌های هویت از نظر مارسیا عبارتند از: هویت سردرگم، هویت اجتماعی، هویت زود هنگام، هویت مهلت خواه و هویت کسب شده.

یادآوری ۴: آزمون سبک هویت برای اولین بار توسط بروزونسکی (۱۹۸۹) و در آمریکا طراحی شد.

یادآوری ۵: فرم هنجاریابی شده آزمون توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) شامل ۳۴ سؤال بوده و ۶ عامل از آن استخراج شده است.

یادآوری ۶: ۶ عامل استخراج شده با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰/۲۶) درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کردند.

یادآوری ۷: به منظور بررسی روایی همزمان آزمون رابطه آن با آزمون شغلی دیلاس (O-DIDS) محاسبه شد.

یادآوری ۸: هنجار مقوله‌ای و هنجار درصدی آزمون توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) به دست آمد.

جدول ۵-۸. فرم نهایی آزمون سبک هویت

ردیف	سؤال	گزینه‌ها					
		کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مطمئن نیستم	تا حدودی مخالف	کاملاً مخالف	کاملاً موافق
۱	مردم نیاز دارند که به یک سری ارزش‌ها جهت زندگی کامل پایبند باشند.						
۲	بهتر است مجموعه‌ای از ارزش‌ها را در اختیار داشته باشیم تا این که بخواهیم گزینه‌های ارزشی دیگر را مورد ملاحظه قرار دهیم.						
۳	بهتر است یک سری اعتقادات محکمی داشته باشیم تا این که به عقاید مختلفی رو بیاوریم.						
۴	بهتر است هنگام مشکل با دوستان و آشنایان مشورت کنم.						
۵	بهتر است در موقع مشکل از متخصصین (پژوهش، وکیل، معلم و...) نظر خواهی کنم.						
۶	وقتی تصمیم می‌گیرم زمان زیادی را صرف، تا درباره انتخاب خود فکر کنم.						
۷	وقتی مجبور شوم تصمیم بزرگی بگیرم، دوست دارم تا آن جا که ممکن است درباره آن اطلاعات کسب کنم.						
۸	براساس ارزش‌هایی که با آن‌ها تربیت شده‌ام، عمل می‌کنم.						
۹	نسبت به اعتقادات دینی خود علم و آگاهی دارم.						
۱۰	زندگی را جدی نمی‌گیرم فقط سعی دارم از آن لذت ببرم.						
۱۱	طوری بزرگ شده‌ام که می‌دانم چه کار کنم.						
۱۲	به آن چه در زندگی ام انجام می‌دهم، مطمئن نیستم.						
۱۳	دارای مجموعه‌ای از اعتقادات قوی هستم که در موقع تصمیم گیری از آن‌ها استفاده می‌کنم.						
۱۴	از مشکلاتی که مرا به فکر فرو می‌برند						

ردیف	سوال	گزینه‌ها
	دوری می‌کنم.	موافق موافق نیستم مخالف مخالف
۱۵	درباره ارزش‌هایی که در پیش دارم نگران نیستم، هر چه پیش آید خوش آید.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۱۶	تا آنجا که ممکن است به مشکلات فکر نمی‌کنم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۱۷	وقتی متوجه شوم مشکلی باعث نگرانی من می‌شود از آن دوری می‌کنم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۱۸	اگر نسبت به مشکلات خود نگران نباشم، عوامل خود به خود حل می‌شوند.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۱۹	اگر از مشکل بالقوه‌ای چشم پوشی کنم، کارها عوامل حل می‌شوند.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۰	هم اکنون درباره آینده فکر نمی‌کنم، تا آن موقع هنوز وقت بسیار است.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۱	مطمئن نیستم چه شغلی برای من مناسب است.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۲	مطمئن نیستم که در آینده می‌خواهم چه کاری را انجام دهم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۳	از زمان جوانی (نوجوانی) می‌دانستم می‌خواهم چه کاره شوم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۴	مطمئن نیستم که چه ارزش‌هایی را واقعاً حفظ کنم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۵	می‌دانم در آینده چه کاری را می‌خواهم انجام دهم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۶	دوست دارم به مشکلات خود فکر کنم و به روش خود آن‌ها را حل نمایم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۷	وقتی راه حل مشکل را می‌یابم دوست دارم همان را دنبال کنم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۸	درباره آن چه باید در زندگی ام انجام دهم ساعت‌ها فکر کرده‌ام.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۲۹	وقتی مسئله‌ای دارم برای فهم آن بسیار فکر می‌کنم.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۳۰	می‌تواند مشکلات من یک مبارزه جالبی باشد.	کاملاً تا حدودی مطمئن مخالف تا حدودی مخالف
۳۱	زمان زیادی را صرف خواندن و یا سعی در	کاملاً تا حدودی مطمئن تا حدودی

ردیف	سوال	گزینه‌ها					
		مخالف	مخالف	نیستم	موافق	موافق	موافق
	فهم مسایل سیاسی کرده‌ام.						
۳۲	زمان زیادی را صرف صحبت با مردم کرده‌ام تا اعتقاداتی پیدا کنم که به کارم آید.	کاملاً مخالف	کاملاً مخالف	تا حدودی نیستم	موطمئن موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۳	ساعت‌های زیادی را به خواندن و بحث با افراد درباره اعتقادات دینی‌ام می‌گذرانم.	کاملاً مخالف	کاملاً مخالف	تا حدودی نیستم	موطمئن موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۴	می‌دانم که دولت و کشور به چه سمتی باید پیش بروند.	کاملاً مخالف	کاملاً مخالف	تا حدودی نیستم	موطمئن موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق

فصل نهم

آزمون احساس غربت

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. احساس غربت را تعریف کرده و نظرات مختلف در این مورد را نام ببرد.
۲. عامل‌های تشکیل‌دهنده احساس غربت را از دیدگاه‌های مختلف نام ببرد.
۳. تاریخچه و هدف از تهیه آزمون احساس غربت را بداند.
۴. در مورد هر یک از شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آزمون آزمون ۵ سطر بنویسد.
۵. بتواند آزمون را اجرا و نمره‌گذاری و تفسیر کند.

۱-۹ آزمون احساس غربت

۱-۹ مقدمه: هر ساله دانشجویان زیادی خانه را به قصد ورود به دانشگاه ترک می‌کنند. این امر به همان اندازه که برای فرد فرصت‌های جدید به همراه می‌آورد، وی را با چالش‌ها و عوامل تنفس‌زا نیز رویرو می‌کند که بهنحوی اجتناب ناپذیر با چنین انتقالی همراه‌اند. به طور اخص عوامل به سته آورنده هیجانی، تندگی زاهای اجتماعی^۱ نامیده می‌شوند که یکی از آن‌ها احساس غربت نسبت به دیار، خانواده و دوستانی است که در اثر نقل مکان ترک شده‌اند (وان تیلبورگ^۲ و همکاران، ۱۹۹۶ و یه^۳ و اینوز^۴، ۱۹۹۶).

احساس غربت؛ استرس یا اختلالی است که به علت جدایی واقعی یا پیش‌بینی

1. Social stressors

2. Van Tilburg, M

3. Yeh, C

4. Inose, M

شده از خانواده به وجود می‌آید و یا به وسیله تفکر طولانی و دل مشغولی نسبت به خانه و دیگر چیزهای مورد علاقه توصیف می‌شود. احساس غربت یک احساس طبیعی است. گذشته از این یک پدیده رشدی نرمال است و احساس غربت همیشه مانند یک لایه نقره‌ای خواهد بود. بعضی از روان‌شناسان شواهدی قوی از احساس غربت بین والدین و بچه‌ها وقتی که از همدیگر دور می‌شوند به دست آورده‌اند. به راحتی می‌توان گفت که عشق اساس و زیر بنای احساس غربت است (مالنوسکی^۱ و توربر^۲، ۲۰۰۹). پدیده احساس غربت عبارت است از وضعیت پیچیده شناختی، انگیزشی و هیجانی خاصی که با اشتغالات ذهنی فراوان در مورد محیط قبلی و تمایل به بازگشت به سمت آن همراه است و معمولاً با خلق افسرده و عالائم مختلف روانی - تنی تجربه می‌شود (بن^۳ و همکاران، ۲۰۰۵). احساس غربت به مجموعه‌ای از احساسات ناخوشایند و بعضاً غیرقابل تحمل اطلاق می‌شود که پس از ترک خانه، خانواده، دوستان و محیط مأнос زندگی تجربه می‌شوند. احساس غربت پیانگر یک حالت انگیزشی - شناختی پیچیده است که در اصل بر احساس فقدان و دلتنگی نسبت به خانواده، دوستان و محیط زندگی مرکز می‌شود (فیشر^۴ و هود^۵، ۱۹۸۸). احساس غربت یکی از عوامل آسیب‌زای است که منجر به افسردگی و اضطراب می‌شود (تابع بردبار و همکاران، ۱۳۸۷) و پدیده‌ای شایع در جمیعت دانشجویی است (وان تیلبورگ و همکاران، ۱۹۹۶). فیشر^۶ (۱۹۸۹) و فن فلیت^۷ (۲۰۰۱) اظهار می‌دارند که در مجموع ۵۰٪ درصد افراد حداقل یکبار در عمر خویش احساس غربت را تجربه کرده‌اند.

استین و گرین در سال ۱۹۸۸ گزارش کردند که دانشجویان سال اول پدیده‌های تندگی‌زای زیادی را به علت تغییر محیط زندگی تجربه می‌نمایند (والریت^۸ و لانری^۹، ۱۹۹۵). برتر^{۱۰} (۱۹۹۳) و لو^{۱۱} (۱۹۹۰) این پدیده را در گروهی از دانشجویان سال اول استرالیایی و چینی بررسی کردند و دریافتند که همگی به درجه‌اتی از احساس غربت

-
1. Malinowski, J
 2. Thurber, C
 3. Benn, L
 4. Fisher, S
 5. Hood, B
 6. Fisher, S
 7. Van Vliet, T
 8. Valeriet, D
 9. Lanrie, A. S
 10. Burt, C
 11. Lu, L

مبلا بودند. همچنین کاردن^۱ و فیشت^۲ (۱۹۹۱) در مطالعه خود دریافتند که ۱۹ درصد دانشجویان آمریکایی و ۷۷ درصد دانشجویان ترکیه‌ای در سال اول می‌توانستند در رده مبتلایان به احساس غربت قرار گیرند. دانشجویان سال اول که دچار احساس غربت می‌شوند ۳ برابر بیشتر از کسانی که دچار این احساس نیستند ترک تحصیل می‌کنند (برت^۳، ۱۹۹۳). به طور خلاصه احساس غربت یک حالت انگیزشی - شناختی - هیجانی بیچیده است که حاکی از غمگینی، تمایل به بازگشت به خانه و زجر ناشی از تفکر درباره خانه است (فیشر^۴ و هود^۵ و ۱۹۸۷ و ۱۹۹۸).

۲-۱-۹ معرفی آزمون: اولین ابزاری که بر پایه قالب‌های نظری که احساس

غربت را توجیه می‌کنند، توسط فن فیلت تدوین شد. این ابزار براساس الگوی دوگانه استروب^۶ و شات^۷ (۱۹۹۹) تدوین شده است و به نحوی همه جانبه و دقیق پدیده احساس غربت و مؤلفه‌های آن را در قالب نظری تبیین می‌کند. این الگو احساس غربت را از دیدگاه نظریه‌های استرس شناختی (لازاروس^۸ و فولکمن^۹، ۱۹۸۴) و دلستگی (بالبی، ۱۹۷۹) به نحوی موازی توصیف می‌کند. آزمونی که برای سنجش احساس غربت به کار می‌رود توسط فن فلیت (۲۰۰۱) ساخته شد، شامل ۴۵ سؤال ۵ گزینه‌ای (هرگز، کمی، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) بوده و از ۵ عامل ۱. دلتنگی برای خانواده، ۲. احساس تنها، ۳. دلتنگی برای دوستان، ۴. مشکلات در سازش و ۵. نشخوار فکری در مورد خانه تشکیل شده است (اژه‌ای و همکاران، ۱۳۸۷). این آزمون توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) بر روی دانشجویان مورد هنجاریابی قرار گرفت و بعد از حذف سؤال‌هایی که ضریب همبستگی پایین (کمتر از ۰/۳۰) با نمره کل آزمون داشتند فرم نهایی (جدول ۴-۹) به دست آمد. لازم به ذکر است که از این آزمون هنجارهای مختلفی در ایران وجود دارد.

۲-۱-۹ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون احساس غربت با استفاده از روش آلفای

کرونباخ برای دانشجویان دختر ۰/۸۹۹ و دانشجویان پسر ۰/۸۸۵ به دست آمد (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰).

-
1. Carden, A
 2. Feicht, R
 3. Burt, C
 4. Fisher, S
 5. Hood, B
 6. Stroebe, M
 7. Schut, H
 8. Lazarus, R
 9. Folkman, S

با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای هر یک از عوامل دلتنگی برای خانواده (۰/۹۰)، میل برگشت به موطن (۰/۸۵)، سازگاری (۰/۸۷)، احساس تنهایی (۰/۸۸) و دلتنگی برای افراد و محیط آشنا (۰/۸۰) به دست آمد که همگی نمایانگر ثبات درونی بالای این آزمون هستند.

اعتبار به دست آمده با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای پنج عامل دلتنگی برای خانواده (۰/۹۰)، میل برگشت به موطن (۰/۸۹)، سازگاری (۰/۸۵)، احساس تنهایی (۰/۸۴) و دلتنگی برای افراد و محیط آشنا (۰/۶۹) به دست آمد (اژه‌ای و همکاران، ۱۳۸۷).

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط پورآقا رودبره (۱۳۹۱) ۰/۹۴ به دست آمد. بشارت و همکاران (۱۳۸۵) برای عامل دلبستگی به خانه ۰/۹۰ برای عامل نارضایتی از دانشگاه ۰/۸۲ به دست آمد. اعتبار بازآزمایی به فاصله سه هفته برای کل آزمون ۰/۸۱ به دست آمد.

۴-۱-۹ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روایی سازه و روایی همگرا استفاده شد.

- روایی سازه: با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس بعد از ۱۹ تکرار ۵ عامل اصلی به دست آمد (جدول ۱-۹). این ۵ عامل ۴۵/۸۸ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰).

جدول ۱-۹. عامل‌های آزمون احساس غربت

نام عامل	سؤال	عامل
دلتنگی برای خانواده	۱_۱۱	۱
میل برگشت به موطن	۱۲_۲۰	۲
احساس تنهایی	۲۱_۲۶	۳
ناسازگاری با محیط‌های جدید	۲۷_۳۳	۴
دلتنگی برای دوستان صمیمی	۳۴_۳۶	۵

در مطالعه فن فلیت عوامل پنج گانه قادر به تبیین ۷۳ درصد واریانس بودند. در مطالعه اژه‌ای و همکاران (۱۳۸۷) این میزان ۵۲/۵ درصد بود که نشان‌دهنده روایی بالای آزمون احساس غربت است و می‌تواند برای اندازه‌گیری احساس غربت در

دانشجویان به کار رود.

با توجه به نتایج تحلیل عاملی دو عامل از آزمون استخراج گردید. اعتبار عامل اول ۸۵٪ و اعتبار عامل دوم ۸۳٪ به دست آمد (آرچر^۱ و همکاران، ۱۹۹۸).

- روایی همگرا: جهت بررسی اعتبار همگرای آزمون احساس غربت همبستگی موجود بین عوامل پنج گانه احساس غربت و عوامل سه گانه اضطراب، استرس و افسردگی مورد بررسی قرار گرفت. تمامی عامل‌های احساس غربت همبستگی معناداری با اضطراب، استرس و افسردگی داشتند (ازهای و همکاران، ۱۳۸۷). ~

۵-۹ نمره گذاری آزمون: به هر یک از گزینه‌های هرگز، کمی، متوسط، زیاد و خیلی زیاد به ترتیب نمره ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ داده می‌شود. نمره کلی احساس غربت آزمودنی‌ها از جمع جبری امتیازات داده شده به سؤال‌ها به دست می‌آید. حداقل نمره در این آزمون ۳۶ و حداکثر ۱۸۰ است. نمره‌های بالا در این آزمون معرف احساس غربت بالای فرد و نمره‌های پایین آن نشان دهنده احساس غربت پایین است. برای بررسی وضعیت آزمودنی در عامل‌های آزمون باید نمره خام مربوط به سؤال‌های آن عامل جمع شود.

۶-۹ هنجار‌های آزمون: برای بررسی وضعیت آزمودنی‌ها در آزمون احساس غربت و عامل‌های آن هنجار درصدی (جدول ۲-۹) و هنجار براساس نمره برش (جدول ۳-۹) تهیه شده است. در مورد نخست نمره‌ها به صدک‌هایی تبدیل شدند که نشان می‌دهد چند درصد آزمودنی‌ها در گروه هنجاری پایین تر از نمره بخصوصی قرار دارند. براساس جدول ۲-۹ دانشجویی که در عامل دلتنگی برای خانواده نمره خام ۴۹ گرفته است می‌توان گفت که از ۶۰ درصد دانشجویان دلتنگی بیشتری برای خانواده دارد.

جدول ۲-۹. هنجار درصدی برای آزمون احساس غربت و عامل‌های آن

رتبه درصدی											جهنیت	عامل
۹۰	۸۰	۷۰	۶۰	۵۰	۴۰	۳۰	۲۰	۱۰				
۵۳	۵۱	۵۰	۴۹	۴۷	۴۴	۴۱	۳۸	۳۳			دختر	دلتنگی برای خانواده
۴۹	۴۶	۴۴	۴۲	۳۹	۳۶	۳۵	۳۲	۲۸			پسر	
۳۳	۳۰	۲۷	۲۵	۲۳	۲۱	۱۹	۱۷	۱۴			دختر	میل برگشت به موطن

رتبه در صدی											جنسیت	عامل
۳۲	۲۹	۲۷	۲۵	۲۳	۲۱	۱۹	۱۸	۱۴	پسر			
۲۱	۱۸	۱۶	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۸	دختر	احساس تنهایی	سردرگمی و ناسازگاری با محیط‌های جدید	
۲۰	۱۷	۱۵	۱۴	۱۳	۱۱	۱۰	۹	۸	پسر			
۲۳	۲۱	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۳	۱۱	دختر	دلتنگی برای دوستان صمیمی	دلتنگی برای خانوارده	
۲۱	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۲	۱۱	پسر			
۱۴	۱۳	۱۲	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	دختر	میل بر گشت به موطن	احساس غربت	
۱۳	۱۲	۱۲	۱۱	۱۱	۱۰	۹	۹	۷	پسر			
۱۳۴	۱۲۵	۱۲۰	۱۱۴	۱۱۱	۱۰۶	۱۰۲	۹۴	۸۴	دختر	احساس غربت	احساس تنهایی	
۱۲۳	۱۱۸	۱۱۱	۱۰۵	۱۱۰	۹۷	۹۲	۸۵	۷۶	پسر			

برای مقایسه نمره‌های آزمودنی‌ها و تعیین این‌که آیا آزمودنی احساس غربت دارد یا خیر از نمره برش (یک انحراف استاندارد بالاتر از میانگین درنظر گرفته شد) استفاده شد (جدول ۳-۹).

جدول ۳-۹. هنجار آزمون براساس نمره برش

نمره برش		عامل	نمره برش		عامل
دختر	پسر		دختر	پسر	
۲۰	۲۲	سردرگمی و ناسازگاری با محیط‌های جدید	۴۷	۵۲	دلتنگی برای خانوارده
۱۳	۱۳	دلتنگی برای دوستان صمیمی	۳۰	۳۱	میل بر گشت به موطن
۱۱۸	۱۲۸	احساس غربت	۱۸	۱۹	احساس تنهایی

آزمودنی‌هایی که در این آزمون و عامل‌های آن نمره بالای نمره برش بیاورند دارای آن خصیصه می‌باشند.

یادآوری ۱: احساس غربت؛ استرس یا اختلالی است که به علت جدایی واقعی یا پیش‌بینی شده از خانواده به وجود می‌آید.

یادآوری ۲: در مجموع ۵۰ الی ۷۰ درصد افراد حداقل یک بار در عمر خویش احساس غربت را تجربه کرده‌اند.

یادآوری ۳: اولین ابزاری که بر پایه قالب‌های نظری که احساس غربت را توجیه می‌کنند، توسط فن فیلت تدوین شد.

یادآوری ۴: آزمون احساس غربت براساس الگوی دو گانه استروب و شات (۱۹۹۹) تدوین شده است.

یادآوری ۵: با استفاده از روش تحلیل مؤلفه های اصلی و چرخش واریماکس بعد از ۱۹ تکرار ۵ عامل اصلی به دست آمد.

یادآوری ۶: برای بررسی وضعیت آزمودنی ها در آزمون احساس غربت و عامل های آن هنجار درصدی و هنجار مقوله ای تهیه شده است.

یادآوری ۷: برای مقایسه نمره های آزمودنی ها و تعیین این که آیا آزمودنی احساس غربت دارد یا خیر از نمره برش استفاده شد.

جدول ۴-۹. فرم نهایی آزمون احساس غربت

سن: جنس: رشته تحصیلی:	تحصیلات: محل سکونت: شهر یا روستا با چند نفر منزل گرفته اید یا ساکن خوابگاه هستید؟
دلتنگ شدن برای خانواده.	۱
دلتنگ شدن برای والدین.	۲
داشتن شوق برای برگشت به خانه.	۳
به هنگام سختی خواهان تماس داشتن با خانواده بودن.	۴
در گذشته چقدر دلتنگ خانه شده اید؟	۵
دلتنگ خانه شدن.	۶
در ۴ هفته گذشته چقدر دلتنگ خانه شده اید؟	۷
احساس این که خانواده دلتنگ شماست.	۸
دلتنگی برای کسانی که به آن ها اعتماد دارید و می توانید با آن ها حرف بزنید.	۹
در بدترین حالت با چه شدتی دلتنگ خانه شده اید؟	۱۰
دلتنگ شدن برای محیطی صمیمی و مورد اعتماد.	۱۱
وقتی از خواب بیدار می شوید دوست	۱۲

سن: جنس: تحصیلات: رشته تحصیلی:
محل سکونت: شهر یا روستا فاصله محل سکونت تا محل تحصیل: کیلومتر با چند نفر منزل گرفته‌اید یا ساکن خوابگاه هستید؟	
دارید در موقعیت قدیمی باشید.	
دلتانگی برای عطر و بوی یک همسایه قدیمی.	۱۳
دلتانگ خانه قدیمی شدن.	۱۴
راحت‌تر بودن در موقعیت قدیمی نسبت به موقعیت جدید.	۱۵
دلتنگ مغازه‌ها و کوچه و خیابان محله قدیمی بودن.	۱۶
دلتنگ نزدیکی و صمیمیت یک همسایه قدیمی بودن.	۱۷
غلب میل برگشت به دیار قدیمی خود.	۱۸
فکر این که موقعیت و زمان قدیمی بهتر از موقعیت و زمان جدید و فعلی بود.	۱۹
همواره در آرزوی این بودن که همه چیز طبق معمول و رسوم پیش بود.	۲۰
احساس انزوا کردن در دنیا.	۲۱
احساس تنهایی کردن.	۲۲
احساس این که کسی مرا دوست ندارد.	۲۳
همواره به گذشته فکر کردن.	۲۴
رویاپردازی در مورد یک موقعیت قدیمی.	۲۵
احساس بی‌ریشگی کردن.	۲۶
داشتن احساسی ناخوشایند در یک موقعیت جدید.	۲۷
احساس سردرگمی کردن در یک موقعیت جدید.	۲۸
دشواری در سازگار شدن با یک موقعیت جدید.	۲۹
دشواری در پذیرش امور روزمره جدید.	۳۰
تنفر از یک مکان جدید.	۳۱
دشواری در عادت کردن به رسوم جدید.	۳۲
اضطراب داشتن از این بابت که دوستی نتواند بالا فاصله به کمک بیايد.	۳۳

سن:		جنس:		تحصیلات:		رشته تحصیلی:	
محل سکونت:	شهر یا روستا	فاصله محل سکونت تا محل تحصیل:	کیلومتر
با چند نفر منزل گرفته‌اید یا ساکن خوابگاه هستید؟						
۳۴	داشتن شوق دیدن موقعیت‌های آشنا.	زیاد	خیلی زیاد	هرگز	کمی	متوسط	زیاد
۳۵	دلتنگی برای دوست، نامزد یا همسر.	زیاد	خیلی زیاد	هرگز	کمی	متوسط	زیاد
۳۶	گشتن به دنبال چهره‌های آشنا.	زیاد	خیلی زیاد	هرگز	کمی	متوسط	زیاد

فصل دهم

آزمون سرسختی

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. سرسختی را تعریف کند.
۲. عامل‌های تشکیل‌دهنده سرسختی را نام ببرد و هر کدام را شرح دهد.
۳. تاریخچه و هدف از تهیه آزمون سرسختی را بداند.
۴. در مورد هر یک از شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آزمون ۵ سطر بنویسد.
۵. بتواند آزمون را اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر کند.

۱-۱ آزمون سرسختی

۱-۱ مقدمه: سرسختی یکی از عوامل جدید روان‌شناسی است که روان‌شناسان بدان علاقمند شده و آن را در حوزه‌های مختلف مورد مطالعه قرار داده‌اند (زاهد بابلان و همکاران، ۱۳۹۱).

سرسختی مجموعه‌ای از بازخوردها و مهارت‌هایی است که شجاعت رویارویی با موقعیت‌های تندیگی اور زندگی را به وجود می‌آورد (مددی، ۲۰۰۷). سرسختی روان‌شناسی^۱ متغیری است که توسط کوباسا^۲ (۱۹۸۸) مطرح شد. وی سرسختی را ترکیبی از باورها در مورد خویشتن و جهان تعریف می‌کند که از سه مؤلفه تعهد^۳، کترل^۴ و مبارزه‌جویی^۵ تشکیل شده است. شخصی که از تعهد بالایی برخوردار

1. Maddi, S. R.

2. Psychological hardness

3. Kobasa, S. C

4. Commitment

5. control

6. challenge

است به اهمیت، ارزش و معنای این که چه کسی است و چه فعالیتها و اموری را انجام می‌دهد باور دارد و قادر است در مورد آن چه که انجام می‌دهد معنایی بیابد و کنجدکاوی خود را برانگیزد. افرادی که در مؤلفه کنترل قوی هستند رویدادهای زندگی را قابل پیش‌بینی و کنترل پذیر می‌دانند و بر این باورند که با تلاش می‌توانند آن چه را که در اطرافشان رخ می‌دهد، تحت تأثیر قرار دهنند. مبارزه جویی نیز به این باور اشاره دارد که تغییر و تحول جنبه مثبتی از زندگی است و لذا افراد سرسخت، تغییرات زندگی را مخاطره‌ای برای امنیت خود تلقی نمی‌کنند. افراد دارای مبارزه جویی بالا، موقعیت‌های مثبت و یا منفی را فرصتی برای یادگیری و رشد بیشتر می‌دانند. عامل‌های سرسختی در موقعیت‌های فشارزا سبب خواهند شد که فرد ارزیابی تهدیدآمیزی از موقعیت نداشته باشد و از راهبردهای صحیح برای حل مسئله استفاده نماید (فلورین^۱ و همکاران، ۱۹۹۵). ویژگی‌های روان‌شناسی سرسختی از جمله حس کنجدکاوی قابل توجه، تمایل به داشتن تجارب جالب و معنادار، ابراز وجود، پرانرژی بودن، توانایی و مقاومت و این که تغییر در زندگی، امری طبیعی است، می‌توانند در سازش فرد با وقایع تندیگی زای زندگی مفید باشند (کوباسا و پوکتی^۲، ۱۹۸۳ به نقل از کیامرثی و همکاران، ۱۳۷۷). نتایج پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد که: مردان در مقایسه با زنان از سرسختی بالاتری برخوردارند (ویسی و همکاران، ۱۳۷۹). بین سرسختی با افسردگی (ناکاتا^۳، ۱۹۹۰) و با اضطراب، افسردگی، بیماری‌های جسمانی و حساسیت بین فردی رابطه منفی و معناداری وجود دارد (مددی^۴ و کوباسا، ۱۹۸۴ به نقل از حسن پور و همکاران، ۱۳۸۶). سرسختی با سلامت بدنی و روانی رابطه مثبت دارد (رحیمیان بوگر و اصغریزاد فرید، ۱۳۸۷). بین امید به زندگی و سرسختی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در این صورت امیدواری باعث پژوهش دیدی خوش‌بینانه نسبت به زندگی می‌شود، فشارزا بودن وقایع را کاهش می‌دهد و به زندگی معنا و هدف می‌بخشد. فردی که دارای شخصیت امیدوار و سرسخت است بر این باور است که تجربیات و حوادث را می‌توان پیش‌بینی و کنترل کرد، بنابراین با تقویت انعطاف‌پذیری، حتی رویدادهای بسیار ناهمانگ را هماهنگ می‌کند و به گونه‌ای بهینه آن را مورد

1. Florian, V

2. Puccetti, M. C

3. Nakano, K

4. Maddi, S. R

ارزشیابی قرار می‌دهد (نادری و حسینی، ۱۳۸۹).

به طور خلاصه وجود مؤلفه‌های سرسختی، سبب خواهد شد تا رویدادها، مثبت و قابل کنترل ارزیابی شوند و این ارزیابی، سبب خواهد شد که فرد در مقابله با مشکلات دچار عدم تمرکز و آشفتگی نگردد و استراتژی‌های مؤثر و مناسب‌تری در مواجهه با آن‌ها به کار گیرد و آن را به تجربه‌ای مثبت تبدیل نماید (عسگری و همائی، ۱۳۸۹).

۲-۱-۱۰ معرفی آزمون: آزمون سرسختی^۱ توسط کوباسا و همکاران (۱۹۸۲)

برای اندازه‌گیری سرسختی تهیه شده است. این آزمون از ۲۰ سؤال ۴ گزینه‌ای (هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات و اغلب اوقات) تشکیل شده است. این آزمون توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) بر روی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور مورد هنجاریابی قرار گرفت (جدول ۴-۱۴).

۳-۱-۱۰ اعتبار آزمون: برای بررسی اعتبار آزمون سرسختی از روش‌های مختلفی استفاده شده است (جدول ۱-۱۰).

جدول ۱-۱۰. بررسی اعتبار آزمون توسط پژوهشگران

روش بررسی اعتبار	نمره کل سرسختی	عامل			سال	پژوهشگر(ان)	نحوه
		مبازه جویی	کنترل	تعهد			
آلفای کرونباخ	۰/۸۰	—	—	—	۱۳۹۱	Zahed Babalan و همکاران	۱
آلفای کرونباخ	۰/۹۱۴	/۷۵۳ *	۰/۸۲	/۸۴۸ *	۱۳۹۰	زارع و امین‌پور	۲
آلفای کرونباخ	۰/۷۷	—	—	—	۱۳۹۰	Zahed Babalan و همکاران	۳
آلفای کرونباخ	۰/۸۵	۰/۶۶	۰/۷۰	۰/۷۱	۱۳۹۰	ملازاده اسفنجانی و همکاران	۴
آلفای کرونباخ	۰/۷۶	۰/۸۳	۰/۷۷	۰/۶۸	۱۳۸۹	ایرانیان و همکاران	۵
بازآزمایی	>۰/۸۰	—	—	—	۱۳۸۴	اسماعیل خانی و همکاران	۶
آلفای کرونباخ	۰/۹۴	—	—	—	۱۳۸۹	شاکری‌نیا	۷
آلفای کرونباخ	۰/۸۲	—	—	—	۱۳۸۴	اسماعیل خانی و همکاران	۸

1. abridged hardiness scale (AHS)

ادامه جدول ۱-۱۰. بررسی اعتبار آزمون توسط پژوهشگران

روش بررسی اعتبار	نمره کل سرسرخی	عامل			سال	پژوهشگر(ان)	نمره
		مبازه جویی	کترل	تعهد			
دو نیمه کردن	۰/۷۳	—	—	—	۱۳۸۴	اسماعیل خانی و همکاران	۹
آلفای کرونباخ	۰/۷۵	—	—	—	۱۳۸۴	شیریم و همکاران	۱۰
دو نیمه کردن	۰/۵۶	—	—	—	۱۳۸۴	شیریم و همکاران	۱۱
آلفای کرونباخ	۰/۷۶	—	—	—	۱۳۷۷	کیامرثی	۱۲
بازآزمایی	۰/۸۴	—	—	—	۱۳۷۷	کیامرثی	۱۳
آلفای کرونباخ	۰/۸۰	۰/۶۸	۰/۵۸	۰/۷۲	۲۰۰۳	میچلسن ^۱ و همکاران	۱۴
آلفای کرونباخ	۰/۸۱	—	—	—	۱۹۸۲	کوباسا و همکاران	۱۵

براساس نتایج جدول ۱-۱۰ می‌توان گفت که آزمون سرسرخی و عامل‌های تشکیل دهنده آن از اعتبار بالایی برخوردارند (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰).

۴-۱-۴ روایی آزمون: روایی سازه: براساس تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس بعد از ۷ تکرار ۳ عامل استخراج شد (جدول ۲-۱۰). این سه عامل درصد کل واریانس آزمون را تبیین می‌کنند. همه سؤال‌های آزمون ضریب همبستگی بالاتر از ۰/۴۰ با کل آزمون داشتند. هیچ سؤالی از فرم نهایی آزمون حذف نشد. این سه عامل ۵۰/۱۵۹ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند. کوباسا و مدلی (۱۹۹۲) این آزمون را دارای روایی سازه مناسب می‌دانند.

جدول ۲-۱۰. عامل‌های فرم نهایی آزمون سرسرخی

نام عامل	سؤال	عامل
تعهد	۱۹	۱
کترل	۱۰-۱۶	۲
مبازه جویی	۱۷-۲۰	۳

۵-۱-۵ نمره گذاری آزمون: در همه سؤال‌های آزمون به گزینه‌های هرگز ۰، بهندرت ۱، گاهی اوقات ۲، اغلب اوقات ۳ نمره داده می‌شود. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده سرسرخی بیشتر و بالاتر است. حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب ۰ و ۶۰ است.

۶-۱-۶ هنجار آزمون: برای بررسی و مقایسه نمره‌های آزمودنی‌ها در این آزمون هنجار مقوله‌ای (جدول ۳-۱۰) و هنجار درصدی (جدول ۴-۱۰) محاسبه شد.

جدول ۳-۱۰. هنجار مقوله‌ای آزمون سرستختی و عامل‌های آن

مقوله	تعهد	کترل	مبازه جویی	سرستختی
خیلی بالا	۲۴ به بالا	۲۰ به بالا	۱۱ به بالا	۵۳ به بالا
بالا	۲۳ الی ۱۸	۱۹ الی ۱۵	۱۰ الی ۸	۵۲ الی ۴۰
متوسط	۱۷ الی ۱۲	۱۴ الی ۱۰	۷ الی ۵	۳۹ الی ۲۷
پایین	۱۱ الی ۶	۵ الی ۲	۴ الی ۲	۲۶ الی ۱۵
خیلی پایین	۶ کمتر از	۵ کمتر از	۲ کمتر از	۱۵ کمتر از

جدول ۴-۱۰. هنجار درصدی آزمون سرستختی و عامل‌های آن

سرستختی	مبازه جویی	کترل	عامل		رتبه درصدی
			تعهد	کترل	
۱۰	۱	۴	۳	۴	۱۰
۱۵	۳	۶	۶	۶	۲۰
۲۱	۴	۷	۸	۷	۳۰
۲۳	۴	۹	۱۰	۹	۴۰
۲۷	۵	۱۰	۱۲	۱۰	۵۰
۳۱	۶	۱۲	۱۴	۱۲	۶۰
۳۵	۷	۱۳	۱۶	۱۳	۷۰
۳۹	۸	۱۵	۱۸	۱۵	۸۰
۴۴	۱۰	۱۷	۲۰	۱۷	۹۰

یادآوری ۱: سرستختی روان‌شناسختی متغیری است که توسط کرباسا (۱۹۸۸) مطرح شد.

یادآوری ۲: سرستختی از سه مؤلفه تعهد، کترل و مبازه‌جویی تشکیل شده است.

یادآوری ۳: این آزمون از ۲۰ سؤال ۴ گزینه‌ای تشکیل شده است.

یادآوری ۴: این آزمون توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) بر روی دانشجویان دانشگاه پیام

نور مورد هنجاریابی قرار گرفت.

یادآوری ۵: براساس تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس ۳ عامل استخراج شد.

یادآوری ۶: حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب ۰ و ۶۰ است.
یادآوری ۷: هنجار مقوله‌ای و هنجار درصدی برای آزمون سرسختی محاسبه شد.

جدول ۵-۱۰. فرم نهایی آزمون سرسختی

ردیف	سؤال	گزینه	اغلب اوقات	گاهی اوقات	به ندرت	هرگز
۱	حتی در مورد چیزهای کوچک و امور جزئی نیز نگرانم.					
۲	به هنگام شب به دلیل اشتغالات فکری به سختی می‌توانم به خواب بروم.					
۳	احساس نایمنی می‌کنم.					
۴	نگرانم که دیگران مرا دوست نداشته باشند.					
۵	زندگی برای دیگران بسیار آسان‌تر از من است.					
۶	به خاطر هر اشتباهی خود را سرزنش می‌کنم.					
۷	در ابراز احساسات و نظراتی مشکل دارم.					
۸	احساس می‌کنم که مشکلات من در زندگی بیشتر از دیگران است.					
۹	نگرانم که به آرزوهایم نرسم.					
۱۰	نگرانم از این که در کارهایم مرتکب اشتباه شوم.					
۱۱	نگرانم که کارهایم را ناتمام بگذارم.					
۱۲	نگرانم از این که نتوانم کارهایم را با دقیقیت کافی انجام دهم.					
۱۳	نگرانم از این که مبادا رفتارهای احمقانه‌ای از من سر برزند.					
۱۴	نگرانم از این که شرایط زندگی من نامطلوب بشود.					

ردیف	سوال	گزینه	اوقات	اوقات	اوقات	اوقات
۱۵	نگرانم از این که نتوانم به موقع مقام و منصب مناسبی را در زندگی به دست آورم.	هرگز	به ندرت	گاهی	اغلب	اوقات
۱۶	در مورد هدف زندگی خودم بلا تکلیف و نامطمئن هستم.	هرگز	به ندرت	گاهی	اغلب	اوقات
۱۷	درباره مشکلات مالی خود نگران هستم.	هرگز	به ندرت	گاهی	اغلب	اوقات
۱۸	نگرانم از این که به خاطر مشکلات مالی نتوانم به مسافرت و تفریح بروم.	هرگز	به ندرت	گاهی	اغلب	اوقات
۱۹	نگرانم از این که نتوانم نیازهای مالی خود را تأمین کنم.	هرگز	به ندرت	گاهی	اغلب	اوقات
۲۰	از این که چشم انداز شغلی خوبی ندارم، نگرانم.	هرگز	به ندرت	گاهی	اغلب	اوقات

فصل یازدهم

سایر آزمون‌های شخصیت

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون صداقت و راستگویی را بنویسد.
۲. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون امنیت روانی فرم دانشجویی را بنویسد.
۳. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون امنیت روانی فرم دانش‌آموزی را بنویسد.
۴. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون ترس از موفقیت را بنویسد.
۵. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون شادی و نشاط را بنویسد.
۶. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون شادکامی را بنویسد.
۷. مراحل تهیه و هنجاریابی آزمون سازگاری بل را بنویسد.

۱۱-۱ آزمون صداقت و راستگویی

۱۱-۱ مقدمه: صداقت و راستی یکی از موهبت‌های بی‌بدیل الهی بوده (حلمی پستن، ۱۳۸۸) و کلید همه خوبی‌ها و پاکی‌ها و نیکی‌ها به شمار می‌رود (انصاری فرد، ۱۳۸۸). بدون شک دو صفت راستی و درستی بارزترین نشانه شخصیت انسان است، بلکه انسان واقعی را بدون این دو نمی‌توان بر کسی گذارد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۲). اسلام راستگویی را مهمترین ملاک آدمیت و اسلامیت می‌شمارد. راستگویی یا صداقت یعنی واقعیت را همان‌طور که هست جلوه دادن و ظاهر و باطن را یکی کردن، به عبارت دیگر راستگویی بیان حقایق و مسایل بدون کم و کاست است (هدایی، ۱۳۸۸). راستی و راستگویی به منزله داشتن برنامه کامل برای رسیدن به مطلوب است (مصطفوی، ۱۳۶۸). صداقت

عامل نیل به بسیاری از کمالات فردی و اجتماعی در عرصه‌های گوناگون و ایجاد فضای سالم و ایجاد روابط محکم و صمیمی میان افراد به شمار می‌رود (ایروانی، ۱۳۹۰). صداقت ارجمندترین و والاترین صفت بوده و از راستگویی به عنوان هر نوع اصلاح فردی و اجتماعی نام برده شده است (نصیری، ۱۳۸۸). صداقت و راستی از برترین صفت‌های پسندیده انسان، بلکه سرآمد فضایل انسانی است که مجموعه‌ای از فضایل و صفت‌هایی چون وفای به عهد و پیمان، ادای امانت، راستی در گفتار و صداقت در عمل را در بر می‌گیرد (قائمی مقدم، ۱۳۸۵). صداقت و راستی انواعی دارد از جمله: صداقت در گفتار، صداقت در رفتار، صداقت در وعده و قول و قرارها، صداقت در تعهدات، راستی در معاشرت، در معاملات و داد و ستد، صداقت با خدا و با خویشتن و با مردم، صداقت در هر کدام از این موارد مفهوم معنی پیدا می‌کند (هدایی، ۱۳۸۸). صداقت و دروغ‌گویی موضوعی کلیدی در فهم و نقد کلیه حوزه‌های اجتماعی است (اسماعیل شاد و مرتضوی کیاسری، ۱۳۸۸).

۲-۱-۱۱ معرفی آزمون: این آزمون^۱ توسط امین‌پور (۱۳۸۸) بر مبنای منابع و مأخذ و بحث‌های دینی، اعتقادی و روان‌شناسی مربوط به صداقت و راستگویی برای سنجش میزان راستگویی افراد تهیه شد. این آزمون از ۱۶ سؤال ۴ گزینه‌ای (اغلب، گاهی اوقات، بهندرت و هرگز) تشکیل شده است.

۳-۱-۱۱ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰۹ به دست آمد. این نتیجه نشان می‌دهد که آزمون مورد مطالعه از اعتبار بالایی برخوردار است و از آن می‌توان در انجام کارهای پژوهشی و مشاوره‌ای استفاده کرد (امین‌پور، ۱۳۸۸).

۴-۱-۱۱ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روایی سازه و روایی ملاکی استفاده شد.

- **روایی سازه:** برای به دست آوردن روایی آزمون از روش تحلیل عاملی و از میان آن روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس استفاده شده است. بر این اساس ۴ عامل از مواد آزمون استخراج شد، این ۴ عامل ۵۸/۲۸۹ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند. عامل اول جلب توجه (۴ سؤال)، عامل دوم جبران کمبودها

۱. جهت کسب اطلاعات بیشتر در مورد این آزمون به کتاب آزمون‌های روان‌شناسی تألیف زراع و امین‌پور انتشارات آییث مراجعه نمایید.

(۹ سؤال)، عامل سوم گفتن مطالب غیرواقعی (۳ سؤال) و عامل چهارم ترس و اضطراب (۴ سؤال) تشکیل شده است.

- روایی ملاکی: برای بزرگی روایی ملاکی آزمون ضریب همبستگی آن با آزمون تحریف واقعیت اهواز حساب شد (نجاریان و سودانی، ۱۳۸۰). نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که آزمون صداقت و راستگویی با آزمون تحریف واقعیت اهواز ضریب همبستگی $\alpha = 0.567$ دارد.

۱۱-۱-۵ نمره گذاری آزمون: برای نمره گذاری آزمون صداقت و راستگویی به گزینه‌های هرگز، به ندرت، گاهی اوقات و اغلب اوقات به ترتیب نمره ۱، ۲، ۳ و ۴ داده می‌شود (نمره گذاری سؤال ۹ عکس این حالت است). حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب ۱۶ و ۶۴ است. نمره پایین در این آزمون نشان دهنده راستگویی و صداقت بیشتر آزمودنی‌ها در موقعیت‌های زندگی و نمره بالا نشان دهنده تحریف واقعیت و دروغگویی بیشتر است.

۱۱-۶ هنجار آزمون: برای مقایسه وضعیت آزمودنی‌ها در آزمون صداقت و راستگویی هنجار درصدی و هنجار مقوله‌ای محاسبه شد. با توجه به این آزمون و عامل‌های تشکیل دهنده آن نمره پایین تر نشان دهنده صداقت بیشتر است. بنابراین هر چه رتبه درصدی فرد پایین تر باشد صداقت و راستگویی اش بیشتر خواهد بود.

یادآوری ۱: صداقت و راستی کلید همه خوبی‌ها و پاکی‌ها و نیکی‌ها به شمار می‌رود.

یادآوری ۲: آزمون صداقت و راستگویی توسط امین‌پور (۱۳۸۸) تهیه شد.

یادآوری ۳: آزمون صداقت و راستگویی از ۱۶ سؤال ۴ گزینه‌ای و ۴ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۴: ۵۸/۲۸۹ درصد واریانس کل آزمون توسط ۴ عامل تبیین می‌کنند.

یادآوری ۵: برای بزرگی روایی ملاکی آزمون ضریب همبستگی آن با آزمون تحریف واقعیت اهواز حساب شد.

یادآوری ۶: حداقل و حداکثر نمره در آزمون صداقت و راستگویی به ترتیب ۱۶ و ۶۴ است.

یادآوری ۷: نمره پایین در این آزمون نشان دهنده راستگویی و صداقت بیشتر است.

۱۱-۲ آزمون امنیت روانی (فرم دانشجویی)

۱-۲-۱۱ مقدمه: یکی از مهمترین و بنیادی ترین نیازهای انسان که در بسیاری از نظریه‌ها و پژوهش‌های پژوهشگران و محققان رشته‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و مدیریت به آن اشاره شده است نیاز به امنیت است (دلاور و همکاران، ۱۳۸۷). امنیت روانی دومین طبقه از سلسله مراتب نیازهای مزلو^۱ را تشکیل می‌دهد. احساس امنیت^۲ برای سالم بودن جسمی و روانی انسان لازم و ضروری است (مزلو، ۱۹۵۲ و شاملو، ۱۳۷۸). امنیت به مفهوم رهایی از ترس و خطر و احساس دوری از هرگونه تعهد، یکی از نیازهای اصلی و اساسی انسان‌ها از آغاز زندگی بوده است (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶). امنیت دارای ابعاد عینی و ذهنی - روانی است، به عبارت دیگر امنیت هم شامل اطمینان و آرامش فیزیکی و هم آرامش روحی و روانی است (سرلک‌زایی، ۱۳۸۵). محرومیت و احساس نامنی طولانی و یا دائمی موجود را در حالت هیجان مداوم نگه می‌دارد و به تدریج منجر به ناراحتی‌های عضوی و روانی می‌گردد (الهامی، ۱۳۸۰). احساس ایمنی شرط هر نوع پیشرفت بعدی در تمام دوران‌های زندگی است (منصور و دادستان، ۱۳۷۶ و کریمی، ۱۳۷۷).

۲-۲-۱۱ معرفی آزمون: فرم اصلی آزمون امنیت روانی توسط مزلو (۱۹۵۲) ساخته شد، در سال ۱۳۵۸ توسط هومن ترجمه و سپس توسط امین‌پور (۱۳۸۳ و ۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت.^۳

فرم اولیه این آزمون از ۷۱ سؤال (دو گزینه‌ای بله - خیر) تشکیل شده بود و در سال ۱۳۹۰ توسط امین‌پور بر روی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور استان آذربایجان غربی مورد هنجاریابی قرار گرفت. فرم نهایی این آزمون از ۶۲ سؤال تشکیل شده است. ۹ سؤال به‌دلیل داشتن ضریب همبستگی کمتر از ۰/۳۰ با نمره کل آزمون از فرم نهایی آزمون حذف شدند.

این آزمون براساس مطالعات وسیع نظری و بالینی، در زمینه احساس ایمنی تهیه شده است و برای شناختن و سنجش آن دسته از خصوصیات فردی که احساس ایمنی

1. Maslow, A

2. security

3. جهت کسب اطلاعات بیشتر به کتاب آزمون‌های روان‌شنختی تألیف زارع و امین‌پور انتشارات آییژ مراجعه کنید.

و نایمنی را به وجود می‌آورد و تشخیص افرادی که نایمنی روانی و هیجانی دارند قابل استفاده است. از این آزمون می‌توان به منظور تشخیص افرادی که احیاناً به روان درمانی و مشاوره احتیاج دارند، خصوصاً در مواردی که امکان مطالعه فردی و تشخیص وجود ندارد از آن استفاده نمود.

آزمون امنیت روانی از هوش، عملکرد تحصیلی، پایگاه تحصیلی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی تأثیر نمی‌پذیرد. معمولاً در ۷-۱۲ دقیقه قابل اجرا است. آزمودنی بهتر است به همه سوال‌ها پاسخ دهد، زیرا نتایج قابل اطمینان تر خواهد بود. در جواب ڈادن به آزمون محدودیت زمانی وجود ندارد. آزمودنی باید شخصاً، آزمون را تکمیل کند و از میان پاسخ‌های «بلی» و «خیر» تنها یکی را انتخاب کرده و در جلوی سوال علامت بزند. نیاز به زمان کم، اجرای سریع به صورت فردی و گروهی، با قدرت تشخیص بالا بین افراد روان رنجور و عادی از مزیت‌های این آزمون است (امین‌پور، ۱۳۸۳).

۳-۲-۱۱ اعتبار آزمون: اعتبار عامل‌های تشکیل دهنده آزمون ۰/۲۹۸، ۰/۵۵۰، ۰/۱۱

بوده و برای کل آزمون (فرم ۶۲ سوالی) ۰/۶۴۱ به دست آمد (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰). اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط رجایی و همکاران (۱۳۸۷) ۰/۸۷، جلالی و همکاران (۱۳۹۰) ۰/۸۱ و حق طلب (۱۳۷۳) ۰/۹۲۳ به دست آمد. اعتبار آزمون با استفاده از روش بازآزمایی ۰/۸۱ به دست آمد (جلالی و همکاران، ۱۳۹۰). مازلوا (۱۹۵۲). اعتبار آزمون را با استفاده از روش اجرای مجدد ۰/۸۴، و با استفاده از روش دو نیمه کردن اعتبار آزمون را ۰/۸۳ تا ۰/۹۱ برآورد کرد.

۴-۲-۱۱ روایی آزمون: روایی سازه: با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی ۱۵

عامل به ترتیب بیشترین بار عاملی از آزمون استخراج و نام گذاری شدند. ۹ سوال به دلیل داشتن همبستگی پایین، کمتر از ۰/۳۰ با نمره کل آزمون از فرم نهایی آزمون حذف شدند. این ۱۵ عامل بر روی هم ۴۰/۴۵ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (امین‌پور، ۱۳۹۰).

۵-۲-۱۱ هنجار آزمون: برای بررسی وضعیت امنیت روانی و عامل‌های

تشکیل دهنده آن در دانشجویان هنجار مقوله‌ای تهیه شد. در این آزمون نمره کل ۵۴ به بالا نشان‌دهنده امنیت روانی خیلی بالای آزمودنی است و نمره کمتر از ۱۳ نشان‌دهنده امنیت روانی خیلی پایین آزمودنی است.

۱۱-۲-۶ نمره گذاری آزمون: در این آزمون به هر پاسخ درست مطابق با کلید آزمون ۱ نمره داده می‌شود. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده امنیت روانی بیشتر آزمودنی است.

یادآوری ۱: فرم اصلی آزمون امنیت روانی توسط مزلو (۱۹۵۲) ساخته شد، در سال ۱۳۵۸ توسط هومن ترجمه و سپس توسط امین‌پور (۱۳۸۳ و ۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت.

یادآوری ۲: فرم نهایی آزمون امنیت روانی دانشجویی از ۶۲ سؤال تشکیل شده است.

یادآوری ۳: فرم دانشجویی آزمون امنیت روانی از ۱۵ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۴: در آزمون امنیت روانی فرم دانشجویی نمره بیشتر از ۵۴ نشان‌دهنده امنیت روانی خیلی بالای آزمودنی است.

یادآوری ۵: نمره بالا در آزمون امنیت روانی نشان‌دهنده امنیت روانی بیشتر آزمودنی است.

۱۱-۳ آزمون امنیت روانی (فرم دانش‌آموزان دبیرستانی و پیش‌دانشگاهی)

۱۱-۳-۱ معرفی آزمون: آزمون امنیت روانی توسط مزلو (۱۹۵۲) تهیه و سپس توسط هومن (۱۳۵۸) ترجمه شد و در سال ۱۳۸۳ توسط امین‌پور بر روی دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان مهاباد مورد هنجاریابی قرار گرفت. فرم مورد استفاده شامل ۷۵ سؤال بود که بعد از تجزیه و تحلیل ۴ سؤال آن به دلیل داشتن ضریب همبستگی کمتر از ۰/۳۰ با نمره کل آزمون از فرم نهایی حذف شدند. فرم نهایی هنجاریابی شده برای دانش‌آموزان از ۷۱ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) تشکیل شده است.

۱۱-۳-۲ اعتبار آزمون: اعتبار به دست آمده برای این آزمون به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲۳ به دست آمد. این مقدار اعتبار نشان‌دهنده اعتبار بالای آزمون برای انجام کارهای پژوهشی و مشاوره‌ای است (امین‌پور، ۱۳۸۳).

۱۱-۳-۳ روایی آزمون: با استفاده از روش تحلیل عاملی براساس تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس بعد از ۱۱ بار تکرار ۱۰ عامل از آزمون استخراج شد. این ۱۰ عامل بر روی هم ۳۹/۵ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند. ۴ سؤال ۲۴، ۲۶، ۳۹ و ۶۶ به دلیل داشتن ضریب همبستگی کمتر از ۰/۳۰ با نمره کل

آزمون از فرم نهایی آزمون امنیت روانی حذف شدند.

۴-۳-۱۱ هنجار آزمون: برای بررسی وضعیت دانش آموزان در آزمون امنیت روانی هنجارهای مقوله‌ای و درصدی تهیه شده است.

کسب نمره‌های بالا در این آزمون معرف امنیت روانی بالای فرد و نمره‌های پایین آن نشان دهنده امنیت روانی پایین است. افرادی که در این آزمون نمره کل کمتر از ۶ می‌آورند احتمال دارد به نوعی نایمی روانی خویش را انکار کنند و یا این که به نوعی سعی در سرکوب کردن این احساسات داشته باشند.

یادآوری ۱: فرم نهایی هنجاریابی شده برای دانش آموزان از ۷۱ سؤال تشکیل شده است.

یادآوری ۲: با استفاده از روش تحلیل عاملی براساس تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس ۱۰ عامل از آزمون امنیت روانی دانش آموزان دبیرستانی استخراج شد.

یادآوری ۳: برای بررسی وضعیت دانش آموزان در آزمون امنیت روانی هنجارهای مقوله‌ای و درصدی تهیه شده است.

یادآوری ۴: افرادی که در این آزمون نمره کل کمتر از ۶ می‌آورند احتمال دارد به نوعی نایمی روانی خویش را انکار کنند و یا این که به نوعی سعی در سرکوب کردن این احساسات داشته باشند.

۴-۴ آزمون ترس از موفقیت (دانش آموزان دبیرستانی و دانشجویان)

۱-۴ مقدمه: بسیاری از محققین در مطالعات بین فرهنگی به این نتیجه دست یافتند که مدل‌های سنتی پیشرفت از جمله مدل انتظار - ارزش مک - کللنگ نمی‌تواند مدل جامعی برای توصیف رفتار پیشرفت و گرایش به موفقیت ارائه دهد. در این میان هورنر^۱ (۱۹۷۲) با انتقاد از مدل‌های سنتی انگیزه پیشرفت معتقد است که علاوه بر انگیزه کسب موفقیت یعنی تمایل به جستجوی موفقیت و انگیزه اجتناب از شکست، انگیزه سومی وجود دارد که انگیزه ترس از موفقیت^۲ نامیده می‌شود (مهرابی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۴).

1. Horner, M.

2. fear of success motive

ترس از موفقیت عامل اضطراب برانگیزی است که اصولاً از معنا و مفهوم موفقیت استخراج شده است و هورنر این مفهوم را در زندگی زنان شاغل پیشنهاد نمود (کورمن، ۱۳۷۶). بروکر^۱ (۲۰۰۱) بر این باور است که ترس از موفقیت با عدم اعتماد به نفس و عزت نفس پایین آمیخته است و افراد دارای این ویژگی‌ها مستقیماً به شکلی در می‌آیند که دیگران انتظار دارند. این افراد خود را براساس خواست غیر خود دگرگون می‌کنند تا رضایت آن‌ها را جلب نمایند. به همین رو آرامش نداشتند، جزء جدایی ناپذیر زندگی آن‌ها می‌شود و احساس ناتوانی، آن‌ها را نیازمند اتكاء به دیگران می‌سازد. در شرایطی که اتكاء به دیگران مبنای حفظ خویشن می‌شود، نگرانی از جلب رضایت آنان محور اصلی نگرانی مدام می‌گردد. این تردید و آشفتگی حرکت را متوقف و فرصت‌ها را نابود می‌کند و حتی ممکن است ناخودآگاه خود را تنبیه کند.

فروید در موشکافی‌های روان تحلیل گرانه خود به افرادی اشاره می‌کند که هراس از موفقیت داشته و از رسیدن به موفقیت و پیامدهای آن می‌ترستند. هورنای نیز

(شنه اصل ترس از موفقیت را ناش از نحیه شکاگری هست اجتماع فرد در

دوران کودکی می‌داند (کرمی نوری و همکاران، ۱۳۸۱).

ترس از موفقیت، عدم شناخت شخصی، عدم اطمینان و اعتماد به توانایی‌های شخصی است (بروکر، ۲۰۰۵). میسینا (۲۰۰۵) عقیده دارد که ترس از موفقیت عبارت است از فقدان اعتماد به نفس به توانایی‌های خود برای ثابت نگه داشتن پیشرفت و به دست آوردن هرچه بیشتر موفقیت. رانو^۲ (۲۰۰۴) معتقد است ترس از موفقیت یک الگوی روانی است که فرد فکر می‌کند موفقیت تغییراتی ایجاد می‌کند که او نمی‌تواند با آن‌ها سازگار شود. به نظر لازاریس (۱۹۹۵) ترس از موفقیت، عامل اضطراب برانگیز و اصولاً برگرفته از معنا و مفهوم موفقیت است. ترس از موفقیت می‌تواند عاملی اضطراب برانگیز باشد و ریشه در شرایط درونی خود شخص دارد (متقی و همکاران، ۱۳۸۳). به نظر فرولیش^۳ (۱۹۹۶) ترس از موفقیت تحت تأثیر ادراک از پیامدهای رفتار است (متین‌راد و همکاران، ۱۳۸۵).

برخی از پژوهشگران ترس از موفقیت را تنها منحصر به زنان ندانسته و مطرح

نمودند که تصویرسازی ترس از موفقیت، نمایان گیر و اکنثی است که هم زنان و هم مردان به رفتارهایی نشان می‌دهند که با جنس آن‌ها و ویژگی‌هایی که جامعه برای آن‌ها درنظر گرفته است مغایرت دارد (عبدی و همکاران، ۱۳۸۴). سوتکین^۱ (۲۰۰۲) معتقد است ترس از موفقیت یکی از دلایلی است که مردم نمی‌توانند موفقیت خلق کنند و یکی از مواردی را که منجر به ترس از موفقیت می‌شود ترس از دست دادن موقعیت در گروه همسالان می‌داند. اجتناب از موفقیت باعث می‌شود که فرد قادر به استفاده از استعدادها و امکانات خود نباشد، در نتیجه یک شخصیتی رشد نکرده و عقب مانده پیدا می‌کند که عوامل آمادگی شغلی هم در تغییر آن نقشی ایفا نخواهد کرد (متقی، ۱۳۸۲). فریدمن ترس از موفقیت را به دو عامل عزت نفس کم و آگاهی صادقانه فرد از بی‌کفایتی‌های خود نسبت می‌دهد. ترس از موفقیت با رسیدن به حد بسیاری رابطه دارد. ترس از موفقیت باعث می‌شود افراد شایستگی هایشان را از دست بدهند و در عین حال بر شدت ترس از موفقیت افزوده می‌شود و بی‌کفایت تر می‌گردد (متقی، ۱۳۸۲). ترس از موفقیت می‌تواند موجب لغزش سایر موفقیت‌های واقعی در زندگی گردد (جان، ۲۰۰۸).

۲-۴-۱۱ معرفی آزمون: آزمون ترس از موفقیت توسط لاورنس گود^۲ و کاترین گود^۳ (۱۹۷۳) برای سنجش ترس از موفقیت تهیه شده است. این آزمون شامل ۲۹ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) است و توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت. فرم هنجاریابی شده آزمون از ۵ عامل ترس از کسب تخصص (۷ سؤال)، ترس از کسب اطلاعات (۷ سؤال)، احساس ناتوانی در انجام کارها (۵ سؤال)، نگرانی از موفقیت‌ها (۴ سؤال) و انجام کارها برای جلب توجه دیگران (۵ سؤال) تشکیل شده است.^۴

۳-۴-۱۱ نمره گذاری آزمون: جمع جبری نمره‌ها برابر است با نمره کل ترس از موفقیت. برای هر عامل می‌توان به طور جداگانه نمره آن را با استفاده از کلید به دست آوردن. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده ترس از موفقیت بیشتر است.

1. Sotkin, J

2. Jeanne, M

3. Lawrence R. G

4. Katherine C. G

5. جهت کسب اطلاعات بیشتر و تهیه آزمون به کتاب آزمون‌های روان‌شناسی زارع و امین پور انتشارات آییث مراجعه نمایید.

۴-۴-۱۱ اعتبار آزمون: اعتبار به دست آمده برای آزمون ترس از موفقیت (فرم ۲۹ سوالی) بر روی ۶۴۷ آزمودنی با روش آلفای کرونباخ $\alpha = .690$ به دست آمد و می‌توان از آن برای تشخیص ترس از موفقیت دانش‌آموزان و دانشجویان استفاده کرد.

۵-۴-۱۱ هنجار آزمون: برای بررسی وضعیت دانش‌آموزان و دانشجویان در آزمون ترس از موفقیت و عامل‌های تشکیل دهنده آن هنجار مقولهای و هنجار درصدی تهیه گردید (زارع و امین پور، ۱۳۹۰). براساس نمره برش کسانی که نمره ۲۷ و بیشتر کسب کنند آن افراد اختلال شدیدی در ترس از موفقیت خواهند داشت.

یادآوری ۱: برای اولین بار هورنر ترس از موفقیت را در زندگی زنان شاغل بررسی کرد.

یادآوری ۲: فریدمن ترس از موفقیت را به دو عامل عزت نفس کم و آگاهی صادقانه فرد از بی‌کفایتی‌های خود نسبت می‌دهد.

یادآوری ۳: آزمون ترس از موفقیت توسط لاورنس گود و کاترین گود (۱۹۷۳) برای سنجش ترس از موفقیت تهیه شده است.

یادآوری ۴: آزمون ترس از موفقیت شامل ۲۹ سوال دو گزینه‌ای (بله - خیر) است.

یادآوری ۵: این آزمون توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت.

یادآوری ۶: این آزمون از ۵ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۷: در آزمون ترس از موفقیت کسانی که نمره ۲۷ و بیشتر کسب کنند دارای اختلال شدید هستند.

۱۱-۵ آزمون شادی و نشاط

۱-۵-۱۱ مقدمه: در زمینه احساسات مثبت پژوهش‌های رفتاری و اجتماعی زیادی انجام شده است (داینر^۱ و لوکاس^۲، ۲۰۰۰)، یکی از مباحثی که در سال‌های اخیر در روان‌شناسی مثبت مورد توجه قرار گرفته است، مبحث شادی است. از دید عموم مردم، شادی به معنای بودن در حالت خوشحالی و سرور، رضایت از زندگی و فقدان افسردگی است. شادی با واژه‌هایی همچون خوشحالی، شادکامی، خوشی و نشاط هم

معنی دانسته شده است (معین، ۱۳۷۱). شادی و شادمانی همانند خوشبختی امری نسبی است، هر کس از چیزی و راه و روش خاصی شاد می‌شود (علی پور و اعراب شیبانی، ۱۳۹۰). شادی به نوعی معنای زندگی یا از معنادهنگان آن است (کینگ^۱ و ناپا^۲، ۱۹۹۸).

از سال ۱۹۶۰ پژوهش‌های مربوط به شادمانی افزایش یافت و سازمان‌های مختلفی به بررسی شادمانی پرداختند (ییلاق بیگی و منشئی، ۱۳۹۰). شادی از هدف‌های مهم در زندگی انسان‌ها به شمار می‌آید و از حالات ذهنی مثبت و بخش ذاتی ذهن محسوب می‌شود چرا که حالات ذهنی منفی، بخش ذاتی و طبیعی ذهن مانند، آن‌ها موانع زودگذری هستند که در بیان حالت طبیعی لذت و شادمانگی سد ایجاد می‌کنند. از این‌رو ذهن در ذات خود، طالب شادی است و سعی می‌کند عوامل درد و رنج را محو کند (باقری خلیلی و عامری، ۱۳۸۹) و تأثیر بسیار زیادی بر شکل‌گیری شخصیت انسان دارد (سموعی و همکاران، ۱۳۹۰).

بنیاد شادی ذهنیت مثبت است و برای انگیزش و تداوم شادی باید ذهنیت‌های مثبت را تقویت کرد. به هر ترتیب عوامل شادی از دیدگاه روان‌شناسی عبارتند از: ذهنیت مثبت، رابطه اجتماعی، هدفمندی، کار و اوقات فراغت (آرگایل، ۱۳۸۲).

انسان موجودی هدفمند و جویای نشاط، شادکامی، خوشبختی و سعادت می‌باشد و تا زمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد احساس نشاط، خوشبختی و سعادت نمی‌کند. احساس نشاط یکی از مهمترین پشتونهای ما برای مقابله با مشکلات است. نشاط واقعی به این سنتگی دارد که انسان نیازهای درونی و پنهانی خود را از طریقی که جامعه و هنجارهای معمول آن را قبول دارد، برآورد (هزار جریبی و آستین فشنل، ۱۳۸۷). نشاط یکی از حلقات اساسی در زندگی فرد است و نقش مهمی در چارچوب حیات روانی و اجتماعی او بازی می‌کند. نشاط عبارت از چگونگی داوری فرد درباره نحوه گذران زندگی است، این نوع داوری متأثر از ادراکات شخصی فرد و تجربه احساسات و عواطف مثبت است که بر سبک تبیین، قضاوت و تصمیم‌گیری او اثر می‌گذارد (سلیگمن و دینر، ۲۰۰۲). احساس شادی تنها با عدم حضور هیجانات و حالات منفی به دست نمی‌آید، بلکه لازمه وجود احساس شادکامی،

1. King, L. A
2. Napa, C. K

شرايط و حالات مثبت و رضایت از زندگی با خود و دیگران است (آرگایل^۱، ۱۹۹۹). شادی احسان بهزیستی درونی است که افراد را جهت سود بردن از تفکرات، هوش، عقل، آگاهی، حس مشترک و ارزش‌های معنوی توانا می‌سازد (استادیان و همکاران، ۱۳۹۰). نتایج پژوهش لیمبروسکی^۲ و همکاران (۲۰۰۶) نشانگر آن است که تجارب شادی افراد بستگی به احساسات آن‌ها در مورد خودشان دارد. افرادی که در خود احساس خود ارزشی و حرمت نفس کمی داشته باشند، به طور معمول شاد نیستند. افراد شاد با ارزش‌گذاری به مهارت‌های خود، رویدادهای مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند، آنان در تصمیم‌گیری‌های مربوط به زندگی آینده خود به دلیل استفاده از راهبردهایی چون جستجوی اطلاعات مرتبط با خطر امنیت، بهتر عمل می‌کنند (کار^۳، ۲۰۰۴).

شادمانی صرف نظر از چگونگی کسب آن می‌تواند سلامت جسمانی را بهبود بخشد، احسان امنیت فرد را تقویت نماید، قدرت تصمیم‌گیری و روحیه مشارکت را افزایش دهد و بر میزان رضایت از زندگی بیافراید (اعتمادزاده، ۱۳۸۷ به نقل از بیرامی، ۱۳۹۰). شادی یکی از عوامل مؤثر و مهم در زندگی بشر است و موجب افزایش روحیه بالا در افراد خواهد شد تا بهتر بتوانند با مشکلات و بیماری‌ها مقابله کنند. تحقیقات نشان می‌دهد عمر کسانی که روحیه شادتری دارند، طولانی‌تر و زندگی آن‌ها با کیفیت‌تر است (سموعی و همکاران، ۱۳۹۰). اصول چهارده‌گانه شادی عبارتند از: سرگرم و فعال بودن، گذراندن اوقات بیشتر در جمع و فعالیت‌های گروهی، انجام کارهای معنادار و دارای بهره‌وری، سازماندهی بهتر، دور کردن ناراحتی‌ها، پایین آوردن سطح انتظارها و آرزوها، اندیشه مثبت و خوش بینانه، توجه به زمان حال، توجه به سلامتی شخصیت، برونق‌گرایی و اجتماعی بودن، خود واقعی بودن، کنار گذاشتن مشکلات و احساسات منفی، ارتباطات محکم مهمترین منابع شادی هستند. ارزشمند شمردن، شاد بودن است (عبدی، ۱۳۸۳، به نقل از کجاف، ۱۳۹۰).

شادی چیزی است که فرد در مسیر هدف، تجربه می‌کند. واترمن دریافت که شادی لذت‌بخش، ارتباط نیرومندی با احساس چالش، تجربه شایستگی، تلاش، تمرکز،

1. Argyle, M
2. Lymborsky, S
3. Carr, A

حس ابراز وجود و داشتن هدف‌های مشخص دارد. لازاروس معتقد است که هیجان‌های مثبتی مثل شادی برای این وجود دارند تا رفتار هدفمند را تسهیل و حفظ کنند (فرانکن، ۱۳۸۴). افراد زمانی احساسات شادتری دارند، که با دیگران هستند (پاییزی و همکاران، ۱۳۸۶). به نظر وینهون^۱ (۱۹۸۸) شادمانی به قضاوت فرد از درجهٔ یا میزان مطلوبیت کیفیت زندگی اطلاق می‌شود. به عبارت دیگر شادمانی به این معناست که فرد چقدر از زندگی خود لذت می‌برد. آیزنک (۱۹۹۰) نیز شادکامی را مجموع لذت‌ها، منهای دردها ترکیبی از حداکثر عاطفةٔ مثبت به اضافهٔ حداقل عاطفةٔ منفی معرفی می‌کند. به نظر او افرادی که در معیارهای شادمانی نمرهٔ بالا می‌آورند، عموماً افرادی شاد، خوشبین سالم و از این که وجود دارند راضی هستند، زندگی را با ارزش می‌دانند و با جهان در صلح و تفاهم هستند. افراد شاد احساس امنیت بیشتری می‌کنند، آسان‌تر تصمیم می‌گیرند، روحیهٔ مشارکتی بیشتری دارند و نسبت به کسانی که با آن‌ها زندگی می‌کنند بیشتر احساس رضایت می‌کنند. سلامت روانی و جسمانی آن‌ها بیشتر است. طول عمر بیشتری دارند و از نظر شغلی و اجتماعی موفقیت بیشتری کسب می‌کنند (کشاورز و همکاران، ۱۳۸۷). به طور کلی شاد بودن مسئله‌ای است که ضرورت و نیاز دنیای امروز می‌باشد، شاد بودن نیروی محركه‌ای است که باعث انگیزهٔ حرکت می‌شود و انسان را در مسئولیت پذیرفتن و تلاش برای موفقیت فعال می‌سازد (مرتضوی‌زاده، ۱۳۸۳).

۲-۵-۱۱ معرفی آزمون: آزمون شادی و نشاط توسط زارع و امین‌پور (۱۳۹۰)

برای سنجش میزان شادی و نشاط تهیه و تدوین شد. فرم مقدماتی آزمون شامل ۴۱ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) بود. پس از تجزیه و تحلیل فرم مقدماتی ۴ سؤال به دلیل داشتن همبستگی پایین با نمرهٔ کل آزمون از فرم نهایی حذف شدند و ۳۷ سؤال برای فرم نهایی باقی ماند.

۳-۵-۱۱ اعتبار آزمون: برای بررسی اعتبار آزمون از روش آلفای کرونباخ

استفاده شد. اعتبار به دست آمده برای کل آزمون ۰/۷۷۴ و برای عامل‌های تشکیل‌دهندهٔ آزمون بین ۰/۵۱۳ الی ۰/۷۶۰ به دست آمد. این مقدار اعتبار نشان می‌دهد که آزمون شادی و نشاط از اعتبار لازم برای انجام کارهای پژوهشی برخوردار است.

۴-۵-۱۱ روایی آزمون: برای بررسی روایی سازه آزمون از روش تحلیل عاملی و از میان آن چرخش واریماکس استفاده شده است و ۵ عامل به ترتیب بیشترین بار عاملی از آن استخراج شد. عامل اول رضایت از زندگی (۸ سؤال)، عامل دوم آراستگی ظاهری (۹ سؤال)، عامل سوم تعامل اجتماعی (۵ سؤال)، عامل چهارم کارآیی فردی (۸ سؤال) و عامل پنجم کمک به دیگران (۷ سؤال). این ۵ عامل ۳۲ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند.

۵-۵-۱۱ نمره گذاری آزمون: حداقل نمره در این آزمون ۳۷ و حداکثر نمره ۷۴ است. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده ویژگی شاد و نشاط بودن بالای فرد است. همچنین هنجارهای درصدی و مقوله‌ای برای این آزمون و عامل‌های تشکیل دهنده آن به دست آمده است.

یادآوری ۱: آزمون شادی و نشاط توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) برای سنجش میزان شادی و نشاط تهیه و تدوین شد.

یادآوری ۲: فرم مقدماتی آزمون شامل ۴۱ سؤال و فرم نهایی آن شامل ۳۷ سؤال بود.

یادآوری ۳: ۵ عامل استخراج شده از آزمون ۳۲ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند.

یادآوری ۴: حداقل نمره در این آزمون ۳۷ و حداکثر نمره ۷۴ است.

۱۱-۶ آزمون شادکامی آکسفورد

۱۱-۱ مقدمه: طی سال‌های اخیر روان‌شناسان علاقمند به حیطه روان‌شناسی مثبت‌نگر توجه خود را به منابع بالقوه احساس‌های مثبت نظیر شادکامی معطوف کرده‌اند، این سازه دو جنبه دارد: یکی عوامل عاطفی که نمایانگر تجربه هیجانی شادی، سرخوشی، خشنودی و سایر هیجان‌های مثبت است و دیگری ارزیابی شناختی رضایت از قلمروهای مختلف که بیانگر شادکامی و بهزیستی روانی است (یعقوبی و برادران، ۱۳۹۰) و یکی از سازه‌های همگام با سلامت روان‌شناختی است. شادکامی و شادمانی یکی از هیجان‌های مثبت در وجود آدمی است که بر اندیشه، احساس و رفتار انسان اثر می‌گذارد. مفهوم شادمانی در قرآن و حدیث با واژه‌های گوناگونی مانند فرح، سرور و بهجهت و... به کار رفته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد افرادی که از سطوح بالای

احساس شادکامی برخوردار می‌باشند خشنودی و رضایتمدی از زندگی و فراوانی خوشی و هیجانات مثبت مثل شادی، نشاط، خوشبینی و فقدان هیجانات ناخوشایند همچون غمگینی و خشم، افسردگی، اضطراب، احساس تنها‌یی را بیشتر تجربه می‌نمایند (منظری توکلی و عراقی پور، ۱۳۸۹).

درک مفهوم و به کارگیری مناسب شادکامی، از موارد مهم روان‌شناسی مثبت گراست و مفهوم وسیعی است که تجربه هیجان‌های مطلوب، سطوح پایین هیجان‌های منفی و رضایت بالا از زندگی را در بر می‌گیرد (سلیگمن^۱، ۱۹۹۸). تعریف فون‌هوون^۲ از شادکامی جامع به نظر می‌رسد و عبارت است از: درجه و میزانی که با آن فرد کیفیت کلی زندگی‌اش را به عنوان یک زندگی کاملاً مطلوب مورد قضاوت قرار می‌دهد (بیرامی و همکاران، ۱۳۹۱). افراد با حالت خوشی و ناخوشی به زندگی خود رنگ می‌دهند. فردی که از شادکامی بیشتری برخوردار است، آرامش و احساس امنیت بیشتر، تصمیم‌گیری راحت‌تر، میزان کار مطلوب و مشارکت بیشتر، زندگی سالم و پرانرژی و در نهایت زندگی رضایت‌مندانه‌ای دارد (پریسمن^۳ و کوهن^۴، ۲۰۰۵).

شوارز^۵ و استراک^۶ (۱۹۹۱) معتقدند که افراد شادکام، کسانی هستند که در پردازش اطلاعات در جهت خوشبینی و خوشحالی سوگیری دارند؛ یعنی اطلاعات را طوری پردازش و تفسیر می‌کنند که به شادمانی آن‌ها منجر شود. به نظر داینر (۲۰۰۲) شادکامی نوعی ارزشیابی فرد از خود و زندگی‌اش است و مواردی از قبیل رضایت از زندگی، هیجان و خلق مثبت، فقدان فسردگی و اضطراب را شامل می‌شود و جنبه‌های مختلف آن نیز به شکل شناخت‌ها و عواطف است (کشاورز و وفائیان، ۱۳۸۶).

شادکامی عبارت است از مقدار ارزش مثبتی که یک فرد برای خود قایل است (ون‌هوون^۷، ۲۰۰۳). واژه شادکامی در برگیرنده چند مفهوم ذهنی مثل شادمانی، خشنودی، لذت و خوشایندی است (دینر و همکاران، ۲۰۰۲).

آیزنک (۱۹۹۰) نیز شادکامی را مجموع لذت‌ها، منهای دردها ترکیبی از حداکثر عاطفه مثبت به اضافهٔ حداقل عاطفةٔ منفی معرفی می‌کند. به نظر او افرادی که در

1. Seligman, M

2. Veenhoven R

3. Pressman, S. D

4. Cohen, S

5. Schwarz, N

6. Strack, F

7. Veenhoven, R

معیارهای شادمانی نمره بالا می‌آورند، عموماً افرادی شاد، خوشبین سالم و از این که وجود دارند راضی هستند، زندگی را با ارزش می‌دانند و با جهان در صلح و تفاهمن هستند. بر عکس، کسانی که نمره آن‌ها کم می‌شود از نظر شخصیتی بدین، غمگین و مایوس بوده و با جهان در تضاد هستند. افراد شاد احساس امنیت بیشتری می‌کنند، آسان‌تر تصمیم می‌گیرند، روحیه مشارکتی بیشتری دارند و نسبت به کسانی که با آن‌ها زندگی می‌کنند بیشتر احساس رضایت می‌کنند. سلامت روانی و جسمانی آن‌ها بیشتر است. طول عمر بیشتری دارند و از نظر شغلی و اجتماعی موفقیت بیشتری کسب می‌کنند (کشاورز و همکاران، ۱۳۸۷).

۲-۶-۲ معرفی آزمون: آزمون شادکامی آکسفورد^۱ (توسط آرگایل و لو ۱۹۹۰) برای اندازه‌گیری شادکامی تهیه شد. این آزمون براساس آزمون افسردگی بک تهیه و تدوین شده است. بدین ترتیب ۲۱ ماده تهیه شد و ۱۱ ماده به آن‌ها افزوده شد تا سایر جنبه‌های شادکامی را در برگیرند. آزمون شادکامی در سال ۱۳۷۸ توسط علی‌پور و نوری‌الا به فارسی ترجمه شد (باقری و همکاران، ۱۳۹۰). هر یک از سؤال‌های این آزمون دارای ۴ گزینه می‌باشد و از صفر تا سه به آن‌ها نمره داده می‌شود. حداقل نمره در این آزمون ۰ و حداکثر ۸۷ است.

۳-۶-۳ اعتبار آزمون: مقدار اعتبار عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون از ۰/۶۴ تا ۰/۸۴ به دست آمده است (آرگایل و همکاران، ۱۹۸۹). اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط علی‌پور و نوری‌الا (۱۳۷۸)، ۰/۹۳، هادی‌نژاد و زارعی (۱۳۸۸)، ۰/۸۳۶، یعقوبی و برادران (۱۳۹۰)، ۰/۸۲ و فرانسیس^۲ و همکاران (۱۹۹۸)، ۰/۹۲ به دست آمد. همچنین اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ، ۰/۸۵، با روش اسپیرمن برآون ۰/۷۹ و گوتمن ۰/۷۸ و با استفاده از روش بازآزمایی ۰/۷۳ به دست آمد (عابدی و همکاران، ۱۳۸۵). آرگایل و همکاران (۱۹۸۹) اعتبار آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و اعتبار بازآزمایی آن پس از ۷ هفته را ۰/۷۸ گزارش کردند. هیلز و آرگایل اعتبار آزمون را ۰/۹۱ و همبستگی درونی آن را بین ۰/۴۰ تا ۰/۶۵ گزارش کردند. همبستگی مثبت و بالای این آزمون با آزمون‌های دیگر نشان‌دهنده اعتبار این آزمون است (هیلز و آرگایل، ۲۰۰۱). اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای

1. oxford happiness inventory
2. Francis, L. J

کرونباخ ۰/۹۰۱ به دست آمد. اعتبار آزمون برای پسران ۰/۸۸۲ و برای دختران ۰/۹۱۶ به دست آمد (ثابت و کاشانی، ۱۳۸۹).

۴-۶-۱۱ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روایی سازه و روایی همزمان استفاده شده است.

- روایی سازه: براساس روش تحلیل عاملی ۵ عامل از آزمون استخراج شد و اعتبار آن‌ها بین ۰/۵۸ تا ۰/۸۹ به دست آمد (علی‌پور و نوربala، ۱۳۷۸). براساس پژوهش آرگایل و همکاران (۱۹۸۹) هفت عامل از آزمون استخراج شد: شناخت مثبت، تعهد اجتماعی، خلق مثبت، احساس کنترل، سلامت بدنی، رضایت از خویشتن و هشیاری روانی.

براساس نتایج هادی نژاد و زارعی (۱۳۸۸) ۷ عامل از آزمون استخراج شد و درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند.

۶ عامل از آزمون استخراج شد و درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کرند (عبادی و همکاران، ۱۳۸۵). عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون عبارتند از: رضایت از زندگی، حرمت خود، بهزیستی فاعلی، رضایت خاطر و خلق مثبت (صیامیان و همکاران، ۱۳۹۰). با استفاده از روش تحلیل عاملی ۸ عامل استخراج شد که ارزش ویژه بیش از ۱ داشتند. این ۸ عامل ۷۶/۳۰۸ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (ثابت و کاشانی، ۱۳۸۹).

- روایی همزمان: برای بررسی روایی همزمان آزمون همبستگی آن با آزمون شادکامی فوردايس محاسبه شد و ضریب همبستگی ۰/۷۳ به دست آمد (عبادی و همکاران، ۱۳۸۵). روایی همزمان این آزمون با بهره‌گیری از ارزیابی دوستان افراد درباره شادی آنان ۰/۴۳ محاسبه شد (آرگایل و همکاران، ۱۹۸۹). نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده شادکامی بیشتر است.

یادآوری ۱: درک مفهوم و به کارگیری مناسب شادکامی، از موارد مهم روان‌شناسی مثبت گراست.

یادآوری ۲: این آزمون توسط آرگایل و لو (۱۹۹۰) برای اندازه‌گیری شادکامی تهیه شد.

یادآوری ۳: این آزمون براساس آزمون افسردگی بک تهیه و تدوین شده است.

یادآوری ۴: آزمون شادکامی در سال ۱۳۷۸ توسط علی‌پور و نوربala به فارسی ترجمه شد.

یادآوری ۵: براساس روش تحلیل عاملی ۵ عامل از آزمون استخراج شد.
 یادآوری ۶: برای بررسی روایی همزمان همبستگی آزمون با آزمون شادکامی فوردايس محاسبه شد.

۷-۱۱ آزمون سازگاری بل

۱-۷-۱۱ مقدمه: سازگاری را می‌توان فرایند در حال رشد و تحول و پویایی دانست که شامل توازن بین آنچه افراد می‌خواهند و آنچه جامعه اشان می‌پذیرد. به عبارت دیگر سازگاری یک فرایند دوسویه است از یک طرف فرد به صورت مؤثر با اجتماع تماس برقرار می‌کند و از طرف دیگر اجتماع نیز ابزارهایی را تدارک می‌بیند که فرد از طریق آن توانایی‌های بالقوه خودش را واقعیت می‌بخشد؛ در این تعامل فرد و جامعه دستخوش تغییر و دگرگونی شده و سازش نسبتاً پایدار به وجود می‌آید (بنجه‌بند و همکاران، ۱۳۸۶). به نظر هاکینز سازگاری عبارت است از احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده توسط فرد در زمانی که همه جنبه‌های زندگی اش را درنظر می‌گیرند (گارینگ و السون، ۱۹۹۵).

سازگاری یک مفهوم نسبی است و تحت تأثیر فرهنگ‌ها و اعتقادات از جامعه‌ای با جامعه دیگر فرق می‌کند. به عنوان مثال شاید رفتاری خاص در کشوری مسلمان سازگار تلقی شود ولی در کشوری دیگر و بر حسب اعتقادات آنان ناسازگارانه باشد. از طرفی دیگر رفتار آدمی تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله خانواده، مدرسه، گروه همسالان و سایر عوامل اجتماعی قرار دارد و شخصیت انسان در صورتی به کمال می‌رسد که بین او و محیط پیرامونش تعادل و تعامل مناسبی صورت پذیرد. فشارهای اجتماعی به وضوح تأثیر فراوانی بر رفتار فرد دارد. از طرفی دیگر انسان موجودی انعطاف‌پذیر است. او نه تنها با محیط سازگار می‌شود بلکه محیط را بر طبق خواسته‌های خود دگرگون می‌کند. بنابراین سازگاری و هماهنگ شدن با خود و محیط پیرامون خود برای هر موجود زنده‌ای ضروری حیاتی است، تلاش روزمره آدمیان جملگی بر حول سازگاری دور می‌زند. هر انسان هوشیارانه یا ناهوشیارانه می‌کوشد، نیازهای متنوع و گاه متعارض خود را در محیطی که در آن زندگی می‌کند، برآورده

سازد (آذین و موسوی، ۱۳۹۰). بنابراین می‌توان گفت که سازگاری و هماهنگ شدن با خود و محیط پیرامون خود برای هر موجود زنده یک ضرورت حیاتی است (فیروز شاد و همکاران، ۱۳۹۲).

۲-۷-۱۱ معرفی آزمون: آزمون سازگاری بل^۱ در سال ۱۹۶۱ توسط بل ساخته شده است و دو فرم برای بزرگسالان و دانش آموزان تهیه کرده است و هر فرم دارای پنج عامل سازگاری در خانه، سازگاری شغلی، سازگاری تندرستی (بهداشتی)، سازگاری عاطفی و سازگاری اجتماعی است (میکائیلی منیع، ۱۳۸۸). این آزمون هم به صورت فردی و هم به صورت گروهی قابلیت اجرایی دارد و هیچ گونه محدودیت زمانی برای تکمیل آن وجود ندارد. لازم است آزمونگر نهایت سعی خود را برای حصول اطمینان از همکاری کامل کلیه اشخاصی که آزمون را پاسخ می‌دهند و ارزش نتایج را برای آزمودنی نمایان ساخته و آن‌ها را از برخورد محرومانه با نمره‌ها مطمئن سازند (آشتیانی و داستانی، ۱۳۹۱).

۳-۷-۱۱ اعتبار آزمون: برای بررسی اعتبار آزمون از روش‌های مختلفی استفاده شده است از جمله: اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط میکائیلی منیع (۱۳۸۸)، ۰/۷۸ و توسط میکائیلی منیع و مددی امامزاده (۱۳۸۷) ۰/۸۴ به دست آمد. اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن ۰/۹۸، با استفاده از فرمول اسپیرمن ۰/۹۹ به دست آمده است که نشان دهنده اعتبار بالای این آزمون است (فاسمی، ۱۳۷۷). اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن ۰/۸۵ به دست آمده است (پور سید و همکاران، ۱۳۸۹). اعتبار عامل‌های آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ در ۰/۸۸، عامل سازگاری در خانه ۰/۹۱، سازگاری تندرستی ۰/۸۱، سازگاری اجتماعی ۰/۹۱، سازگاری عاطفی ۰/۹۱ و سازگاری شغلی ۰/۸۵ و همچنین سازگاری کلی ۰/۹۴ به دست آمده است. (بل ۱۹۶۲ به نقل از احمدی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

۴-۷-۱۱ روایی آزمون: این آزمون از ۵ عامل تشکیل شده است. مطالعات بل (۱۹۶۲) نشان داده است که این آزمون روایی بالایی در تشخیص گروه‌های بهنجار از نوروتیک دارد و همچنین همبستگی بالایی با آزمون شخصیتی آیزنک نشان داده است (آشتیانی و داستانی، ۱۳۹۱).

۱۱-۵-۷ نمره گذاری آزمون: هر عامل از ۳۲ سؤال تشکیل شده است و کل

آزمون دارای ۱۶۰ سؤال است که به صورت بلی و خیر (۰ و ۱) نمره گذاری می‌شود. به هر پاسخ مطابق با کلید آزمون ۱ نمره داده می‌شود، جمع نمره آزمودنی در ۵ عامل نشان‌دهنده نمره کل سازگاری آزمودنی است. نمره هر عامل بین ۰ تا ۳۲ قرار دارد و نمره کل آزمون برابر با ۱۶۰ و حداقل نمره برابر با ۰ است (میکائیلی منبع، ۱۳۸۸). نمره کمتر در این آزمون نشان‌دهنده سازگاری بیشتر است (غفور فرد و همکاران، ۱۳۹۰).

۱۱-۶-۷ هنجار آزمون: نمره بالا در عامل سازگاری در خانه نشان‌دهنده عدم سازگاری مطلوب با محیط خانه است و نمره‌های پایین از سازگاری عالی در خانه حکایت دارد.

نمره بالا در عامل سازگاری تندرستی (بهداشتی) نشان‌دهنده سازگاری نامطلوب سلامتی و نمره‌های پایین معرف سازگاری رضایت بخش است.

نمره بالا در عامل سازگاری اجتماعی نشان‌گر دوری و کناره‌گیری از تماس‌های اجتماعی و تسليم در برابر آنان است و افرادی که نمره کم به دست آورده‌اند در تماس‌های اجتماعی حالت پرخاشگری دارند.

نمره بالا در عامل سازگاری عاطفی نشان‌دهنده بی‌ثباتی عاطفی است و کسانی که نمره پایین می‌آورند از ثبات عاطفی برخوردارند.

نمره بالا در عامل سازگاری شغلی نشان‌دهنده نارضایتی از شغل بوده و افرادی که در این عامل نمره پایین می‌آورند از مشاغل خود رضایت دارند (احمدی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱).

نمونه‌ای از سؤال‌های آزمون سازگاری بل
آیا محلی که اکنون در آن زندگی می‌کنید، به نحوی مانع به دست آوردن آن زندگی اجتماعی است که میل دارد از آن بهره‌مند شوید.

آیا از لحاظ خلقی، بدون علت، گاهی افسرده و گاهی شاد هستید؟

آیا از شغل فعلی اتان بعضی اوقات، به شدت مضطرب و عصبانی می‌شوید؟

آیا تا به حال، دچار ناراحتی قلبی، کلیوی یا ریوی شده‌اید؟

یادآوری ۱: هر دو فرم بزرگسالان و دانش‌آموزان آزمون سازگاری بل دارای پنج عامل

است.

یادآوری ۲: هر عامل آزمون سازگاری بل دارای ۳۲ سؤال بوده و کل آزمون دارای

۱۶۰ سؤال است.

یادآوری ۳: نمره کمتر در آزمون سازگاری بل نشان‌دهنده سازگاری بیشتر است.

خلاصه بخش

در این بخش به معروفی ۱۰ آزمون شخصیت پرداخته شد از جمله:

- آزمون سبک هویت: این آزمون برای اولین بار توسط بروزونسکی (۱۹۸۹) تهیه شد. فرم هنجاریابی شده توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) شامل ۳۴ سؤال بوده و از ۶ عامل تشکیل شده است.

- آزمون احساس غربت: اولین ابزاری که بر پایه قالب‌های نظری که احساس غربت را توجیه می‌کنند، توسط فن فیلت تدوین شد. این ابزار براساس الگوی دوگانه استروب و شات (۱۹۹۹) تدوین شده است و شامل ۴۵ سؤال ۵ گزینه‌ای است. ۵ عامل استخراج شده از آزمون ۴۵/۸۸ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند.

- آزمون سرستختی: این آزمون توسط کوباسا و همکاران (۱۹۸۲) برای اندازه گیری سرستختی تهیه شده است و از ۲۰ سؤال ۴ گزینه‌ای تشکیل شده است. این آزمون توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) بر روی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور مورد هنجاریابی قرار گرفت و از آن ۳ عامل استخراج شد.

- آزمون صداقت و راستگویی: این آزمون توسط امین پور (۱۳۸۸) برای سنجش میزان صداقت و راستگویی افراد تهیه شد. این آزمون از ۱۶ سؤال ۴ گزینه‌ای بوده و از ۴ عامل تشکیل شده است. نمره پایین در این آزمون نشان‌دهنده راستگویی و صداقت است.

- آزمون امنیت روانی (فرم دانشجویی): فرم اصلی آزمون توسط مزلو (۱۹۵۲) ساخته شد، در سال ۱۳۵۸ توسط هومن ترجمه و سپس توسط امین پور (۱۳۸۳) و (۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت. فرم اولیه این آزمون از ۷۱ سؤال (دو گزینه‌ای بله - خیر) و فرم نهایی آن از ۶۲ سؤال تشکیل شده است. با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی ۱۵ عامل بهترین بیشترین بار عاملی از آزمون استخراج و نام‌گذاری شدند.

- آزمون امنیت روانی (فرم دانش آموزان دبیرستانی و پیش دانشگاهی): این آزمون توسط مزلو (۱۹۵۲) تهیه و سپس توسط هومن (۱۳۵۸) ترجمه شد و توسط امین پور (۱۳۸۳) بر روی دانش آموزان دبیرستانی شهرستان مهاباد مورد هنجاریابی قرار گرفت. فرم مورد استفاده شامل ۷۵ سؤال بود که بعد از تجزیه و تحلیل ۴ سؤال آن به دلیل داشتن ضریب همبستگی کمتر از $0/30$ با نمره کل آزمون از فرم نهایی حذف شدند. فرم نهایی هنجاریابی شده برای دانش آموزان از ۷۱ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) تشکیل شده است.

- آزمون ترس از موفقیت: آزمون ترس از موفقیت توسط لاورنس گود و کاترین گود (۱۹۷۳) برای سنجش ترس از موفقیت تهیه شده است. این آزمون شامل ۲۹ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) است و توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) مورد هنجاریابی قرار گرفت. فرم هنجاریابی شده آزمون از ۵ عامل تشکیل شده است. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده ترس از موفقیت بیشتر است.

- آزمون شادی و نشاط (زارع و امین پور، ۱۳۹۰): این آزمون توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) برای سنجش میزان شادی و نشاط تهیه و تدوین شد. فرم مقدماتی آزمون شامل ۴۱ سؤال دو گزینه‌ای (بله - خیر) بود. پس از تجزیه و تحلیل فرم مقدماتی ۴ سؤال به دلیل داشتن همبستگی پایین با نمره کل آزمون از فرم نهایی حذف شدند و ۳۷ سؤال برای فرم نهایی باقی ماند.

- آزمون شادکامی آکسفورد: این آزمون توسط آرگایل ولو (۱۹۹۰) برای اندازه‌گیری شادکامی تهیه شد. این آزمون براساس آزمون افسردگی بک تهیه و تدوین شده است. بدین ترتیب ۲۱ ماده تهیه شد و ۱۱ ماده به آن‌ها افزوده شد تا سایر جنبه‌های شادکامی را در برگیرند. آزمون شادکامی در سال ۱۳۷۸ توسط علی پور و نوربالا به فارسی ترجمه شد. هر یک از سوال‌های این آزمون دارای ۴ گزینه می‌باشد و از صفر تا سه به آن‌ها نمره داده می‌شود. حداقل نمره در این آزمون 0 و حداکثر 87 است.

- آزمون سازگاری بل: آزمون سازگاری بل در سال ۱۹۶۱ توسط بل ساخته شده است و دو فرم برای بزرگسالان و دانش آموزان تهیه کرده است و هر فرم دارای پنج عامل است. هر عامل دارای ۳۲ سؤال بوده و کل آزمون از ۱۶۰ سؤال تشکیل شده است.

است که به صورت بله و خیر (۰ و ۱) نمره گذاری می‌شود. به هر پاسخ مطابق با کلید آزمون ۱ نمره داده می‌شود، جمع نمره آزمودنی در ۵ عامل نشان‌دهنده نمره کل سازگاری آزمودنی است. نمره هر عامل بین ۰ تا ۳۲ قرار دارد و نمره کل آزمون برابر با ۱۶۰ و حداقل نمره برابر با ۰ است. نمره کمتر در این آزمون نشان‌دهنده سازگاری بیشتر است.

خودآزمایی

۱. افرادی که هنوز براساس اهداف خود، فعالانه در جستجوی هویت هستند، دارای چه هویتی هستند؟

- الف) مهلت خواه
- ب) کسب شده
- ج) زودهنگام
- د) سردرگم

۲. آزمون سبک هویت توسط چه کسی تدوین شد؟

- الف) سالیوان
- ب) بروزونسکی
- ج) کوباسا
- د) وايت

۳. فرم هنجاریابی شده آزمون سبک هویت زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) شامل سؤال، گزینه‌ای و عامل است.

- الف) ۴ و ۱۶
- ب) ۷۱، ۲، ۱۰
- ج) ۳۴ و ۵
- د) ۲۰، ۴ و ۳

۴. کدامیک از موارد زیر در جمیعت‌های دانشجویی بیشتر شایع است؟

- الف) امنیت روانی
- ب) سرسختی
- ج) احساس غربت
- د) سبک هویت

۵. چه کسی از آزمون احساس غربت دو عامل استخراج کرد؟

- الف) فن فلیٹ
- ب) آرچر و همکاران
- ج) زارع و امین‌پور
- د) اژه‌ای و همکاران

۶. براساس نمره آزمون احساس غربت کدام یک از نمره‌های زیر نشان‌دهنده احساس غربت بیشتر است؟

- الف) ۱۰
- ب) ۵۰
- ج) ۱۰۰
- د) ۱۲۰

۷. کدام آزمون از سه عامل تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی تشکیل شده است؟
- الف) صداقت ب) سرسختی
ج) شادی و نشاط د) امنیت روانی
۸. حداقل و حداکثر نمره در آزمون سرسختی فرم هنجاریابی شده زارع و امین پور (۱۳۹۰) چند است؟
- الف) ۶۰ و ۴۴ ب) ۱۰ و ۴۴
ج) ۲۰ و ۸۰ د) ۰ و ۸۰
۹. آزمون صداقت و راستگویی توسط چه کسی تدوین شد؟
- الف) زارع ب) امین‌پور
ج) شریفی د) مارسیا
۱۰. آزمون صداقت و راستگویی از عامل و سؤال تشکیل شده است.
- الف) ۳۲ و ۱۵ ب) ۱۶ و ۶۴
ج) ۱۶ و ۷۱ د) ۷۱ و ۱۰
۱۱. آزمون امنیت روانی فرم هنجاریابی شده دانشجویی و دانش آموزی از چند سؤال تشکیل شده‌اند؟
- الف) ۱۶ و ۷۱ ب) ۶۲ و ۷۵
ج) ۳۶ و ۴۵ د) ۶۲ و ۷۱
۱۲. آزمون امنیت روانی توسط چه کسانی تهیه و ترجمه شد؟
- الف) مزلو - زارع ب) مزلو - هومن
ج) زارع - مزلو د) زارع - امین‌پور
۱۳. در آزمون امنیت روانی سؤالی باید در فرم نهایی آزمون قرار بگیرد که همبستگی آن با نمره کل آزمون باشد.
- الف) ۰/۱۰ ب) ۰/۱۵
ج) ۰/۲۰ د) ۰/۳۰
۱۴. کسب نمره بالا در آزمون ترس از موفقیت نشان‌دهنده چیست؟
- الف) ترس از موفق شدن ب) ترس بیشتر آزمودنی‌ها
ج) ترس از کسب نمره د) کسب موفقیت بیشتر

۱۵. براساس نمره برش کسانی ترس از موفقیت دارند که نمره آن‌ها باشد.
- (الف) ۷
ب) ۱۷
د) ۴۰
ج) ۲۷
۱۶. آزمون شادی و نشاط توسط چه کسی و در کجا تدوین شد؟
- الف) هومن و شریفی - ایران
ب) آرگایل - آمریکا
ج) مزلو و بروزونسکی - آمریکا
د) زارع و امین‌پور - ایران
۱۷. در آزمون شادی و نشاط چند سؤال به علت داشتن ضریب همبستگی پایین از فرم
نهایی آزمون حذف شدند.
- (الف) ۱
ب) ۴
د) ۱۰
ج) ۷
۱۸. حداقل و حداقل نمره در آزمون شادی و نشاط چند است؟
- الف) ۳۷ و ۷۴
ب) ۰ و ۳۷
د) ۰ و ۷۴
ج) ۳۷ و ۱۲۱
۱۹. آزمون شادکامی براساس کدام آزمون تهیه شده است؟
- الف) شادی و نشاط
ب) امنیت روانی
ج) افسردگی
د) صداقت و راستگویی
۲۰. در آزمون شادکامی آکسفورد حداقل و حداقل نمره برای هر سؤال چند است؟
- (الف) ۰ و ۴
ب) ۱ و ۴
د) ۰ و ۴
ج) ۰ و ۳
۲۱. کدامیک از روش‌های زیر مربوط به اعتبار آزمون آکسفورد نیست؟
- الف) بازآزمایی
ب) صوری
ج) دو نیمه کردن
د) گوتمن

پرسش‌های تشریحی

- (پرسش‌هایی برای تفکر بیشتر و انجام آن به عنوان بخشی از کار عملی دانشجویان)
۱. مراحل تدوین و هدف از تهیه آزمون احساس غربت را بنویسید؟
 ۲. نقش و اهمیت اعتبار در تهیه و هنجاریابی آزمون‌های روانی را بنویسید؟

۳. دانشجویان آزمونی همانند آزمون صداقت و راستگویی را تدوین کرده و هر کدام از شاخص‌های اعتبار (به روش آلفا و دو نیمه کردن)، روایی (صوری، محتوای و سازه) و همچنین هنجار (مفهومهای و درصدی) آن را تهیه کنند.
۴. رابطه بین عامل‌های استخراج شده آزمون و مقدار واریانس تبیین شده چیست؟
۵. در هنگام تجزیه و تحلیل آزمون‌ها چه سؤال‌هایی باید از فرم نهایی آزمون حذف شوند؟

منابع بخش ۴

- احمدی، احمد. (۱۳۷۵). روان‌شناسی نوجوانان و جوانان. تهران: انتشارات مشعل.
- احمدی‌زاده، محمد جواد؛ احمدی، خدابخش و ایسی، جعفر. (۱۳۹۱). اثر بخشی درمان حل مسئله، مواجهه‌سازی و ترکیبی بر سازگاری جانبازان مبتلا به اختلال استرس پس از ضربه ناشی از جنگ.
- مجله طب نظامی. دوره ۱۴. شماره ۳. ص ۱۸۵-۱۷۸.
- آرگایل، مایکل. (۱۳۸۲). روان‌شناسی شادی. ترجمه گوهری انارکی و دیگران. اصفهان: جهاد دانشگاهی واحد اصفهان.
- آذین، احمد و موسوی، سیدمحمود. (۱۳۹۰). بررسی نقش عوامل آموزشگاهی بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان فریادون شهر در سال ۱۳۸۸. فصل نامه جامعه‌شناسی کاربردی. سال بیست و دوم. شماره پیاپی ۴۱. شماره ۱. صص ۲۰۰-۱۸۳.
- ازهای، جواد؛ دهقانی، محسن؛ گنجوی، آناهیتا خدابنایی، محمدکریم. (۱۳۸۷). اعتباریابی پرسش‌نامه احساس غربت در دانشجویان. مجله علوم رفتاری. دوره ۲، شماره ۱، صص ۱۲-۱.
- استادیان، مریم؛ قنواتی، بهمن و کجباختزاد، هادی. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین شادکامی و سلامت روان در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان. فصل نامه فرهنگ در دانشگاه. سال پانزدهم. شماره ۲. شماره پیاپی ۴۷. صص ۱۴۷-۱۳۷.
- اسکندری، حسین و شکرابی، زهرا. (۱۳۸۳). بررسی و مقایسه پایگاه‌های هویت در میان دختران و پسران دانشجو. فصل نامه مطالعات زنان. سال دوم. شماره ۵. صص ۱۱۰-۸۷.
- اسماعیل‌خانی، فرشته؛ احمدی، حسن؛ مظاہری، محمدمهدی؛ مهرابی‌زاده هنرمند، مهناز و عسگری، پرویز. (۱۳۸۴). بررسی روابط ساده و چندگانه هوش هیجانی، خود کارآمدی و سرسختی روان‌شناختی با سبک مدیریت تعارض سازش در دانشجویان. فصل نامه یافته‌های نو در روان‌شناسی. سال چهارم. شماره ۱۱. صص ۱۲۳-۱۰۷.
- اسماعیلی شاد، بهرنگ و مرتضوی کیاسری، فاطمه. (۱۳۸۸). دروغ نابودگر سرمایه‌های اجتماعی. همایش منطقه‌ای آسیب‌شناسی دروغ در جامعه. میانه. مهر ماه ۱۳۸۸.
- الهامی، حمیدرضا. (۱۳۸۰). بررسی رابطه خود پنداش و سلامت روانی دانش آموزان دوره دبیرستانی بجنورد. پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- امیری، شعله؛ عابدی، احمد؛ موسوی، زهرا و پالاهنگ، حسن. (۱۳۸۴). رابطه بین پیشاپندهای شخصیت (اضطراب، عزت نفس، جایگاه مهار) با انواع هویت‌یابی. فصل نامه دانش و پژوهش در

بخش پنجم

آزمون‌های مرتبط با حوزه دین

هدف کلی

هدف کلی این بخش آشنایی دانشجویان با آزمون‌های روان‌شناسانه مُرتبط با حوزه دین، معنویت و مذهب از جمله آزمون‌های سنجش اعتقادات دینی، جهت‌گیری مذهبی، سنجش نگرش معنوی، سنجش دینداری، سنجش نگرش مذهبی، سنجش رشد اعتقادی، جهت‌گیری مذهبی و عمل به باورهای دینی است.

فصل دوازدهم

آزمون سنجش اعتقادات دینی

زارع و امین‌پور (۱۳۹۰)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. نقش دین و مذهب در زندگی انسان را شرح دهد.
۲. مراحل تهیه آزمون اعتقادات دینی زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) را بنویسد.
۳. مشخصات روان‌سنجی آزمون را به تفکیک (اعتبار، روایی و هنجار) بنویسد.
۴. بعد از اجرای آزمون بتواند آن را براساس هنجار درصدی و مقوله‌ای تفسیر کند.

۱-۱۲ آزمون سنجش اعتقادات دینی (زارع و امین‌پور، ۱۳۸۹)

- ۱-۱۲ مقدمه: دین و مذهب ارکان اصلی فرهنگ هر ملتی است که جامعه را هدایت و انسجام می‌بخشد (عاصمی، ۱۳۸۵). تاریخ نشان می‌دهد که دین و رزی، قدمتی بسیار طولانی دارد. چنانکه مطالعات باستان‌شناسان و انسان‌شناسان نشان داده‌اند، مذهب جزء لاینک زندگی بشری در تمام اعصار بوده است (احمدی و همکاران، ۱۳۸۵). آشنایی انسان با مفهوم دین و مذهب بسیار قدیمی تر از مفاهیم علمی روان‌شناسی، بهداشت روانی و دیگر دانش‌های بشری است که سعی در شناخت بهتر ویژگی‌های جسمی و روحی او دارند. انسان کوشیده است با درک بهتر و آشنایی با توانایی‌های بالفعل و بالقوه انسان در رفع مشکلات و نابسامانی‌های جسم و جان او اقدام کند و موجبات رفاه، پیشرفت و رشد وی را فراهم آورد (واعظی، ۱۳۷۶).

از نظر فلاسفه الهی و روانشناسان دین باور، سرچشمه دین گرایی انسان عقل و فطرت است، زیرا در نخستین مراحل آگاهی خویش از واقعیت خود و اشیای پیرامون خود آگاه می‌شود و رابطه خود را با اشیاء و رابطه‌فی‌ما بین اشیاء را درک می‌کند و این ادراک اندیشه نیازمندی عمومی و واقعیت‌هایی را که شناخته است پدید می‌آورد و از این رهگذر ذهن او متوجه موجودی می‌شود که برآورنده نیاز سایر موجودات است (علامه طباطبائی، ۱۳۶۴، به نقل از جعفری و صدری، ۱۳۸۷). باورهای دینی مجموعه رفتارها، باورها و نگرش‌های مرتبط با اصول دین، فروع دین و دیگر حیطه‌های مرتبط با مذهب است. مذهب به مجموعه‌ای از جهان‌بینی‌ها و ایدئولوژی‌های اطلاق می‌شود که تلقین آنها می‌تواند شیوه زندگی فرد را تعیین کند. باورهای دینی به معنای خاص همیشه باورهای مشترک جماعت معینی هستند که از گرویدن به آن باورها و عمل کردن به مناسک همراه با آن‌ها به خود می‌بالند.

تمام نظام‌های اعتقادی، مجموعه‌ای از تفسیرهایی هستند که به سؤال‌های بی‌شمار انسان درباره خود و دیگران پاسخ می‌گویند و تردیدهای او را درباره ناشناخته‌ها برطرف می‌سازند (بهرامی احسان، ۱۳۸۰). در یک جامعه دینی، افراد می‌کوشند براساس باورهایشان رفتار کنند. اعتقاد به باورها و عمل به آن‌ها می‌تواند بر شیوه زندگی فردی و اجتماعی آنان تأثیر گذار باشد (نهایی و خرمی، ۱۳۸۹).

دین حقیقتی است که در جنبه‌ها و ابعاد گوناگون زندگی انسان حضور جدی و قابل توجهی دارد (روحانی و معنوی پور، ۱۳۸۷). دین هم جزو نهاد بشر است یعنی جزو خواسته‌های فطری و عاطفی بشر است و هم از لحاظ تأمین نیازها و خواسته‌های بشری مقامی را دارد که جانشین ندارد (مطهری، ۱۳۵۹ به نقل از جعفری و صدری، ۱۳۸۷). دین و مذهب یکی از اساسی‌ترین و مهمترین نهادهایی است که جامعه بشری به خود دیده است، به طوری که هیچ‌گاه بشر خارج از این پدیده زیست نکرده و دامن از آن بر نکشیده است (نوابخش و پور یوسفی، ۱۳۸۵). دین به اندازه‌ای غنی و فراگیر و پیچیده است که جنبه‌های مختلف و متفاوت آن برای دیدگاهها و نگرش‌های مختلف به گونه‌ای متفاوت جلوه می‌کند. اما آن چه مهم می‌باشد این است که هیچ دوره‌ای در تاریخ بشر خالی از اعتقادات دینی نبوده است (صادقی جهانبان و نجم عراقی، ۱۳۷۸).

مذهب تأمین کننده مجموعه‌ای از شناخت‌های اجتماعی است که در تفسیر واقعیت، تعریف خود و منبعی از جهت‌گیری‌ها برای رفتار مشارکت دارد (بهرامی احسان، ۱۳۸۰). اعتقادات مذهبی، باورهایی را دربر می‌گیرد که انتظار می‌رود پیروان آن دین، بدان‌ها اعتقاد داشته باشند (سراج‌زاده و توکلی، ۱۳۸۰).

اعتقادات دینی و مذهب به انسان آرامش می‌دهد، امنیت فرد را تضمین می‌کند، خلاصه‌های اخلاقی، عاطفی و معنوی را در فرد و اجتماعات استحکام داده و پایگاه محکمی برای انسان در برابر مشکلات و محرومیت‌های زندگی ایجاد می‌کند (اسدی نوqانی و همکاران، ۱۳۸۴). دین نهادی است که به جهت آثار مثبت آن در گذر تاریخ همچنان پابرجا مانده است. انسان دیندار رفع نیازهای خود را در دین می‌جوید و با مشاهده یا تجربه شخصی، آثار مثبت دین را در زندگی خود می‌یابد. در عین حال، می‌توان با توصل به علمی مانند روان‌شناسی، با رویکردی علمی، آثار مثبت دینداری را دنبال کرد (نظرنژاد و شرف تادوانی، ۱۳۸۹).

براساس دیدگاه رابت هیوم، دین به انسان چیزی می‌دهد که از هیچ منبع دیگری قابل دریافت نیست. اعتماد به حاصل کوشش‌های زندگی از طریق اتصال شخصی به قدرت یا قدرت‌های متعالی جهان، هر دینی معمولاً برای مؤمنین به خود و نیز وضع کلی جامعه مؤثر است (حاجی‌زاده میندی و برغمدی، ۱۳۸۹).

دستورات و آیین‌های مذهبی اگر به درستی به کار گرفته شود می‌تواند موجبات سلامت و شادکامی افراد را در جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند فراهم آورد (عسگری و همکاران، ۱۳۹۰).

۱-۲-۲ معرفی آزمون: آزمون سنجش اعتقادات دینی توسط زارع و امین پور (۱۳۹۰) براساس مبانی نظری حوزه‌های دینی و برای سنجش اعتقادات دینی افراد تهیه شد. از ۲۶ سؤال تشکیل شده است (جدول ۳-۱۲) و سه عامل مشارکت دینی، پایبندی به اعتقادات دینی و رعایت مسایل شرعی را مورد سنجش قرار می‌دهد. پاسخ‌های هر سؤال براساس طیف لیکرت و به صورت ۵ گزینه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم و اصلاً) تهیه و تنظیم شده است. این آزمون را می‌توان بر روی افرادی که به بلوغ عقلی و دینی رسیده باشند اجرا کرد.

۱۲-۳ اعتبار آزمون: با استفاده از روش آلفای کرونباخ اعتبار آزمون برای عامل اول 0.908 ، عامل دوم 0.826 ، عامل سوم 0.776 و کل آزمون 0.937 به دست آمد (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰).

۱۲-۴ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روایی محتوایی و روایی سازه استفاده شد.

- **روایی محتوایی:** به منظور بررسی روایی محتوایی آزمون، بعد از گردآوری منابع و متون مرتبط با حوزه‌های دینی و اعتقادات دینی و تدوین سؤال‌ها و تأیید آن‌ها توسط اساتید حوزه معارف اسلامی و بعد از حذف سؤال‌های نامرتبط ۲۶ سؤال برای فرم نهایی آزمون باقی ماند.

- **روایی سازه:** برای بررسی روایی سازه آزمون از روش تحلیل عاملی و از میان آن چرخش واریماکس استفاده شد. بر این اساس به ترتیب بیشترین بار عاملی سه عامل از آزمون استخراج و نامگذاری شدند (جدول ۱-۱۲).

جدول ۱-۱۲. نام عامل‌ها و تعداد سؤال‌های تشکیل‌دهنده هر عامل

عامل	نام عامل	تعداد سؤال	مقدار واریانس تبیین شده	سؤال
۱	مشارکت دینی	۱۱	۲۲/۱۴۱	۱-۱۱
۲	پای‌بندی به اعتقادات دینی	۷	۱۵/۲۰۴	۱۲-۱۸
۳	رعایت مسائل شرعی	۸	۱۲/۴۷۶	۱۹-۲۶
کل آزمون	اعتقادات دینی	۲۶	۴۹/۸۲۱	—

مقدار واریانس تبیین شده توسط این سه عامل $49/821$ واریانس کل آزمون می‌باشد. ضریب همبستگی به دست آمده بین عامل‌های آزمون بین 0.586 الى 0.787 به دست آمد (زارع و امین‌پور، ۱۳۹۰).

۱۲-۵ نمره‌گذاری آزمون: در تمامی سؤال‌ها به گزینه‌های خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم و اصلًا به ترتیب نمره $4, 3, 2, 1$ و 0 داده می‌شود. حداقل نمره برای کل آزمون 0 و حداکثر آن 104 است. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده اعتقادات دینی بالا و نمره پایین نشان دهنده اعتقادات دینی پایین است. کسانی که به بیش از 3 سؤال پاسخ ندهند پاسخ‌نامه آن‌ها بررسی و نمره‌گذاری نخواهد شد.

۱۲-۶ هنجار آزمون: برای بررسی و مقایسه وضعیت اعتقادات دینی آزمودنی‌ها از هنجار مقوله‌ای استفاده می‌شود (جدول ۱۲-۲).

جدول ۱۲-۲. هنجار مقوله‌ای عامل‌های آزمون سنجش اعتقادات دینی

متغیر	بالا	متوسط	پایین
مشارکت دینی	بیش از ۳۲	۳۲ الی ۱۶	کمتر از ۳۲
پایبندی به اعتقادات دینی	بیش از ۲۴	۲۴ الی ۱۱	کمتر از ۱۰
رعایت مسائل شرعی	بیش از ۲۶	۲۶ الی ۱۶	کمتر از ۱۶
اعتقادات دینی	بیش از ۸۲	۸۲ الی ۵۴	کمتر از ۵۳

یادآوری ۱: از نظر فلاسفه الهی و روان‌شناسان دین باور، سرچشمۀ دین‌گرایی انسان عقل و فطرت اوست.

یادآوری ۲: باورهای دینی مجموعه رفتارها، باورها و نگرش‌های مرتبط با اصول دین، فروع دین و دیگر حیطه‌های مرتبط با مذهب است.

یادآوری ۳: اعتقادات مذهبی، باورهایی را در برمی‌گیرد که انتظار می‌رود پیروان آن دین، بدان‌ها اعتقاد داشته باشند.

یادآوری ۴: آزمون اعتقادات دینی زارع و امین پور (۱۳۹۰) دارای روایی محتوایی و سازه است.

یادآوری ۵: آزمون اعتقادات دینی از ۳ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۶: نمره بالا در این آزمون نشان دهنده اعتقادات دینی بالا و نمره پایین نشان‌دهنده اعتقادات دینی پایین است.

۱۲-۷ راهنمای آزمون: آزمودنی گرامی: آزمونی که پیش‌رو دارید برای سنجش اعتقادات دینی شما تهیه شده است. هر سؤال را به دقت بخوانید و از بین گزینه‌های موجود گزینه‌ای را که نشان دهنده بهترین حالت شما است علامت بزنید، در این آزمون پاسخ صحیح یا غلط وجود ندارد. لطفاً به همه سؤال‌های آزمون پاسخ دهید.

جدول ۱۲-۳. فرم نهایی آزمون سنجش اعتقادات دینی

گزینه						سوال	ردیف
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	دوستان خود را از میان افراد دیندار و با ایمان انتخاب می‌کنم.	۱
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	تمایل دارم که در محل زندگی ام مکان‌هایی برای انجام فرایض دینی و مذهبی وجود داشته باشد.	۲
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	افراد دیندار را الگوی رفتار خویش قرار می‌دهم.	۳
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	دوستان و اطرافیان خود را به عنوان فردی پایبند به اعتقادات دینی می‌شناسم.	۴
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	دیگران را به کارهای نیک و خداپسندانه دعوت می‌کنم.	۵
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	برای انجام فرایض دینی و مذهبی وقت صرف می‌کنم.	۶
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	از افرادی که به برنامه دینی اعتقاد ندارند، بیزارم.	۷
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	از مشارکت در بحث‌های دینی لذت می‌برم.	۸
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	اعتقادات دینی در نحوه پوشش و آرایش ظاهری من تأثیر دارد.	۹
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	به دوستی با دوستان خدا علاقمند هستم.	۱۰
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	دیدن افراد در حین انجام فرایض دینی در روحیه من تأثیر مثبت دارد.	۱۱
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	به وجود بهشت و جهنم و عذاب و پاداش عقیده دارم.	۱۲
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	افراد با ایمان را دوست دارم.	۱۳
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	به طور کلی عملکرد و اخلاق و زندگی افراد متدين را مثبت ارزیابی می‌کنم.	۱۴
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	عمل به دستورات دینی را عامل سعادت و خوشبختی انسان‌ها می‌دانم.	۱۵
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	انجام دادن امور دینی در آرامش روانی من تأثیر مثبت دارد.	۱۶
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	با افراد دیندار احساس راحتی می‌کنم.	۱۷
اصلًا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	خیلی زیاد	پایبندی به اعتقادات دینی در زندگی اجتماعی من تأثیر مثبت دارد.	۱۸

فصل سیزدهم

آزمون جهت‌گیری مذهبی

(بهرامی احسان، ۱۳۸۰)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. نقش جهت‌گیری مذهبی را در زندگی انسان شرح دهد.
۲. مراحل تهیه آزمون جهت‌گیری مذهبی بهرامی احسان (۱۳۸۰) را بنویسد.
۳. مشخصات روان‌سنجی آزمون را به تفکیک (اعتبار، روایی و هنجار) بنویسد.
۴. بعد از اجرای آزمون بتواند آن را براساس هنجار درصدی تفسیر کند.

۱-۱۳ آزمون جهت‌گیری مذهبی

۱-۱۳ مقدمه: نیاز انسان به دین قدمتی به عمر تاریخ دارد زیرا بشر از همان آغاز زندگی خود به حامی مقندر و تکیه‌گاه نیرومند احساس نیاز می‌کرده است. موضوع دین، مورد بحث محققان پیشگامی همچون جیمز (۱۹۲۹)، فروید (۱۹۰۷)، یونگ (۱۹۶۱-۱۸۷۵) و دیگران بوده است و پس از آن اندیشمندانی نظری آلپورت (۱۹۶۷) به تبیین مذهب پرداخته‌اند (بهرامی احسان و تاشک، ۱۳۸۳).

مذهب به عنوان یک پدیده روانی - اجتماعی همواره مورد توجه روان‌شناسان و جامعه شناسان بوده است. به رغم همه تلاش‌هایی که برای بررسی مسائل و موضوعات مربوط به مذهب صورت گرفته است، کماکان اطلاعات و نظریه‌های مختلف در این باره در مقایسه با سایر زمینه‌ها، محدود به نظر می‌رسد (بهرامی، ۱۳۸۰).

پژوهش‌های روان‌شناسی نشان می‌دهد که مذهب، اساسی‌ترین و مهمترین مسئله در شخصیت سالم و وحدت روانی است. وحدت روان با سیستم ارزشی که بتواند به حیات معنی و هدف بدهد، مُترتبط است (اورکی و برقی ایرانی، ۱۳۸۹).

مذهب همیشه ملجماء و پناهگاهی در بحران‌های زندگی به شمار می‌رود و راهنمایی است که افراد برای غلبه بر تندگی‌های ناشی از زمان امروزی بدان نیاز دارند. مذهب بسیاری از نیازهای انسان را برآورده و خلاء‌های وجودی او را پر می‌کند. مذهب پایگاه بسیار محکمی در مقابل مشکلات، مصائب و محرومیت‌های زندگی ایجاد می‌کند و بالاخره مذهب اطمینان، امید و قدرت را در شخص قوت بخشیده و خصوصیات اخلاقی و معنوی را در فرد و اجتماع استحکام می‌بخشد (عابدی و همکاران، ۱۳۸۴). مذهب به عنوان یک نظام با معنی تصور می‌شود که افراد از آن برای کمک به فهم مسایل جهانی، پیش‌بینی و مهار وقایع و حفظ حرمت خود استفاده می‌کنند. مذهب می‌تواند در ایجاد احساس امید، احساس صمیمت با دیگران، آرامش هیجانی، فرصت خود شکوفایی، احساس راحتی، مهار تکانه، نزدیکی به خدا و کمک به حل مشکل مؤثر باشد (نیومن^۱ و پارگامنت^۲، ۱۳۹۰).

مذهب به عنوان مجموعه‌ای از اعتقادات، بایدها و نبایدها و نیز ارزش‌های اختصاصی و تعیین یافته، از مؤثرترین تکیه‌گاههای روانی به شمار می‌رود که قادر است معنای زندگی را در لحظه لحظه‌های عمر فراهم سازد و در شرایط خاص نیز با فراهم سازی تکیه‌گاههای تبیینی، فرد را از تعلیق و بی‌معنایی نجات دهد (بهرامی احسان، ۱۳۷۸). مذهب، ساختاری چند بعدی (چند وجهی) دارد و در قالب عبارات متعدد مطرح می‌شود (معتمدی و همکاران، ۱۳۸۴). اسپیلکا و همکاران (۱۹۸۵) نشان دادند که مذهب در فرایند مقابله با حوادث و مشکلات دارای سه نقش است: ۱. فراهم کردن معنایی برای زندگی، ۲. کمک به افراد برای داشتن احساسی از کنترل، هنگام مواجهه با موقعیت‌های مختلف و ۳. ایجاد حسی از اعتماد به نفس برای افراد (رضایپور میرصالح و همکاران، ۱۳۹۰).

اسپرینگر (۱۹۲۸) با بررسی مشخصه‌های جهت‌گیری ارزشی بیان می‌کند که شخص مذهبی کسی است که ساختار روانی‌اش دائمًا به سوی عالی‌ترین وجود و

1. Newmon, J. S

2. Pargament, K. I

رضایت و خشنودی مطلق او جهت یافته است. ارزش‌های مذهبی در مقایسه با سایر مقولات ارزشی از جامعیت و اهمیت ویژه‌ای برخوردارند، چرا که عالی‌ترین وحدت و یکپارچگی خویشتن در خویشتن اخلاقی مذهبی که کنترل تمام تجارت و هدایت تمام ابعاد زندگی فرد را به عهده دارد و متعالی‌ترین معنا را به زندگی می‌دهد، دریافت می‌شود (عارفی و محسن‌زاده، ۱۳۹۰).

جهت‌گیری مذهبی^۱ مرجعیت بخشیدن به ساختار روابط و مناسبات انسانی در تمام ابعاد آن، در پرتو روابط انسان و خدا بوده و این که فرد در مناسبات و روابطش تا چه اندازه به آموزه‌ها و انجام رفتارهای توصیه شده دینی، عاقبت‌گرایی، و توجه به آخرت نظر دارد و مناسک مذهبی را جدی می‌گیرد (بهرامی احسان، ۱۳۸۰).

جهت‌گیری مذهبی به نوعی رابطه‌آدمی با دین و پایبندی به فرامین دینی را انعکاس می‌دهد (عارضی و محسن‌زاده، ۱۳۹۰) و به معنای روی آورد کلی شخص در ارتباط با موجودی متعالی است و عبارت از مجموعه‌ای از اعتقادات، اعمال و تشریفات خاص در زندگی روزمره است (آذربایجانی، ۱۳۸۵). به علل اعتقادات، باورها و رفتارهای مذهبی افراد انگیزه مذهبی^۲ و گاه جهت‌گیری مذهبی گفته می‌شود (کورش‌نیا و همکاران، ۱۳۸۴). افراد دارای جهت‌گیری مذهبی براساس اسلام دارای اعتقادات و باورهایی هستند که بر نگرش و رفتارهای آنان تأثیر گذاشته و در نتیجه سبک زندگی و رفتار آنان متأثر از دین و رزی و جهت‌گیری مذهبی آنان است (آذربایجانی، ۱۳۸۵).

در آغاز هزاره سوم میلادی، روان‌شناسان بسیاری علاقمند به بحث و بررسی ابعاد روان‌شناسی مذهب بوده و در حال حاضر نیز کوشش‌های وسیعی در حال انجام است. علی‌رغم این‌که موضوع مذهب و جهت‌گیری‌های مذهبی در خارج از کشور توجه بسیاری از روان‌شناسان را برانگیخته و در این گستره آزمون‌های متعددی ساخته‌اند. با این حال اغلب این مقیاس‌ها متناسب با ویژگی فرهنگی ما نیستند و نیازهای پژوهشی را برآورده نمی‌سازند. بدین ترتیب، به منظور فراهم سازی آزمونی متناسب و نیز هماهنگ با ویژگی فرهنگ اسلامی و ایرانی، تلاش گسترده‌ای صورت گرفت تا آزمونی مطلوب و قابل اتکاء تدارک شود. بنابراین نظر به ویژگی‌های خاص اسلام و مبانی مرتبط، آزمونی برای سنجش جهت‌گیری مذهبی در ایران ساخته شد (بهرامی احسان، ۱۳۸۰).

1. religious orientation
2. religious motivation

به طور کلی جهت‌گیری مذهبی ممکن است نقش مهمی در کمک به افراد در درک و مقابله با حوادث زندگی، از طریق ارایه راهنمایی، حمایت و دادن امید داشته باشد (پارگامنت^۱ و نیلسن^۲، ۱۹۹۸).

۲-۱-۱۳ معرفی آزمون: چارچوب اساسی این آزمون مرجعیت بخشیدن به ساختار روابط و مناسبات انسان در تمام ابعاد آن در پرتو رابطه انسان و خداست. این آزمون شامل ۴۵ سؤال بوده (جدول ۳-۱۳) و از دو عامل تشکیل شده است. عامل اول رویگردانی یا سازمان نایافتنگی مذهبی بوده و شامل ۲۶ سؤال است و عامل دوم روی آوری به مذهب بوده و شامل ۱۹ سؤال است. آزمون براساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف تهیه شده است (بهرامی، ۱۳۸۰).

۳-۱-۱۳ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن و اسپیرمن براون ۰/۹۱ (بهرامی احسان، ۱۳۷۸) و با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد (بهرامی احسان، ۱۳۸۰).

۴-۱-۱۳ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روش‌های روایی محتوای و روایی سازه استفاده شد.

- **روایی محتوای:** روایی محتوای آزمون توسط ۵۰ نفر روحانی مورد تأیید قرار گرفته است.

- **روایی سازه:** برای بررسی روایی سازه آزمون از روش تحلیل عاملی و از میان آن چرخش واریماکس استفاده شده است. سؤال‌هایی که ضریب همبستگی کمتر از ۰/۴۰ با کل آزمون داشتند از فرم نهایی آزمون حذف شدند. مجموعه سؤال‌های موجود در این آزمون در دو عامل متشكل شدند (جدول ۱-۱۳).

عامل اول (عدم سازمان یافتنگی مذهبی) عامل منفی در جهت‌گیری مذهبی است و فقدان مهار خود در مواجهه با گناه، عدم اعتقاد به خدمت به مردم و وظیفه انسانی، ناشکیبایی در برابر نتیجه کار و تمایل به کسب فوری نتیجه (دنياگرایی)، فقدان مراقبت از افکار و اعمال، خودخواهی و فقدان توجه به حقوق دیگران، نادیده گرفتن حریم‌ها برای تحقق اهداف شخصی و نارضایتی از زندگی را در بر می‌گیرد و عامل دوم (سازمان یافتنگی مذهبی) به ابعاد تأمین‌کننده جهت‌گیری مذهبی می‌پردازد و موضوعاتی

1. Pargament, K. I

2. Nielsen, J

نظیر اعتقاد به خداوند و روز جزا، اعتقاد به یاری مردم و نیازمندان، اعتقاد به وظیفه کار و تلاش برای سازندگی، اعتقاد به خدمت به مردم و اعتقاد به یاری خداوند در روزهای سخت را دربر می‌گیرد (بهرامی احسان، ۱۳۸۰).

جدول ۱-۱۳. عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون

سؤال											عامل
۱۴ ۱۳ ۱۱ ۸ ۷ ۶ ۵ ۳ ۲ ۱											سازمان نایافتگی مذهبی
۳۳ ۳۰ ۲۹ ۲۸ ۲۷ ۲۶ ۲۵ ۲۱ ۱۸ ۱۷											روی آوری به مذهب
۴۲ ۴۰ ۳۹ ۳۷ ۳۶ ۳۴											
۲۳ ۲۲ ۲۰ ۱۹ ۱۶ ۱۵ ۱۲ ۱۰ ۹ ۴											
۴۵ ۴۴ ۴۳ ۴۱ ۳۸ ۳۵ ۳۲ ۳۱ ۲۴											

۱-۱۳-۵ نمره‌گذاری آزمون: به گزینه‌های کاملاً مخالفم ۱ نمره، مخالفم ۲ نمره، نظری ندارم ۳ نمره، موافقم ۴ نمره و کاملاً موافقم ۵ نمره داده می‌شود. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده آن است که فرد هنوز موفق به ایجاد رابطه‌ای پایدار با مذهب نشده است (بهرامی احسان، ۱۳۸۰).

۱-۱۳-۶ هنجار آزمون: برای بررسی و مقایسه نمره‌های آزمودنی از هنجار درصدی استفاده می‌شود (جدول ۲-۱۳).

جدول ۲-۱۳. هنجار درصدی آزمون جهت گیری مذهبی

سازمان نایافتگی مذهبی	روی آوری به مذهب	نقاط درصدی
۶۳	۶۶	۵
۶۹	۷۳	۱۰
۷۵	۸۳	۲۰
۷۹	۹۲	۳۰
۸۰	۹۳	۴۰
۸۱	۹۴	۵۰
۸۲	۹۵	۶۰
۸۵	۹۸	۷۰
۸۸	۱۰۷	۸۰
۹۱	۱۱۶	۹۰
۹۳	۱۲۲	۹۵

یادآوری ۱: بشر از همان آغاز زندگی نیاز به حامی مقید و تکیه‌گاه نیرومند احساس کرده است.

یادآوری ۲: جهت‌گیری مذهبی مرجعیت بخشیدن به ساختار روابط و مناسبات انسانی است.

یادآوری ۳: آزمون جهت‌گیری مذهبی بهرامی احسان (۱۳۸۰) از ۴۵ سؤال و دو عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۴: عامل اول (عدم سازمان یافتنگی مذهبی) عامل منفی در جهت‌گیری مذهبی است.

یادآوری ۵: نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده این است که فرد هنوز موفق به ایجاد رابطه‌ای پایدار با مذهب نشده است.

جدول ۱۳-۳. آزمون جهت‌گیری مذهبی بهرامی احسان (۱۳۸۰)

ردیف	سؤال	گزینه					
۱	گاهی متوجه نمی‌شوم که چگونه تصمیم گرفته و چگونه رفتار کرده‌ام.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۲	خود من به اندازه کافی گفتاری دارم، بنابراین فرصتی برای داشتن بار دیگران باقی نمی‌ماند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۳	رویدادهای زندگی به شدت مرا پریشان می‌کند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۴	دیگران کاشتند و ما خوردیم، ما نیز بکاریم تا دیگران بخورند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۵	برای من دشوار است کارهایی انجام دهم که نتیجه آن سال‌ها بعد به من داده می‌شود.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۶	برای من دشوار است که مراقب افکار و اعمالم باشم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۷	اگر درب منزلی باز باشد، بدم نمی‌آید نظری به داخل آن بیاندازم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۸	گاهی ترجیح می‌دهم تا منافع خود را حفظ کنم، حتی اگر حقی از کسی ضایع شود.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم
۹	همواره نسبت به مشکلات دیگران حساسم و مشکلات آنان را مشکلات خودم می‌دانم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً مخالفم

نمره	سوال	گزینه	ندرم	موافق	موافق	موافق	موافق	موافق	موافق
۱۰	معمولًا در شرایط سخت، من خود را با دعا تسکین می‌دهم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۱	دوستان من معتقدند که فردی غمگین و تنهايم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۲	من آماده‌ام برای حفظ اصول و اعتقاداتم، همه چیز خود را فدا کنم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۳	زنانی که برای من مشکلی پیش می‌آید، علاقمندم تا حق به من داده شود، حتی اگر حق به جانب من نباشد.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۴	در جهانی که پایان آن مرگ است، عمران و آبادی در آن عاقلانه نیست.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۵	همواره به آن چه عمل کرده و یا تصمیم گرفته، می‌اندیشیم تا از تکرار خطاهای خود جلوگیری کنم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۶	در این که جهان هستی مقصد و مقصودی دارد، تردید ندارم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۷	گاهی لازم است برای کسب موقتی از هر راهی استفاده کرد.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۸	برای من دشوار است که به خطاهای خود اقرار کنم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۹	چون می‌دانم در کارهای جهان حکمتی وجود دارد، پذیرش حوادث برایم آسان است.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۰	گاهی با خود خلوت کرده و آنچه را تا کنون انجام دادم، مرور می‌کنم.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۱	به نظر من دفاع از افراد خانواده، حتی اگر خاطی باشند، ضروری است.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۲	هیچ گاه من احساس تنهايی نمی‌کنم، چرا که معتقدم دستهای یاری دهنده‌ای وجود دارند که هرگز از من غافل نیستند.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۳	برای من اصلاً مهم نیست که نتیجه کوششم را خودم دریافت کنم، آباد کردن ارزش دارد حتی اگر نتیجه آن به دیگران برسد.	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۴	دوستانم معتقدند که من بیش از حد به مسایل دیگران توجه داشته و برای حل آن تلاش	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق

ردیف	سوال	گزینه				
	می کنم.					
۲۵	به نظر من زندگی فرصت کوتاه است، پس باید به هر شکلی که ممکن است از آن لذت برد.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۶	برای من کسب قدرت، یک آرزوی دیرینه است.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۷	برای من درک معنای زندگی دشوار است و نمی فهمم که در پشت پرده زندگی چه حقیقتی وجود دارد.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۸	زندگی من مملو از رویدادهای ناخوشایندی است که نمی دانم چرا بر سر من فرود آمده اند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۹	گاهی برای جلب نظر دیگران از اصول و ارزش هایم صرف نظر می کنم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۰	برای من کسب موقیت مهم است، از هر راهی که ممکن باشد.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۱	همواره احساس درونی مرا به یاد خودم و جهان دیگر می اندازد.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۲	من معتقدم ارواح مقدسی وجود دارند که در سختی هایه باری من خواهند شافت.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۳	من از بین استراحت و کار، استراحت را بر می گزینم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۴	نه تنها قادر نیستم گرهی از مشکل کسی باز کنم، بلکه مایلم تا دیگران برای حل مشکل من تلاش کنم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۵	خنده بر هر درد بی درمان دوست، شعار همیشگی من است.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۶	هیچ گاه نسبت به آن چه تصمیم گرفته یا عمل کرده ام، فکر نمی کنم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۷	کترول هوس های شهوانی برای من خیلی دشوار است.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۸	من هنگامی خشنودترم که علی رغم نیاز خود، دست دیگری را بگیرم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳۹	برای رسیدن به هدفهای خود، گاهی فریب دیگران لازم است.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۴۰	هیچ گاه از آن چه در دنیا دارم، راضی نیستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	نظری ندارم موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق

سوال	گزینه					
۴۱	مخالفم کاملاً مخالفم	ندرام	نظری ندرام	موافق موافق	موافق موافق	گاهی دلم می خواهد که در تنهایی به راز و نیاز پیردازم.
۴۲	کاملاً مخالفم کاملاً مخالفم	ندرام	نظری ندرام	موافق موافق	موافق موافق	من از دیدن یا تخیل صحنه های شهوانی دیگران لذت می برم.
۴۳	کاملاً مخالفم کاملاً مخالفم	ندرام	نظری ندرام	موافق موافق	موافق موافق	برای من بسیار ارزشمند است که حتی با به خطر اندختن خود، دیگری را نجات دهم.
۴۴	کاملاً مخالفم کاملاً مخالفم	ندرام	نظری ندرام	موافق موافق	موافق موافق	سعی می کنم نسبت به حالات خود توجه کنم و افکار و احساسات خود را کنترل نمایم.
۴۵	کاملاً مخالفم	ندرام	نظری ندرام	موافق موافق	کاملاً موافق	گاهی از این که حقی از من ضایع شود ناراحت نمی شوم، چون می دانم روزی حق من پس گرفته خواهد شد.

فصل چهاردهم

آزمون سنجش نگرش معنوی

(شهیدی و فرج‌نیا، ۱۳۹۱)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. نقش معنویت در زندگی انسان را شرح دهد.
۲. مراحل تهیه آزمون نگرش معنوی شهیدی و فرج‌نیا (۱۳۹۱) را بنویسد.
۳. مشخصات روان سنجی آزمون را به تفکیک (اعتبار، روایی و هنجار) بنویسد.

۱-۱۴ آزمون سنجش نگرش معنوی

۱-۱۴ مقدمه: با توجه به اهمیت معنویت و رشد معنوی در زندگی هر فرد و سنجش آن این آزمون توسط شهیدی و فرج‌نیا (۱۳۹۱) به منظور سنجش نگرش معنوی دانشجویان تهیه شد. در تدوین سؤال‌های آزمون، از نتایج پژوهش‌های موجود در زمینه معنویت و رشد معنوی و همچنین زیربنای فکری برگرفته از قرآن و دین اسلام استفاده شد. در تهیه آزمون سعی بر این بوده است که سؤال‌هایی برای افراد مختلف با ادیان و اعتقادات متفاوت درنظر گرفته شود و برای آنها نیز قابل استفاده باشد.

۲-۱-۱۴ معرفی آزمون: آزمون نگرش معنوی دارای ۴۳ سؤال ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافق، موافق، تا حدودی موافق، مخالفم و کاملاً مخالفم) است (جدول ۲-۱۴) و از دو عامل نگرش معنوی و توانایی معنوی تشکیل شده است. عامل اول شامل ۲۴ سؤال و عامل دوم دارای ۱۹ سؤال می‌باشد.

۳-۱۴-۳ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش بازآزمایی و به فاصله زمانی ۵ هفته (۳۵ روز) به دست آمد. همچنین برای محاسبه همسانی درونی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب به دست آمده برای کل آزمون، ۰/۹۱ محاسبه گردید. بررسی همسانی درونی سوال‌های هر عامل نیز نشان داد که عامل‌های به دست آمده از همسانی درونی بالایی برخوردارند.

۴-۱۴ روایی آزمون: نتایج پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد این آزمون دارای روایی صوری، محتوایی و سازه است.

- روایی سازه: با استفاده از روش تحلیل عاملی و چرخش واریماکس ۲ عامل نگرش معنوی و توانایی معنوی به دست آمد (جدول ۱-۱۴). عامل اول (نگرش معنوی) دارای ۲۴ سؤال و دربر گیرنده بعد شناختی نگرش معنوی شامل ایمان به خدا و درک حضور او، درک معنا و هدف زندگی، اعتماد به خدا، امید، توجه به خود و خدا، و باور به درستی اعمال مذهبی، و بعد عاطفی نگرش معنوی، شامل احساس آرامش، ارتباط مثبت با خدا، درک محبت و توجه خداست.

عامل دوم (توانایی معنوی) نیز دارای ۱۹ سؤال بود و بعد رفتاری نگرش را، که شامل رابطه خوب با دیگران، گذشت و بخشش، تلاش برای کمال و رسیدن به تعالی، توکل به خدا، خدمت به دیگران، مسئولیت‌پذیری و اعتماد به خود می‌شود، دربر می‌گیرد. در نهایت، از این آزمون ۳ نمره شامل ۲ نمره برای هر یک از عامل‌ها و یک نمره کل به دست می‌آید.

جدول ۱-۱۴. عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون

سؤال														عامل
۱۹	۱۷	۱۶	۱۵	۱۳	۱۰	۹	۷	۶	۵	۳	۱		نگرش معنوی	
۴۳	۴۲	۳۷	۳۴	۳۲	۳۱	۳۰	۲۸	۲۶	۲۵	۲۲	۲۱			
۲۹	۲۷	۲۴	۲۳	۲۰	۱۸	۱۴	۱۲	۱۱	۸	۴	۲		توانایی معنوی	
					۴۱	۴۰	۳۹	۳۸	۳۶	۳۵	۳۳			

۵-۱۴ نمره گذاری آزمون: در این آزمون، به گزینه‌های کاملاً موافقم ۴، موافقم ۳، تا حدودی موافقم ۲، مخالفم ۱ و کاملاً مخالفم ۱ نمره درنظر گرفته می‌شود.

نمره گذاری سؤال‌های ۵، ۱۰، ۱۵، ۲۰ و ۲۵ به صورت عکس خواهد بود (شهیدی و فرج‌نیا، ۱۳۹۱).

یادآوری ۱: آزمون نگرش معنوی شهیدی و فرج‌نیا دارای ۴۳ سؤال ۵ گزینه‌ای است.

یادآوری ۲: این آزمون از دو عامل نگرش معنوی و توانایی معنوی تشکیل شده است.

یادآوری ۳: عامل اول این آزمون شامل ۲۴ سؤال و عامل دوم آن نیز دارای ۱۹ سؤال است.

یادآوری ۴: این آزمون دارای روایی صوری، محتوازی و سازه است.

یادآوری ۵: از این آزمون ۳ نمره شامل ۲ نمره برای عامل‌ها و یک نمره کل به دست می‌آید.

جدول ۲-۱۴. آزمون نگرش و توانایی معنوی شهیدی و فرج‌نیا

ردیف	سوال				
۱	با مشاهده جهان خلقت متغير می‌شود.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۲	به جستجو کردن و پرسیدن سوالات بنیادی و اساسی زندگی و هستی علاقه دارم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۳	همیشه احساس می‌کنم خداوند ناظر اعمال من است.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۴	تمایل دارم با دیگران رابطه‌ای همراه با همدلی و محبت برقرار کنم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۵	در برابر انجام کارهای خوب، انتظار دریافت پاداش از خداوند را دارم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۶	همیشه در برابر زندگی که دارم شکر گذار هستم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۷	نیاش و راز و نیاز با خدا برایم لذت بخش است و پس از عبادت احساس آرامش می‌کنم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۸	در مقابل انسان بودن خود احساس وظیفه و مسئولیت می‌کنم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق
۹	حضور ملکوتی و الهی خداوند در جهان را باور دارم.	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	مخالفم	کاملاً موافق

ردیف	سؤال	گزینه‌ها							
۱۰	معنویت و انسانیت را دو مقوله جدا از هم می‌دانم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۱	از خدمت کردن به دیگران بدون چشمداشت لذت می‌برم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۲	توانایی ایستادگی در برابر جمیع و هم رأی نشنده با عame مردم در صورت مخالفت با اصول اعتقادی و اساسی زندگی را دارم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۳	در صورت احساس نامیدی خدا را فراموش نمی‌کنم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۴	در مقابل تغییرات دنیا آسیب‌پذیر نمی‌باشم چون معتقدم دنیا در حال تغییر است و توanایی انعطاف‌پذیری را دارم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۵	کار را فقط وسیله‌ای برای کسب مادیات (پول، مقام، شهرت، اعتبار...) می‌دانم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۶	در هنگام مواجه با مشکلات به معنی و حکمت آن‌ها توجه می‌کنم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۷	زندگی خود را در راه خدمت به خداوند قرار می‌دهم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۸	افکار و اعمال را کترول می‌کنم و سعی می‌کنم برای بهبود و تکامل خود بکوشم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۱۹	مهر و محبت خدا را نسبت به خودم، چه مستقیم و چه به واسطه دیگران احساس می‌کنم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۲۰	معتقدم حق دارم، همکاری را که در آن توanایی دارم انجام دهم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۲۱	در مواجهه با مشکلات علاوه بر سعی و تلاش به دعا و نیایش هم می‌پردازم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۲۲	حس می‌کنم ارتباط قوی با خداوند دارم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۲۳	به دنبال شناسایی و ایجاد تغییر در باورهای غلط هستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				
۲۴	توanایی دوست داشتن و بخشش دیگران را جدا از جنس، نژاد و ملیت دارم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	تا حدودی موافق	کاملاً موافق				

ردیف	اسسازنده	سوال
۲۵	کاملاً مخالفم	ترس از خدا، یکی از مهمترین دلایل من برای پرستش اوست.
۲۶	کاملاً مخالفم	اساساً هر چه در دنیا وجود دارد را نشانه‌ای از وجود و حضور خداوند می‌بینم و درک می‌کنم.
۲۷	کاملاً مخالفم	با کسی که به کمک و حمایتش می‌روم نوعی ارتباط روحی و معنوی برقرار می‌کنم.
۲۸	کاملاً مخالفم	در طول شبانه روز لحظاتی را صرف توجه به خودم با حضور خداوند می‌کنم.
۲۹	کاملاً مخالفم	معنا و تأثیر مراحل گذشته زندگی خود را در مرحله کنونی و آینده زندگی ام درک می‌کنم.
۳۰	کاملاً مخالفم	معتقدم چیزی برای از دست دادن ندارم چون خداوند مالک واقعی همه چیز است.
۳۱	کاملاً مخالفم	رسیدن به سعادت و کمال را در سایه توجه به معنویات می‌دانم.
۳۲	کاملاً مخالفم	معنا و حکمت اعمال مذهبی را درک می‌کنم و عمل به آنها را وسیله‌ای برای رسیدن به رشد معنوی می‌دانم.
۳۳	کاملاً مخالفم	جدا از اعتقادات شخصی خودم در همه مذاهب الهی، جنبه‌هایی از حقیقت را می‌بینم و به دنبال درک مردم در غالب این الگوهای هستم.
۳۴	کاملاً مخالفم	در زندگی به دنبال عمل براساس خواست خداوند و جلب رضایت او هستم.
۳۵	کاملاً مخالفم	حس می‌کنم به لحاظ معنوی فردی تأثیرگذار بر انسان‌ها و محیط اطرافم هستم.
۳۶	کاملاً مخالفم	توانایی بیان کردن اشتباهاتم را در موقعیت‌های مختلف دارم.
۳۷	کاملاً مخالفم	همواره صرف نظر از پیشامدها و رویدادها با اطمینان به حمایت خداوند با یک آرامش درونی رفتار می‌کنم.
۳۸	کاملاً مخالفم	احساس می‌کنم در شادی و آرامش روانی

ردیف	سوال	گزینه‌ها
۳۸	اطرافیاتم سهیم هستم.	مخالفم مخالفم موافقم موافقم موافقم موافقم
۳۹	زنده‌گی ام با معنا و همراه با احساس ارزشمندی و هدفمندی است.	کاملاً مخالفم تا حدودی موافقم کاملاً موافقم موافقم
۴۰	به آداب و رسوم و تاریخ به عنوان یک منبع موقت برای تفکر توجه دارم.	کاملاً مخالفم تا حدودی موافقم کاملاً موافقم موافقم
۴۱	براساس توانایی‌ها، پایداری‌ها و ویژگی‌های درونی انسانی خودم احساس امنیت می‌کنم.	کاملاً مخالفم تا حدودی موافقم کاملاً موافقم موافقم
۴۲	به خاطر توجه به خواست و رضایت خداوند در درون خود احساس رضایت و آرامش می‌کنم.	کاملاً مخالفم تا حدودی موافقم کاملاً موافقم موافقم
۴۳	علیرغم همه بدی‌ها، اعتقاد به بهتر شدن دنیا و پایانی خوش و سرشار از معنویت دارم.	کاملاً مخالفم تا حدودی موافقم کاملاً موافقم موافقم

فصل پانزدهم

سایر آزمون‌های مرتبط با حوزه دین

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون سنجش دینداری را بنویسد.
۲. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون سنجش نگرش مذهب را بنویسد.
۳. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون تجربه معنوی دانشجویان را بنویسد.
۴. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون سنجش رشد اعتقادی را بنویسد.
۵. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون جهت‌گیری مذهبی را بنویسد.
۶. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) را بنویسد.
۷. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون عمل به باورهای دینی (معبد ۲) را بنویسد.
۸. مراحل تهیه و مشخصات روان‌سنگی آزمون جهت‌گیری مذهبی آپورت را بنویسد.

۱-۱۵ آزمون سنجش دینداری (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۸۵)

- ۱-۱۵ معرفی آزمون: به منظور تهیه فرم اولیه آزمون، ابتدا خزانه سؤالی متشكل از ۴۰۴ سؤال، براساس مبانی نظری دین‌داری، آزمون‌های دینداری موجود در داخل و خارج از کشور و نیز رجوع به آیات، روایات و احادیث دین اسلام تشکیل شد. خزانه سؤال‌ها مبتنی بر چهار بعد شناخت دینی، عاطفه دینی، باورهای دینی و التزام به وظایف دینی بود. در مرحله دوم، دو فرم بر مبنای خزانه سؤال‌ها تشکیل شد، فرم الف شامل ۱۲۶ سؤال و فرم ب شامل ۱۱۴ سؤال بود. در مرحله سوم پس از حذف سؤال‌هایی که درجه دشواری و قدرت تشخیص نامطلوبی داشتند از فرم‌های آزمون

حذف شدند و در نهایت دو فرم الف و ب که هر کدام ۱۱۳ سؤال داشتند برای سنجش معنویت افراد تشکیل شد (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۸۷). آزمودنی در پاسخ به سؤال‌های ۱-۴۸ آزمون باید یکی از گزینه‌های کاملاً موافق، موافق، بینابین، مخالف، کاملاً مخالف و در پاسخ به سؤال‌های سؤال‌های ۴۹-۱۱۳ باید یکی از گزینه‌های همیشه، اغلب اوقات، گاهی اوقات، بهندرت و هرگز را انتخاب کند.

این آزمون به منظور سنجش میزان دینداری افراد مسلمان و براساس هنجار جامعه ایرانی ساخته شده و از سه عامل باور دینی، عواطف دینی و التزام دینی تشکیل شده است.

الف) عامل شناخت و باور دینی: شناخت به معنای دانش اصول دین یعنی یقین به خدا، آخرت، پیامبران و آگاهی از فروع دین است. باور به معنای پذیرش، اقرار و تصدیق قلبی به اصول و شرایع دین است. باورها اغلب محوری ترین بعد دینداری محسوب می‌شوند و مذهبی بودن او را تعیین می‌کنند. باورها شامل زیر مؤلفه‌های ذیل می‌باشند:

پذیرش خداوند و صفات کمالیه او؛

پذیرش انبیاء؛

پذیرش زندگی اخروی یعنی معاد و بهشت و جهنم؛

پذیرش کتاب‌های آسمانی و احکام و قوانین خداوند؛

پذیرش ملائکه.

ب) عامل عواطف دینی: عواطف دینی، شامل کلیه احساسات و عواطف مثبت و منفی است؛ عواطف مثبت در راستای شناخت و پذیرش قلبی نسبت به پروردگار یکتا، انبیاء و اولیاء، مؤمنان و تمامی دینداران، احکام دین، جهان هستی، و جهان پس از مرگ در فرد دیندار به وجود می‌آید و عواطف منفی تحت تأثیر محبت به خدا و دین خدا، نسبت به دشمنان دین الهی و پیامبران و اولیای آن مطرح می‌شود.

ج) عامل التزام و عمل به وظایف دینی: التزام به وظایف دینی، یعنی فرد دیندار در پی به وجود آمدن معرفت و احساس عاطفی نسبت به پروردگار، انبیاء و اولیاء دین، انجام تکالیف و احکام دینی را در حیطه شخصی، اجتماعی و اقتصادی بر خود بایسته بداند و به آنها عمل نماید. این عامل از دو عامل عمدۀ عبادات و اخلاق تشکیل شده

است.

۲-۱-۱۵ اعتبار آزمون: براساس نتایج به دست آمده از ضریب آلفای کرونباخ تمام عامل‌های آزمون از اعتبار قابل قبولی برخوردارند (جدول ۱-۱۵).

جدول ۱-۱۵. اعتبار آزمون و عامل‌های تشکیل‌دهنده آن

عامل	نام عامل	تعداد سؤال	ضریب آلفا
۱	شناخت دینی	۱۳	.۰/۸۳
۲	عواطف دینی	۲۰	.۰/۷۶
۳	باورهای دینی	۲۵	.۰/۹۰
۴	وظایف دینی	۵۵	.۰/۹۲
کل	دینداری کل	۱۱۳	.۰/۹۵

با توجه به نتایج جدول فوق می‌توان گفت این آزمون از اعتبار مناسبی به منظور اجرای پژوهش‌ها در حیطه دینداری فرد مسلمان برخوردار است. مقادیر به دست آمده اعتبار نشان‌دهنده هماهنگی درونی آزمون دینداری است (خدایاری فرد و همکاران، (۱۳۸۵).

۳-۱-۳ روایی آزمون: این آزمون دارای روایی صوری^۱، منطقی، ملاکی، سازه تفکیکی است.

- روایی صوری: برای تعیین روایی صوری مقیاس پس از تهیه سؤال‌ها در ابعاد سه گانه اصلی ساختار دینداری، یعنی باور دینی، عواطف و وظایف دینی، سؤال‌ها به همه اعضای همکار و مشاوران طرح که ۱۴ نفر از متخصصان صاحب نظر در حوزه‌های روان‌شناسی، روان‌سنگی و دینی بودند و در این زمینه سابقه اجرای طرح پژوهشی داشتند، ارائه شد تا در مورد هر سؤال در ابعاد چهارگانه، نظر خود را براساس حد تناسب هر سؤال از میان چهار گزینه مشخص کنند (۴ نشان‌دهنده بیشترین درجه تناسب و ۱ نشان‌دهنده کمترین درجه تناسب بود).

تحلیل توزیع درصدی نظر متخصصان براساس توافق ۸۰ درصدی اعضای گروه برای تناسب سؤال انتخابی موجب شد که ۱۵۴ سؤال تهیه شده با اصلاح نحوه جمله نویسی و نیز از نظر عبارت‌پردازی مثبت به عنوان سؤال‌های دارای روایی صوری انتخاب

شوند.

- روایی منطقی: روایی منطقی^۱ سؤال‌ها و به عبارتی تعریف دقیق متغیرها و طرح منطقی سؤال‌های سطوح مهم پدیده دینداری براساس تعریف دقیق ساختار دینداری انجام شد. ساختار نظری دینداری براساس آیات، احادیث و مراجعه به کتاب‌های شهید مطهری و شهید صدر بهطور دقیق تعریف شده و براساس مؤلفه‌های اصلی این ساختار، سؤال‌های متناظر با آن طرح شده است.

- روایی ملاکی: اندازه‌گیری روایی ملاکی مقیاس سنجش دینداری به کمک روش همزمان و با استفاده از آزمون آذربایجانی انجام گرفت. تحلیل ضرایب همبستگی نشان داد که بین آزمون دینداری آذربایجانی (۱۳۸۰) و مقیاس سنجش دینداری همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

- روایی سازه: نتایج تحلیل عاملی نشان داد که آزمون از ۴ عامل تشکیل شده است و این چهار عامل ۴۹/۳۴ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۸۷).

- روایی تفکیکی: با توجه به تشخیص و تمایزگذاری بین افراد مذهبی و غیرمذهبی می‌توان گفت این آزمون از روایی تفکیکی برخوردار است.

یادآوری ۱: حزانه سؤال‌های سنجش دینداری مبتنی بر چهار بعد شناخت دینی، عاطفه دینی، باورهای دینی و التزام به وظایف دینی بود.

یادآوری ۲: آزمون دینداری از دو فرم مقدماتی شامل فرم الف ۱۲۶ سؤال و فرم ب شامل ۱۱۴ سؤال تشکیل شده است.

یادآوری ۳: اندازه‌گیری روایی ملاکی مقیاس سنجش دینداری به کمک روش همزمان و با استفاده از آزمون آذربایجانی انجام گرفت.

یادآوری ۴: نتایج تحلیل عاملی نشان داد که آزمون سنجش دینداری از ۴ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۵: با توجه به تشخیص و تمایزگذاری بین افراد مذهبی و غیرمذهبی می‌توان گفت آزمون سنجش دینداری از روایی تفکیکی برخوردار است.

۲-۱۵ آزمون سنجش نگرش مذهبی (خدایاری فرد و همکاران، ۱۳۷۸)

۱-۱۵ معرفی آزمون: پس از مطالعه پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه نگرش مذهبی و متون اسلامی و ملاحظه دیگر آزمون‌های نگرش مذهبی و نظر خواهی از افراد واجد صلاحیت‌های علمی و دینی آزمونی مشتمل بر ۵۲ سؤال با گرایش‌های معنایی مثبت و منفی برای سنجش نگرش مذهبی دانشجویان تهیه شد.

پس از اجرا و بررسی آزمون ۵۲ سؤالی، ۱۴ ماده ضعیف حذف و ۶ سؤال دیگر افزوده شد و آزمون به ۴۴ سؤال کاهش پیدا کرد. پاسخ‌های سؤال‌ها به صورت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافق، تا حدی موافق، بینابین، تا حدی مخالف و کاملاً مخالف) است.

۲-۱۵ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن ۰/۸۲ و با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ و با استفاده از روش آزمون مجدد ۰/۹۴ به دست آمد. در مطالعه نهایی ضریب اعتبار آزمون به روش دو نیمه کردن ۰/۹۳ و با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد. اعتبار عامل‌های این آزمون بین ۰/۷۶ تا ۰/۹۲ به دست آمد (رجالی و مستأجران، ۱۳۹۱). این مقدار ضریب اعتبار نشان‌دهنده اعتبار بالای آزمون است.

۳-۱۵ روایی آزمون: روایی محتوایی: برای بررسی روایی محتوایی آزمون فرم جدیدی از آزمون تهیه شد. بدین صورت که برای هر یک از سؤال‌های آزمون سه گزینه نگرش مذهبی، نگرش غیرمذهبی و سازش یافته با هر دو نگرش تعیین گردید. پس از ارزیابی توسط ۱۰ نفر از کارشناسان مسائل دینی با دیدگاه‌های مختلف ۴ سؤال که نگرش غیرمذهبی و یا سازش یافته با هر دو تا را اندازه می‌گرفتند از فرم مقدماتی حذف و در نهایت تعداد سؤال‌ها به ۴۰ کاهش یافت. تعداد ۴۰ سؤال براساس مؤلفه‌های زیر تقسیم شدند. ۱. عبادات (۴ سؤال)، ۲. اخلاقیات و ارزش‌ها (۷ سؤال)، ۳. اثر مذهب در زندگی و رفتار انسان (۵ سؤال)، ۴. مباحث اجتماعی (۹ سؤال)، ۵. جهان‌بینی و باورها (۸ سؤال) و ۶. علم و دین (۴ سؤال).

- روایی سازه: این آزمون از روایی سازه برخوردار است. به طور کلی این آزمون ابعاد اساسی و بنیادین نگرش مذهبی را می‌سنجد و ابزار مناسبی برای سنجش نگرش مذهبی دانشجویان می‌باشد.

در پایان آزمون ۴۰ سؤالی یک آزمون خودسنجدی (شامل ۷ سؤال) اضافه شده

است که در آن آزمودنی میزان مذهبی بودن خود را از نظر خود من، خانواده، همکلاسی‌ها، آشنایان افراد غیر آشنا و افراد کاملاً غریبی در یک مقیاس ۵ گزینه‌ای از کاملاً مذهبی تا کاملاً غیرمذهبی ارزیابی می‌کند. آزمون خود سنجی با هدف افزودن به صحت و دقت پاسخ‌های آزمودنی به مواد آزمون اصلی اضافه شده است (خدایاری‌فرد و همکاران، ۱۳۷۹).

۴-۲-۱۵ نمره‌گذاری آزمون: در این آزمون به گزینه‌های کاملاً مخالفم صفر و کاملاً موافقم ۴ نمره داده می‌شود. نمره کل در این آزمون نشان‌دهنده میزان نگرش مذهبی بودن افراد است و نمره‌های بالاتر نشان دهنده گرایش‌های مذهبی قوی‌تر است (زاده‌وش و همکاران، ۱۳۹۰).

یادآوری ۱: آزمون سنجش نگرش مذهبی از ۴۰ سؤال ۵ گزینه‌ای تشکیل شده است.
 یادآوری ۲: آزمون سنجش نگرش مذهبی از روایی محتوا و سازه برخوردار است.
 یادآوری ۳: آزمون خود سنجی با هدف افزودن به صحت و دقت پاسخ‌های آزمودنی به آزمون اصلی اضافه شده است.

۳-۱۵ آزمون تجربه معنوی دانشجویان (غباری بناب، ۱۳۸۴)

۱-۳-۱۵ معرفی آزمون: بر مبنای اطلاعات و پیشینه نظری در زمینه تجربیات معنوی، پژوهشگران به مصاحبہ با دانشجویان و طلاب علوم دینی جهت ساخت ابزار پرداختند. مجموعه اطلاعاتی که از طریق مصاحبہ، مطالعه پیشینه نظری، سؤال‌های باز پاسخ و شرح حال افراد با تجربه مذهبی به دست آمده بود، پس از خلاصه کردن و حذف موارد تکراری، مورد استفاده قرار گرفت.

در مرحله اول ۱۵۰ سؤال استخراج شد و پس از نظر متخصصان مختلف به ۱۰۲ سؤال کاهش یافت و در ۶ عامل نظری (جدول ۲-۱۵) قرار گرفتند. شاخص‌های توصیفی و اعتبار عامل‌های تشکیل دهنده فرم نهایی آزمون به دست آمد (جدول ۳-۱۵).

جدول ۱۵-۲. نام عامل‌ها و تعداد سؤال فرم مقدماتی

عامل	نام عامل	تعداد سؤال در فرم اولیه
۱	باورها و نگرش‌های مذهبی	۳۵
۲	تجربیات احیاگر	۱۲
۳	تجربیات عرفانی	۳۲
۴	احساسات	۸
۵	فعالیت‌های اجتماعی - مذهبی	۱۰
۶	هویت معنوی	۵
کلی	تجربه معنوی	۱۰۲

۱۵-۳-۲ اعتبار آزمون: پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها تعداد ۲۸ سؤال که ضریب همبستگی پایینی با نمره کل آزمون داشتند از آزمون حذف شدند و تعداد ۷۵ سؤال برای فرم نهایی باقی ماند. اعتبار به دست آمده با روش آلفای کرونباخ برای آزمون ۷۵ سؤالی ۰/۹۴۵ به دست آمد (جدول ۱۵-۳).

جدول ۱۵-۳. شاخص‌های توصیفی و اعتبار عامل‌های فرم نهایی آزمون

عامل	نام عامل	تعداد سؤال در فرم نهایی	اعتبار (ضریب آلفا)	میانگین	انحراف استاندارد
۱	معناپایی در زندگی	۱۹	۰/۹۳	۷۶/۵	۱۷/۱
۲	تأثیر ارتباط با خدا در زندگی	۱۵	۰/۷۵	۶۷/۹	۱۲/۷
۳	شکوفایی و فعالیت معنوی	۱۰	۰/۸۲	۳۲/۱	۹/۴
۴	تجربیات متعالی عرفانی	۱۵	۰/۸۱	۴۵/۷	۹/۳
۵	تجربیات سلبی	۱۱	۰/۶۶	۳۷/۶	۷/۳
۶	فعالیت‌های اجتماعی و مذهبی	۵	۰/۷۱	۱۷/۶	۳/۲
کل	تجربه معنوی	۷۵	۰/۹۴۵	۲۷۸/۲	۴۳/۱

۱۵-۳-۳ روایی آزمون: پس از تجزیه و تحلیل عاملی بر روی فرم ۷۵ سؤالی همان عامل‌ها مورد تأیید قرار گرفت. ۶ عامل که ارزش ویژه بیش از ۲ داشتند و همچنین با توجه به نمودار اسکری انتخاب شدند. این ۶ عامل بر روی هم ۴۱/۷۷ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کنند (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۴).

یادآوری ۱: آزمون تجربه معنوی دانشجویان از ۶ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۲: فرم نهایی آزمون تجربه معنوی از ۷۵ سؤال تشکیل شده است.

یادآوری ۳: اعتبار به دست آمده با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۴۵ به دست آمد.

یادآوری ۴: ۶ عامل به دست آمده ۴۱/۷۷ درصد واریانس کل آزمون تجربه معنوی را تبیین می‌کنند.

۴-۱۵ آزمون سنجش رشد اعتقادی معنوی پور و شریفی (۱۳۸۳)

۱-۴-۱۵ معرفی آزمون: این آزمون توسط معنوی پور و شریفی (۱۳۸۳) براساس مبانی نظری و تئوری رشد اعتقادی بر مبنای نظریه‌های گوناگون و اصول و فروع دین اسلام و هماهنگی آن با مدل پنج بعدی گلاک و استارک برای سنجش رشد اعتقادی دانش آموزان دبیرستانی تدوین شده است. این آزمون شامل ۵۱ سؤال ۴ گزینه‌ای (کاملاً موافق، موافق، مخالف و کاملاً مخالف) بوده و از ۵ عامل عواطف دینی، باورهای دینی، دانش دینی، آثار دینی و اعمال دینی تشکیل شده است.

۲-۴-۱۵ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمده است.

۳-۴-۱۵ روایی آزمون: این آزمون دارای روایی محتوایی بوده و برای بررسی روایی سازه آن از روش تحلیل عاملی و از میان آن چرخش واریماکس استفاده شده است و ۵ عامل از آن استخراج گردید. تحلیل عاملی سؤال‌های رشد اعتقادی بیانگر این بود که بیش از ۶۴ درصد واریانس نمره‌های رشد اعتقادی توسط این آزمون تبیین می‌شود.

۴-۴-۱۵ هنجار آزمون: برای بررسی و مقایسه وضعیت دانش آموزان در این آزمون از هنجارهای نمره درصدی و نمره T (با میانگین ۵۰ و انحراف استاندارد ۱۰) استفاده شده است (معنوی پور و شریفی، ۱۳۸۳).

یادآوری ۱: آزمون معنوی پور و شریفی (۱۳۸۳) برای سنجش رشد اعتقادی دانش آموزان دبیرستانی تدوین شده است.

یادآوری ۲: آزمون رشد اعتقادی شامل ۵۱ سؤال ۴ گزینه‌ای است.

یادآوری ۳: آزمون رشد اعتقادی از ۵ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۴: آزمون رشد اعتقادی دارای روایی محتوایی و روایی سازه است.

یادآوری ۵: این آزمون دارای هنچارهای نمره درصدی و نمره T است.

۵-۱۵ آزمون جهت‌گیری مذهبی (آذربایجانی، ۱۳۸۲)

۱-۵-۱ معرفی آزمون: بسیاری از روان‌شناسان عملأ دین و پدیدارهای دینی را وارد عرصه‌های علمی و کمی کردند و بدون این که مدعی احاطه ارائه آن به طور جامع و کامل باشند، مقیاس‌ها و آزمون‌هایی را جهت اندازه‌گیری ابعاد مختلف دین عرضه کردند. بدیهی است همان‌طور که در مقولاتی مانند هوش، شخصیت و ... آزمون‌های روانی و ابزار سنجش سیر تحولی – تکاملی خود را طی کرده است، در زمینه آزمون‌های مذهبی نیز همین روند مشاهده می‌شود.

جهت تدوین آزمون از منابع اسلامی (قرآن، احادیث و روایات معتبر) آموزه‌های اسلام در مورد جهت‌گیری مذهبی و خصوصیات لازم برای یک فرد مؤمن و دیندار استفاده شده است (آذربایجانی، ۱۳۸۲). مقیاس جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام، توسط آذربایجانی (۱۳۸۲) برای سنجش جهت‌گیری دانشجویان مسلمان تهیه شده است. آزمون اولیه شامل ۹۰ سؤال بوده و براساس ۱۰ مؤلفه رابطه انسان و دین به‌طور کلی، مقوله رابطه انسان و خدا، رابطه انسان و آخرت، اولیای دین، اخلاق فردی، روابط اجتماعی، معیشت، خانواده، ابعاد جسمی و انسان و طبیعت طراحی و تدوین شده است. برای هر مؤلفه بین ۵ تا ۱۷ سؤال درنظر گرفته شد. آزمون نهایی، مشتمل بر ۷۰ سؤال ۴ گرینهای (کاملاً موافق، تا حدودی موافق، تا حدودی مخالف و کاملاً مخالف) است و از دو عامل عقاید – مناسک و اخلاق تشکیل شده است.

۲-۵-۱ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ $\alpha = .91$ به دست آمده است (کرمی و همکاران، ۱۳۸۵). اعتبار به دست آمده با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل‌های R1 و R2 به ترتیب $.97$ و $.81$ به دست آمد (مغانلو و همکاران، ۱۳۸۸).

۳-۵-۱ روایی آزمون: روایی محتوایی: برای بررسی روایی محتوایی، آزمون توسط ۱۵ نفر از کارشناسان مباحث اسلام (استاد حوزه علمیه قم) تأیید گردید.

جدول ۱۵-۴. عامل‌های تشکیل‌دهنده آزمون

اعتبار	تعداد سؤال	نام اختصاری عامل	نام عامل	عامل
۰/۹۴۷	۴۳	R1	عقاید - مناسک	۱
۰/۷۹۳	۲۷	R2	اخلاق	۲
۰/۸۴۴	۷۰	R	جهت‌گیری مذهبی (کل)	۳

- روابی سازه: همچنین روابی سازه آن نیز مورد تأیید قرار گرفته است و دو عامل (جدول ۱۵-۴) از آزمون استخراج شد (آذربایجانی، ۱۳۸۲a). دو عاملی که در پژوهش آذربایجانی ۱۳۸۲ به دست آمده بودند دوباره مورد تأیید مغاینلو و همکاران (۱۳۸۸) قرار گرفتند.

۴-۵-۱۵ نمره‌گذاری آزمون: در این آزمون به گزینه‌های کاملاً موافق ۳ نمره، تا حدودی موافق ۲ نمره، تا حدودی مخالفم ۱ نمره و کاملاً مخالفم ۰ نمره داده می‌شود.
یادآوری ۱: آزمون جهت‌گیری مذهبی آذربایجانی (۱۳۸۲) برای سنجش جهت‌گیری دانشجویان مسلمان تهیه شده است.
یادآوری ۲: آزمون اولیه شامل ۹۰ سؤال بوده و براساس ۱۰ مؤلفه طراحی و تدوین شده است.
یادآوری ۳: فرم نهایی آزمون جهت‌گیری مذهبی آذربایجانی دارای ۷۰ سؤال گزینه‌ای است.
یادآوری ۴: آزمون جهت‌گیری مذهبی آذربایجانی از دو عامل عقاید - مناسک و اخلاق تشکیل شده است.

یادآوری ۵: آزمون جهت‌گیری مذهبی آذربایجانی دارای روابی محتوایی و سازه است.

۶-۱۵ آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) (گلزاری، ۱۳۷۹)

۱-۱۵ معرفی آزمون: آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) توسط گلزاری (۱۳۷۹) و برای سنجش عمل به باورهای دینی تهیه شده است. آزمون دارای ۲۵ سؤال ۵ گزینه‌ای است. هر سؤال پنج گزینه دارد که از صفر تا چهار نمره‌گذاری می‌شود. بدین ترتیب کمترین نمره کل (صفر) به معنای عمل نکردن به هیچ یک از باورهای دینی و بیشترین نمره (۱۰۰) نشان‌دهنده عمل به همه باورهای دینی به شمار می‌آید (گلزاری، ۱۳۷۹).

۱۵-۶ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون به روش بازآزمایی ۷۶٪ و از طریق دو نیمه کردن ۹۱٪ و ضریب آلفای کرونباخ ۹۴٪ به دست آمده است (گلزاری، ۱۳۷۹). در تحقیق عبدالله پور و همکاران (۱۳۸۸) ضریب آلفای کرونباخ برای آزمون معبد ۹۰٪ و در پژوهش حاجی‌زاده میمندی و برغمدی (۱۳۸۹) ۹۱٪ به دست آمد.

۱۵-۷ روایی آزمون: این آزمون دارای روایی محتوایی (حاجی‌زاده میمندی و برغمدی، ۱۳۸۹)، صوری، منطقی و وابسته به ملاک است (گلزاری، ۱۳۷۹). این آزمون از ۴ عامل تشکیل شده است که عبارتند از: ۱. عمل به واجبات، ۲. عمل به مستحبات، ۳. فعالیت‌های مذهبی و ۴. مداخله دادن مذهب در تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب‌های زندگی و جنبه‌های اجتماعی مذهب.

۱۵-۸ آزمون عمل به باورهای دینی (معبد ۲)

۱۵-۹ معرفی آزمون: این آزمون در سال ۱۳۸۰ توسط گلزاری برای سنجش عمل (نه اعتقاد و انگیش) به باورهای دینی تهیه شد. فرم اولیه آن شامل ۸۱ سؤال بود که پس از انجام تمامی مراحل آزمون سازی به ۶۵ سؤال کاهش یافت. ۶۰ سؤال این آزمون پنج گزینه‌ای (همیشه، بیشتر وقت‌ها، بعضی وقت‌ها، به ندرت و اصلاً) بوده و از صفر تا ۴ نمره داده می‌شود و ۵ سؤال آن به شکل ۵ گزینه‌ای با گزینه‌های خاص هر سؤال بوده و نمره گذاری می‌شود. حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در این آزمون به ترتیب ۰ و ۲۶۵ است (گلزاری، ۱۳۸۲).

این آزمون ۶ عامل عمل به واجبات، دوری از محرمات، عمل به مستحبات، دوری از مکروهات، انجام فعالیت‌های مذهبی و تصمیم‌ها و انتخاب‌های رایج بین مسلمانان را می‌سنجد.

۱۵-۱۰ اعتبار آزمون: اعتبار آزمون معبد ۲ با روش آلفای کرونباخ ۹۷٪ و با روش دو نیمه کردن ۹۲٪ و با روش بازآزمایی ۷۶٪ به دست آمد (گلزاری، ۱۳۸۰b). اعتبار آزمون با استفاده از روش بازآزمایی ۸۳٪ و با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۹۳٪ به دست آمد. همچنین با استفاده از روش بازآزمایی به فاصله دو هفته بر روی دانشجویان دانشگاه‌های مختلف ۷۸ تا ۸۴٪ به دست آمد (گلزاری، ۱۳۸۰a). اعتبار به دست آمده با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۸۱٪ به دست آمد.

(کشاورز و همکاران، ۱۳۸۸).

یادآوری ۱: آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) توسط گلزاری (۱۳۷۹) تهیه شد.

یادآوری ۲: آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) دارای ۲۵ سؤال ۵ گزینه‌ای است.

یادآوری ۳: حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب صفر و ۱۰۰ است.

یادآوری ۴: نمره بالا در این آزمون نشان دهنده عمل به همه باورهای دینی است.

یادآوری ۵: این آزمون دارای روابی محتوایی، صوری، منطقی و وابسته به ملاک است.

یادآوری ۶: آزمون معبد ۲ توسط گلزاری برای سنجش عمل به باورهای اسلامی تهیه شد.

یادآوری ۷: فرم نهایی آن شامل ۶۵ سؤال پنج گزینه‌ای است و از ۶ عامل تشکیل شده است.

۱۵-۸ آزمون جهت‌گیری مذهبی آپورت (۱۹۵۰)

۱۵-۱ مقدمه: آپورت (۱۹۵۰) مذهب را به عنوان فلسفه وحدت بخش زندگی توصیف می‌کند و آن را یکی از عوامل بالقوه مهم برای سلامت روان دانسته و معتقدات نظام ارزشی مذهبی، بهترین زمینه را برای یک شخصیت سالم آماده می‌کند. براساس نظریه آپورت، مذهب درونی، مذهبی فراغیر و دارای اصل و سازمان یافته و درونی شده است. در حالی که مذهب بیرونی، امری است خارجی و ابزاری، که برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت مورد استفاده قرار می‌گیرد. منظور آپورت از جهت‌گیری مذهبی درونی، عبارت از یک تعهد انگیزشی فراغیر که غایت و هدف است نه وسیله‌ای برای دست‌یابی به اهداف فردی (جان‌بزرگی، ۱۳۷۸).

به نظر دوناهو¹ (۱۹۸۵) جهت‌گیری مذهبی درونی به صورت یک چارچوب معنا می‌بخشد که بر حسب آن تمام زندگی شناخته می‌شود. جهت‌گیری مذهبی بیرونی نیز یک روی آورده ابزاری در خدمت خود و برای متناسب و شایسته نشان دادن خود می‌باشد. اندازه‌گیری رابطه بین مذهب و پدیده‌های روان‌شناسی به آغاز قرن اخیر بر می‌گردد. در سال‌های اخیر محققین در حوزه روان‌شناسی مذهب در تلاش بوده‌اند تا الگوی مناسبی برای اندازه‌گیری پدیده‌های روان‌شناختی در ارتباط با بعد معنوی انسان

بیابند (گورساج، ۱۹۸۸). یکی از آزمون‌هایی که در این زمینه مورد توجه بسیاری قرار گرفته است آزمون جهت‌گیری مذهبی آپورت می‌باشد.

۲-۱۵ معرفی آزمون: آپورت^۱ و راس^۲ در ۱۹۵۰ این آزمون را برای بر مبنای کوشش‌های نظری برای سنجش جهت‌گیری‌های درونی و بیرونی مذهب تهیه کردند (آپورت و راس، ۱۹۶۷). به همین منظور یک آزمون ۲۰ سؤالی ساختند که ۱۱ سؤال آن به جهت‌گیری مذهبی بیرونی^۳ و ۹ سؤال دیگر آن به جهت‌گیری مذهبی درونی^۴ مربوط بودند. فیگن^۵ یک نسخه ۲۱ سؤالی از روی آزمون جهت‌گیری مذهبی درونی^۵ برونس آپورت ساخت که تمام سؤال‌های آن را دربر می‌گرفت و علاوه بر آن یک سؤال به این آزمون اضافه کرد. این سؤال همبستگی بالایی با آزمون داشت و از آن به بعد این آزمون بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. این آزمون در سال ۱۳۷۸ ترجمه و هنجاریابی شده است (مختراری و همکاران، ۱۳۸۰). این آزمون شامل ۲۱ سؤال بوده، به صورت گروهی قابل اجراست و محدودیت زمانی ندارد (خدایپناهی و خاکسار بلداجی، ۱۳۸۴).

۳-۱۵ اعتبار آزمون: اعتبار به دست آمده با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۱۲ به دست آمد (مختراری و همکاران، ۱۳۸۰). همسانی درونی این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۱ و اعتبار بازآزمایی آن ۰/۷۴ گزارش شده است (جان بزرگی، ۱۳۷۷ و مختاری و همکاران، ۱۳۸۰). آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۸۱ گزارش شده است (دوناهو، ۱۹۸۵). نسبه (۱۳۸۴) اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ را ۰/۷۰ به صورت دو نیمه کردن ۰/۹۴ و به روش بازآزمایی ۰/۸۸ گزارش کرده است. اعتبار این آزمون به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ ذکر شده است (ابوالقاسمی و همکاران، ۱۳۹۰). اعتبار به دست آمده برای جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۷۷ و برای جهت‌گیری مذهبی درونی ۰/۸۳ به دست آمد (آقابور و حاتمی، ۱۳۸۹).

۴-۱۵ روایی آزمون: این آزمون از دو عامل جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی تشکیل شده است. ضریب روایی این آزمون برابر با ۰/۶۱ گزارش شده است (دوناهو، ۱۹۸۵).

۵-۱۵ نمره‌گذاری آزمون: سؤال‌های آزمون به صورت ۴ گزینه‌ای (کاملاً

1. Allport, G.W

2. Ross J. M

3. external religious orientation

4. internal religious orientation

5. Feagin, J. R

مخالفم، تقریباً مخالفم، تقریباً موافقم و کاملاً موافقم) است (جان‌بزرگی، ۱۳۷۸). در سؤال‌های ۱ الی ۱۲ که جهت‌گیری مذهبی بیرونی را می‌سنجد به گزینه‌های کاملاً مخالفم، تقریباً مخالفم، تقریباً موافقم ۲ و کاملاً موافقم ۱ نمره داده می‌شود و در ۹ سؤال بعدی یعنی سؤال‌های ۱۳ الی ۲۱ که جهت‌گیری مذهبی درونی را اندازه می‌گیرد به گزینه‌های کاملاً مخالفم ۱، تقریباً مخالفم ۲، تقریباً موافقم ۳ و کاملاً موافقم ۴ نمره داده می‌شود.

جمع نمره‌های ۱۲ سؤال اول نمره جهت‌گیری مذهبی بیرونی خواهد بود و جمع نمره‌های آزمودنی در سؤال‌های ۱۳-۲۱ نمره جهت‌گیری مذهبی درونی خواهد بود (فیگن، ۱۹۶۴).

یادآوری ۱: براساس نظریه آپورت، مذهب درونی، مذهبی فرآگیر و دارای اصل و سازمان یافته و درونی شده است.

یادآوری ۲: این آزمون را برای سنجش جهت‌گیری‌های درونی و بیرونی مذهب تهیی شده است.

یادآوری ۳: نسخه ۲۱ سؤالی آزمون جهت‌گیری مذهبی درونی - بیرونی توسط فیگن تهیی شد.

۹-۱۵ خلاصه بخش

دین و مذهب ارکان اصلی فرهنگ هر ملتی است که جامعه را هدایت و انسجام می‌بخشد. تاریخ نشان می‌دهد که دین و رزی، قدمتی بسیار طولانی دارد. چنانکه مطالعات باستان‌شناسان و انسان‌شناسان نشان داده‌اند، مذهب جزو لاینک زندگی بشری در تمام اعصار بوده است. از نظر فلاسفه الهی و روان‌شناسان دین باور، سرچشمه دین گرایی انسان عقل و فطرت اوست. دستورات و آیین‌های مذهبی اگر به درستی به کار گرفته شود می‌تواند موجبات سلامت و شادکامی افراد را در جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند فراهم آورد. در آغاز هزاره سوم میلادی، روان‌شناسان بسیاری علاقمند به بحث و بررسی ابعاد روان‌شناسی مذهب بوده و در حال حاضر نیز کوشش‌های وسیعی در حال انجام است. در این زمینه به معرفی چند آزمون پرداخته شده است.

- آزمون سنجش اعتقادات دینی زارع و امین پور (۱۳۹۰): براساس مبانی نظری

حوزه‌های دینی و برای سنجش اعتقادات دینی افراد تهیه شد. از ۲۶ سؤال تشکیل شده است و سه عامل مشارکت دینی، پای بندی به اعتقادات دینی و رعایت مسائل شرعی را مورد سنجش قرار می‌دهد.

- آزمون جهت گیری مذهبی بهرامی احسان (۱۳۸۰): شامل ۴۵ سؤال بوده و از دو عامل تشکیل شده است. عامل اول رویگردانی یا سازمان نایافنگی مذهبی بوده و شامل ۲۶ سؤال است و عامل دوم روی آوری به مذهب بوده و شامل ۱۹ سؤال است.

- آزمون سنجش نگرش معنوی شهیدی و فرج نیا (۱۳۹۱): دارای ۴۳ سؤال ۵ گزینه‌ای است و از دو عامل نگرش معنوی و توانایی معنوی تشکیل شده است. عامل اول شامل ۲۴ سؤال و عامل دوم دارای ۱۹ سؤال می‌باشد.

- آزمون سنجش دینداری خدایاری فرد و همکاران (۱۳۸۵): این آزمون ۱۱۳ سؤال دارد و از خزانه‌ی سوالی مشکل از ۴۰۴ سؤال استخراج شد. مقیاس سنجش دینداری براساس مؤلفه‌های دینداری فرد مسلمان در سه خرده مقیاس التزام دینی، باور دینی و عواطف دینی ساخته شده است.

- آزمون سنجش نگرش مذهب خدایاری فرد و همکاران (۱۳۷۸): فرم ۴۰ سوالی به صورت ۵ گزینه‌ای بوده و از ۶ عامل تشکیل شده است.

- آزمون تجربه معنوی دانشجویان غباری بناب (۱۳۸۴): شامل ۷۵ سؤال بوده و از ۶ عامل تشکیل شده است.

- آزمون سنجش رشد اعتقادی معنوی پور و شریفی (۱۳۸۳): براساس مبانی نظری و تئوری رشد اعتقادی بر مبنای نظریه‌های گوناگون و اصول و فروع دین اسلام و هماهنگی آن با مدل پنج بعدی گلاک و استارک برای سنجش رشد اعتقادی دانش‌آموزان دبیرستانی تدوین شده است. این آزمون شامل ۵۱ سؤال ۴ گزینه‌ای بوده و از ۵ عامل تشکیل شده است.

- آزمون جهت گیری مذهبی آذربایجانی (۱۳۸۲): برای سنجش جهت گیری دانشجویان مسلمان تهیه شده است. آزمون اولیه شامل ۹۰ سؤال بوده و آزمون نهایی، مشتمل بر ۷۰ سؤال ۴ گزینه‌ای است و از دو عامل عقاید - مناسک و اخلاق تشکیل شده است.

- آزمون عمل به باورهای دینی (معبد) گلزاری (۱۳۷۹): برای سنجش عمل به

باورهای دینی تهیه شده است. آزمون دارای ۲۵ سؤال ۵ گزینه‌ای است.

- آزمون معبد ۲ گلزاری (۱۳۸۰): برای سنجش عمل به باورهای اسلامی تهیه شد. فرم اولیه آن شامل ۸۱ سؤال پنج گزینه‌ای بوده که پس از انجام تمامی مراحل آزمون‌سازی به ۶۵ سؤال کاهش یافت. این آزمون ۶ عامل عمل به واجبات، دوری از محramات، عمل به مستحبات، دوری از مکروهات، انجام فعالیت‌های مذهبی و تصمیم‌ها و انتخاب‌های رایج بین مسلمانان را می‌سنجد.

- آزمون جهت‌گیری مذهبی آپورت (۱۹۵۰): توسط فیگن (۱۹۶۴) مورد تجدیدنظر قرار گرفت. این آزمون شامل ۲۱ سؤال است و از دو عامل جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی تشکیل شده است.

خودآزمایی

۱. به نظر فلاسفه و روان‌شناسان دین باور سرچشمه دین‌گرایی انسان چیست؟

- الف) عقل و دانش
- ب) عقل و فطرت
- ج) علم و دانش
- د) عقل و علم

۲. آزمون اعتقادات دینی توسط چه کسانی تدوین شد؟

- الف) شهیدی و فرج نیا
- ب) خدایاری فرد و همکاران
- ج) زارع و امین‌پور
- د) معنوی‌پور و شریفی

۳. آزمون اعتقادات دینی زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) از چند عامل تشکیل شده است؟

- الف) ۲
- ب) ۳
- ج) ۴
- د) ۵

۴. در آزمون زارع و امین‌پور (۱۳۹۰) با توجه به هنجار آزمون نمره کل ۹۰ نشان دهنده چیست؟

- الف) اعتقادات دینی خیلی پایین
- ب) اعتقادات دینی متوسط
- ج) اعتقادات دینی بالا
- د) اعتقادات دینی پایین

۵. آزمون نگرش معنوی شهیدی و فرج نیا (۱۳۹۱) از چند عامل و سؤال تشکیل شده است؟

الف) ۲ عامل و ۴۳ سؤال

ج) ۳ عامل و ۲۶ سؤال

۶. در هنگام نمره گذاری آزمون نگرش معنوی شهیدی و فرج‌نیا (۱۳۹۱) چند نمره برای آزمودنی به دست می‌آید؟

ب) ۲

د) ۴

الف) ۱

ج) ۳

۷. در مورد مذهب کدام گزینه درست نیست؟

الف) مذهب، مهمترین مسئله در شخصیت سالم و وحدت روانی است.

ب) مذهب، همیشه پناهگاهی در بحران‌های زندگی بهشمار می‌رود.

ج) مذهب مؤثرترین تکیه گاه روانی انسان‌هاست.

د) مذهب، ساختاری تک بعدی دارد.

۸. در آزمون جهت گیری مذهبی هادی بهرامی (۱۳۸۰) سؤال‌هایی که ضریب همبستگی کمتر از داشتند از فرم نهایی آزمون حذف شدند.

ب) ۰/۳۰

الف) ۰/۲۵

د) ۰/۴۰

ج) ۰/۳۵

۹. در آزمون جهت گیری مذهبی هادی بهرامی (۱۳۸۰) براساس کدام روایی دو عامل به دست آمد؟

ب) منطقی

الف) صوری

د) سازه

ج) ملاکی

۱۰. نمره بالا در آزمون جهت گیری مذهبی هادی بهرامی (۱۳۸۰) نشان‌دهنده چیست؟

الف) فرد هنوز موفق به ایجاد رابطه‌ای پایدار با مذهب نشده است.

ب) فرد دارای مذهب درونی و پایدار شده است.

ج) جهت‌گیری مذهبی فرد نامشخص است.

د) جهت‌گیری مذهبی فرد ناپایدار بوده و هنوز حالت درونی دارد.

۱۱. کدام‌یک از آزمون‌های زیر براساس خزانه ۴۰۴ سؤالی تهیه شده است؟

ب) اعتقادات دینی

الف) سنجش دینداری

د) جهت‌گیری مذهبی

ج) معبد

۱۲. کدام یک از آزمون‌های زیر از دو فرم الف و ب تشکیل شده است؟
- الف) سنجش دینداری
 - ب) اعتقادات دینی
 - ج) سنجش نگرش مذهبی
۱۳. وقتی که آزمونی به متخصصان داده می‌شود که آن را تأیید کنند، آزمون دارای کدام ویژگی خواهد بود؟
- الف) روایی سازه
 - ب) روایی صوری
 - ج) اعتبار
 - د) همسانی درونی
۱۴. در کدام آزمون یک آزمون خودسنجی (شامل ۷ سؤال) به آزمون اضافه شده است؟
- الف) اعتقادات دینی
 - ب) سنجش نگرش مذهب
 - ج) معبد ۲
 - د) تجربه معنوی
۱۵. در آزمون تجربه معنوی دانشجویان غباری بناب (۱۳۸۴) عامل‌هایی برای آزمون در نظر گرفته شد که
- الف) ارزش ویژه آنها بیش از ۲ بود.
 - ب) ارزش ویژه آنها ۱/۵ بود.
 - ج) کل واریانس آن عامل ۲۰ بود.
 - د) کل واریانس همه عامل‌ها به ۴۰ می‌رسید.
۱۶. کدام آزمون براساس مدل پنج بعدی گلاک و استارک تهیه شد؟
- الف) سنجش رشد اعتقادی
 - ب) جهت‌گیری مذهبی آلپورت
 - ج) معبد
 - د) سنجش دینداری
۱۷. آزمون سنجش رشد اعتقادی معنوی‌بور و شریفی (۱۳۸۳) برای چه کسانی تدوین شد؟
- الف) دانشجویان
 - ب) دانش‌آموزان
 - ج) کارکنان
 - د) اهالی روستا
۱۸. نمره‌های کدام آزمون براساس نمره T تفسیر می‌شود؟
- الف) جهت‌گیری مذهبی آلپورت
 - ب) جهت‌گیری مذهبی هادی
 - ج) سنجش رشد اعتقادی
 - د) سنجش دینداری
۱۹. کدام آزمون دارای ۷۰ سؤال بوده و از دو عقاید - مناسک و اخلاق تشکیل

شده است؟

الف) سنجش رشد اعتقادی

ج) جهت گیری مذهبی آپورت

۲۰. با توجه به اعتبار به دست آمده برای آزمون معبد گلزاری (۱۳۷۹) کدام گزینه از اعتبار بیشتری برخوردار است؟

الف) ۰/۷۶

ج) ۰/۹۰۹

۲۱. آزمون معبد ۲ توسط چه کسی تدوین شد؟

الف) شریفی

ج) امین پور

۲۲. آزمون جهت گیری مذهبی آپورت توسط چه کسی مورد تجدیدنظر قرار گرفت؟

الف) آپورت

ج) فیگن

۲۳. پژوهش‌های مربوط به کمی سازی مذهب به چه زمانی بر می‌گردد؟

الف) یک قرن گذشته

ب) چهار قرن گذشته

ج) بیست سال گذشته

د) قبل از میلاد مسیح

۲۴. کدام آزمون از سوال‌های بیشتری تشکیل شده است؟

الف) آزمون جهت گیری مذهبی آپورت

ب) آزمون جهت گیری مذهبی آذربایجانی

ج) آزمون جهت گیری مذهبی هادی بهرامی

د) آزمون سنجش دینداری خدایاری فرد

پرسش‌های تشریحی

(پرسش‌هایی برای تفکر بیشتر و انجام آن به عنوان بخشی از کار عملی دانشجویان)

۱. منظور از مقدار واریانس تبیین شده توسط عامل‌های استخراج شده آزمون چیست؟

۲. کاربرد هنجارهای مقوله‌ای، درصدی و نمره برش به عنوان یکی از ویژگی‌های اصلی آزمون‌های روانی چیست؟

۳. نقاط ضعف و قوت در مورد تهیه و هنجاریابی آزمون‌های سنجش اعتقادات دینی و حوزه‌های مرتبط را بنویسید؟
۴. علت حذف سؤال‌هایی که با نمره کل آزمون ضریب همبستگی پایینی دارند چیست؟
۵. کدامیک از آزمون‌های سنجش اعتقادات دینی و حوزه‌های مرتبط بیشترین کاربرد را دارند؟ چرا؟

منابع بخش ۵

- آذری‌جانی، مسعود. (۱۳۸۵). تهیه و ساخت آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- آذری‌جانی، مسعود. (۱۳۸۲a). آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام. فصلنامه حوزه و دانشگاه. سال هفتم. شماره ۲۹. صص ۲۵۶۰.
- آذری‌جانی، مسعود. (۱۳۸۲). تهیه و ساخت آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- آقپور، اسلام و حاتمی، علی. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با بهداشت روانی خانواده؛ مطالعه موردی: خانواده‌های ساکن شهر شیراز. پژوهش‌نامه زنان. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال اول. شماره اول. صص ۱-۱۸.
- ابوالقاسمی، عباس؛ مرادی سروش، محمد؛ نریمانی، محمد و زاهد، عادل. (۱۳۹۰). رابطه ابتکار شخصی، جهت‌گیری مذهبی و سرمایه اجتماعی سازمانی با عملکرد شغلی کارکنان مراکز تولیدی. فصلنامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی. سال دوازدهم. شماره پیاپی ۴۳. دوره جدید شماره ۱.
- احمدی، خدابخش؛ فتحی آشتیانی، علی و عرب‌نیا، علیرضا. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین تقييدات مذهبی و سازگاری زناشویی. فصلنامه خانواده پژوهی. سال دوم. شماره ۵. صص ۵۵-۶۸.
- اسدی نوقانی، احمدعلی؛ امیدی، شیدا و حاجی آقاماجانی، سعید. (۱۳۸۴). روانپرستاری. تهران: انتشارات بشری. چاپ اول.
- اورکی، محمدامین و برقی ایرانی، زیبا. (۱۳۸۹). رابطه جهت‌گیری مذهبی با اضطراب مرگ در دانشجویان. تکنگه بین‌المللی دین، فرهنگ و روان‌شناسی.
- بهرامی احسان، هادی. (۱۳۸۰). بررسی مقدماتی میزان اعتبار و قابلیت اعتماد مقیاس جهت‌گیری مذهبی. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی. دوره جدید. سال ششم. شماره ۱. صص ۶۷-۹۰.
- بهرامی احسان، هادی. (۱۳۷۸). بررسی مؤلفه‌های بنیادین سازش یافتنگی در آزادگان ایرانی. رساله دکتری روان‌شناسی. دانشگاه تربیت مدرس. دانشکده علوم انسانی.
- بهرامی احسان، هادی و تاشک، آناهیتا. (۱۳۸۳). بعد رابطه میان جهت‌گیری مذهبی و سلامت روانی و ارزیابی مقیاس جهت‌گیری مذهبی. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی. سال سی و چهار. شماره ۲. صص ۴۱-۶۳.

بخش ششم

آزمون‌های خانواده

هدف کلی

هدف کلی این بخش آشنایی دانشجویان با آزمون‌های رضایت زناشویی انریچ، رضایت زناشویی هودسن، وضعیت زناشویی گلومبوکراست، تعهد زناشویی، رضایت ازدواج داگلاس، رضایت زناشویی اشنایدر، رضایت زناشویی صالحی و فدردی، رضایت زناشویی محرابیان، سازگاری زناشویی MAT ، سازگاری زناشویی اسپنیر، شیوه‌های فرزندپروری بامریند، شیوه‌های فرزندپروری دروز و تی هن و شیوه‌های فرزند پروری ویتر باتوم است.

فصل شانزدهم

رضایت زناشویی انریچ

فرم کوتاه سلیمانیان (۱۳۷۳)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. رضایت زناشویی را تعریف کرده و نظرات مختلف در این مورد را نام ببرد.
۲. تاریخچه آزمون و هدف از تهیه آزمون رضایت زناشویی انریچ را بنویسد.
۳. در مورد هر یک از شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آزمون ۵ سطر بنویسد.
۴. آزمون رضایت زناشویی فرم کوتاه سلیمانیان (۱۳۷۳) را اجرا و نمره‌گذاری کند.

۱-۱۶ آزمون رضایت زناشویی انریچ

۱-۱۶ مقدمه: خانواده جوهرهای زنده و در حال تغییر است که با استفاده از اعضای خویش و در جریان ارتباطی دائمی، تعاملی و طرح‌دار با یکدیگر یک کل را سازمان‌دهی می‌کند و در طول زمان و مکان گسترش می‌یابد. خانواده را می‌توان یک واحد عاطفی و شبکه‌ای از روابط درهم تنیده‌ای دانست که از پیوند زناشویی زن و مرد بنا نهاده می‌شود (احمدی^۱ و همکاران، ۲۰۱۰). ازدواج پیمان مقدسی است که در تمام اقوام و ملل و در تمامی زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است. سنت دیرینه‌ای که در آن زن و مرد زندگی مشترکی را آغاز می‌کنند و پیمان می‌بنند که یار و غمخوار یکدیگر باشند، یکدیگر را بهتر بشناسند و همدیگر را خوشبخت کنند، به یکدیگر عشق بورزنند

و با ازدواج بر تنهایی خویش پایان دهنده (نوابی نژاد، ۱۳۷۹). ازدواج در جامعه امروزی یک پدیده پیچیده است. انسان‌ها به دلایل مختلفی ازدواج می‌کنند. در کنار تمایلات جنسی که از مسایل اولیه هستند، عشق، امنیت اقتصادی، محافظت، امنیت عاطفی، احساس آرامش و فرار از تنهایی نیز بعضی عواملی هستند که باعث گرایش به ازدواج می‌شوند (جاناتیوس، ۲۰۰۴). ازدواج در تمام زمان‌ها و مکان‌ها در میان اقوام و ملل وجود داشته و مورد تأکید بیشتر ادیان بوده است و آن را پیوند مطلوب انسانی دانسته‌اند که به زندگی افراد معنا می‌بخشد (نورانی پور و همکاران، ۱۳۸۶). می‌توان گفت که ازدواج مقدس‌ترین و پیچیده‌ترین رابطه میان دو انسان از دو جنس مخالف است که ابعاد وسیع، عمیق و هدف‌های متعددی دارد (بهپژوه، ۱۳۸۰).

به نظر لاندیس^۱ (۱۹۷۵) ازدواج یک امر اجتماعی است که پایه و اساس ارتباط را تشکیل می‌دهد و در آن مرد و زن از طریق یک نیروی رمزی ناشی از غرایز، آینین، شعائر و عشق به هم جذب می‌شوند. به طور آزادانه و کامل تسلیم هم شده تا واحد پویایی را به نام خانواده ایجاد نمایند (لاندیس، ۱۹۷۵).

رضایت یک فرد از زندگی زناشویی به منزله رضایت وی از خانواده محسوب می‌شود و رضایت از خانواده به مفهوم رضایت از زندگی بوده و در نتیجه تسهیل در امر رشد و تعالی و پیشرفت مادی و معنوی جامعه را در برخواهد داشت (احمدی و همکاران، ۲۰۱۰). رضایت زناشویی یکی از عمیق‌ترین و اساسی‌ترین لذت‌های بشری و در عین حال نبود آن یکی از بزرگ‌ترین و ژرف‌ترین سرچشمه‌های رنج است (مک کی و همکاران، ۲۰۰۷؛ ترجمه گذرآبادی، ۱۳۸۷).

رضایت زناشویی^۲ یعنی انطباق بین انتظاراتی که فرد از زندگی زناشویی دارد و آن چه در زندگی خود تجربه می‌کند (مادنز، ۱۹۸۱). رضایت زناشویی از دیدگاه کارنی^۳ و کومب^۴ (۲۰۰۵) عبارت است از توافق زن و شوهر در مورد اموری که ممکن است مسایل حادی به بار آورد. مطالعات نشان داده است که سازگاری زناشویی بر بسیاری از

-
1. Janetius, T
 2. Landis, J. T
 3. marital satisfaction
 4. Madanes, C
 5. Karney, B
 6. Coombs, R. H

ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها تأثیر می‌گذارند. روابط زناشویی رضایت بخش، زیربنای عملکرد خوب خانواده است و باعث رشد شایستگی و توانایی سازگاری و انطباق در بین کودکان می‌شود (کامینگ و اوریلی، ۱۹۹۷).

وینچ^۱ معتقد است رضایت زناشویی انطباق بین وضعیت موجود و وضعیت مورد انتظار است (وینچ، ۱۹۷۴). به نظر هالفورد^۲ (۲۰۰۵) رضایت زناشویی تأثیر بهسزایی بر خانواده و سلامت روانی و جسمانی اعضای آن می‌گذارد.

رضایت زناشویی معلول عوامل متعددی از ارتباطات بین زن و شوهر و فرزندان است. رضایت زناشویی وقتی وجود دارد که وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی مطابق با آن چه که وی انتظار دارد منطبق باشد (وینچ^۳، ۲۰۰۰).

الیس رضایت زناشویی را ناشی از احساسات مُرّقبط با خوشنودی، رضایت و لذت تجربه شده زن و یا شوهر دانسته و معتقد است نادیده گرفتن علائق و طرز تفکر طرف مقابل موجب دلسردی و ناکامی در رابطه زناشویی می‌شود (الیس^۴، ۱۹۹۲).

زن و شوهرهایی که توانایی برقراری ارتباط مناسب را دارا هستند روابط زناشویی رضایت‌مندانه‌تری دارند (سلیمی و همکاران، ۱۳۸۷).

عامل تهییج طلبی (خدایپناهی، ۱۳۷۲)، عوامل شخصیتی و روانی و اجتماعی (زمانی منفرد، ۱۳۷۶) و تفاهم و سازگاری و درنظر گرفتن علائق و طرز تفکر زوج در کسب سازگاری در رضایت زناشویی اهمیت دارد (فاتحی‌زاده و احمدی، ۱۳۸۴).

از دیدگاه برادبوری^۵ و همکاران (۲۰۰۰) عوامل مؤثر در رضایت زناشویی به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱. فرایندهای میان فردی که بین زوجین اتفاق می‌افتد و شامل شناخت، عاطفه، فیزیولوژی، الگوهای رفتاری، حمایت اجتماعی و خشونت و ۲. محیطی که در آن زندگی می‌کنند است. به طور خلاصه پژوهشگران عوامل زیر را در رضایت کنندی زناشویی مؤثر می‌دانند: عوامل شناختی، عوامل هیجانی و عاطفی، عوامل فیزیولوژیکی، الگوهای رفتاری، حمایت اجتماعی، خشونت، وجود فرزند، استرس، مهارت‌های ارتباطی، رابطه جنسی و... و به اعتقاد بسیاری رابطه جنسی مهمترین عامل تعیین‌کننده زندگی زناشویی است (شاه سیاه و همکاران، ۱۳۸۹).

1. Winch, R

2. Hallford, K

3. Winch, R

4. Ellis, B. J

5. Bradbury, T. N

۱-۱-۲ معرفی آزمون: آزمون پریار سازی و تقویت رابطه، ارتباط و خوشنودی (انریچ)^۱ توسط السون و همکاران (۱۹۸۹) برای بررسی رضایت زناشویی استفاده شد و معتقدند که این آزمون به تغییراتی که در طول حیات آدمی رخ می‌دهد مربوط می‌شود. این آزمون برای ارزیابی زمینه‌های بالقوه مشکل‌زا یا شناسایی زمینه‌های قوت و پر باری زناشویی به کار می‌رود. همچنین از این آزمون برای تشخیص زوج‌هایی استفاده می‌شود که نیاز به مشاوره و تقویت رابطه خود دارند. به علاوه این آزمون به عنوان یک ابزار معتبر در تحقیقات متعدد برای بررسی رابطه زناشویی مورد استفاده قرار گرفته است (پورغفاری و همکاران، ۱۳۸۸).

آزمون انریچ دارای دو فرم ۱۱۵ سؤالی و ۱۲۵ سؤالی است. آزمون رضایت زناشویی سلیمانیان (۱۳۷۳) از فرم ۱۱۵ سؤالی آزمون رضایت زناشویی انریچ استخراج شده است. سلیمانیان برای تهیه این آزمون ۴۷ سؤالی که ضریب همبستگی بالایی با نمره کل آزمون داشتند انتخاب کرد (فراست، ۱۳۸۱). این آزمون دارای ۱۲ عامل بوده و از ۴۷ سؤال ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافق، موافق، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) (جدول ۶-۲) تشکیل شده است (ساعتعچی و همکاران، ۱۳۸۹).

عامل‌های تشکیل دهنده آزمون عبارتند از: پاسخ قراردادی، رضایت زناشویی، موضوعات شخصیتی، ارتباط زناشویی، حل تعارض، نظارت مالی، فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت، روابط جنسی، ازدواج و بچه‌ها، بستگان، دوستان، نقش‌های مربوط به برابری زن و مرد و جهت‌گیری عقیدتی می‌باشد. این آزمون به عنوان یک ابزار تحقیقی معتبر در تحقیقات متعددی برای بررسی رضایت زناشویی مورد استفاده قرار گرفته است (حسین‌پور و همکاران، ۱۳۸۸).

۱-۱-۳ اعتبار آزمون: در زمینه بررسی اعتبار آزمون رضایت زناشویی بیشتر پژوهش‌ها اعتبار آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه کرده‌اند از جمله اعتبار آزمون به همین روش توسط منجزی و همکاران (۱۳۹۱) (۰/۸۲)، خوشمرام و گلزاری (۱۳۹۰) (۰/۸۵)، عباسی و همکاران (۱۳۹۰) (۰/۹۵)، صابری و همکاران (۱۳۸۹) (۰/۹۴)، حیدری، و اقبال (۱۳۸۹) (۰/۹۲)، حافظی و جامعی‌نژاد (۱۳۸۸) (۰/۸۳)، حسین‌پور و

۰/۹۳ (۱۳۸۷)، معتمدین و همکاران (۱۳۸۷) ۰/۹۰، عطاری و همکاران (۱۳۸۵) ۰/۹۲ اولیاء (۱۳۸۵) ۰/۹۱، شریف‌نیا (۱۳۸۰) ۰/۹۲، فرات (۱۳۸۱) ۰/۹۵، میرخشتی (۱۳۷۵) ۰/۹۲ و عبداللهزاده (۱۳۸۲) ۰/۹۳ به دست آمده است.

ضریب اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن توسط حیدرئی و اقبال (۱۳۸۹) ۰/۸۸، حافظی و جامعی نژاد (۱۳۸۸) ۰/۸۰، حسین‌پور و همکاران (۱۳۸۸) ۰/۷۷، عنایتی و عبدالرحمی (۱۳۸۷) ۰/۷۷، معتمدین و همکاران (۱۳۸۷) ۰/۹۱ و عطاری و همکاران (۱۳۸۵) ۰/۸۷ به دست آمد.

اعتبار آزمون با استفاده از روش گاتمن توسط معتمدین و همکاران (۱۳۸۷) ۰/۹۲ و با استفاده از روش بازآزمایی توسط عبداللهزاده (۱۳۸۲) برای مردان ۰/۸۷ و برای زنان ۰/۸۳ به دست آمده است. همچنین اعتبار عامل‌های آزمون نیز بین ۰/۴۵ تا ۰/۸۲ محاسبه شده است (شریف‌نیا، ۱۳۸۰).

۱-۴-۴ روایی آزمون: در فرم بلند آزمون رضایت زناشویی از ریچ عامل اول آن ۵ سؤال و سایر عامل‌ها هر کدام ۱۰ سؤال دارند. عامل‌های این آزمون از این قرار است: تحریف آرمانی^۱ یا پاسخ متعارف (سؤال‌های ۱ تا ۵)، رضایت زناشویی^۲ (سؤال‌های ۶ تا ۱۵)، مسائل شخصیتی^۳ (سؤال‌های ۱۶ تا ۲۵)، ارتباط^۴ (سؤال‌های ۲۶ تا ۳۵)، حل تعارض^۵ (سؤال‌های ۳۶ تا ۴۵)، مدیریت مالی^۶ (سؤال‌های ۴۶ تا ۵۵)، فعالیت‌های اوقات فراغت^۷ (سؤال‌های ۵۶ تا ۶۵)، رابطه جنسی^۸ (سؤال‌های ۶۶ تا ۷۵)، فرزندان و فرزندپروری^۹ (سؤال‌های ۷۶ تا ۸۵)، خانواده و دوستان^{۱۰} (سؤال‌های ۸۶ تا ۹۵)، نقش‌های مساوات طلبی^{۱۱} (سؤال‌های ۹۶ تا ۱۰۵) و جهت‌گیری مذهبی (سؤال‌های ۱۰۶ تا ۱۱۵). در فرم ۱۲۵ سؤالی این آزمون دو عامل دیگر یعنی همبستگی زوج‌ها و

-
1. idealistic distortion
 2. marital satisfaction
 3. personality issues
 4. communication
 5. conflict resolution
 6. financial management
 7. leisure activities
 8. sexual relationship
 9. children and parenting
 10. family and friends
 11. equalitarian roles

تطابق‌پذیری^۱ اضافه شده است (اولسون^۲ و همکاران، ۱۹۸۹). همچنین عامل‌های تشکیل‌دهنده فرم کوتاه آزمون رضایت زناشویی سلیمانیان (۱۳۷۳) در جدول ۱-۱۶ نشان داده شده‌اند.

جدول ۱-۱۶. عامل‌های تشکیل‌دهنده فرم کوتاه رضایت زناشویی سلیمانیان (۱۳۷۳)

عامل	نام عامل	سوال
۱	پاسخ قراردادی	۲، ۱ و ۳
۲	رضایت زناشویی	۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۴ و ۱۱
۳	موضوعات شخصیتی	۲۱، ۲۲ و ۴۰
۴	ارتباط زناشویی	۳۲، ۲۳، ۱۳ و ۴۱
۵	حل تعارض	۳۴، ۳۳، ۲۴، ۱۴ و ۴۲
۶	نظرارت مالی	۱۶، ۱۵ و ۲۵
۷	اوقات فراغت	۳۶، ۲۶ و ۴۳
۸	روابط جنسی	۳۶، ۲۷، ۱۸ و ۴۴
۹	فرزنده‌پروری	۳۷، ۲۸، ۱۹ و ۴۵
۱۰	بستگان و دوستان	۳۸، ۲۹، ۲۰ و ۶۴
۱۱	نقش‌های مربوط به برابری زن و مرد	۱۲ و ۵
۱۲	جهت‌گیری عقیدتی	۳۹، ۳۰ و ۴۷

- روابی همزمان: ضریب همبستگی بین آزمون رضایت زناشویی با آزمون سازگاری زوجی ابزار سنجش خانواده (FAD) ۰/۹۲ به دست آمده است (شریف‌نیا، ۱۳۸۰). رابطه بین این آزمون با فرم اصلی آن ۰/۹۵ (سلیمانیان، ۱۳۷۳) و با آزمون سازگاری زناشویی (FAD) ۰/۶۵ به دست آمده است (معتمدیان، ۱۳۸۲).

۱-۱۶ نمره گذاری آزمون: در آزمون رضایت زناشویی فرم کوتاه سلیمانیان (۱۳۷۳) در سؤال‌های ۱، ۲، ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۰، ۱۷، ۱۱، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۸، ۲۹، ۳۶، ۳۴ و ۴۴ به گزینه‌های کاملاً موافقم ۵، موافقم ۴، نظری ندارم ۳، مخالفم ۲ و کاملاً مخالفم ۱ نمره داده می‌شود. در سایر سؤال‌ها (۴، ۶، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۱، ۴۰، ۴۲، ۴۳، ۴۵، ۴۶ و ۴۷) نمره گذاری به صورت عکس خواهد بود (ساعتچی و همکاران، ۱۳۸۹).

1. adaptability
2. Olson, D. H

در برخی از پژوهش‌ها نمره گذاری به این صورت بوده است: کاملاً مخالفم^۰، مخالفم^۱، نظری ندارم^۲، موافقم^۳ و کاملاً موافقم^۴ (ساعتچی و همکاران، ۱۳۸۹).

در فرم کوتاه آزمون حداکثر نمره ۲۳۵ و حداقل آن ۴۷ است (حسین پور و همکاران، ۱۳۸۸). و در فرم بلند آزمون رضایت زناشویی حداقل و حداکثر نمره به ترتیب ۱۱۵ و ۵۷۵ است.

برای به دست آوردن نمره کل آزمون نمره به دست آمده برای تمامی عامل‌ها با همدیگر جمع خواهد شد. نمره بالاتر در این آزمون نشان دهنده رضایت بیشتر زوجین از رابطه‌اشان است (کامینگ^۱ و اوریلی^۲، ۱۹۹۷).

۱-۱۶ هنجار آزمون: برای محاسبه هنجاریابی آزمون نمره خام به نمره استاندارد T با میانگین ۵۰ و انحراف استاندارد ۱۰ تبدیل می‌شود. براساس نمره T نمره بالاتر از ۷۰ (نمره خام ۲۲۸) نشان دهنده رضایت فوق العاده از رضایت زناشویی، نمره T بین ۶۰ تا ۷۰ نشان دهنده رضایت زیاد زوجین می‌باشد و نمره T کمتر از ۳۰ (نمره خام ۱۲۲) نشان‌گر نارضایتی شدید همسران از روابط زناشویی می‌باشد (ذوق‌القاری، ۱۳۹۰).

یادآوری ۱: عوامل مؤثر در رضایت زناشویی عبارتند از: فرایندهای میان فردی و محیط زندگی.

یادآوری ۲: فرم کوتاه آزمون سلیمانیان از آزمون رضایت زناشویی انریچ استخراج شده است.

یادآوری ۳: آزمون رضایت زناشویی انریچ برای اندازه‌گیری و بررسی تغییراتی که در طول حیات آدمی رخ می‌دهد به کار می‌رود.

یادآوری ۴: حداکثر و حداقل نمره در آزمون رضایت زناشویی انریچ به ترتیب ۲۳۵ و ۴۷ است.

یادآوری ۵: ضریب همبستگی بین آزمون رضایت زناشویی انریچ با آزمون سازگاری زوجی ابزار سنجش خانواده نشان دهنده روایی همزمان آزمون است.

جدول ۲-۱۶. سوال‌های آزمون رضایت زناشویی فرم کوتاه سلیمانیان (۱۳۷۳)

ردیف	سوال	گزینه							
۱	من و همسرم یکدیگر را کاملاً درک می‌کنیم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲	همسرم خلق و خوبی مرا کاملاً درک می‌کند و با آن سازگاری دارد.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۳	هرگز حتی برای یک لحظه از رابطه‌ام با همسرم تأسف نخورده‌ام.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۴	از ویژگی‌های شخصیتی و عادات شخصی همسرم راضی نیستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۵	از این که در زندگی مشترکمان مسئولیت‌های خود را خوب ایفا می‌کنیم، خوشحالیم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۶	روابطم با همسرم رضایت بخشن نیست، احساس می‌کنم وی مرا درک نمی‌کند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۷	از نحوه تصمیم‌گیری‌ها در مورد چگونگی حل و فصل اختلافاتمان بسیار خوشنود هستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۸	از وضعیت اقتصادی خانواده و نیز شیوه تصمیم‌گیری مربوط به آن راضی نیستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۹	از نحوه برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت و نیز صرف اوقات در کنار همسرم، بسیار خشنود هستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۰	از نحوه ابراز عشق و احساسات و رابطه جنسی با همسرم بسیار خوشنود هستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۱	از نحوه ایفای نقش و مسئولیت خود و همسرم با عنوان "والدین"، راضی نیستم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۲	گاهی اوقات همسرم قابل اطمینان نیست و همیشه خط مشی خود را دنیال می‌کند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۳	همسرم گاهی اوقات حرف‌هایی را می‌زند که باعث تحقیرم می‌شود.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۴	هنگام در میان گذاشتن مشکلات با همسرم معمولاً فکر می‌کنم که او مرا درک نمی‌کند.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۵	در تصمیم‌گیری‌های مالی مشکل داریم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۶	از این که نمی‌توانم بدون اجازه همسرم پول خرج کنم، آزارده می‌شوم.	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۷	تا زمانی که همسرم در کنار من نباشد، به من	کاملاً موافق	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً موافق	کاملاً موافق	کاملاً موافق

ردیف	سؤال	گزینه
	خوش نمی گذرد.	مخالفم مخالفم ندارم موافقم موافق
۱۸	از این که همسرم نزدیکی را به صورت غیر منطقی قبول یا رد کند، تاراحت می شوم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۱۹	اختلاف نظر راجع به این که تا چه اندازه باید به فرزندانمان برسیم، برای ما به صورت مشکلی در آمده است.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۰	من احساس می کنم که والدینمان مشکلاتی را در زندگی زناشویی ما به وجود می آورند.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۱	من و همسرم در این که چگونه به اعتقادات مذهبی مان عمل کنیم، اختلاف نظر داریم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۲	گاهی اوقات همسرم خیلی کله شق است.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۳	گاهی اوقات می ترسم نیاز خود را از همسرم درخواست کنم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۴	گاهی اوقات درباره مسائل جزئی، جر و بحث های جدی داریم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۵	از نحوه تصمیم گیری راجع به پس اندازمان بسیار راضی هستم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۶	به نظر می رسند من و همسرم به مهمانی ها و فعالیت های اجتماعی یکسانی علاقمند باشیم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۷	از بیان ابراز عشق و محبت (پیش از نزدیکی) از سوی همسرم، راضی هستم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۸	من و همسرم در چگونگی کنترل فرزندانمان توافق داریم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۲۹	ما به قدر کافی با اقوام و دوستانمان، وقت صرف می کنیم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۳۰	من معتقدم که در زندگی زناشویی مان دچار اختلافی عقیدتی هستیم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۳۱	دیر آمدن همسرم به منزل، مرآ آزار می دهد.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۳۲	ای کاش همسرم بیشتر مایل بود مرا شریک احسانآش کند.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق
۳۳	برای اجتناب از درگیری با همسرم دست به هر کاری می زنم.	کاملاً مخالفم نظری ندارم موافقم موافق

ردیف	سوال					گزینه
۳۴	من و همسرم هر دو از بدی‌های اصلی مطلعیم و در نتیجه آنها برای ما مشکل جدی به شمار نمی‌آیند.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۳۵	تصور نمی‌کنم همسرم برای تفریح و گذراندن اوقات بیکاری‌اش با من، فرصت یا توان کافی داشته باشد.	کاملاً موافق	ندرام.	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۳۶	ما به دنبال یافتن راه‌هایی هستیم تا از طریق آن بتوانیم روابط جنسی‌مان را جالب‌تر و لذت‌بخش‌تر سازیم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری-	مخالفم	کاملاً موافق
۳۷	به نظر می‌رسد که بچه‌ها علت اصلی ایجاد مشکلات در روابط ما هستند.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۳۸	از این که وقتی را با بعضی از بستگان همسرم صرف کنیم، لذت نمی‌برم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۳۹	من و همسرم درباره بعضی از آموخته‌های مذهبی، توافق نداریم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۰	گاهی اوقات همسرم خیلی مستبد است.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۱	گاهی اوقات باور کردن تمام حرف‌های همسرم برایم مشکل است.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۲	گاهی اوقات فکر می‌کنم کشمکش‌های بین من و همسرم همچنان ادامه دارد و پایان نخواهد یافت.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۳	از این‌که همسرم علایق و سرگرمی‌های شخصی کافی ندارد، نگران هستم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۴	هنگام صحبت راجع به مسائل جنسی با همسرم، کاملاً احساس راحتی می‌کنم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۵	از زمانی که صاحب فرزند شده‌ایم برای با هم بودن به عنوان یک زوج، به ندرت فرصت کافی داریم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۶	همسرم زیادی وقتی را با دوستان و اقوامش می‌گذراند.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق
۴۷	من و همسرم به خاطر اعتقادات مذهبی‌مان احساس محدودیت می‌کنیم.	کاملاً موافق	ندرام	نظری	مخالفم	کاملاً موافق

فصل هفدهم

آزمون وضعیت زناشویی

گلومبرگر است (گریمس)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. آزمون وضعیت زناشویی گلومبرگر است (گریمس)^۱ را معرفی کند.
۲. آزمون رضایت زناشویی گلومبرگر است (گریمس) را اجرا و نمره‌گذاری و تفسیر کند.

۱-۱ آزمون وضعیت زناشویی

۱-۱ معرفی آزمون: آزمون وضعیت زناشویی گلومبرگر است (گریمس) توسط راست^۲ و همکاران (۱۹۹۸) برای ارزیابی کیفیت ارتباط زناشویی تهیه شده است و به بررسی روابط یک زوج می‌پردازد. دارای ۲۸ سؤال ۴ گزینه‌ای (کاملاً مخالف، مخالف، موافق و کاملاً موافق) است (جدول ۱-۱). این آزمون از چهار عامل رضایت زناشویی، ارتباط زناشویی، علایق مشترک، اعتماد و احترام تشکیل شده است (بابا نظری و کافی، ۱۳۸۷).

۱-۲ اعتبار آزمون: راست و همکاران (۱۹۹۸) اعتبار آزمون را با استفاده از

روش آلفای کرونباخ برای زنان ۰/۸۹ و برای مردان ۰/۸۵ گزارش کردند.

۱-۳ روایی آزمون: روایی محتوایی: به نظر راست و همکاران (۱۹۹۰)

آزمون دارای روایی محتوایی است.

- روایی تشخیصی: روایی تشخیصی این آزمون به کمک مقایسه میانگین

1. the golombok rust inventory of marital state
2. Rust, J

نمره‌های آن با تشخیص‌های داده شده به وسیله درمانگرها در درمانگاه‌های زناشویی نشان‌دهنده روایی تشخیصی بالای آزمون است.

۱۷-۴ نمره‌گذاری آزمون: به گزینه‌های آزمون نمره‌ای بین ۰ تا سه داده می‌شود و نمره آزمودنی بین ۰ تا ۸۴ خواهد بود. نمره بالا در این آزمون نشان‌دهنده وخیم بودن وضعیت زناشویی است (بابا نظری و کافی، ۱۳۸۷). در نمره‌گذاری هر سؤال، مثبت و منفی بودن محتوای سؤال برای وضعیت زناشویی درنظر گرفته می‌شود.

۱۷-۵ هنجار آزمون: با توجه به هنجار مقوله‌ای آزمون کسب نمره ۲۲ تا ۲۵ نشان‌دهنده وضعیت زناشویی خوب، نمره ۱۷ تا ۲۱ نشان‌دهنده رضایت زناشویی خیلی خوب، نمره ۴۲ تا ۴۶ نشان‌دهنده رضایت زناشویی وخیم و نمره ۴۷ و بیشتر نشان‌دهنده وضعیت زناشویی بسیار وخیم است (کاویانی و همکاران، ۱۳۸۰).

یادآوری ۱: آزمون وضعیت زناشویی گلومبرگراست (گریمس) برای ارزیابی کیفیت ارتباط زناشویی تهیه شده است.

یادآوری ۲: آزمون وضعیت زناشویی گلومبرگراست (گریمس) دارای ۲۸ سؤال گزینه‌ای است.

یادآوری ۳: این آزمون از چهار عامل رضایت زناشویی، ارتباط زناشویی، علایق مشترک، اعتماد و احترام تشکیل شده است.

جدول ۱-۱۷. آزمون وضعیت زناشویی گلومبرگراست (گریمس)

ردیف	سؤال	پاسخ			
۱	همسر من نسبت به نیازهای من حساس و آگاه است.	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۲	واقعاً از شوخ طبعی همسرم لذت می‌برم.	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۳	فکر می‌کنم همسرم دیگر به حرفهای من توجهی ندارد (آنها را نمی‌شنود).	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۴	هرگز همسرم به من خیانت نکرده است.	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۵	برای حفظ زناشویی خود حاضرم از دوستانم بگذرم.	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۶	از ارتباط زناشویی مان راضی هستم.	کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً

ردیف	سؤال	پاسخ				
۷	ای کاش همسرم این قادر تبل نبود و کارها را به تعویق نمی آنداخت.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۸	گاهی احساس تنهایی می کنم، حتی زمانی که با همسرم هستم.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۹	اگر همسرم مرا رها کند دیگر زندگی ارزشی ندارد.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۰	من و همسرم نظرات خود را به یکدیگر تحمیل نمی کنیم.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۱	وقتی به این نتیجه رسیدیم که باید جدا شد، ادامه زندگی مشترک بی معنی است.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۲	هر دوی ما عالیق یکسانی داریم.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۳	برایم مشکل است به همسرم نشان دهم دوستش دارم.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۴	هرگز درباره این که ارتباط زناشویی خوبی دارم شک نکرده‌ام.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۵	از نشستن و حرف زدن با همسرم لذت می‌برم.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۶	فکر این که بقیه عمرم را با همسرم سیری کنم کسالت آور است.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۷	همیشه در ارتباط ما، نرمش و گذشت حاکم است.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۸	در موقع تصمیم گیری هر کدام از ما سعی می‌کند حرف خود را به کرسی بنشاند.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۱۹	من دیگر نمی‌توانم واقعاً به همسرم اعتماد کنم.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۰	هنوز ارتباط ما سرشار از خوشی (لذت) و هیجان است.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۱	یکی از ما دائمآ حرف می‌زنند و دیگری معمولاً ساكت است.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۲	ارتباط ما هر روز بهتر می‌شود.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق
۲۳	بیش از عشق، موضوع امنیت و پول در ازدواج دخیل است.	موافق	کاملاً موافق	مخالف	کاملاً موافق	کاملاً موافق

ردیف	سؤال	پاسخ			
		کاملاً موافق	موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۲۴	ای کاش گرمی و محبت بیشتری بین ما وجود داشت.				
۲۵	من نسبت به رابطه با همسرم کاملاً وفادار هستم.				
۲۶	گاهی ارتباط ما تیره می‌شود زیرا همسرم دائمًا عیب‌های مرا می‌گیرد.				
۲۷	گمان می‌کنم ما در مرز جدایی قرار داریم.				
۲۸	سریعاً پس از هر دعوا با هم کنار می‌آییم.				

فصل هجدهم

شاخص رضایت زناشویی

(والتر دابلیو. هودسن)

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. تاریخچه آزمون و هدف از تهیه آزمون رضایت زناشویی هودسن را بنویسد.
۲. به دو مورد از نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه اعتبار، روایی و هنجار آزمون اشاره کند.
۳. آزمون رضایت زناشویی هودسن را اجرا و نمره‌گذاری و تفسیر کند.

۱-۱۸ شاخص رضایت زناشویی

- ۱-۱۸ معرفی آزمون: شاخص رضایت زناشویی هودسن^۱ شامل ۲۵ سؤال ۷ گزینه‌ای است (جدول ۱-۱۸) که توسط هودسن (۱۹۹۲) برای اندازه‌گیری میزان، شدت یا دامنه مشکلات زن یا شوهر در رابطه زناشویی تدوین شده است. این شاخص ویژگی رابطه را یک کل واحد تلقی نمی‌کند، بلکه دامنه مشکلات رابطه را از نظر زن یا مرد اندازه گیری می‌کند. این آزمون میزان سازگاری زناشویی را نمی‌سنجد، زیرا ممکن است یک زن و مرد علیرغم اختلافات یا نارضایتی شدید، سازگاری خوبی داشته باشند (ثنایی، ۱۳۷۹).

1. index of marital satisfaction

۱-۱-۱۸ اعتبار آزمون: اعتبار این آزمون به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۷ و با استفاده از روش بازآزمایی ۰/۹۳ به دست آمد (مهانیان خامنه و همکاران، ۱۳۸۵). اعتبار این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط والتر و هودسن ۰/۹۶ به دست آمده است (ثنایی، ۱۳۷۹).

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط برانک^۱ و همکاران (۲۰۰۰)، حسینیان و همکاران (۱۳۸۶) ۰/۹۷ به دست آمده است که نشان دهنده همسانی درونی بسیار بالای این آزمون است. همچنین اعتبار آزمون با استفاده از روش بازآزمایی (اجرای آزمون اول و دوم با فاصله دو ساعت) نشان می‌دهد که آزمون از یک اعتبار کوتاه مدت عالی برخوردار است (هومن، ۱۹۹۲).

۱-۱-۱۹ روایی آزمون: برای بررسی روایی آزمون از روش‌های مختلفی استفاده شده است.

- روایی محتوای: روایی محتوای آزمون نیز توسط چند تن از اساتید مشاوره دانشگاه مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است (حسینیان و همکاران، ۱۳۸۶).

- روایی سازه: همبستگی نمره‌های این آزمون با مقیاس‌های رضایت جنسی و مشکلات زناشویی و عدم همبستگی با سایر آزمون‌ها نشان دهنده روایی سازه آزمون است (هومن، ۱۹۹۲).

- روایی همزمان: شاخص رضایت زناشویی هودسن از یک روایی همزمان عالی برخوردار است و با آزمون سازگاری زناشویی لاک - والاس^۲ همبستگی معنادار نشان می‌دهد (ثنایی، ۱۳۷۹).

- روایی تشخیصی: هودسن (۱۹۸۲) با استفاده از ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای، روایی تشخیصی ۰/۸۲ به دست آورد (ترکان و همکاران، ۱۳۸۵). همچنین، این شاخص از روایی بسیار خوب و با معنایی برای متمايز کردن زوج‌های مشکل‌دار و زوج‌های ظاهرآ بدون مشکل برخوردار است (ثنایی، ۱۳۷۹).

همچنین نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که این آزمون از روایی همزمان، ملاک و سازه برخوردار است (علوی‌زاده، ۱۳۸۹).

1. Brannock, R. G

2. locke – wallace marital adjustment test (LWMAT)

۴-۱-۱۸ نمره گذاری آزمون: نمره گذاری «شاخص رضایت زناشویی» مانند اکثر

ابزارهای اندازه‌گیری والمیر ابتدا با معکوس نمودن و جمع کردن نمره‌های سوال‌های ۱، ۳، ۵، ۸، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۷، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۲۴ محسوبه می‌شود، سپس این نمره‌ها با نمره‌های باقی مانده سوال‌ها جمع می‌شود، شماره سوال‌های کامل شده کسر می‌گردد، این رقم در ۱۰۰ ضرب می‌شود و بر ^۶ برابر رقم سوالات پاسخ داده شده تقسیم می‌شود. دامنه رقم به دست آمده بین ۰ تا ۱۰۰ است که نمره‌های بالاتر از آن نشانه وسعت یا شدت مشکلات است (ثنایی، ۱۳۷۹).

۵-۱-۱۸ هنجار آزمون: نمره‌های خام آزمودنی برای تفسیر به نمره T با میانگین

۵۰ و انحراف استاندارد ۱۰ تبدیل می‌شود. با توجه ± 2 انحراف استاندارد نمره‌های برش عبارتند از ۳۰ و ۷۰ (حسنیان و همکاران، ۱۳۸۶). نمره‌های کمتر از ۳۰ نشانه عدم مشکلات مهم بالینی رابطه است. نمره‌های بالاتر از ۳۰ نشانه وجود مشکلات بالینی قابل ملاحظه است. همچنین نمره‌های بالاتر از ۷۰ تقریباً همیشه نشانه آن است که مراجع دچار استرس شدید است و احتمال تصور یا استفاده از نوعی خشونت برای حل مشکلات را می‌توان صریحاً ملاحظه داشت. مشاور یا درمانگر باید از وجود چنین احتمالی غافل نباشد. از مزیت‌های این آزمون آن است که این آزمون یکی از مقیاس‌های متعدد مجموعه مقیاس‌های سنجش والمیر است که تمام آنها به یک شکل اجرا و نمره گذری شده‌اند (ثنایی، ۱۳۷۹).

یادآوری ۱: شاخص رضایت زناشویی هودسن از ۲۵ سوال ۷ گزینه‌ای تشکیل شده است.

یادآوری ۲: این آزمون دامنه مشکلات رابطه را از نظر زن یا مرد اندازه گیری می‌کند.

یادآوری ۳: دامنه نمره‌های شاخص رضایت زناشویی هودسن بین ۰ تا ۱۰۰ است.

جدول ۱-۱۸. شاخص رضایت زناشویی هودسن

ردیف.	سوال	گزینه
۱	همسر من به قدر کافی محبت دارد.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۲	همسرم با من بد رفتاری می‌کند.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۳	همسرم واقعاً به من اهمیت می‌دهد.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۴	اگر قرار باشد دویاره انتخاب کنم، احساس می‌کنم همسر فعلی‌ام را انتخاب نمی‌کنم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۵	احساس می‌کنم که می‌توانم به همسرم اعتماد کنم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۶	احساس می‌کنم رابطه ما در حال از هم پاشیدن است.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۷	همسرم مرا واقعاً درک نمی‌کند.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۸	احساس می‌کنم ما رابطه خوبی داریم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۹	من و همسرم رابطه خوب و خوشی داریم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۰	زندگی مشترک ما کمال آور است.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۱	من و همسرم در کنار هم بسیار خوش هستیم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۲	همسرم به من اطمینان ندارد.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۳	رابطه ما بسیار صمیمانه است.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۴	احساس می‌کنم، که نمی‌توانم به همسر خود تکیه کنم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۵	احساس می‌کنم ما علایق مشترک چندانی نداریم.	همیشه اکثر اوقات نسبتاً زیاد گاهی اوقات نسبتاً کم خیلی به ندرت هیچ گاه
۱۶	ما اختلاف نظرها و بگو مگوهای	همیشه اکثر اوقات نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ گاه

نمره	سوال	گزینه						
	خودمان را خیلی خوب به انجام می‌رسانیم.							
۱۷	من و همسرم مسایل مالی را خیلی خوب حل و فصل می‌کنیم.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۱۸	احساس می‌کنم هرگز نمی‌باید با همسرم ازدواج می‌کردم.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۱۹	من و همسرم خیلی خوب با هم کنار می‌آییم.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۲۰	رابطه ما خیلی با ثبات است.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۲۱	همسرم مایه آرامش واقعی من است.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۲۲	احساس می‌کنم که همسرم دیگر برایم اهمیتی ندارد.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۲۳	احساس می‌کنم آینده رابطه ما درخشنان است.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۲۴	احساس می‌کنم رابطه ما تهی و بی محظوا است.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				
۲۵	احساس می‌کنم هیچ هیجانی در رابطه ما نیست.	همیشه	اکثر اوقات زیاد نسبتاً گاهی نسبتاً خیلی هیچ‌گاه	به ندرت کم				

فصل نوزدهم

آزمون خرسندي زناشوبي

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. خرسندي زناشوبي را تعریف کند.
۲. تاریخچه آزمون و هدف از تهیه آزمون خرسندي زناشوبي را بنویسد.
۳. در مورد هر یک از شاخص‌های اعتبار، روایی و هنجار آزمون مطالبی را در ۳ سطر بنویسد.
۴. آزمون خرسندي زناشوبي را اجرا و نمره‌گذاري و تفسير کند.

۱-۱۹ آزمون خرسندي زناشوبي

۱-۱۹ مقدمه: خرسندي زناشوبي یکی از عامل‌های حل تعارضات زناشوبي می‌باشد که اولسون رایج‌ترین توانمندی‌های زوج‌های خرسند را در حل تعارض مشخص کرده است. مهمترین مؤلفه تمایز‌گذاري بین زوج‌های خرسند از زوج‌های ناخرسند این است که همسرشان هنگام بروز مشکلات آنها درک می‌کند. زوج‌های خرسند ۴ برابر بیشتر از زوج‌های ناخرسند احساسات و عقایدشان را هنگام اختلاف نظر در میان می‌گذارند زوج‌های خرسند ۷ برابر بیشتر از زوج‌های ناخرسند احساس می‌کنند که می‌توانند اختلافاتشان را حل کنند. حدود دو سوم زوج‌های خرسند در مقایسه با زوج‌های ناخرسن دارای عقاید مشابهی در مورد چگونگی کنارآیی با اختلاف نظرها هستند و سرانجام زوج‌های خرسند ۳ برابر بیشتر از زوج‌های ناخرسند احساس می‌کنند که همسرشان

- اختلافنظرها را جدی مي گيرد (اولسون و اولسون، ۲۰۰۱ به نقل از شيري، ۱۳۸۷).
- ۲-۱-۱۹ معرفی آزمون:** آزمون خرسندي زناشوبي^۱ توسط ناتان و همكاران (۱۹۷۳) برای اندازه گيری سطح خرسندي زناشوبي در زمان احرای آزمون تهيه شد. اين آزمون براساس طيف درجه بندی از کاملاً ناخرسند تا کاملاً خرسند است و برای مشخص نمودن مسئولیت ها و تعیین میزان خرسندي زن و شوهر مناسب می باشد (آذرین^۲ و همكاران، ۱۹۷۳) و شامل ۱۰ سؤال ۱۰ گزینه ای است (جدول ۶-۷) که مسئولیت نسبت به خانواده، پرورش و تربیت فرزندان، فعالیت های اجتماعی، پول، ارتباط کلامی (گفت و شنود) و غیر کلامی، روابط جنسی، پیشرفت تحصیلی (شغلی)، استقلال خود، استقلال همسر و خرسندي را اندازه گيری می کند. اين آزمون توسط امين پور و آذری (۱۳۹۲) بر روی ۴۴۰ نفر مورد هنجار يابي قرار گرفت.
- ۳-۱-۱۹ اعتبار آزمون:** اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفاي کرونباخ ۰/۹۸۱ به دست آمد که نشان دهنده اعتبار خيلي بالا برای اين آزمون بوده و می توان در انجام کارهای پژوهشي و مشاوره ای از آن استفاده کرد (امين پور و آذری، ۱۳۹۲).
- ۴-۱-۱۹ روايي آزمون:** روايي سازه: براساس روش تحليل مؤلفه های اصلی و از ميان آن چرخش واريماكس و بعد از ۲۵ بار چرخش ۱ عامل از آزمون استخراج شد که ۸۷/۳۴ درصد واريانس کل آزمون را تبیین می کند که نشان دهنده يك دست بودن محتوای آزمون است. همه سؤال های آزمون با نمره کل ضريب همبستگی بيشتر از ۰/۴۰ داشتند و هیچ سؤالی از فرم نهايی آزمون حذف نشد (امين پور و آذری، ۱۳۹۲).
- ۵-۱-۱۹ نمره گذاري آزمون:** در اين آزمون از هر سؤال به عنوان يك شاخص مستقل برای اندازه گيری خرسندي زناشوبي در زمينه های خاصی از تعامل زناشوبي استفاده شده است. هر سؤال نمره ای بين ۰ تا ۱۰ می گيرد. برای به دست آوردن نمره کلي آزمون نمرة همه سؤال ها با هم جمع می شود. نمرة بيشتر نشان دهنده خرسندي زناشوبي بيشتر است (ثنائي، ۱۳۷۹).
- ۶-۱-۱۹ هنجار آزمون:** برای بررسی و مقایسه نمرة آزمودنی با نمره های ساير آزمودنی ها هنجار درصدی (جدول ۱-۱۹) و هنجار مقوله ای (جدول ۲-۱۹) به دست آمده است (امين پور و آذری، ۱۳۹۲).

جدول ۱۹-۱. هنجار درصدی آزمون خرسندي زناشوبي

نمره خام	رتبه درصدی	نمره خام	رتبه درصدی	نمره خام	رتبه درصدی
۸۰	۷۸	۴۰	۲۱	۵	۱۵
۹۰	۸۰	۵۰	۴۸	۱۰	۱۶
۹۵	۸۲	۶۰	۷۳	۲۰	۱۸
۴۴۰	تعداد	۷۰	۷۶	۳۰	۱۹

جدول ۱۹-۲. هنجار مقوله‌ای آزمون خرسندي زناشوبي

خرسندي زناشوبي	
نمره خام	مفهوم
۷۷ و بيشتر از	خييلي زياد
۴۸-۷۶	زياد
۱۹-۴۷	كم
۱۸ و كمتر از	خييلي كم

براساس هنجار درصدی می‌توان گفت کسی که در این آزمون نمره ۸۰ به دست آورده، یعنی این که از ۹۰ درصد افراد متأهل خرسندي زناشوبي بيشتری دارد و همین نمره براساس هنجار مقوله‌ای نشان دهنده این است که آزمودنی از نظر خرسندي زناشوبي در مقوله خرسندي زناشوبي خيلي بالا یا خيلي زياد قرار می‌گيرد. در اين آزمون نمره بالا نشان دهنده خرسندي زناشوبي بيشتر (بالاتر) است.

يادآوري ۱: آزمون خرسندي زناشوبي توسط ناتان و همكاران (۱۹۷۳) برای اندازه‌گيري سطح خرسندي زناشوبي در زمان اجرای آزمون تهيه شد.

يادآوري ۲: آزمون خرسندي زناشوبي از ۱۰ سؤال ۱۰ گزينه‌اي تشکيل شده است.

يادآوري ۳: آزمون خرسندي زناشوبي از ۱ عامل اصلی تشکيل شده است.

۱۹-۷. راهنمای اجرای آزمون: آزمودنی گرامی: هدف اين آزمون برآورد خرسندي فعلی شما از ازدواجtan در هر يك از ده بعد فهرست شده در زير است. لطفاً دور يكى از اعداد (۱۰ تا ۱) مقابل هر يك از زمينه‌های ازدواج را که متناسب با وضع زناشوبي شماست، دايره بکشيد. اعداد سمت چپ نشانگر ميزان خرسندي و اعداد سمت راست نشانه ميزان ناخرسندي است. هنگام علامت گذاشتن در مقابل هر يك از موارد زير، اين سؤال را از خود بپرسيد «اگر در اين مورد، همسرم در آينده هم مانند

امروز رفتار کند، خرسندي من از اين قسمت از ازدواج چقدر خواهد بود؟» به عبارت دیگر، با استفاده از مقیاس عددی (۱ تا ۱۰)، احساس امروز خود را دقیقاً بیان کنید. سعی کنید تمام احساس‌های دیروز خود را کنار بگذارید و فقط روی احساس امروز خود نسبت به هر یک از زمینه‌های ازدواج تمرکز کنید. همچنین سعی کنید که جواب شما به یک زمینه روی جواب شما به سایر زمینه‌ها اثر نگذارد.

جدول ۳-۱۹. آزمون خرسندي زناشوبي

ردیف	عبارت	کامل‌اً خرسنده	کامل‌اً ناخرسنده								
۱	مسئولیت نسبت به خانواده	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۲	پیورش و تربیت فرزندان	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۳	فعالیت‌های اجتماعی	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۴	پول	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۵	ارتباط کلامی (گفت و شنود) و غیرکلامی	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۶	روابط جنسی	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۷	پیشرفت تحصیلی (شغلی)	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۸	استقلال خود	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۹	استقلال همسر	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱۰	خرسندي کلی	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱

فصل پیشتم

سایر آزمون‌های خانواده

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. مشخصات روان‌سنجی آزمون تعهد زناشویی را بنویسد.
۲. مشخصات روان‌سنجی آزمون رضایت ازدواج داگلاس را بنویسد.
۳. مشخصات روان‌سنجی آزمون رضایت زناشویی اشنایدر را بنویسد.
۴. مشخصات روان‌سنجی آزمون رضایت زناشویی صالحی فدردی را بنویسد.
۵. مشخصات روان‌سنجی آزمون رضایت زناشویی محرابیان را بنویسد.
۶. مشخصات روان‌سنجی آزمون سازگاری زناشویی MAT را بنویسد.
۷. مشخصات روان‌سنجی آزمون سازگاری زناشویی اسپنیر را بنویسد.

۱-۲۰ آزمون تعهد زناشویی

آزمون تعهد زناشویی^۱ به وسیله آدامز^۲ و جونز^۳ (۱۹۹۷) برای اندازه‌گیری میزان پایبندی افراد به همسر و ازدواجشان و ابعاد آن تهیه شد. این آزمون از ۴۴ سؤال به صورت ۵ درجه‌ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم) تشکیل شده است (قبری هاشم‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰). این آزمون از سه عامل تعهد شخصی، تعهد اخلاقی و تعهد ساختاری تشکیل شده است. اعتبار به دست آمده توسط آدامز با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل تعهد شخصی ۰/۹۱، تعهد اخلاقی ۰/۸۹،

1. marital commitment questionnaire

2. Adams, J. M

3. Jones, T

تعهد ساختاری ۸۶/۰ به دست آمد. روایی محتوایی این آزمون توسط عباسی (۱۳۹۰) مورد تأیید قرار گرفته است.

۲-۲۰ آزمون رضایت زناشویی داگلاس

آزمون رضایت زناشویی داگلاس یکی از معتبرترین و کامل‌ترین ابزار برای ارزیابی همه جانبه کارآیی خانواده است. این آزمون توسط داگلاس و به زبان انگلیسی طراحی شد. نسخه اصلی آن شامل ۲۸۰ سؤال دو گزینه‌ای (بلی - خیر) است. از ۱۱ عامل تشکیل شده است که عبارتند از: رضایت قراردادی، آشتفتگی فراگیر، روابط عاطفی، روابط حل مسئله، در کنار یکدیگر بودن، عدم توافق در مورد مسائل مالی، نارضایتی از امور جنسی، پذیرش نقش‌ها، سبقه آشتفتگی خانوادگی، نارضایتی از فرزندان و تضاد در فرزندپروری. بعد از حذف سؤال‌های با ضریب همبستگی پایین ۱۷۵ سؤال برای فرم نهایی آزمون باقی ماند.

اعتبار آزمون به روش آزمون مجدد ۹۲/۰ به دست آمده است. اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ برای فرم ۱۷۵ سؤالی ۹۵/۰ به دست آمد و برای عامل‌های تشکیل دهنده نیز بین ۹۴/۰ تا ۵۷/۰ به دست آمد.

آزمون از روایی صوری برخوردار است. با توجه به تفکیک افراد راضی از ازدواج و ناراضی از ازدواج این آزمون از روایی تفکیکی برخوردار است (تبریزی، ۱۳۸۶).

۳-۲۰ آزمون رضایت زناشویی اشنایدر

آزمون رضایت زناشویی اشنایدر در سال ۱۹۷۹ توسط اشنایدر ساخته شد و در سال ۱۹۹۷ مورد تجدید نظر قرار گرفت. این ابزار به عنوان بهترین وسیله خود گزارش‌دهی برای ارزیابی کلی روابط زناشویی معرفی شده است. این آزمون ماهیت و دامنه آشتفتگی را در ابعاد مختلفی از رابطه از طریق پاسخ‌هایی که به صورت درست یا غلط به هر یک از ۱۵۰ سؤال آزمون می‌دهد اندازه می‌گیرد و از ۱۱ عامل تشکیل شده است.

اعتبار آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل‌های تشکیل دهنده آزمون بین ۹۳/۰ تا ۸۳/۰ با میانگین ۹۳/۰ به دست آمده است. روایی سازه آزمون نیز مورد تأیید قرار گرفته است (نظری و بیرامی، ۱۳۸۷).

۴-۲۰ آزمون رضایت زناشویی (صالحی فدردی، ۱۳۷۸)

آزمون رضایت زناشویی صالحی فدردی (۱۳۷۸) از ۴۹ سؤال ۴ گزینه‌ای کاملاً مخالفم، مخالفم، موافقم و کاملاً موافقم تشکیل شده است. عامل‌های تشکیل دهنده آن عبارتند از: جاذبه، تفاهم، طرز تلقی و سرمایه گذاری. میانگین چهار عامل به عنوان نمره کلی رضایت زناشویی مورد محاسبه قرار می‌گیرد. اعتبار آزمون ۸۸/۰ به دست آمد. این آزمون از روایی سازه و تفکیکی برخوردار است (صالحی فدردی و همکاران، ۱۳۹۰).

۵-۲۰ آزمون رضایت زناشویی بلوم و محرابیان (۱۹۹۸)

آزمون رضایت زناشویی بلوم^۱ و محرابیان^۲ (۱۹۹۸) به بررسی جنبه‌های گوناگون رضایت زناشویی می‌پردازد. دارای ۱۴ سؤال است که آزمودنی پاسخ را به هر یک از ماده‌ها در پیوستاری از ۱ = نداشتن توافق تا ۵ = توافق بسیار بالا رتبه‌بندی می‌کنند. این آزمون میزان رضایت زناشویی همسران را بررسی می‌کند. حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب ۱۴ و ۷۰ است. نمرة بالا نشان دهنده رضایت زناشویی همسران نسبت به یکدیگر است. بلوم و محرابیان (۱۹۹۹) در تحلیل عاملی بر روی فرم بلند آزمون رضایت زناشویی به یک عامل با مقدار ویژه ۱۲/۴ دست یافتند و این عامل به عنوان فرم کوتاه در نظر گرفته شده است. ضریب همبستگی بین فرم کوتاه آزمون رضایت زناشویی محرابیان (۱۹۹۸) و فرم ۴۷ ماده‌ای رضایت زناشویی انریچ (سلیمانیان، ۱۳۷۳) نشان دهنده روایی همزمان آزمون است (رجی، ۱۳۸۸).

۶-۲۰ آزمون سازگاری زناشویی MAT

آزمون سازگاری زناشویی MAT بر پایه ادراک بین فردی از روابط زناشویی استوار است و در قالب ۱۵ سؤال میزان موافقیت همسران را در خصوص فعالیت‌های دخیل در سازگاری زناشویی می‌سنجد. در این آزمون نمرة بالاتر از ۱۰۰ نشان دهنده رضایت زناشویی و نمرة پایین‌تر از ۱۰۰ نشان دهنده تیدگی در روابط زناشویی است. این آزمون به عنوان یک ابزار معتبر روان‌شناسی شناخته شده است (مظاہری، ۲۰۰۰).

1. Blum, J. S

2. Mehrabian, A

3. Mazaheri, M. A

اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ $\alpha = .71$ و با استفاده از روش دو نیمه کردن $\alpha = .92$ به دست آمد (شاکریان و همکاران، ۱۳۹۱). اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن $\alpha = .90$ به دست آمده است. این آزمون از روایی تفکیکی برخوردار است و می‌تواند زوج‌های سازگار و ناسازگار را از هم تفکیک کند. همبستگی این آزمون با آزمون رضایت‌زنashویی امان‌اللهی $\alpha = .66$ به دست آمده است که نشان‌دهنده روایی همزمان آزمون است (شاکریان و همکاران، ۱۳۹۱). همبستگی نمره‌های این آزمون با آزمون پیش‌بینی زناشویی لاکوالاس نشان‌دهنده روایی همزمان آن است. این آزمون می‌تواند سازگاری زناشویی را در آینده پیش‌بینی کند (ثنایی و همکاران، ۱۳۷۹).

۷-۲۰ سازگاری زناشویی اسپنیر (۱۹۷۶)

آزمون سازگاری زناشویی اسپنیر (۱۹۷۶) به منظور سنجش میزان سازگاری و رضایت زناشویی توسط اسپنیر (۱۹۷۶) تهیه شده و از ۳۲ سؤال تشکیل شده است. اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ $\alpha = .96$ به دست آمده است که نشان‌دهنده همسانی درونی بالای آزمون است. اعتبار این آزمون توسط ملازاده (۱۳۸۱) با روش بازآزمایی $\alpha = .86$ و با استفاده از روش آلفای کرونباخ $\alpha = .89$ گزارش شده است. ضریب همبستگی به دست آمده با آزمون سازگاری زناشویی لاکوالاس نشان‌دهنده روایی همزمان آزمون است (ملازاده، ۱۳۸۱).

حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب 0 و 151 است. حداقل نمره به دست آمده در این آزمون نشان‌دهنده عدم سازگاری زناشویی است.

یادآوری ۱: آزمون تعهد زناشویی از سه عامل تعهد شخصی، تعهد اخلاقی و تعهد ساختاری تشکیل شده است.

یادآوری ۲: آزمون تعهد زناشویی از ۴۴ سؤال ۵ درجه‌ای تشکیل شده است.

یادآوری ۳: آزمون رضایت‌زنashویی داگلاس یکی از معتبرترین و کامل‌ترین ابزار برای ارزیابی همه جانبه کارآیی خانواده است.

یادآوری ۴: آزمون رضایت‌زنashویی داگلاس از روایی صوری، سازه و تفکیکی برخوردار است.

یادآوری ۵: آزمون رضایت زناشویی اشنایدر از ۱۵۰ سؤال و ۱۱ عامل تشکیل شده است.

یادآوری ۶: آزمون رضایت زناشویی صالحی فردی (۱۳۷۸) از ۴۹ سؤال ۴ گزینه‌ای تشکیل شده است.

یادآوری ۷: آزمون رضایت زناشویی بلوم و محرابیان (۱۹۹۸) به بررسی جنبه‌های گوناگون رضایت زناشویی می‌پردازد.

یادآوری ۸: آزمون سازگاری زناشویی MAT بر پایه ادراک بین فردی از روابط زناشویی استوار است و از ۱۵ سؤال تشکیل شده است.

یادآوری ۹: آزمون سازگاری زناشویی اسپنیر (۱۹۷۶) به منظور سنجش میزان سازگاری و رضایت زناشویی تهیه شده است.

فصل بیست و یکم

شیوه‌های فرزندپروری با مریند

از دانشجو انتظار می‌رود بعد از مطالعه این فصل بتواند:

۱. شیوه‌های فرزندپروری را تعریف کند.
۲. مشخصات روان‌سنگی آزمون شیوه‌های فرزندپروری با مریند را بنویسد.
۳. مشخصات روان‌سنگی آزمون شیوه‌های فرزندپروری دروز و تی هن را بنویسد.
۴. مشخصات روان‌سنگی آزمون شیوه‌های فرزندپروری وینتر با توم را بنویسد.

۱-۲۱ شیوه‌های فرزندپروری

۱-۲۱ مقدمه: خانواده به عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی و از ارکان اصلی و عمدۀ هر جامعه به شمار می‌آید. محیط خانواده اولین و مهمترین عاملی است که بر رشد شخصیت افراد تأثیر می‌گذارد. کودک خصوصیاتی را از والدین به ارث می‌برد، اما نقش والدین در رشد کودک تنها به جنبه‌های ارشی محدود نیست. ایده‌آل‌ها و آرزوهای والدین، میزان رضایت آنها از روابط زناشویی و شیوه‌های فرزندپروری آنها، همگی می‌توانند بر شکل دھی رفتار کودک و سلامت روان او نقش به سزایی داشته باشند (رضائیان، ۱۳۸۳).

شیوه‌های فرزندپروری ترکیب‌هایی از رفتارهای والدین است که در موقعیت‌های گسترده‌ای روی می‌دهند و جو فرزندپروری بادوامی را پدید می‌آورند (برک لورا، ۱۳۸۷). شیوه‌های فرزندپروری به عنوان مجموعه یا منظومه‌ای از رفتارها که

تعاملات والد - کودک را در طول دامنه گسترهای از موقعیت‌ها توصیف می‌کند و فرض شده است که یک جو تعاملی تأثیرگذار را به وجود می‌آورد، درنظر گرفته شده است. این شیوه‌ها به عنوان یک عامل تعیین‌کننده و اثر گذار نقش مهمی در آسیب‌شناسی روانی و رشد کودکان بازی می‌کنند (دارلینگ^۱ و استنبرگ^۲، ۱۹۹۳).

بامریند شیوه‌های فرزندپروری را شامل سه شیوه تربیتی یعنی مستبدانه^۳، مقتدرانه^۴ و سهل‌گیرانه^۵ می‌داند.

شیوه تربیتی مستبدانه با سخت‌گیری و انعطاف ناپذیری مشخص می‌شود. والدین مستبد خواستار فرمانبرداری بی‌چون و چرا هستند. والدین مقتدر بر خود مختاری فرزندان در محدوده مقررات خانواده تأکید دارند. والدین سهل‌گیر در تربیت فرزندان از قوانین مشخصی پیروی نمی‌کنند و کترلی بر رفتار و کردار آنها ندارند (اسعدی و همکاران، ۱۳۸۵). فرزندپروری مستبدانه با مهارگری شدید، سطوح بالای جدیت، انضباط بی‌ثبات و سختگیرانه و سطوح نسبتاً پایینی از صمیمیت عاطفی مشخص می‌گردد (دیاز^۶، ۲۰۰۵). فرزندپروری مقتدرانه با ترکیبی از مهارگری حمایت عاطفی بالا، سطوح مناسبی از استقلال و ارتباطات دو سویه میان کودک و والد مشخص می‌شود. شیوه سهل‌گیرانه نیز با کمبود مهار والدینی به گونه‌ای که اعمال قدرت والدین روی رفتار کودک با شکست مواجه می‌شود و گرایش به تن دادن به خواسته‌های کودک مشخص می‌شود (رینالدی^۷ و هاو،^۸ ۲۰۰۱).

۲-۱-۲۱ معرفی آزمون: آزمون شیوه‌های فرزندپروری بامریند دارای ۳۰ سؤال است. مادران آزمودنی‌ها با مطالعه هر سؤال نظر خود را بر حسب یک مقیاس ۵ درجه‌ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم) از صفر تا ۴ گزارش می‌دهند (بامریند، ۱۳۸۹). ده سؤال ۱، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۱۹، ۱۷، ۲۱، ۲۴ و ۲۸ مربوط به عامل آزاد گذاری، ده سؤال ۲، ۳، ۷، ۹، ۱۶، ۱۲، ۱۸، ۲۵ و ۲۶ مربوط به عامل استبدادی و ده سؤال ۴، ۵، ۸، ۱۱، ۱۵، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۷ و ۳۰ مربوط به عامل

1. Darling, N
2. Steinberg, L
3. authoritative
4. authoritarian
5. permissive
6. Diaz, Y
7. Rinaldi, C
8. Howe, N

اقتدار منطقی است. با جمع نمره‌های سؤال‌های مربوط به ۳ نمره جداگانه در مورد شیوه‌های آزاد گذاری، استبدادی و اقتدار منطقی به دست می‌آید (بامریند، ۱۳۸۹).

۳-۱-۲۱ اعتبار آزمون: اعتبار کل آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ توسط حاتمنژاد و همکاران (۱۳۹۲)، شهامت و همکاران (۱۳۸۹) ۰/۷۲ و با استفاده از روش دو نیمه کردن توسط حاتمنژاد و همکاران (۱۳۷۴) ۰/۷۵ به دست آمد. اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ در عامل آزادگذاری با حذف سؤال ۲۱، (۰/۶۷)، در عامل استبدادی (۰/۸۱) و در عامل اقتدار منطقی (۰/۸۵) به دست آمد (پاکدامن و همکاران، ۱۳۹۰).

اعتبار آزمون به روش بازآزمایی توسط اسفندیاری (۱۳۷۴) برای روش سهل‌گیرانه ۰/۶۹، شیوه مستبدانه ۰/۷۷ و برای شیوه مقتدرانه ۰/۷۳ به دست آمد (اسفندیاری، ۱۳۷۴). اعتبار آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای سبک سهل‌گیرانه ۰/۶۳، سبک مستبدانه ۰/۷۶ و سبک مقتدرانه ۰/۸۲ به دست آمد (امیری نژاد و همکاران، ۱۳۹۰).

۴-۱-۲۱ روایی آزمون: روایی صوری: اسفندیاری (۱۳۷۴) فرم اصلی این آزمون را ترجمه نموده و برای تعیین روایی صوری آن اصلاحات لازم را به عمل آورده و جمله‌های دیگری نیز به آن افزوده است. سپس از ۱۰ نفر صاحب نظر در زمینه روان‌شناسی و روان‌پژوهشی خواسته است تا میزان روایی هر جمله را مشخص نموده و در صورت لزوم نظر اصلاحی خود را بیان نمایند، نتیجه این بررسی نشان داده است که آزمون دارای روایی صوری می‌باشد.

- **روایی محتوایی:** روایی محتوایی آزمون شیوه‌های فرزندپروری با مریند توسط ۱۰ نفر از صاحب نظران روان‌شناسی و روان‌پژوهشی مورد تأیید قرار گرفته است (پوراحمدی، ۱۳۸۸).

۵-۱-۲۱ نمره گذاری آزمون: در این آزمون به هر سؤال نمره‌ای بین ۰ تا ۴ داده می‌شود (پوراحمدی، ۱۳۸۸). نمره هر عامل بین ۰ تا ۴ قرار دارد. لازم به ذکر است که در این آزمون نمره عامل‌ها را نمی‌توان با یکدیگر جمع کرد.

۲-۲۱ آزمون شیوه‌های فرزندپروری (دروز و تی هن)

برای تهیه آزمون شیوه‌های فرزندپروری دروز و تی هن از آزمون ارزشیابی نگرش‌های والدین که توسط شایین (۱۹۴۹) تهیه شده بود، اقتباس گردیده است. این آزمون دارای ۳۰ سؤال است و از سه عامل تشکیل شده است. سؤال‌های ۱-۱۰ عامل مسئولیت پذیری، سؤال‌های ۱۱-۲۰ عامل سلطه‌گری و سؤال‌های ۲۱-۳۰ عامل سهل‌انگاری والدین را اندازه گیری می‌کند (رضوی و همکاران، ۱۳۸۷). برومند نسب (۱۳۷۶) اعتبار آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۶۰ و با استفاده از روش دو نیمه کردن ۰/۶۷ به دست آورده است.

۲-۲۲ آزمون شیوه‌های فرزندپروری ویتر باتوم

این آزمون ویژه سنجش شیوه‌های فرزندپروری (استقلال‌آموزی، تسلط‌آموزی و مراقبت‌آموزی) می‌باشد، در سال ۱۹۵۳ توسط ویترباتوم^۱ تهیه و در دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز توسط باقری (۱۳۷۲) و زیر نظر دکتر حقیقی ترجمه شده است.

این آزمون برای سنجش شیوه‌های فرزندپروری سه گانه استقلال‌آموزی، تسلط‌آموزی و مراقبت‌آموزی به کار می‌رود (باقری، ۱۳۷۲). این آزمون توسط مادران پاسخ داده می‌شود و از آنها خواسته می‌شود تا سنبه را که از فرزندشان انتظار داشته‌اند فعالیت‌های ذکر شده را انجام دهند مشخص کنند. این آزمون از ۱۴ سؤال تشکیل شده است. سؤال‌های ۱-۶ برای سنجش استقلال‌آموزی، سؤال‌های ۷-۱۰ برای سنجش تسلط‌آموزی و سؤال‌های ۱۱-۱۴ مخصوص سنجش مراقبت‌آموزی است.

با استفاده از روش آلفای کرونباخ اعتبار عامل استقلال‌آموزی ۰/۶۴، تسلط‌آموزی ۰/۷۴ و مراقبت‌آموزی ۰/۷۸ و ضریب روایی آنها به ترتیب ۰/۶۷، ۰/۶۰ و ۰/۶۶ به دست آمده است (مدادجی و همکاران، ۱۳۹۰). اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن و آلفای کرونباخ به ترتیب برای استقلال‌آموزی ۰/۶۷ و ۰/۷۶، برای تسلط‌آموزی ۰/۷۲ و برای مراقبت‌آموزی ۰/۷۸ و ۰/۷۷ به دست آمد (باقری، ۱۳۷۲). نتایج پژوهش میکائیلی (۱۳۷۷) نشان می‌هد که این آزمون از روایی همزمان

برخوردار است. نتایج پژوهش‌ها نشان داده‌اند که این آزمون از اعتبار و روایی کافی برخوردار است (باقری، ۱۳۷۲).

یادآوری ۱: محیط خانواده اولین و مهمترین عاملی است که بر رشد شخصیت افراد تأثیر می‌گذارد.

یادآوری ۲: با مریند شیوه‌های فرزندپروری را شامل سه شیوه تربیتی یعنی مستبدانه، مقتندانه و سهل‌گیرانه می‌داند.

یادآوری ۳: آزمون شیوه‌های فرزندپروری با مریند دارای ۳۰ سؤال ۵ درجه‌ای است.

یادآوری ۴: در آزمون شیوه‌های فرزندپروری با مریند هر سؤال نمره‌ای بین ۰ تا ۴ دریافت می‌کند و نمره هر عامل بین ۰ تا ۴۰ قرار دارد.

یادآوری ۵: برای تهیه آزمون شیوه‌های فرزندپروری دروز و تی هن از آزمون ارزشیابی نگرش‌های والدین که توسط شابین (۱۹۴۹) تهیه شده بود، اقتباس گردیده است.

یادآوری ۶: آزمون شیوه‌های فرزندپروری ویترباتوم (۱۹۵۳) برای سنجش شیوه‌های فرزندپروری (استقلال آموزی، تسلط آموزی و مراقبت آموزی) به کار می‌رود.

۴-۲۱ خلاصه بخش

در این بخش به معرفی چند آزمون در زمینه‌های مختلف خانواده پرداخته شد از جمله:
- آزمون رضایت زناشویی فرم کوتاه سلیمانیان (۱۳۷۳): این آزمون توسط السون و همکاران (۱۹۸۹) برای بررسی رضایت زناشویی تهیه شد و برای ارزیابی زمینه‌های بالقوه مشکل‌زا یا شناسایی زمینه‌های قوت و پُرباری زناشویی به کار می‌رود. این آزمون از فرم بلند آزمون رضایت زناشویی انریچ (فرم ۱۱۵ سؤالی) استخراج شده است و شامل ۴۷ سؤال ۵ گزینه‌ای است.

- آزمون وضعیت زناشویی گلومبرگراست (گریمس): این آزمون توسط راست و همکاران (۱۹۹۸) برای ارزیابی کیفیت ارتباط زناشویی تهیه شده است و به بررسی روابط یک زوج می‌پردازد. دارای ۲۸ سؤال ۴ گزینه‌ای (کاملاً مخالف، مخالف، موافق و کاملاً موافق) است. این آزمون از چهار عامل رضایت زناشویی، ارتباط زناشویی، علایق مشترک، اعتماد و احترام تشکیل شده است.

- شاخص رضایت زناشویی (والتر دابلیو. هودسن): این شاخص شامل ۲۵ سؤال ۷ گزینه

ای است که توسط هودسن (۱۹۹۲) برای اندازه‌گیری میزان، شدت یا دامنه مشکلات زن یا شوهر در رابطه زناشویی تدوین شده است.

- آزمون خرسندي زناشویی ناتان و همکاران (۱۹۷۳): اين آزمون برای اندازه‌گيری سطح خرسندي زناشویی در زمان اجرای آزمون تهیه شد. اين آزمون براساس طيف درجه‌بندی از کاملاً ناخرسند تا کاملاً خرسند است و برای مشخص نمودن مسئولیت ها و تعیین میزان خرسندي زن و شوهر مناسب می‌باشد. آزمون از ۱۰ سؤال ۱۰ گزینه‌ای تشکیل شده است و توسط امین پور و آذری (۱۳۹۲) مورد هنجاریابی قرار گرفت.

- آزمون تعهد زناشویی: این آزمون به وسیله آدامز و جونز (۱۹۹۷) برای اندازه‌گیری میزان پایین‌تری افراد به همسر و ازدواجشان و ابعاد آن تهیه شد. این آزمون از ۴۴ سؤال به صورت ۵ درجه‌ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم) تشکیل شده است. عامل‌های تشکیل دهنده آزمون عبارتند از: تعهد شخصی، تعهد اخلاقی و تعهد ساختاری.

- آزمون رضایت زناشویی داگلاس: آزمون رضایت زناشویی داگلاس یکی از معتبرترین و کامل‌ترین ابزار برای ارزیابی همه جانبه کارآیی خانواده است. این آزمون توسط داگلاس و به زبان انگلیسی طراحی شد. نسخه اصلی آن شامل ۲۸۰ سؤال دو گزینه‌ای (بلی - خیر) است. و از ۱۱ عامل تشکیل شده است.

- آزمون رضایت زناشویی اشتایدر: این آزمون در سال ۱۹۷۹ توسط اشتایدر ساخته شد و در سال ۱۹۹۷ مورد تجدیدنظر قرار گرفت. این ابزار به عنوان بهترین وسیله خود گزارش دهی برای ارزیابی کلی روابط زناشویی معرفی شده است. این آزمون ماهیت و دامنه آشتفتگی را در ابعاد مختلفی از رابطه از طریق پاسخ‌هایی که به صورت درست یا غلط به هر یک از ۱۵۰ سؤال آزمون می‌دهد اندازه می‌گیرد و از ۱۱ عامل تشکیل شده است.

- آزمون رضایت زناشویی (صالحی فردی، ۱۳۷۸): این آزمون از ۴۹ سؤال ۴ گزینه‌ای کاملاً مخالفم، مخالفم، موافقم و کاملاً موافقم تشکیل شده است. عامل‌های تشکیل دهنده آن عبارتند از: جاذبه، تفاهمن، طرز تلقی و سرمایه‌گذاری.

- آزمون رضایت زناشویی بلوم و محابیان (۱۹۹۸): این آزمون به بررسی جنبه‌های

گوناگون رضایت زناشویی می‌پردازد. دارای ۱۴ سؤال است و میزان رضایت زناشویی همسران را بررسی می‌کند. حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب ۱۴ و ۷۰ است. کسب نمره بالا در این آزمون نشان دهنده رضایت زناشویی همسران نسبت به یکدیگر است.

- آزمون سازگاری زناشویی **MAT**: این آزمون بر پایه ادراک بین فردی از روابط زناشویی استوار است و در قالب ۱۵ سؤال میزان موفقیت همسران را در خصوص فعالیت‌های دخیل در سازگاری زناشویی می‌سنجد. در این آزمون نمره بالاتر از ۱۰۰ نشان دهنده رضایت زناشویی و نمره پایین‌تر از ۱۰۰ نشان دهنده تنیدگی در روابط زناشویی است. این آزمون به عنوان یک ابزار معتبر روان‌شناختی شناخته شده است (ظاهری، ۲۰۰۰).

- سازگاری زناشویی اسپنیر (۱۹۷۶): این آزمون به منظور سنجش میزان سازگاری و رضایت زناشویی توسط اسپنیر (۱۹۷۶) تهیه شده و از ۳۲ سؤال تشکیل شده است. حداقل نمره به دست آمده در این آزمون نشان دهنده عدم سازگاری زناشویی است.

- شیوه‌های فرزندپروری با مریند: این آزمون دارای ۳۰ سؤال است. مادران آزمودنی‌ها با مطالعه هر سؤال نظر خود را برحسب یک مقیاس ۵ درجه‌ای از صفر تا ۴ گزارش می‌دهند. این آزمون از سه عامل ۱۰ سوالی تشکیل شده است. برای هر عامل نمره جداگانه به دست می‌آید.

- آزمون شیوه‌های فرزندپروری (دروز و تی هن): برای تهیه این آزمون از آزمون ارزشیابی نگرش‌های والدین شابین (۱۹۴۹) اقتباس گردید. این آزمون دارای ۳۰ سؤال است و از سه عامل مسئولیت‌پذیری، سلطه‌گری و سهل‌انگاری والدین تشکیل شده است.

- آزمون شیوه‌های فرزندپروری وینتر با توم (۱۹۵۳): این آزمون توسط وینتر با توم (۱۹۵۳) برای سنجش شیوه‌های فرزندپروری از جمله استقلال‌آموزی، تسلط‌آموزی و مراقبت‌آموزی تهیه شده است.

خودآزمایی

۱. فرم بلند و کوتاه آزمون رضایت زناشویی انریچ از چند سؤال تشکیل شده است؟
 - الف) ۱۱۵ و ۴۷
 - ب) ۲۸ و ۱۴
 - ج) ۲۵ و ۱۲
 - د) ۴۴ و ۲۲

۲. در آزمون فرم کوتاه انریچ حداقل و حداکثر نمره چند خواهد شد؟
 - الف) ۱۸۸ و ۴۷
 - ب) ۲۲۰ و ۴۴
 - ج) ۲۳۵ و ۴۷

۳. در آزمون رضایت زناشویی انریچ کدام نمره نشان دهنده نارضایتی شدید همسران از روابط زناشویی است؟
 - الف) ۳۰
 - ب) ۵۰
 - ج) ۱۰۰
 - د) ۱۲۲

۴. فرم بلند و کوتاه آزمون رضایت زناشویی انریچ از چند عامل تشکیل شده است؟
 - الف) ۱۲ و ۲۴
 - ب) ۱۲ و ۱۲
 - ج) ۱۰ و ۱۲

۵. ضریب همبستگی بین آزمون رضایت زناشویی انریچ و ابزار سنجش خانواده نشان دهنده کدام ویژگی آزمون است؟
 - الف) روایی همزمان
 - ب) روایی پیش بین
 - ج) اعتبار
 - د) روایی سازه

۶. کدام گزینه نشان دهنده اعتبار پایین آزمون رضایت زناشویی انریچ است؟
 - الف) ۰/۲۸
 - ب) ۰/۷۸
 - ج) ۰/۸۷
 - د) ۰/۹۸

۷. آزمون وضعیت زناشویی گلومبرکراست از سؤال گزینه‌ای تشکیل شده است.
 - الف) ۲۸ و ۴
 - ب) ۱۱۵ و ۵
 - ج) ۲۸ و ۷
 - د) ۲۵ و ۷

۸. کدام آزمون برای اندازه‌گیری میزان رضایت از ازدواج تهیه شده است؟
 - الف) رضایت زناشویی انریچ
 - ب) رضایت زناشویی هودسن
 - ج) خرسنده‌ی زناشویی
 - د) تعهد زناشویی

۹. دامنه نمره‌های شاخص رضایت زناشویی هودسن بین تا است.
- (الف) ۰ تا ۱۰
 (ب) ۰ تا ۱۰۰
 (ج) ۱۰ تا ۱۰۰
۱۰. فرم هنجاریابی شده آزمون خرسندي زناشویی امین پور و آذری (۱۳۹۲) از چند سؤال و عامل تشکیل شده است؟
- (الف) ۱۰ و ۱۰
 (ب) ۱۰۰ و ۱۰
 (ج) ۱۰ و ۵
۱۱. سؤال‌های کدام آزمون به صورت ده گزینه‌ای می‌باشد؟
- (الف) تعهد زناشویی
 (ب) رضایت زناشویی
 (ج) وضعیت زناشویی
۱۲. آزمون تعهد زناشویی از ... سؤال گزینه‌ای تشکیل شده است.
- (الف) ۴۴ و ۵
 (ب) ۱۷۵ و ۲
 (ج) ۱۵۰ و ۴
۱۳. کدام آزمون به عنوان معتبرترین و کامل‌ترین ابزار برای ارزیابی همه جانبه کارآیی خانواده به کار می‌رود؟
- (الف) تعهد زناشویی
 (ب) رضایت زناشویی اشنایدر
 (ج) رضایت زناشویی داگلاس
۱۴. در مورد آزمون رضایت زناشویی بلوم و محابیان (۱۹۹۸) کدام گزینه صحیح است؟
- (الف) آزمون از ۲۶ سؤال تشکیل شده است.
 (ب) نمره پایین تر نشان‌دهنده رضایت زناشویی بیشتر است.
 (ج) حداقل و حداکثر نمره در این آزمون به ترتیب ۱۴ و ۷۰ است.
 (د) این آزمون از ۴ عامل تشکیل شده است.
۱۵. محتواي کدام آزمون بر پایه ادراک بين فردی از رضایت زناشویی استوار است؟
- (الف) سازگاری زناشویی
 (ب) رضایت زناشویی
 (ج) تعهد زناشویی

۱۶. ضریب همبستگی به دست آمده بین آزمون سازگاری زناشویی اسپینر و سازگاری زناشویی لاکوالاس نشان‌دهنده کدام ویژگی آزمون است؟
- الف) روایی سازه
 - ب) روایی صوری
 - ج) روایی همزمان
 - د) اعتبار
۱۷. کدام شیوه فرزندپروری از مهارگری حمایت عاطفی بالا و سطوح مناسبی از استقلال همراه است؟
- الف) مقندرانه
 - ب) مستبدانه
 - ج) مستولیت‌پذیری
 - د) آزادگرانه
۱۸. کدامیک از عامل‌های زیر توسط آزمون شیوه‌های فرزندپروری ویتربراتوم (۱۹۵۳) اندازه‌گیری نمی‌شود؟
- الف) استقلال آموزی
 - ب) تسلط آموزی
 - ج) مراقبت آموزی
 - د) اقتدار منطقی

پرسش‌های تشریحی

- (پرسش‌های برای تفکر بیشتر و انجام آن به عنوان بخشی از کار عملی)
۱. سه آزمون از آزمون‌های خانواده را به اختیار بر روی ۲۰ زوج اجرا کرده و نتایج به دست آمده از آنها را با همدیگر مقایسه کنید؟
 ۲. روایی سازه آزمون شیوه‌های فرزندپروری با مریند را به دست آورید؟

منابع بخش ۶

۱. اسعدی، سید محمد؛ ذکایی نیره؛ کاویانی، حسین؛ محمد، محمدرضا و گوهری، محمود رضا (۱۳۸۵). رابطه پس‌زمینه اجتماعی - فرهنگی با شیوه‌های تربیتی والدین، موقفيت تحصیلی و سبک یادگیری فرزندان. *فصل نامه روان پژوهشی و روان‌شناسی بالینی و بهداشت روان*. شماره ۱.
۲. اسفندیاری، غلامرضا. (۱۳۷۴). مقایسه شیوه‌های فرزندپروری مادران در دو گروه کودکان مبتلا به اختلال رفتار و تأثیر آموزش مادران در کاهش اختلال رفتاری. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد. انتیتویی تحقیقات روان‌پژوهشی تهران*.
۳. امیری نژاد، علی؛ قریشی راد، فخر السادات و جوانمرد، غلامحسین. (۱۳۹۰). مقایسه سبک‌های فرزندپروری و سلامت روان والدین افراد اقدام کننده به خودکشی با والدین افراد عادی. *فصل نامه مشاوره و روان درمانی خانواده*. سال اول. شماره ۳. صص ۳۱۵-۳۳۰.
۴. امین‌پور، حسن و آذری، شفیع. (۱۳۹۲). هنجاریابی آزمون خرسندي زناشویی بر روی زوجین.

پاسخ خودآزمایی ها

پاسخ خودآزمایی بخش ۱

پاسخ	پرسش	پاسخ	پرسش	پاسخ	پرسش
الف	۱۳	ب	۷	الف	۱
ب	۱۴	د	۸	د	۲
الف	۱۵	الف	۹	ج	۳
د	۱۶	ب	۱۰	ب	۴
ب	۱۷	ج	۱۱	الف	۵
د	۱۸	د	۱۲	ج	۶

پاسخ خودآزمایی بخش ۲

پاسخ	پرسش	پاسخ	پرسش	پاسخ	پرسش
الف	۱۵	د	۸	د	۱
ب	۱۶	ب	۹	ب	۲
د	۱۷	الف	۱۰	ج	۳
د	۱۸	ج	۱۱	ج	۴
ب	۱۹	ج	۱۲	د	۵
الف	۲۰	الف	۱۳	الف	۶
ج	۲۱	ج	۱۴	ج	۷

پاسخ خودآزمایی بخش ۳

پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال
ج	۱۳	ب	۷	الف	۱
د	۱۴	ج	۸	ب	۲
ب	۱۵	الف	۹	د	۳
د	۱۶	ج	۱۰	د	۴
الف	۱۷	ب	۱۱	الف	۵
الف	۱۸	ج	۱۲	الف	۶

پاسخ خودآزمایی بخش ۴

پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال
ج	۱۵	الف	۸	الف	۱
د	۱۶	ب	۹	ب	۲
ج	۱۷	ج	۱۰	ج	۳
الف	۱۸	د	۱۱	ج	۴
د	۱۹	ب	۱۲	ب	۵
ج	۲۰	د	۱۳	د	۶
ب	۲۱	الف	۱۴	ب	۷

پاسخ خودآزمایی بخش ۵

پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال
ب	۱۷	د	۹	ب	۱
ج	۱۸	الف	۱۰	ج	۲
د	۱۹	الف	۱۱	ب	۳
ب	۲۰	الف	۱۲	د	۴
د	۲۱	ب	۱۳	الف	۵
ج	۲۲	ب	۱۴	ج	۶
الف	۲۳	الف	۱۵	د	۷
د	۲۴	الف	۱۶	د	۸

پاسخ خودآزمایی بخش ۶

پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال	پاسخ	سؤال
ج	۱۳	الف	۷	الف	۱
ج	۱۴	ب	۸	ج	۲
الف	۱۵	ب	۹	د	۳
ج	۱۶	ج	۱۰	ب	۴
الف	۱۷	د	۱۱	الف	۵
	۱۸		۱۲		۶
	۱۹		۱۳		۷
	۲۰		۱۴		۸